

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA**

Jurgita JONAUSKAITĖ

**EUROPOS SĄJUNGOS FINANSUOJAMŲ PROJEKTŲ
AUDITORIAUS KOMPETENCIJŲ ANALIZĖ: PROJEKTŲ
DALYVIŲ NUOMONĖ**

Magistro darbas

Šiauliai, 2009

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA**

Jurgita JONAUSKAITĖ

**EUROPOS SĄJUNGOS FINANSUOJAMŲ PROJEKTŲ
AUDITORIAUS KOMPETENCIJŲ ANALIZĖ: PROJEKTŲ
DALYVIŲ NUOMONĖ**

**Magistro darbas
Socialiniai mokslai, vadyba ir verslo administravimas (03S1)**

Magistro darbo autorius Jurgita Jonauskaitė
(vardas, pavardė, parašas)

Vadovas Doc. Dr. Natalija Mažeikienė
(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

Recenzentas prof. habil. dr. Kęstutis Kriščiūnas
(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

SANTRAUKA

Jurgita Jonauskaitė

Europos Sąjungos finansuojamų projektų auditoriaus kompetencijų analizė: projektų dalyvių nuomonė. Magistro darbas.

Lietuvos audito sistemos integracija į Europos Sąjungos audito rinką kelia vis didesnius reikalavimus esamiems ir būsimiems auditoriams. Tačiau auditorių profesinės kompetencijos problema iki šiol nepakankamai išnagrinėta tiek Lietuvos, tiek Vakarų šalių autorių darbuose. Įvairių šalių audito įstatymuose, audito profesinės etikos kodeksuose, nacionaliniuose audito standartuose, taip pat daugelio autorių daugiausia rašoma apie auditorių kvalifikaciją, apie būtinas žinias šiai kvalifikacijai įgyti, bet ne apie profesinę auditoriaus kompetenciją. Tik Tarptautinės buhalterijų federacijos patvirtintame Auditorių profesinės etikos kodekse vartojama sąvoka auditoriaus „įgūdžiai ir kompetencija“. Kai kurie autoriai pabrėžia auditorių kvalifikacijos kėlimo būtinybę vertinant verslo riziką, atskleidžiant klaidas ir apgaules.

Šio magistro darbo tyrimo metu siekta nustatyti, ar auditoriai geba atskleisti Europos Sąjungos finansuojamų projektų audito atlikimo metu dalykines ir bendrąsias kompetencijas, asmenines savybes, nuostatas ir kaip projekto dalyviai vertina pasireiškusias kompetencijas.

SUMMARY

Jurgita Jonauskaitė

Analysis of Auditor's Competences of Projects Funded by European Union: Opinion of the Projects' Participants. Master's Paper.

Integration of Lithuanian audit system into the market of European Union audit raises increasing requirements for existing and prospective auditors. However, the problem of professional competences of the auditors is still insufficiently analysed both in the works of Lithuanian authors and the authors of Western countries. In laws on audit of various countries, codes on professional ethics of audit, national audit standards, and also in the works of many authors, qualification of auditors, knowledge necessary for acquisition of the qualification, but not the professional competence of an auditor is discussed most of all. Only in the Code on Professional Ethics of Auditors confirmed by the International Federation of Accountants, the concept of auditor's "skills and competence" is used. Some authors highlight the necessity to increase qualification of auditors, when evaluating risk of business, revealing mistakes and frauds.

The present Master Thesis pursued to establish, whether the auditors were able to display their professional and general competences, personal features, attitudes during performance of the audits of projects funded by European Union, and how these displayed competences were valued by the participants of the projects.

TURINYS

TURINYS	4
ĮVADAS	5
1. TEORINIS AUDITORIAUS KOMPETENCIJOS MODELIO KONSTRAVIMAS	11
1.1. Teisės aktų, apibrėžiančių auditoriaus kompetencijos sąvoką, analizė	11
1.2. Bendroji kompetencijos samprata	15
1.3. Teoriniai auditoriaus kompetencijos aspektai	19
1.3.1. Auditoriaus profesinės kompetencijos struktūra	21
1.3.1.1. Specifinės auditoriaus kompetencijos analizavimas	24
1.3.1.2. Bendrųjų auditoriaus kompetencijų analizavimas	26
1.3.1.3. Auditoriaus asmeninių savybių, nuostatų analizavimas	27
1.3.2. Auditoriaus mokymo programoje įgyjamų kompetencijų apžvalga	28
1.3.3. Auditoriaus kompetencijų sąranga	32
2. EUROPOS SĄJUNGOS FINANSUOJAMŲ PROJEKTŲ AUDITORIŲ KOMPETENCIJŲ ANALIZĖS EMPIRINIS POŽIŪRIS.....	37
2.1. Tyrimo metodika ir organizavimas.....	37
2.2. Tiriamųjų demografinės charakteristikos	40
2.3. Respondentų nuomonės apie auditorius analizė.....	46
2.4. Auditoriaus kompetencijos konstrukto identifikavimas.....	49
2.4.1. Duomenų validavimas, faktorių identifikavimas ir kintamųjų bei faktorių raiška.....	49
2.4.2. Auditoriaus kompetencijos elementų reikšmingumo ypatumų diagnozavimas	50
2.4.2.1. Auditoriaus kompetencijos elementų reikšmingumo faktorių analizė	50
2.4.2.2. Auditoriaus kompetencijos elementų reikšmingumo ranginė skalė.....	52
2.4.2.4. Demografinių kintamųjų įtaka auditoriaus kompetencijų elementų struktūrai	57
2.4.3. Auditoriaus kompetencijos raiškos ypatumų diagnozavimas.....	65
2.4.3.1. Auditoriaus kompetencijos raiškos faktorių analizė.....	65
2.4.3.2. Auditoriaus kompetencijos raiškos elementų reitingavimas	67
2.4.3.4. Demografinių kintamųjų įtaka auditoriaus kompetencijos raiškai	72
2.4.4. Diagnostinių klausimyno blokų palyginamoji analizė	85
DISKUSIJOS.....	87
IŠVADOS	88
Išvados, suformuluotos vadovaujantis teoriniais tyrinėjimais.....	88
Išvados, suformuluotos vadovaujantis empiriniais duomenimis.....	89
REKOMENDACIJOS	92
LITERATŪROS SĄRAŠAS	93
PRIEDAI	99

ĮVADAS

Tyrimo aktualumas. Vykstant pokyčiams ekonomikoje, sąlygojamiems globalizacijos bei integracijos procesų, Lietuvoje formuojasi žinių visuomenė, kurios pagrindu keičiasi kokybiniai ir kiekybiniai finansų specialisto profesijos aspektai. Reformuojant ūkio sistemą ir kuriant finansų rinką, šalyje finansų specialisto profesija tapo ypač svarbi tiek privataus verslo sektoriuje vykdant finansinę apskaitą ir didinant pelną, tiek ir viešame sektoriuje plečiant finansines paslaugas. Naujų finansų įstaigų bei paslaugų atsiradimas plečia verslo galimybes ir spartina procesus, kartu keičiasi ir profesiniai reikalavimai finansinių profesijų darbuotojams. Informacijos gausa ir jos kaita reikalauja nuolatinio ir intensyvaus finansų specialistų profesinių įgūdžių atnaujinimo, kadangi rinka nuolat pateikia inovacinius finansinius produktus, tobulėja informacinės sistemos, keičiasi norminiai aktai bei nustatyti standartai. Dabartinio laikotarpio finansų specialisto profesijos transformacijų aspektas yra jo funkcijų išplėtimas konkrečioje veikloje. K. Levišauskaitės, D. Rudytės (2005) teigimu, finansų specialistui didžiausi reikalavimai keliami žinioms. Analitinis ir strateginis mąstymas, norminių aktų išmanymas, gebėjimas susivokti rinkos procesuose, realus situacijos vertinimas, gebėjimas abstrahuoti, aiškus atsakomybės suvokimas ir kitos panašios savybės dažniausiai įvardijamos literatūros šaltiniuose kaip pagrindinės siekiant sėkmingo finansų funkcijų vykdymo. Tačiau vieningų kriterijų, leidžiančių įvertinti finansų specialisto kompetenciją ir jos atitikimą bei adaptyvumą kintančioje aplinkoje, literatūroje nėra išskiriama.

Narystė Europos Sąjungoje suteikia galimybę pasinaudoti ES fondų parama. Tinkamas pasirengimas šių lėšų administravimui yra labai svarbus, nes suteikdama tokią galimybę, ES kelia didelius reikalavimus lėšų valdymui, kuris turi garantuoti efektyvią ES lėšų kontrolę. Viena vertus, tai atitinkamos paramos administravimo sistemos sukūrimas, o antra – tinkamos jose dirbančių žmonių kvalifikacijos užtikrinimas tam, kad būtų tinkamai atliktos jiems priskirtos funkcijos. ES finansuojamų fondų paramos valdymo Lietuvos administracijai keliamo iššūkio esmė yra tame, kad kai kurie lėšų administravimo reikalavimai nėra įprasti šiuo metu vykdomai veiklai. Todėl būtina užtikrinti tinkamą planavimo, projektų vertinimo ir atrankos, išlaidų tinkamumo finansuoti nustatymo, atitikties ES teisės aktams nustatymo, įgyvendinimo, priežiūros, kontrolės ir audito, viešinimo ir visuomenės informavimo. Gebėjimų planuoti ir administruoti ES paramą Lietuvoje trūksta ir valstybės, ir privačiame sektoriuose, todėl mažai tikėtina, kad šioje srityje dirbantys darbuotojai turėtų pakankamai žinių ir patirties, reikalingos administruoti ES paramą. Mokymo institucijų, organizuojančių kvalifikacijos kėlimą ES finansinės paramos planavimo ir valdymo klausimais, paslaugos yra labai ribotos, jos labiau skirtos projektų, finansuojamų iš ES finansinės paramos, vykdytojams. Tačiau praktiškai nė viena mokymo institucija neorganizuoja mokymų

vadovaujančiosios, tvirtinančiosios arba audito institucijos darbuotojams, o jeigu tokie renginiai ir organizuojami pagal specialų užsakymą, juose dėsto labiau patyrę tų pačių institucijų darbuotojai.

Šaliai įstojus į Europos Sąjungą, atsirado nauja terpė auditui – Europos Sąjungos finansuojami projektai, kurie suteikia šalies ekonominiams vienetams negražintinę finansinę paramą. Tuomet pasireiškė audito sistemos trūkumas – šalies auditoriams trūko gebėjimų ir žinių atlikti tokį auditą. Šalyje nebuvo sukurtos ES tarptautiniais audito standartais pagrįstos ES finansuojamų projektų auditų programos. Ir tik 2006 m. Lietuvos Auditorių rūmų prezidiumas priėmė nutarimą dėl perėjimo prie tarptautinės buhalterijų federacijos tarptautinių kokybės kontrolės standartų, tarptautinių audito standartų, tarptautinių peržvalgos standartų, tarptautinių užtikrinimo užduočių standartų, tarptautinių susijusių paslaugų standartų ir tarptautinės buhalterijų federacijos buhalterijų profesionalų etikos kodekso taikymo planą. Tuomet didelis dėmesys skirtas auditorių kompetencijų plėtojimui. ES finansinės paramos audito funkcijos reikalauja naujų žinių bei gebėjimų, todėl auditoriai, dirbantys ES finansinės paramos audito srityje privalo dalyvauti LR auditinės veiklos aktuose numatytuose privalomuose mokymuose, trumpalaikiuose mokymo kursuose ir pan. Auditorių kvalifikacija taip pat keliama dalyvaujant kitų šalių – ES valstybių narių – organizuojamuose mokymuose bei renginiuose, kuriuose siekiama keistis patirtimi su šalimis, turinčiomis didesnę ES finansuojamos paramos auditavimo patirtį.

Šis magistro darbas pasižymi *moksliniu naujumu*, kadangi auditoriaus kompetencija, leidžianti šios srities specialistui lygiaverčiai konkuruoti pasaulinėje darbo rinkoje yra mažai Lietuvos mokslininkų nagrinėjama tema. Nors ir nemažai kalbama apie kompetenciją kasdieninėje aplinkoje, šios sąvokos samprata yra gana įvairiai ir skirtingai suvokiama bei interpretuojama. Mokslinėje literatūroje ši sąvoka taip pat nėra išsamiai išnagrinėta. Išsamesnius kompetencijos tyrimus pradėjo JAV mokslininkas R. E. Boyatzis 1982 metais. Vėliaus kompetencijos sąvoką nagrinėjo D.K. Deardorff, 2004; Ellingboe, 1998; E. Hinkel, 2005; P.H. Coehn, J.N. Rusenau, 2002; R.F. Melton, 1994; J. N. Hawkins, W. K. Cummings, 2000; J. Bowden, F. Marton, 1998 ir kt. Kompetencijos, komandinis darbas, karjeros planavimas, nuolatinis mokymasis, kvalifikacijos kėlimo būdai nebėra naujos sąvokos Lietuvos visuomenei. Apie kompetencijas ir profesinius gebėjimus rašė šie lietuvių autoriai: B. Bitinas (1996), P. Jucevičienė (2004) kvalifikacinių reikalavimų projekte apibrėžė kompetencijų struktūrą, V. Barvydienė, J. Kasiulis (2001) gilinosi į vadovų kompetencijas, P. Jucevičienė ir D. Lepaitė (2000) nagrinėjo kompetencijos ir kvalifikacijos sampratų santykį, R. Laužackas (2005) nagrinėjo bendrąsias ir specialiąsias kompetencijas, aiškinosi kompetencijos, kvalifikacijos ir kompetentingumo sąvokas, gilinosi į profesinį rengimą, J. Lakis (2003) pagrindinį dėmesį skyrė permainingoms ir pokyčiams organizacijų vidaus administravime bei kt. Tai daugiausiai darbai, kuriuose aptariamos gebėjimų, kompetencijų sampratos, kompetencijų teoriniai aspektai, kompetencijų tarpusavio ryšiai, charakteristikos. Lietuvos audito

sistemos integracija į Europos Sąjungos audito rinką kelia vis didesnius reikalavimus esamiems ir būsimiems auditoriams. Tačiau auditorių profesinės kompetencijos problema iki šiol nepakankamai išnagrinėta tiek Lietuvos, tiek Vakarų šalių autorių darbuose. Įvairių šalių audito įstatymuose, audito profesinės etikos kodeksuose, nacionaliniuose audito standartuose, taip pat daugelio autorių (J. Dunn, 1996; I. Gray, S. Mansos, 1991; J. Kabašinskas, I Toliatienė, 1997; J. Mackevičius, 2001; A. Millihamp, 1993; D. Robetson, 1993; E. Woolf, 1997) daugiausia rašoma apie auditorių kvalifikaciją, apie būtinas žinias šiai kvalifikacijai įgyti, bet ne apie profesinę auditoriaus kompetenciją. Tik Tarptautinės buhalterių federacijos patvirtintame Auditorių profesinės etikos kodekse vartojama sąvoka auditoriaus „įgūdžiai ir kompetencija“. Kai kurie autoriai (S. Byčkova, 2000; J. Akelis, 2002; V. Lakis, 2000; J. Mackevičius, 2003) pabrėžia auditorių kvalifikacijos kėlimo būtinybę vertinant verslo riziką, atskleidžiant klaidas ir apgaules. Kompetenciją sudaro žinios, gebėjimai, nuostatos ir vertybės, kurie pasireškia konkrečioje veikloje. Tiriant projektų vykdytojų (šiuo atveju auditorių) kompetenciją, reikėtų tirti projektų administravimo procesą, vadovaujantis šio proceso dalyvių nuomone. Taip pasireškia ir kompetencijos konstrukto kaip socialinio konstrukto prigimtis. Vadovaujantis autoriais J. van Loo, J. Semeijn (2001); D. Deardorff, D. K. Bowman (2004) teigimu, tiriant kompetenciją svarbu iširti kaip proceso dalyviniai vertina vienas kito kompetencijas, kaip veikloje patiria kompetencijos raišką.

Lietuvos audito sistemos kūrimosi ir plėtros 1990-2006 metais tyrimai leidžia suformuoti svarbiausius klausimus ir problemas, į kurias reikėtų atkreipti dėmesio ir bandyti jas išspręsti. Visuomenė turi žymiai daugiau žinoti apie auditoriaus profesiją ir darbą. Rinkos ekonomikos sąlygomis auditoriaus vaidmuo smarkiai išaugo ir ateityje dar augs. Auditorius nėra siauros, konkrečios srities specialistas, jis be apskaitos dalykų privalo turėti žinių iš audito, finansinės analizės, vadybos, teisės, informacinių sistemų, mokesčių ir kitų dalykų. Tokią nuomonę apie auditorių formuoja jo įvairios darbo sferos. Auditoriaus darbo erdvė yra labai plati, sunkiai išmatuojama ir įvertinama. Auditoriui neretai tenka priimi sudėtingus sprendimus, jis valdo didelį informacijos fondą, mato esamas audituojamojo objekto problemas ir ateities galimybes. Tačiau tokios informacijos fondo kūrimui ir valdymui reikia aukštos profesinės kompetencijos. Ypatingai auditoriaus ir jo profesinės kompetencijos vaidmuo išaugo dabar, kai atsiranda naujos auditavimo sritys, kaip apskaitos informaciją nesąžiningi vartotojai naudoja savo egoistiniams tikslams pasiekti, savo problemoms spręsti, neteisėtiems sprendimams priimti.

Tyrimo tikslas – nustatyti ir įvertinti auditorių kompetencijos struktūrą ir jos raišką audituojant Europos Sąjungos finansuojamus projektus. Vadovaujantis socialinio konstruktyvizmo nuostata į kompetencijas siekta nustatyti, kaip auditoriai geba atskleisti Europos Sąjungos finansuojamų projektų audito atlikimo metu dalykines ir bendrąsias kompetencijas, asmenines

savybes, nuostatas ir kaip projekto administratoriai, vykdytojai ir kt. asmenys, dalyvaujantys projekto vykdymo procese, vertina pasireiškusias kompetencijas.

Tyrimo tikslui pasiekti iškelti tokie **uždaviniai**:

1. Išanalizavus mokslinę literatūrą, auditorių mokymo programą bei ES projektų auditą reglamentuojančius dokumentus, sudaryti auditorių kompetencijos teorinį modelį, atskleidžiantį jos sampratą, struktūrą.
2. Išanalizavus auditoriaus mokymo programas, atkleisti kokias kompetencijas, reikalingas jų profesinėje veikloje, įgyja potencialūs auditoriai, išklausę privalomų mokymų kursą.
3. Atlikus ES finansuojamų projektų rengėjų, vykdytojų ir kt. projektų dalyvių apklausą, nustatyti auditoriaus kompetencijos raišką, problemas, kylančias dėl auditoriaus kompetencijų stokos Europos Sąjungos finansuojamuose projektuose.
4. Vadovaujantis tyrimo medžiaga pateikti rekomendacijas, padėsiančias ugdyti naujas ir tobulinti esamas auditoriaus kompetencijas, atitinkančias nuolat besikeičiančias paslaugų atlikimo sąlygas.

Tyrimo probleminiai klausimai.

1. Kokie elementai/dimensijos sudaro bendrąjį auditoriaus kompetencijų konceptą.
2. Kokie auditoriaus kompetencijų modelio elementai/dimensijos labiausiai išryškėja profesinėje auditoriaus veikloje – Europos Sąjungos finansuojamų projektų auditavimo procese.

Tyrimo objektas. Europos Sąjungos finansuojamų projektų auditorių kompetencijos raišką jų veiklos kontekste.

Tyrimo dalykas. Projektų rengėjų, vykdytojų ir kt. projekte dalyvaujančių dalyvių nuomonė apie Europos Sąjungos finansuojamų projektų auditorių kompetencijos pasireiškimą.

Tyrimo hipotezė.

1. Auditorių mokymo programos skiria nepakankamai dėmesio specialiųjų kompetencijų, reikalingų auditoriaus profesinės veikloje, ugdymui.
2. Auditoriaus nepakankamas profesionalumas, bendrųjų ir specialiųjų kompetencijų trūkumas lemia dviejų socialinių grupių – paties auditoriaus ir projekto administratorių, vykdytojų ir kt. šioje srityje dirbančių asmenų – bendrų interesų, siekių įgyvendinimo trukdžius.

Tyrimui atlikti naudojami šie **metodai**:

1. Mokslinės literatūros, audito veiklą reglamentuojančių teisės aktų ir įstatymų, dokumentų apžvalga ir analizė, kuria siekta nustatyti auditoriaus kompetencijų koncepto struktūrą, jos formavimą ir ugdymą, išsiaiškinti veiksnius, galinčius įtakoti auditoriaus kompetencijos raiškos ypatumus.

2. Tyrimui atlikti anketinės apklausos metodą pasirinkau manydama, jog Europos Sąjungos projektus vykdantys ar projekto kūrimo procese dalyvaujantys bei turintys patirties šioje srityje

asmenys geba vertinti auditoriaus profesinius įgūdžius, žinias, asmenines savybes bei nuostatas. Informacijos rinkimo instrumentas - pusiau standartizuotas klausimynas. Anketa sudaryta siekiant įvertinti, kaip auditorių teikiamos paslaugos kokybė ir audito metu pasireiškiančios auditoriaus kompetencijos atitinka tai, ko iš jų tikisi jų paslaugų pirkėjai. Šiuo atveju - tai Europos Sąjungos finansuojamų projektų administratoriai, vykdytojai ir kt. asmenys, dirbantys šioje srityje.

Duomenų apdorojimo metodai.

Siekiant įvertinti Europos Sąjungos finansuojamų projektų auditoriaus kompetencijos raišką, gauti anketavimo duomenims statistiškai apdoroti naudota programinė įranga SPSS (Statistical Package for Social Sciences) (11.0 versija) ir Microsoft Office Excel 2003 metų paketas, kurių pagalba buvo taikomi tokie statistiniai metodai:

1. faktorinė analizė (Factor Analysis);
2. patikimumo analizė (Reliability Analysis);
3. neparametrinis statistinis metodas (Kruskal-Wallis kriterijus);
4. aprašomosios statistikos metodai: dažnių vidurkis, standartinis nuokrypis;
5. koreliacinė analizė.

Tyrimo imtis. Tyrimo metu apklausta 187 Šiaulių miesto; Šiaulių rajono; Kelmės rajono ir Radviliškio rajono savivaldybių darbuotojai; valstybinės ir nevalstybinės švietimo įstaigų; viešosios pelno siekiančios ir pelno nesiekiančios organizacijos; privataus sektoriaus pelno siekiančios ir pelno nesiekiančios įmonių darbuotojai, kurie yra projektų vykdytojai, administratoriai.

Darbo struktūra ir apimtis. Magistro darbą sudaro įvadas, 2 skyriai, kuriuose nagrinėjami auditoriaus kompetencijos teoriniai aspektai; empirinė dalis, išvados ir rekomendacijos, skirtos auditoriaus kompetencijos tobulinimo galimybėms atskleisti; literatūros sąrašas, 12 priedų. Darbe pateikta 10 lentelių ir 40 paveikslų. Darbo apimtis - 159 puslapiai. Panaudoti 96 literatūros šaltiniai.

Tyrimo rezultatų teorinis ir praktinis reikšmingumas. Dabartinei Lietuvai, pergyvenančiai įvairiausių nepriteklius ir sunkumus, kaip niekada reikia gerų audito specialistų, kurie žinotų savo profesijos praeitį, suprastų dabarties problemas, išmanytų Vakarų šalių patirtį, kūrybiškai ieškotų būdų ir priemonių audito būklei gerinti. Auditorius privalo gerai žinoti konkrečius įstatymus ir teisės aktus, susietus su apskaita, auditu, mokesčiais ir kt., jam privalu išmanyti tarptautinius ir nacionalinius buhalterinės apskaitos ir audito standartus. Auditorius turi nuolat, o ne epizodiškai kelti savo kvalifikaciją, siekti naujų žinių. Žinios reikalingos tam, kad auditorius galėtų geriau atlikti konkrečius audito darbus, priimti teisingus sprendimus.

Nuolat kintanti aplinka lemia tai, jog profesinė veikla ir nuolatinis tobulinimasis turi sudaryti nedalomą visumą. Profesinės veiklos aplinkoje patenkama į realią situaciją, sprendžiamos problemos, analizuojama susidariusi situacija ir pan. Tokiu būdu yra įgyjama praktinės patirties. Audito praktikos atstovai nepakankamai domisi šalies mokslininkų atliktais tyrimais ir

publikacijomis, o teoretikai - atestuoto auditoriaus praktinės veiklos problemomis. Šis uždarumas didina atotrūkį tarp audito teorijos ir praktikos, todėl tai galutiniame rezultate kenkia auditoriaus profesijos prestižui. Atlikta auditoriaus kompetencijų ir jų raiškos analizė suteikia galimybę peržiūrėti auditorių mokymo programas, kurios padėtų įgyti bei tobulinti naujas ir jau turimas kompetencijas, didinant audito atlikimo paslaugų kokybę.

1. TEORINIS AUDITORIAUS KOMPETENCIJOS MODELIO KONSTRAVIMAS

1.1. Teisės aktų, apibrėžiančių auditoriaus kompetencijos sąvoką, analizė

Mokslinėje literatūroje audito apibrėžimų yra pateikiama daug (I. Matickienė, 1997; G. Jurgelevičius, 1997; J. Kabašinskas, J. Toliatienė, 1994,1997; A. Katkus, 2001; S. Puškorius, 2004). Juos apibendrinus galima teigti, kad auditas – tai oficiali nepriklausoma kliento informacijos apie finansinę atskaitomybę ar kitą ekonominę veiklą realumo ir patikimumo analizė ir įvertinimas lyginant su bendraisiais apskaitos principais, standartais ir kitais norminiais dokumentais bei auditoriaus raštiškos nuomonės apie tai pateikimas.

LR Audito (1999) įstatyme nurodyta, kad auditas - nepriklausomas finansinės atskaitomybės patikrinimas ir išvados pateikimas. Audito apibrėžimas ne itin informatyvus, tačiau jame nusakoma audito esmė - tai bet koks vėlesnis sandorio, procedūros ar ataskaitos fakto nagrinėjimas siekiant patikrinti kiekvieną jų aspektą – tikslumą, veiksmingumą, našumą ir t. t.

Tačiau mokslinėje literatūroje nėra pateikta išsamaus paties auditoriaus ir jo kompetencijos svarbos bei struktūros apibrėžimo. O ir LR Audito (1999) įstatyme nėra akcentuojama auditoriaus kompetencija, tik nurodyta, kad auditorius “asmuo, turintis šio įstatymo nustatyta tvarka suteiktą atestuoto auditoriaus vardą”.

Išsamesnis auditoriaus apibrėžimas pateiktas profesijų klasifikatoriuje. Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos sudarytos ekspertų grupės parengtame Lietuvos profesijų klasifikatoriuje (2002) auditorius apibrėžiamas kaip specialistas, atliekantis nepriklausomą įmonės finansinės veiklos tyrimą, pateikiantis išvadas. Auditorius yra aukščiausios kvalifikacijos buhalterinės apskaitos ekspertas, gerai išmanantis apskaitos, analizės, kontrolės, finansų, teisės ir kitų mokslų teoriją bei praktiką. Be kita ko, klasifikatoriuje pažymima, kad auditorius turi nuolat sekti informaciją, susijusią su finansų tvarkyba bei ją reglamentuojančiais įstatymais, ir ja vadovautis.

Audito veiklos atsiradimo pradžioje buvo priimta keletas reikšmingų teisinių dokumentų audito klausimais, kuriuos pažvelgsiu išsamiau, nes, mano manymu, tai turėjo įtakos formuojant auditoriaus kompetencijos reikalavimus. Daug dėmesio nepriklausomo auditoriaus, kaip pagrindinio audito vykdytojo, teisinės padėties reglamentavimui buvo skiriama Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime (1991) „Dėl auditorių veiklos organizavimo“, kur buvo patvirtinti audito veiklos Lietuvos Respublikoje nuostatai. *Nuostatuose įtvirtinti bene svarbiausi išsilavinimo, kvalifikaciniai ir kiti reikalavimai asmeniui, pageidaujančiam įgyti auditoriaus kvalifikaciją.*

Vadovaujantis šiuo aktu buvo parengtas ir priimtas platesnės apimties ir didesnės juridinės galios teisinis aktas - Audito įstatymas. Buvo kuriama daug šio įstatymo projektų, kur siekiama teisine kalba aptarti visus kiek įmanoma svarbiausius nepriklausomo audito Lietuvoje klausimus. Tai ir svarbiausių įstatyme vartojamų terminų sąvokos (auditas, Auditorių rūmai, audituojama įmonė ir kt.), jų turinio atskleidimas, auditoriaus ir audito įmonių teisinės padėties smulkus reglamentavimas. Ypač kruopščiai ir smulkiai projektuose buvo nurodytos auditorių svarbiausios teisės ir pareigos, nepamirštant ir pastarųjų atsakomybės.

Nuo 1999 m. įsigaliojusiame LR audito įstatyme nepakankamai buvo apibrėžta auditoriaus profesinė kompetencija, tačiau buvo išryškintas didelis auditorių vaidmuo užkertant kelią klaidoms ir apgaulei, mokesčių slėpimui. Įstatyme ypač buvo pabrėžta auditoriaus nepriekaištingos reputacijos svarba. Nuo 2006 m. įsigaliojus LR audito įstatymo pataisoms, siekiama aiškiau reglamentuoti atestuoto auditoriaus vardo suteikimo tvarką, profesinę veiklą bei jos priežiūrą. Pakeistas LR audito įstatymo 5 straipsnis numato, kad auditoriaus vardas suteikiamas auditoriaus padėjėjui, tai yra asmeniui, kuris rengiasi auditoriaus veiklai dirbdamas audito įmonėje. Pagal šį pakeitimą neteko galios įstatymo nuostata, kad auditoriaus padėjėjas turi turėti ekonominės srities aukštąjį universitetinį išsilavinimą. Dabar auditoriaus vardas gali būti suteiktas asmenims - auditoriaus padėjėjams, turintiems ir kitos srities aukštąjį universitetinį išsilavinimą.

Integruojantis į Europos Sąjungos sistemą Lietuvoje sukurtą audito teisinę bazę reikėjo priderinti prie ES reikalavimų keliamų auditoriams bei ES Aštuntoji tarybos direktyvos (1984), grindžiamos Europos ekonominės bendrijos steigimo sutartimi. Analizuojant šią Direktyvą, pastebėjau, kad auditorių veiklos principų nustatymas paliktas kiekvienos valstybės narės kompetencijai. Direktyvos 23 straipsnyje akcentuojama, jog „valstybės narės nustato, kad asmenys, patvirtinti atlikti <.....> įstatymų numatytą auditą, tokį auditą atlieka vadovaudamiesi profesinio sąžiningumo principu“. Nors Direktyvoje auditorių veiklos principai išsamiai neaptarti, tačiau valstybėms narėms auditorių nepriklausomumui užtikrinti rekomenduojama vadovautis 2002 m. gegužės 16 d. Europos Komisijos rekomendacija 2002/590/EB Įgaliotųjų auditorių priklausomybė ES: pagrindiniai principai. Ši rekomendacija skelbia, jog „auditorių nepriklausomybė yra pagrindinė sąlyga, kad visuomenė pasitikėtų auditorių atskaitomis“. Šios nepriklausomybės dėka skelbiama informacija tampa patikima, ji yra naudinga investuotojams, kreditoriams.

Į kai kurias ES reglamentų nuostatas dėl nepriklausomumo principo užtikrinimo buvo atsižvelgta peržiūrint LR audito įstatymo nuostatas, kurios įsigaliojo nuo įstojimo į ES dienos, t.y. 2004 m. gegužės 1 d. Pavyzdžiui, nurodyta, jog auditoriui draudžiama atlikti auditą ir teikti paslaugas, jeigu yra aplinkybės, galinčios turėti įtakos nepriklausomumui. Auditorius savo darbo dokumentuose turi nurodyti visas galimas grėsmes jo nepriklausomumui ir kokių priemonių buvo imtasi šioms grėsmėms išvengti.

Pakeistas LR Audito įstatymas buvo skirtas apibrėžti pagrindiniams auditoriaus veiklos principams – nepriklausomumui, sąžiningumui ir objektyvumui, profesinei kompetencijai, konfidencialumui ir atsakomybei visuomenei. Galima pastebėti, kad peržiūrėtuose LR audito įstatymo nuostatuose pateikti aiškūs auditoriaus *sąžiningumo ir objektyvumo principo*, t.y. „auditorius neturi tyčia iškraipyti faktų ir jo nuomonė neturi būti veikiamą kitų nuomonės“ bei *profesinės kompetencijos principo*, t.y. „auditorius turi turėti profesionalių žinių ir įgūdžių, suteikiančių galimybę profesionaliai teikti paslaugas“ apibūdinimai. Čia taip pat išskiriamas ankstesniuose audito reglamentuose tiesiogiai neišreikštas principas - *atsakomybė visuomenei*, kuris apibūdinamas kaip „palaikant normalią verslo eigą, audito rezultatai gali būti naudojami kredito įstaigų, valstybės institucijų, investuotojų, verslo ir finansų visuomenės ir kitų vartotojų, pasitikinčių auditorių objektyvumu ir sąžiningumu. Šis pasitikėjimas lemia atsakomybę visuomenei“.

Atsižvelgiant į tai, kad 2006 m. birželio mėn. 9 d. buvo paskelbta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/43/EB (nauja Audito direktyva), kurios nuostatas kiekviena valstybė narė turėjo įgyvendinti iki 2008 m. birželio 29 d., todėl įsigaliojo nauja audito įstatymo redakcija. Pagrindinis šios redakcijos tikslas - įgyvendinti direktyvos nuostatą, kad kiekvienoje valstybėje narėje turi veikti efektyvi auditorių ir audito įmonių viešoji priežiūra siekiant, kad augtų atliekamo audito kokybė ir didėtų finansinės atskaitomybės vartotojų pasitikėjimas audituota finansine atskaitomybe. Apskaitos dokumentus turėtų tikrinti auditoriai, kurie turi atitikti tam tikras sąlygas, numatytas šioje direktyvoje. Ši direktyva nustato minimalias sąlygas, kurios yra susijusios su auditorių ir audito įmonių, atliekančių auditą, kompetencija ir nepriklausomumu, kuriam apibrėžti direktyvoje nėra nustatytos taisyklės.

Audito veiklos sritį reglamentuojančiuose Lietuvos teisės aktuose kvalifikacijos terminas siejamas su tam tikrų įgaliojimų suteikimu. Pavyzdžiui, Audito įstatymu (2006) nustatyta, kad atestuotas auditorius – asmuo, kuris <...>, turi auditoriaus pažymėjimą ir yra Auditorių rūmų narys. Auditoriui draudžiama vykdyti veiklą neturint tam suteiktų įgaliojimų arba priimti sprendimus siekiant kitų negu įstatymų nustatyta tikslų.

Įstatyme neįmanoma numatyti visų galimų atvejų ir jų juridškai reglamentuoti, jis apibrėžia tik svarbiausius, esminius nepriklausomo audito dalykus. Priėmus įstatymą reikia parengti nemažai kitų dokumentų, kuriuose numatoma auditoriui keliamų reikalavimų ir išpareigojimų tvarka - Nacionalinius audito standartai, Tarptautiniai audito standartai bei nepriklausomų auditorių profesinės etikos kodeksą ir kt. Auditoriaus kompetencija taip pat nustatoma atitinkamais audito veiklos standartais (Audito veiklos Lietuvos Respublikoje nuostatai, 1991). Skirtingai nei kitose profesijose, auditoriaus profesinė kompetencija turi išskirtinę reikšmę, nes tai siejama su visos visuomenės gerove.

Apie audito ir kontrolės standartus pastaruoju metu nemažai kalbama ir rašoma, tačiau kol kas vis dar nesutariama ne tik dėl pačių standartų sampratos, bet ir dėl jų skaičiaus, rūšių, tipų, sistemos bei jos loginio išdėstymo, jų klasifikavimo. Bene tiksliausių ir lakoniškiausių audito standartų sampratą pateikia J. Mackevičius (2005), kuris teigia, kad audito standartai yra normų ir taisyklių visuma, garantuojanti kokybišką auditą. Audito standartai – tai normų ir taisyklių visuma, kuri nustato auditorių veiklos kokybę (J. C. Robertson, 1990). Audito veiklos standartas (principas) yra *kompetencija, profesionalumas*. Tai reiškia, kad nepriklausomais auditoriais paprastai atestuojami tik asmenys, turintys reikiamą kvalifikaciją ir patirtį bei sugebantys naudotis pažangiausia šiuolaikiška audito metodika, naujausia informacine technologija ir pan. Suvokiant audito sudėtingumą audito standartuose nurodoma, kad ypatingas dėmesys turi būti skiriamas auditorių atrankai. Teigiama, kad tai lemiamas veiksnys auditui kokybiškai atlikti. Tarptautiniuose audito standartuose (2005) nurodyta, kad patyręs auditorius – asmuo, kuris pakankamai supranta audito procesą, tarptautinius audito standartus ir taikomus teisinius bei reguliavimo reikalavimus, verslo aplinką, kurioje audituojamasis objektas, taip pat audito ir finansinės atskaitomybės klausimus, susijusius su ūkio šaka.

Tarptautiniuose standartuose audito nepriklausomumas suvokiamas kaip laisvė, suteikiama auditoriui ar audito įmonei veikti mandato jiems suteiktų įgaliojimų ribose, be kieno nors įtakos ar spaudimo iš šalies (*Codification of standards for the professional practice of internal auditing*, 1989). Šio standarto svarba suvokiama vienareikšmiškai: audito įmonė ar pats auditorius asmeniškai jam patikėtus uždavinius gali realizuoti objektyviai ir efektyviai tik būdami nepriklausomi nuo audituojamų organizacijų ir apsaugoti nuo įtakos iš šalies. Ir čia kalbama ne tik apie juridinį nepriklausomumą, bet ir apie ekonominį, finansinį, t.y. realųjį nepriklausomumą.

Norint padidinti nepriklausomo audito prestižą ir reikalingumą, auditorius neturėtų apsiriboti vien tikrinimu, kurio tikslas pareikšti nuomonę dėl finansinės atskaitomybės. Jis turėtų išdėstyti nuomonę ir dėl kitų įmonei ar projektui svarbių klausimų. Šiam darbui atlikti auditoriaus kvalifikacija turi būti pakankama (*The certified quality auditor's HACCP Handbook*, 2002).

Lietuvos auditorių rūmų prezidiumas 2006 m. priėmė nutarimą dėl buhalterių profesionalų etikos taikymo kodekso. Auditorių profesinės etikos kodeksas numato auditoriaus profesinio elgesio normas: nepriklausomybė, sąžiningumas ir objektyvumas; kompetencija ir pan. Didelis dėmesys šiame kodekse skirtas auditoriaus *profesinei kompetencijai*. Iš auditoriaus reikalaujama nuolat tobulintis, įgyti naujų žinių audito, buhalterinės apskaitos, mokesčių, finansų ir kitose srityse, susijusiose su auditoriaus kvalifikacija. Beje, auditoriaus priesaikoje, be pasižadėjimo laikytis LR Konstitucijos, įstatymų ir kitų šį darbą reglamentuojančių dokumentų, teigiama, kad auditorius, duodamas priesaiką, įsipareigoja ir „nuolat gilinti profesines žinias“. Ir tai turi būti atliekama per visą aktyviosios auditoriaus veiklos periodą. Tuo pačiu teigiama, kad auditorius turi: 1) imtis tik

tokių veiksmų, kuriems įvykdyti yra pakankamas jo profesinis pasirengimas; 2) planuoti ir kontroliuoti audito atlikimo procesą; 3) surinkti pakankamai įrodymų tam, kad galėtų pateikti pagrįstas išvadas, rekomendacijas; 4) reikšdamas savo nuomonę, vadovautis LAR pripažintais audito, apskaitos standartais ir kitomis normomis.

Analizuojant auditorių profesinės etikos kodekso nuostatas galima susidaryti įspūdį, jog pagrindiniai reikalavimai auditoriaus profesijai aptarti, jame suformuluotos nuostatos yra aiškios, konkrečios, orientuotos į tai, kad auditorius sąžiningai ir dorai atliktų savo pareigas. Lietuvos auditoriai, siekdami išitvirtinti bei sėkmingai išsilaikyti konkurencingoje audito rinkoje, privalo laikytis auditorių veiklos principų, numatytų visose su jų veikla susijusiuose reglamentuose.

Tinkamas auditorių veiklos principų apibrėžimas teigiamai veikia auditorių darbo kokybę, skatina juos nuolat kelti profesinę kvalifikaciją, jausti atsakomybę bei įgalina visuomenę labiau pasitikėti auditoriais ir vertinti jų darbą. Lietuvoje prireikė daugiau nei 10 metų nuo nepriklausomo audito sistemos sukūrimo pradžios, kad būtų nustatyta tinkama audito teisinė ir metodinė bazė bei apibrėžti reikalavimai auditorių veiklos principams.

1.2. Bendroji kompetencijos samprata

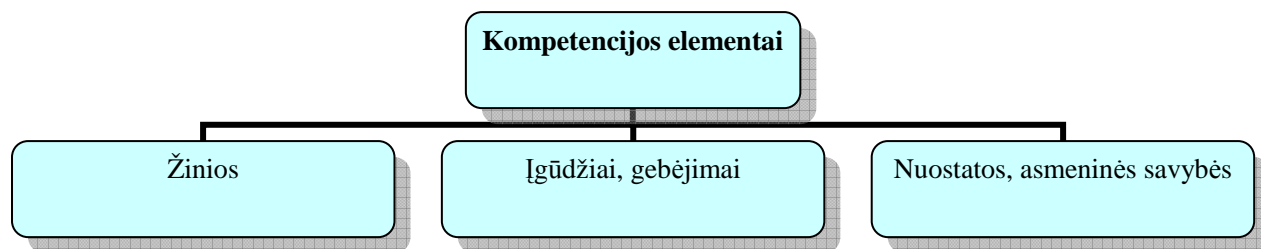
Kompetencijos terminas vartojamas įvairiuose kontekstuose, įvairiomis formomis bei skirtingose srityse. Vienaip yra suprantama mokslinė kompetencija, kitaip socialinė kompetencija, dar kitaip profesinė kompetencija ir pan. Tačiau dažniau kompetencijos terminas vartojamas apibūdinant žmogaus pasirengimą konkrečiai veiklai ir jo karjerai, labiau pabrėžiant praktinį atitinkamų gebėjimų taikymą, o ne žinojimą kaip tai daryti. Taigi kompetencija yra daugiamatė sąvoka, todėl beveik neįmanoma pateikti vieną universalų kompetencijos apibrėžimą; kompetencija turi būti determinuota konteksto, nusakyta konkrečiame diskurse, kultūroje, bendravimo situacijoje (Jasper van Loo and Judith Semeijn, 2001; Risager, 2000). Esama tiek bendrų, tiek vienam, tiek kitam atvejui tinkamų, kompetencijos sąvoką nusakančių komponentų, kurie išplečiami kalbant apie vieną kompetenciją ir visai nevartojami (nelaikomi svarbiais), kalbant apie kitą kompetenciją. 1 lentelėje nurodyti skirtinguose literatūros šaltiniuose pateikiami kompetencijos apibrėžimai.

Kompetencijos apibrėžimas	Autorius, šaltinis
Kompetencija – tai kas sąlygoja gebėjimą įgytą išsilavinimą ir patirtį pritaikyti konkrečiai gyvenimo problemai spręsti, ugdymo procese įgytas bendrasis gebėjimas, grindžiamas žiniomis, patirtimi, vertybėmis, polinkiais. Tai daugiau negu drauge paimtos žinios, mokėjimai, nuostatos veikti.	B. Bitinas (2000)
Kompetencija apibūdinama kaip: <ul style="list-style-type: none"> • gebėjimas gerai atlikti veiklą (žinios, gebėjimai); • gebėjimas atlikti praktinius veiksmus darbo vietoje (būtinų žinių ir gebėjimų turėjimas); • gebėjimas veiksmingai atlikti pavestas veiklas; • gebėjimas taikyti žinias, įgūdžius ir supratimą atliekant darbą pagal darbdavių reikalaujamus standartus 	B. Grebliauskienė, N. Večkienė (2004)
Kompetencija – tai žinių ir įgūdžių derinys bei sugebėjimas juos pritaikyti konkrečiomis aplinkybėmis. Tai funkcijų atlikimas, atsižvelgiant į aplinkos bei situacijos apribojimus.	B. Martinkus, A. Sakalas, B. Neverauskas, (2005)
Kompetencija - tai būtinų darbo uždaviniui ar vaidmeniui atlikti mokėjimo įgūdžių, žinių ir gebėjimų derinys.	J. Sokol (2001)
Kompetencija - tai pagal situaciją reikalinga individo elgsena, kuri apibrėžia, kaip toje situacijoje atrodo sėkminga veikla.	S. C. Schoonover (1998)
Kompetencija – tai žinios, gebėjimai, nuostatos, vertybės, kitos asmenybės savybės, sąlygojančios asmens efektyvią veiklą.	P. Jucevičienė (2004)
Kompetencija – tai darbui atlikti būtinos teorinės ir darbo metu įgyjamos praktinės žinios, tačiau ji priklauso nuo žinių gilumo ir įvairumo.	R. Kirkilaitė, A. Marčinskas (2001)
Kompetencija – tai sugebėjimas praktinėmis situacijomis taikyti pagrindinius tam tikro turinio srities principus ir technikas.	M. Poole, M. Warner (2000)
Kompetencija yra sugebėjimas atlikti pateiktas užduotis realioje ir imituojamoje darbo situacijoje.	R. Laužackas (2005)
Kompetencija turi apimti požiūrius; žinias ir patirtį; reikalingas asmenines savybes/charakteristikas.	P. Lindsay, R. Stuart (1997)
Kompetencija – tai žinių ir įgūdžių derinys bei sugebėjimas juos pritaikyti konkrečiomis aplinkybėmis.	V. Barvydienė, J. Kasiulis (2005)

Šaltinis: parengta darbo autorės, vadovaujantis mokslinėje literatūroje pateiktais kompetencijų apibrėžimais.

Išanalizavus mokslinėje literatūroje pateiktus kompetencijų apibrėžimus, taip pat vadovaujantis daugelio autorių darbais, galima teigti, kad *kompetencija – tai trinaris konceptas apimantis: žinias; gebėjimus, įgūdžius; vertybines nuostatos bei asmenines savybes, reikalingos kokiai tai veiklai atlikti* (1 pav.).

1 pav. Bendroji kompetencijos struktūra

Šaltinis: parengta darbo autorės, vadovaujantis R. E. Boyatzis, 1982, 2002; J. Bowden, F. Marton, 1998, pateiktu kompetencijos modeliu.

Mokslinėje literatūroje dažniausiai kompetencija yra akcentuojama kaip gebėjimai, kurių reikia tam tikroms veikloms atlikti. *Gebėjimas* – tai kompetencijos atsiradimą lemiantis elementas, mokymosi /studijų išdavoje išlavintas atitinkamas gabumas. Individo sugebėjimas atlikti kokią nors veiklą atsiranda ką nors išmokus, tai yra kai jis įgyja atitinkamą žinojimą, mokėjimą ir įgūdžius (P. Jucevičienė, D. Lepaitė, 2000). Išanalizavus mokslinę literatūrą, darbe naudosisiu gebėjimo apibrėžimą, kuris, mano manymu, yra tinkamiausias apibrėžti gebėjimo sąvokai – „tai pasirengimas ir sėkmingų veiksmų arba sudėtingesnės veiklos atlikimas, pasirenkant ir naudojant teisingus atlikimo būdus, įvertinant atitinkamas sąlygas; tai kūrybinė veikla, kuri grindžiama įgytomis žiniomis ir įgūdžiais“ (V. Chreptavičienė, 1997).

Kita kompetencijos koncepto dalis – tam tikros *žinios*, suprantamas kaip sugebėjimas atgaminti atmintyje vienokią ar kitokią anksčiau gautą informaciją, atpažinti faktą, apibrėžimą, sąvoką ir kita (D. Lepaitė, 2003). Profesinės žinios taip pat sąlygoja profesionalui būdingą mąstymo bei veikimo būdą, leidžia nuolatos vertinti aplinką. Todėl profesinės žinios yra kompetencijos dalis (R. Adomonienė ir kt., 2001). A. Pearson (1984) siūlo apibrėžti kompetenciją kaip tęstinę atkarpa, kuri prasideda tik žinojimu kaip „ką nors“ atlikti ir baigiasi žinojimu kaip „ką nors“ atlikti labai gerai. Taigi sugebėjimas „ką nors“ atlikti kompetentingai būtų tarp šių dviejų atkarpos taškų. P. Ellström (1998), K.I. Spenner (1990) nurodo, jog kompetencijos sąvoka apima *elgesio charakteristikas*, dominuojančią asmenybės aktyvumo formą, tam *tikrų įgūdžių ir mokėjimų* susiformavimą ir įvaldymą. Kalbant apie sugebėjimus, įvedamas vertinimo kriterijus, turint mintyje potencialias galimybes ir jų užuomazgas, nuo kurių priklausys tam tikros kompetencijos susiformavimo greitis, kokybė ir lygis. Aptariant kompetencijos ir gebėjimų sąvokų tarpusavio santykį pateikiamą mokslinėje literatūroje keletą kartų buvo paminėta, kad kompetencija – tai gebėjimas atlikti veiklą konkrečioje situacijoje (L. Jovaiša, 1993;) funkcinis gebėjimas atlikti dalį veiklos/veiklos funkcijas (R. Laužackas, V. Dienys, 2004; R. Laužackas, M. Teresevičienė, E. Stasiūnaitė, 2005). Tai leidžia teigti, kad sąvokos kompetencija ir gebėjimas kai kurių autorių

vartojamos sinonimiškai, todėl sąvokas „gebėjimas“, „mokėjimas“ ir „įgūdis“ vartosiu sinonimiškai, kadangi bus kalbama tiek apie žiniomis paremtą veiklą, tiek apie galimybę patobulinti savo žinias ir mokėjimus profesinėje veikloje.

Kai kurie mokslininkai (R.E. Boyatzis, 1982; L.M. Spencer, S.M. Spencer, 1993; J. Bowden, F. Marton, 1993 ir kt.) neatsiejama kompetencijos dalimi laiko *asmenines savybes*, leidžiančios individui kompetentingai veikti. L.M. Spencer ir S.M. Spencer (1993) teigia, kad kompetencija yra individo charakteristikos, išryškinančios kompetencijos gilumą, užtikrinančios asmenybės tęstinumą ir įgalinčios numatyti asmens elgesį įvairiose veiklos situacijose. Taigi kompetencija sudaro svarbią asmenybės sistemos dalį. Ji apima motyvus, būdo ypatybes, nuostatas bei savojo įvaizdžio ir savojo vaidmens plotmes. Nors ir negalima manyti, kad ji lemia vystymąsi, tačiau vis dėlto tai yra labai reikšmingas suaugusio žmogaus vystymosi veiksnys (R. Lekavičienė, 2001).

Kompetencijos sampratos apibūdinimą sunkina dar ir tai, kad dažnai kartu su šia sąvoka vartojamos dar ir kitos – kvalifikacijos, kompetentingumo ir pan. – sąvokos. Todėl verta aptarti šių sąvokų vartojimo mokslinėje literatūroje ypatumus bei apibrėžti jų vartojimą šiame darbe.

Dažniausiai kompetencijos sąvoka yra suprantama daug plačiau negu kvalifikacija: jei kvalifikacijos samprata apsiriboja konkrečios darbo vietos keliamais reikalavimais bei tai atitinkančiais specialistų rengimo tikslais, tai kompetencijos sąvoka aiškinama kaip galimybė veikti adekvačiose situacijose daug platesniu mastu. Aiškinant kompetencijos sąrangą šalia žinių, gebėjimų bei įgūdžių atsiranda dar vienas komponentas – individo vertybinės nuostatos. Šis aiškinimas atitinka bendrąją (trinarę) kompetencijos sampratą, kas nebuvo būdinga kompetencijos sąvoką prilyginant kvalifikacijos sąvokai.

Reikia paminėti, kad individo žinios, mokėjimai, įgūdžiai, nuostatos, įgyjami mokantis ir parodantys asmens tinkamumą vienai ar kitai profesijai, įvardijami *kvalifikacijos* terminu (L. Jovaiša, 1993, R. Adomonienė ir kt., 2001). Čia akcentuojama ne tik žinios, mokėjimai ar įgūdžiai, bet ir jų įvertinimas ar pripažinimas, dažniausiai išreiškiamas formaliu dokumentu. „Kvalifikacija – tai fiksuota kategorija, išreikšta tam tikru dokumentu, liudijančiu apie įsisavintą studijų programą“ (Studijų kokybės vertinimo centras. Informacinis leidinys, 2000). Tačiau ne visi turintys vienodus mokslinius laipsnius, t.y. tą pačią kvalifikaciją, bus vienodai kompetentingi, nes kompetencija – tai „individo savita raiška veikloje, pagrįsta jo profesiniais ir asmeniniais sugebėjimais“ (R. Adomonienė, 2001). R. Čiūtienės teigimu (2004), įvertinus kompetencijos ir kvalifikacijos koncepcijas, aiškiai matyti, kad kompetencija apima ne tik mokymosi ir lavinimosi proceso rezultatus ir jų pritaikymą, bet ir asmens individualių savybių integravimą konkrečiomis darbo situacijomis.

Kompetencija įvardijama, nepriklausomai nuo profesinės veiklos ar disciplinų, kaip gebėjimas, esant įvairioms sudėtingoms situacijoms, priimti tinkamus sprendimus ir savarankiškai juos vykdyti prisiimant atsakomybę (B. Martinkus ir kt., 2002). *Taigi kompetenciją šiuo atveju būtų galima laikyti gebėjimu veikti savarankiškai, demonstruojant turimas žinias, mokėjimus ir įgūdžius bei įvertinant asmens savybes ir patirtį. Apibūdinant kvalifikacijos sąvoką, galima teigti, kad tai yra žinios, mokėjimai įgūdžiai, nuostatos, kurie įgyjami išmokimo keliu. Kvalifikacija parodo asmens tinkamumo tam tikrai veiklai atlikti lygį.*

Taip pat reikėtų aptarti ir sąvoką **kompetentingumas**, vartojamą profesinės veiklos atlikimo ypatybėms apibūdinti: nusakyti individo veiklos rezultatus, sugebėjimus atlikti veiksmus ir efektyviai panaudoti pastangas. Kompetencija reiškia sugebėjimus atlikti tam tikras veiklos funkcijas, o kompetentingumas reiškia šio sugebėjimo išraišką, jos kokybės lygmenį ir pritaikomumą atliekanti praktinę veiklą. Atliekant užduotį svarbiausia, ar individas atlieka funkcijas kompetentingai ir pasiekia reikiamą kokybės lygį. Profesinio rengimo sistema, atvirkščiai, akcentuoja kompetencijos sąvoką, čia svarbiausia, kad besimokantysis įgytų praktikoje panaudoti tam tikras kompetencijas ar kvalifikaciją. Kalbant apie asmens pasirengimą atlikti vieną ar kitą veiklą, vartojama kompetencijos sąvoka. Kompetentingumas suprantamas kaip aukščiausia kompetencijos raiškos pakopa.

Bendriausia prasme kompetencija – tai individo žinių, mokėjimų ir įgūdžių visuma. Tačiau manau, kad tiriant auditoriaus kompetenciją būtų netikslinga apsiriboti tokia siaura samprata. Kaip ir pati kompetencijos sąvoka, auditoriaus kompetencija yra daugiamatis konstruktas, sudarytas iš įgūdžių, nuostatų ir auditoriaus elgesio, kuris sąlygoja jo veiklos sėkmingumą, todėl, darbe vadovausiuosi P.Jucevičienės ir D. Lepaitės (2000) pateiktu kompetencijos apibrėžimu ir auditoriaus **kompetenciją traktuosiu kaip visumą žinių, gebėjimų, nuostatų ir asmeninių savybių, reikalingų mokymosi ir profesinėje veikloje.**

Šiame darbe bus laikomasi požiūrio, kad kompetencija neapsiriboja vien tik mokymosi procese įgytomis žiniomis bei įgūdžiais, bet ir individo profesinėje veikloje svarbiomis yra asmeninėmis savybėmis, nuostatomis ir požiūriais, taip pat gebėjimais veikti skirtingose aplinkose bei asmenine individo patirtimi.

1.3. Teoriniai auditoriaus kompetencijos aspektai

Vis didesnius reikalavimus auditoriaus veiklai, jo kvalifikacijai ir kompetencijai diktuoja esminiai pastarųjų metų pasikeitimai visos šalies gyvenime. Tam įtakos turi vidiniai ir išoriniai veiksniai, tokie kaip globalizacija ir įstojimas į Europos Sąjungą, kintančios ekonominės, socialinės ir politinės sąlygos, informacinių ir komunikacinių technologijų plėtra, didėjantys visuomenės

poreikiai ir pan. Tokiu būdu keičiasi auditoriaus vaidmuo visuomenėje. Šiandien auditoriui nebeužtenka būti geru tik savo srities specialistu, jis turi gerai orientuotis nuolat besikeičiančioje visuomenėje, suprasti politinius, ekonominius bei socialinius pokyčius, mokėti juos įvardyti ir komentuoti. Auditoriaus profesija daugelyje pasaulio šalių yra laikoma viena iš prestižinių profesijų. Pavyzdžiui, Vašingtono valstijos piliečiai 2005 m. auditoriams suteikė aukščiausią valdžią vadovauti visapusiame, nepriklausomam auditui valstijoje (R. B. Rauum, R. Campbell, 2006). Auditoriaus vaidmens svarba visuomenėje pabrėžiama ir Tarptautinės buhalterių federacijos skelbiamame Buhalterių profesionalų etikos kodekse. Auditoriaus profesijos prestižą pabrėžia ne tik ir ne tiek geras jo darbo apmokėjimas, kiek jo žinios, erudicija ir sumanumas. Pasaulinė audito praktika rodo, kad auditorius turi turėti gerą teorinį pasirengimą ir pakankamai didelę praktinę patirtį, nes jis neišvengiamai susidurs su sunkiai išsprendžiamomis problemomis.

Analizuojant mokslinę literatūrą, pastebėjau, kad dažnai yra naudojamos „gero audito“ (good audit) arba „gero auditoriaus“ (good auditor) sąvokos. Tai nėra tik sąvokų problema. Kaip teigia I. Gray (1989) - tai koncepcija, kurios pagrindą sudaro toks teiginys – „gerus žmones daryti gerais profesionalais“. Geras auditas yra tas, kuris iš tikrųjų atskleidžia esamą situaciją. Suprantama, kad geras auditorius yra tas, kuris turi didelę praktinę patirtį, aukštą profesinę kvalifikaciją, daug teorinių žinių, yra sąžiningas ir t.t. Tačiau geras auditorius pirmiausia yra tas, kuris turi puikią intuiciją ir orientuojasi įvairiuose situacijose. E. Woolf (1997) teigia, kad auditoriaus profesinę kompetenciją sudaro dvi pagrindinės sudedamosios dalys:

- profesionalumas – konkrečių audito, apskaitos, teisės, mokesčių, finansinės analizės ir kitų dalykų, žinių visuma;
  - išmintingumas – nuojautos jausmas, erudicija, apdairumas, patirtis, pasitikėjimas.
- Tokiam teiginiui pritaria ir J. Mackevičius (1994), sakydamas, kad išmintingas auditorius yra tas, kuris gerai išmano audito teoriją ir praktiką, turi atitinkamą patirtį, gerą nuojautos jausmą, yra pakankamai apdairus ir atsargus.

Kai kurie mokslininkai (J. Mackevičius, 2001; A. Millihamp, 1993) išskiria tokius auditoriaus veiklos trūkumus, pasireiškiančius dėl kompetencijos stokos šiose srityse: planuojant auditą; įvertinant audito riziką; atliekant specifinių sričių auditą netaikomos audito procedūros, o tik joms būdingų straipsnių įvertinimas; surenkant ir dokumentuojant žinias apie audituojamojo objekto veiklos ypatumus; audito atskaitos formavime ir rekomendacijų teikime. Dažniausiai pasikartojantys trūkumai leidžia teigti, kad auditorius neturi reikiamos informacijos ir nepakankamai dėmesio skiria audito kokybės sistemos sukūrimui, taisyklių ir procedūrų, reglamentuojančių kiekvieną jos elementą, pasirengimui bei nuolatiniams taikymui praktikoje audito metu. Kita vertus, galima teigti, kad auditorius neturi pakankamai žinių bei gebėjimų audito planavimo srityje, nėra susipažinęs su audito rizikos skaičiavimu. Tobulinant audito kokybės

sistemos procesą, siekiant, kad jis taptų efektyvesnis ir skaidresnis, auditorius turi turėti atitinkamą kompetencijos lygį. Nekompetentingas auditorius negali kvalifikuotai atlikti auditą ir suformuluoti objektyvią auditoriaus išvadą.

1.3.1. Auditoriaus profesinės kompetencijos struktūra

Profesinė kompetencija yra viena iš kompetencijos dimensijų. Ji pirmiausiai siejama su konkrečia specialybe ir yra artima kvalifikacijos sampratai, nes apima konkrečios profesijos ar specialybės žinias ir techninius darbo atlikimo gebėjimus, paremtus išmoktomis žiniomis. Žmogiškųjų išteklių ir personalo vadybos žodynas terminą profesija sieja su darbu, kuriam atlikti reikia specialių įgūdžių, įgytų per tam tikrą laiko tarpą ir patvirtintų egzaminais (Dictionary of Human Resources and Personnel Management, 2006). Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime Dėl profesinės kvalifikacijos vertinimo ir pripažinimo nuostatų ir profesinės kvalifikacijos vertinimą ir pripažinimą vykdančių institucijų ir reglamentuojamų profesijų sąrašo patvirtinimo terminas profesija siejamas su specialiuoju pasirengimu ir neakcentuoja kitų anksčiau išskirtų aspektų: profesija – specialaus pasirengimo, žinių, gebėjimų reikalinga veikla (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. birželio 1 d. nutarimas Nr. 624).

Profesinei kompetenciją sudaro *specialieji profesiniai gebėjimai bei bendrieji gebėjimai ir asmens savybės, susiję su individo darbine veikla* (B. Grėbliauskienė, N. Veckienė, 2004). Specialieji gebėjimai nepasižymi dideliu integralumu, jas sunkiau perkelti į įvairias žmogaus veiklos sritis, jos būdingos tam tikros profesijos ir specializacijos žinovui. Specialieji gebėjimai apima išsamias pagrindines ir gretutines darbo žinias, organizacinius gebėjimus, darbo patirtį, pasirengimą, reikalingą konkretiems profesiniams uždaviniams atlikti. Tokie gebėjimai atitinka auditoriaus pasirengimą konkrečiam darbui. Auditorius turi gebėti taikyti gebėjimus, kurie pirmiausia yra susiję su jo veiklos sritimi. Auditorių mokymo programa projektuoja kompetencijos formas, pateikdama specialiuosius gebėjimus ir veiklos specifinius gebėjimus, taip pat akcentuoja bendrąjį intelektualinį galimybių suteikimą ir asmeninių gebėjimų plėtojimą.

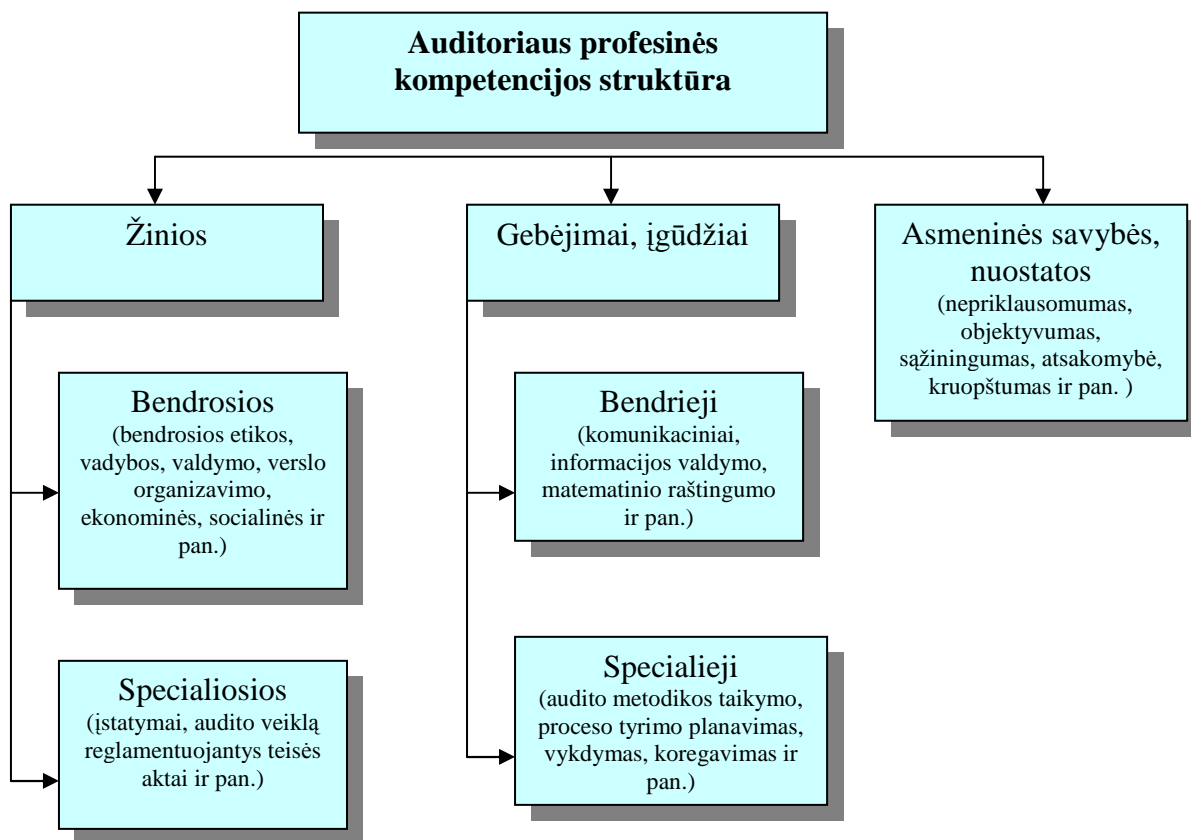
Specialieji auditoriaus gebėjimai yra susiję su audito proceso planavimu bei vykdymu. Auditas yra sisteminis procesas, turintis savo loginę sistemą: audito tikslai->audito procesas->audito rezultatai. Audito sistema yra susieta grįžtamasis ryšiais ir tai rodo jos įvairumą: keičiantis tikslui, keičiasi procesas ir rezultatas. Kadangi auditas gali būti įvairių rūšių (valdymo, kokybės, finansinis), tai ir tikslai gali keistis. Keičiantis tikslams, keičiasi visa loginė audito sistema. Todėl auditorius turi įgyti ir nuolatos tobulinti specialiuosius savo gebėjimus, kad užtikrintų aukštą audito atlikimo kokybę.

Bendrieji gebėjimai pasižymi universalumu ir gali būti integruojamos įvairiose žmogaus veiklos srityse. Bendraisiais gebėjimais (D. C. McClelland, 1973) vadinami plataus veikimo profilio žinių, mokėjimų, sugebėjimų bei asmeninių savybių dariniai, būdingi ir pritaikomi ne kurioje nors vienoje, o daugelyje profesijų. Bendrieji gebėjimai iš esmės atitinka holistinės kompetencijos sampratą, t. y. holistinę asmens galimybių raiška, akcentuojant individo asmenines savybes, vertybines nuostatas bei gebėjimą realizuoti sukauptą potencialą ir patirtį veikloje (D. Lepaitė, 2003). Bendrisieji gebėjimai kiekvienam individui leidžia mokytis ir dirbti įvairiose srityse. Tačiau J. A. Bowden ir G. N. Masters (1993) pažymi, kad patys savaime bendrieji gebėjimai yra persipynę ir nieko nereikia be praktinio pritaikymo galimybės.

Auditoriaus veikloje svarbiomis bendrosiomis kompetencijomis išskirčiau: socialinė (gebėjimas bendrauti, spręsti konfliktus), dalykinė ir intelektinė (problemų sprendimas), laiko vadyba, organizaciniai gebėjimai, motyvacija ir gebėjimas susikoncentruoti ir pan. Taip pat svarbu yra bendrosios etikos žinios, verslo organizavimo, vadovavimo/vadybiniai gebėjimai, vadybos žinios, viešojo valdymo, ekonomikos ir socialinės, psichologinės, kultūrinės žinios. Prie bendrųjų gebėjimų reikėtų priskirti ir tai, kas yra įgyjama iki universitetiniame ir universitetiniame išsilavinime - matematinio raštingumo, skaitymo, rašymo, motyvacija, tikslų nustatymas, informaciniai gebėjimai ir pan.

Svarbus vaidmuo profesinės kompetencijos turinyje tenka individo asmenybei, jos vertybinėms orientacijoms, gyvenimo normoms, saviraiškos priemonėms, individo profesinių žinių ir darbo įgūdžių įvaldymo lygiui. Profesinė kompetencija, pasak J. Stulpino (1996) „nusako žmogaus – darbuotojo vertę savo profesijos sferoje. Tai darbuotojo žinios, mokėjimai ir įgūdžiai, pažintiniai, kūrybos gebėjimai, emocinės vertybinės nuostatos.

Apibendrinant galima teigti, kad auditoriaus kompetenciją sudaro bendrosios ir specialiosios žinios, bendrieji ir specialieji gebėjimai, asmeninės savybės ir nuostatos. Vadovaujantis bendrosios kompetencijos elementais (žr. 1 pav.), auditoriaus profesinės kompetencijos struktūra pateikta 2 paveiksle.

2 pav. Auditoriaus profesinės kompetencijos elementai.

Šaltinis: parengta darbo autorės, vadovaujantis R. E. Boyatzis, 1982, 2002; J. Bowden, F. Marton, 1998, pateiktu kompetencijos modeliu.

Kadangi savo darbe analizuoju auditoriaus kompetenciją, kuri iš vienos pusės gali būti traktuojama kaip ugdymo rezultatas (požiūriai ir vertybės, žinios ir gebėjimai, asmeninės savybės), o iš kitos – įgyvendinimas veikloje (ryšys su veiklos funkcijomis), vadovausiuosi holistine kompetencijos samprata. Anot D. Lepaitės (2003), holistinė kompetencija – tai gebėjimas vertinti naują situaciją, pasirinkti tinkamus veiklos metodus ir integruoti dalykines bei profesines žinias. Be to, holistinis kompetencijos požiūris akcentuoja žmogaus savybes ir vertybes, požiūrį į save kaip profesionalą (J. Bowen ir F. Marton, 1998). Tai leidžia individui veikti neapibrėžtose veiklos situacijose. Pasak D. Lepaitės (2003) veiklos modelio kontekste kompetencija holistiniu požiūriu gali būti apibrėžiama kaip fenomenas, kuris akcentuoja gebėjimą perkelti žinias į naujas situacijas, taip pat sukuria galimybes individui veikti įvairiuose veiklos lygiuose.

Apibendrinant galima teigti, kad profesijos pagrindinis bruožas – specialusis pasirengimas. Kiti profesijos aspektai mažiau pabrėžiami. Profesinė kompetencija yra susijusi su gebėjimu realiai atlikti tam tikras užduotis konkrečios veiklos srityse ir ji yra labai svarbi sprendžiant profesines problemas. Profesinės kompetencijos struktūrą daugiausia lemia tai, kas yra konkretaus individo profesijos objektas.

1.3.1.1. Specifinės auditoriaus kompetencijos analizavimas

Specifinė auditoriaus kompetencija – žinios, įgūdžiai, gebėjimai, vertybinės nuostatos, požiūriai ir kitos asmeninės savybės, reikalingos sėkmingai auditoriaus profesinei veiklai. Dažniausia mokslinėje literatūroje yra išskiriama šios auditoriaus savybės, atskleidžiančios jo žinias ir gebėjimus: audito, bankininkystės, draudimo, nekilnojamo turto, vertybinių popierių ir mokesčių sistemos išmanymas, gebėjimas toliau mokytis, gebėjimas analizuoti ir prognozuoti, problemų vertinimas ir sprendimas, greita orientacija, gebėjimas bendrauti, noras ir gebėjimas patarnauti kitiems, realus situacijos įvertinimas, gebėjimas įtemptai dirbti protinį darbą (R. N. Natan, 2003; D. O' Regan, 2004).

Bene svarbiausia kokybiško darbo sąlyga – puiki dirbančiojo kvalifikacija ir profesionalumas. Tikriausiai niekas nedrįstų ginčytis, kad buhalterio ar auditoriaus darbe tai yra ypač svarbu. Toli gražu ne kiekvienas, užverstas galybe sąskaitų, kitų įvairių dokumentų, gebėtų išlaikyti blaivų mąstymą. Vienas Lietuvos teisinės sistemos bruožas – nuolatinė įstatymų kaita – šio darbo nėra kiek nepalengvina. Specifinės auditoriaus žinios susijusios šalyje galiojančiais įstatymais. Auditorius privalo juos visus puikiai žinoti, gebėti taikyti bei interpretuoti vieną su kitu. Išsamiau apie audito veiklą reglamentuojančių teisės aktų sąrašas pateiktas 2 priede.

Kompetentingas auditorius privalo turėti pakankamai audito principų, audito metodikos taikymo, kokybės vadybos sistemos žinių. Jis turi gebėti nustatyti audito procedūras, sudarančias sąlygas tinkamai įgyvendinti, prižiūrėti ir gerinti audito programą. Audito programos procesas, kuris atspindi auditoriaus specifinę kompetenciją, 3 pateiktas priede.

Audito veiklą būtina sisteminti, kad būtų išvengta painiavos, tačiau kartu paliekant laisvę auditoriui, priklausomai nuo jo kvalifikacijos ir patirties, sugebėjimo apjungti, išplėsti procedūrinius etapus, nepažeidžiant pačios audito veiklos ir audito logikos. Nei vienas įstatymų leidžiamasis organas, pareigūnas ar tarnautojas negali trukdyti auditoriaus veiksmams, atliekant nepriklausomą auditą.

Kadangi šio darbo tema yra Europos Sąjungos finansuojamų projektų auditoriaus kompetencijų analizė, tai tikslinga būtų išnagrinėti, kas yra ES finansuojami projektai ir jų tikslas bei kokius gebėjimus ir žinias privalo turėti auditorius, dirbdamas šioje audito srityje.

Europos Sąjungos finansuojami fondai yra Europos Sąjungos vykdomos politikos finansiniai instrumentai, kurių pagalba mažinami ES regionų išsivystymo skirtumai bei nepalankiausias sąlygas turinčių vietovių atsilikimas. ES vienija valstybes, kurios yra labai skirtingos ekonominio išsivystymo, puoselėjamų tradicijų, kultūros požiūriais, atitinkamai skirtingų regionų plėtros ir gyvenimo kokybės standartai ryškiai skiriasi. ES vykdoma regioninė politika

nukreipta būtent į šių skirtumų mažinimą, vadovaujantis solidarumo dvasia, tai yra teikiant Europos Sąjungos paramą labiausiai atsilikusiems regionams.

Lėšų valdymo ir kontrolės sistema turi garantuoti efektyvią ES lėšų kontrolę. ES lėšų panaudojimas pagal paskirtį ir prisilaikant finansinio tinkamumo taisyklių yra pagrindinė prielaida atgaunant jau išleistas lėšas iš ES Komisijos. Lietuvos Respublikos Vyriausybė priėmė nutarimą dėl finansinių Europos Sąjungos paramos programų lėšų administravimo, valdymo ir kontrolės tvarkos (Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 953, 2001). Pagal šį nutarimą turi būti atliekamas kiekvieno ES finansuojamo fondo Lietuvai pagal konkrečią programą išmokėtų lėšų bei papildomas sistemų auditas. ES finansuojamų fondų audito uždaviniai yra gauti pagrįstą garantiją, kad programos vykdomos pagal numatytus tikslus, efektyviai bei veiksmingai; laikomasi programoms taikomų Bendrijos teisės aktų; projektų rengėjų pateiktos išlaidų ataskaitos yra patikimos.

ES finansuojamų projektų auditoriaus veiklos objektas yra ES paramos sutarties sąlygų laikymasis. Būtent ES finansuojamų projektų audito keliamus reikalavimus išskirčiau prie specifinių auditoriaus gebėjimų. ES finansuojamų projektų audito tikslas - pareikšti nuomonę, ar projekto vykdytojo deklaruotos tinkamos finansuoti išlaidos ir netinkamos finansuoti pridėtinės vertės išlaidos, patirtos laikantis finansuojamojo projekto sutarties sąlygų, yra tinkamai apskaitytos ir dokumentuotos. Todėl auditorius, audituojantis ES finansuojamus projektus privalo žinoti kiekvieno finansuojamo projekto keliamus reikalavimus – kas vienam projektui pripažįstamos tinkamomis išlaidomis, kitame projekte gali būti netinkamos finansuoti išlaidos. Auditorius taip pat privalo žinoti, kokie reikalavimai keliami konkrečiai finansuojamojo fondo programai, tačiau skirtingo tipo organizacijoms. Šiuo atveju, reikalavimai yra numatomi ES finansuojamų fondų techninėje užduotyje, kur nurodoma, kad auditas turi būti atliekamas pagal Tarptautinės buhalterijų federacijos patvirtintus Tarptautinius audito standartus. Vadinasi, ES finansuojamojo projekto auditą atliekantis auditorius privalo puikiai žinoti visus Tarptautinių audito standartus bei gebėti jais vadovautis, juos taikyti audito proceso metu. Be tarptautinių audito standartų, auditoriaus veiklą reglamentuoja daugybė kitų teisės aktų, įstatymų bei Europos Bendrijos direktyvų, kurios auditorius privalo net tik išmanyti, bet ir gebėti juos analizuoti, interpretuoti, derinti. Išsamiau apie ES finansuojamų projektų audito veiklą reglamentuojančių teisės aktų sąrašas pateiktas 2 priede.

Be to, auditorius atlieka ne tik projekto patikrinimą, bet dažnai teikia projekto vykdytojui ir finansines konsultacijas projekto vykdymo laikotarpiu. Tai leidžia išvengti nukrypimų nuo paramos sutarties sąlygų. Tokia išankstinė kontrolė būna efektyvesnė už paskesniąją, todėl galiu teigti, kad nepriklausomas auditas yra svarbus ES paramos lėšų kontrolės elementas. Tam, kad užtikrintų, jog teikiamos auditoriaus paslaugos ir konsultacijos būtų aukščiausios kokybės, auditoriaus kompetencija turi būti pakankama.

Apibendrinant galiu teigti, kad auditorius specialioji kompetencija privalo būti tokio lygio, kad atlikdamas ES finansuojamų projektų auditą, jis užtikrintų, jog projekto audito seka yra pakankama teisėtam ir efektyviam paramos panaudojimui, kad procesas ir kontrolės sistema atitinka Europos Sąjungos ir nacionalinius aktus; kad yra jis pasirengęs įvykdyti įsipareigojimus ir priimti atsakomybę dėl atrankinių patikrinimų bei, kad žmogiškieji išteklių užtikrintų efektyvų ES fondų paramos audito atlikimo valdymą ir kontrolę.

1.3.1.2. Bendrųjų auditoriaus kompetencijų analizavimas

Šiuolaikinis bet kokios srities specialistas, siekdamas lygiaverčiai konkuruoti pasaulinėje darbo rinkoje be dalykinės (specifinės) kompetencijos, kurią sudaro konkrečios srities žinios, techniniai gebėjimai, privalo įgyti ir bendrąją kompetenciją, apimančią gebėjimus tinkančius daugumai profesinės veiklos sričių ir būtinus žmogui, norinčiam tobulėti bei sėkmingai adaptuotis visuomenėje (R. Barnett, 1994).

Bendrosios auditoriaus kompetencijos – žinios, įgūdžiai, gebėjimai, vertybinės nuostatos, požiūriai, kitos asmeninės savybės, reikalingos auditoriaus veiklai ir galimos perkelti iš vienos rūšies veiklos į kitą. Šias kompetencijas sudarantys mokėjimai ir sugebėjimai yra pateikti 2 lentelėje.

2 lentelė

Tiriamosios veiklos	<ul style="list-style-type: none"> • organizuoti ir planuoti audito proceso tyrimą; • pasirinkti adekvačią tyrimo strategiją, struktūrą ir metodus projektuojant tyrimą
Komunikacinė ir informacijos valdymo	<ul style="list-style-type: none"> • gebėjimas naudotis šiuolaikinėmis informacijos priemonėmis; • atlikti audito veiklai aktualios informacijos paiešką: žinoti, atrinkti ir naudoti adekvačias duomenų bazines; • konceptualiai ir aiškiai išreikšti bei interpretuoti mintis, faktus skirtinguose profesinės veiklos kontekstuose naudojant komunikacijos priemones; • taisyklingai vartoti kalbą realioje ir/ar virtualioje profesinėje aplinkoje; • mokėti užsienio kalbą
Bendravimo ir bendradarbiavimo	<ul style="list-style-type: none"> • bendrauti ir bendradarbiauti su kolegomis, audituojamojo objekto personalu, pasikviestais ekspertais darbo srityje ir socialinėje aplinkoje; • vengti atvirų konfliktinių situacijų ir adekvačiai vertinti problemiškas situacijas; • gebėjimas derinti auditoriaus veikloje būdingą reiklumą su geranoriškumu; gebėjimas laikytis bendrųjų ir profesinių moralumo, etikos principų.
Tobulinimosi bei pokyčių valdymo	<ul style="list-style-type: none"> • produktyviai dalyvauti kvalifikacijos kėlimo veikloje; • vadovautis audito veiklą reglamentuojančiais dokumentais; greitai ir lankčiai adaptuotis pasikeitus situacijai.

Parengta darbo autorės, išanalizavus mokslinę literatūrą

Išsamiau apie tai, kaip bendrosios auditoriaus kompetencijos pasireiškia auditoriaus veikloje, pateikta 4 priede. Šiandieninė ekonomika sąlygoja konkurencijos augimą, todėl, viena vertus, specialistui nuolat keliami nauji reikalavimai išlikti kompetentingam savo srityje, gilinti žinias, tobulinti profesinius įgūdžius, lengvai prisitaikyti prie nuolat kintančių darbinės veiklos reikalavimų, o, kita vertus, akcentuojama bendrųjų kompetencijų svarba tam, kad rengiami darbui žmonės būtų kūrybingi, inteligentiški, mokėtų pritaikyti savo žinias ir gebėjimus naujose situacijose, pastebėtų problemas, priimtų pagrįstus sprendimus, orientuotųsi sudėtinguose socialiniuose santykiuose, gebėtų bendrauti ir bendradarbiauti bei nuolat tobulėtų.

1.3.1.3. Auditoriaus asmeninių savybių, nuostatų analizavimas

Analizuojant mokslinę literatūrą pastebėjau, kad prie trečiojo auditoriaus kompetencijos elemento – *asmeninių savybių, nuostatų* - dažnai priskiriamos tokios savybės, kaip sąžiningumas, objektyvumas, nepriklausomybė, kompetentingumas, taip pat ir keliami jam reikalavimai, tikrinamų jo darbų sritis ir pan.

Šios savybės išsamiai apibūdinamos ir buhalterijų etikos kodekse. Profesinės etikos kodeksas – praktinis profesinės veiklos vadovas kiekvienam auditoriui. Kita vertus, kodeksas yra svarbi garantija visuomenei: jis parodo, kad auditoriai siekia išlaikyti aukštus savo veiklos standartus ir kad jais reikia pasitikėti. Kodekse pateikiamos svarbiausios taisyklės, kurių privalo besąlygiškai laikytis (išsamiau apie etikos reikalavimus auditoriams pateikta 5 priede). Tiesa, tos taisyklės nėra visiems laikams nustatytos, jos, kaip rodo daugelio šalių praktika, dažnai yra peržiūrimos, redaguojamos, papildomos. Siekiama, kad profesinės etikos taisyklės būtų tobulos, kad jos skatintų audito profesijos prestižą. Tokie dideli reikalavimai auditoriams keliami neatsitiktinai. Visuomenės apklausos duomenys rodo, kad auditorių etika vertinama aukščiau negu daugelio kitų profesijų atstovų. JAV didelių kompanijų direktorių nuomone, inžinierių etika buvo įvertinta 34 proc., auditorių – 24 proc., gydytojų – 17 proc., teisininkų 8 proc. (J. Mackevičius, 2001). Todėl asmenys, pasirinkę auditoriaus profesiją, turi nuolatos laikytis profesinės etikos normų, tobulinti savo profesinę kvalifikaciją.

Tarptautiniuose audito standartuose pabrėžiamos ir būtinos auditorių savybės: <...> turi būti puikiai išsilavinę, geriausia jei jie turi universiteto diplomą ir tyrimo/vertinimo darbo patirtį. Svarbu ir „<...> analitiniai gabumai, kūrybingumas, imlumas, polinkis bendrauti, sąžiningumas, nuovokumas, išstvermingumas, oratoriaus gebėjimai bei rašymo patirtis“ (Implementation Guidelines for Performance Auditing Standards. 2001).

Todėl galima teigti, kad auditorius – tai aukščiausios kvalifikacijos buhalterinės apskaitos ekspertas, gerai išmanantis apskaitos, analizės, kontrolės, finansų, teisės, ekonomikos ir kitų mokslų teoriją ir praktiką, sugebantis saugoti įmonės interesus, turinti didelį atsakomybės jausmą.

1.3.2. Auditoriaus mokymo programoje įgyjamų kompetencijų apžvalga

Kompetencijos sąvoka siekiama apibūdinti ne vien žmogaus profesines galias praktinėje veikloje. Ji vartojama ir tada, kai kalbama apie tai, ką žmogus rengiasi įgyti pirminio ar tęstinio profesinio mokymo sistemoje. Kompetencija reiškiasi tam tikrais veiklos rezultatais, sugebėjimu atlikti veiksmus, efektyviai panaudoti savo pastangas. Kalbant apie auditoriaus profesionalumą, dažniausiai turima omenyje ne tik jų atliekamo konkretaus darbo kokybė, bet ir specialaus pasirengimo aspektas. Auditas yra audituojamo objekto patikimumo garantas akcininkams, savininkams, investuotojams, bankams, lizingo bendrovėms, kreditoriams, valstybės institucijoms, Europos Sąjungos paramos ir subsidijų teikėjams.

Aštuntoje Europos Sąjungos Direktyvoje (Aštuntoji tarybos direktyva. Europos Bendrijų oficialusis leidinys, 1984), kuri yra taikoma ir Lietuvoje, nurodyti reikalavimai, norintiems tapti auditoriais, išsilavinimui. Asmenys, norintys tapti auditoriais, privalo turėti žinių lygį, leidžiantį įstoti į universitetą, teorinį ir praktinį pasiruošimą. Leidimas fiziniams asmenims atlikti auditą gali būti išduodamas tik išklausius teorinį kursą universitete, atlikus praktiką ir išlaikius profesijos egzaminus, kurių vertinimą pripažįsta valstybė. Profesijos egzaminų išlaikymas privalo garantuoti teorinių žinių lygį, būtiną kokybiškai atlikti auditą, ir sugebėjimą įgytas žinias panaudoti praktikoje. Auditoriaus veiklos sfera ir teikiamos paslaugos yra gana įvairios, o pats darbas yra labai svarbus, sudėtingas ir, suprantama, atsakingas. Todėl auditorius turi būti kvalifikuotas, kompetentingas, plataus profilio specialistas.

Viena svarbiausių problemų kuriant ir tobulinant audito sistemą – tai naujos pažiūros į auditorių, į jo profesinę veiklą suformavimas, auditoriaus profesijos prestižo didinimas, jo kvalifikacijos kėlimas. Nereikia įrodinėti, kad nuo auditoriaus kvalifikacijos priklauso audito atlikimo kokybė, kad kvalifikacija reikalinga ne tik konkretiems apskaitos darbams patikrinti, bet ir audituojamojo objekto veiklai koordinuoti ir prognozuoti. Be to, dauguma mūsų šalies auditorių atestatus gavo maždaug prieš dešimtmetį ir jų profesinis pasirengimas nebeatitinka išaugusių konkurencingos rinkos reikalavimų, atsiradusių naujų audito sričių. Kita vertus, LR Audito įstatyme panaikinus nuostatą, kad auditoriumi gali tapti tik ekonominį išsilavinimą turintys asmenys, auditoriais tapo įvairių specialybių ir profesijų atstovai, tik išklausę kvalifikacijos kursus. Todėl yra labai svarbu parengti profesinės kvalifikacijos kėlimo programą, kuri būtų tokia, kad specialisto,

išlaikiusio egzaminus pagal šią programą, kvalifikacija būtų pripažįstama visuomenės. Parengti auditoriaus profesinės kvalifikacijos kėlimo programą neužtenka. Žymiai svarbiau parengti konkrečių dalykų mokymo programas, į ją įtraukiant tinkamiausią literatūrą.

Mokslinėje literatūroje kompetencija dažniausiai apibrėžiama kaip gebėjimas atlikti tam tikrą užduotį realioje ar imituojamoje veiklos situacijoje. Kompetenciją lemia mokymosi/studijų metu įgytos žinios, mokėjimai, įgūdžiai. „Kompetencija traktuojama ne kaip sudėtinė kvalifikacijos dalis, o kaip visuminė asmens potencialo raiška, akcentuojamos asmeninės individo savybės, vertybinės nuostatos bei gebėjimas realizuoti sukaupą potencialą ir patirtį veikloje“ (D. Lepaitė, 2003). Taigi akivaizdu, kad pirminės buhalterio profesinės studijos, besiremiančios tokia kompetencijos samprata, turėtų būti orientuotos ne tik į žinių, mokėjimų, įgūdžių, nuostatų ir asmeninių savybių perteikimą ir formavimą, bet ir į gebėjimo jomis praktiškai pasinaudoti, esant skirtingiems veiklos kontekstams.

Vadovaujantis Tarptautinės Buhalterių Federacijos 1998 m. patvirtintomis „Egzaminų administravimo rekomendacijomis“ Lietuvos auditorių rūmai (toliau – LAR) parengė pretendentų į auditoriaus egzaminavimo tvarką. Šioje tvarkoje numatytos tokios egzaminų administravimo procedūros, kurios leidžia objektyviai patvirtinti pretendentų teorines žinias ir praktinius įgūdžius; visus pretendentes vertinti teisingai ir bešališkai; nė vienam pretendentui į auditorius neteikti pirmenybės prieš kitus. Siekiant, kad kvalifikaciniai pretendentų egzaminai vyktų sklandžiai, yra parengti egzaminų administravimo dokumentai, kuriuose išsamiai aprašyta, kokios jų teisės, pareigos, atsakomybė, į kokius dalykus turėtų kreipti dėmesio ir pan. Išlaikęs atestavimo egzaminą auditorius įgyja atestatą, patvirtinantį tam tikrą profesinį kvalifikacijos lygį ir tai, kad auditorius tikrai turi pakankamai teorinių žinių ir yra pasirengęs dalyvauti profesinėje veikloje.

Kad auditoriui yra keliami aukšti profesiniai reikalavimai, galima padaryti išvadą iš LAR pateiktų kvalifikacinių egzaminų suvestinės (6 pateikta priede). Kvalifikacinius auditoriaus egzaminus išlaiko apie 61 proc. siekiančių auditoriaus vardo. Per 1996 - 2008 metų laikotarpį auditorių egzaminus išlaikė 403 asmenys, kuriems buvo suteiktas atestuoto auditoriaus vardas. Tačiau reikia pažymėti, kad 90 proc. auditorių buvo parengti 1996-1997 metais, kai dar nebuvo paruošta aukštus kvalifikacinius reikalavimus atitinkanti auditorių egzaminavimo sistema. (Audito rinkos apžvalga, 2008. Prieiga per internetą: <http://www.lar.lt/new/news.php?item.343>).

Svarbu pabrėžti, kad auditoriaus kompetencijos turinys didžiąja dalimi priklauso nuo mokymo kultūros, kurios pagrindą sudaro auditoriaus padėjėjo mokymosi koncepcija, tradicinių ir inovatyvių dėstymo ir darbo metodų santykis. Auditorių mokymo kultūra pirmiausiai siejama su LAR vizija, misija, pagrindiniais tikslais ir uždaviniais. Mokymo kultūros pagrindą sudaro mokymosi ir dėstymo metodai, mokymo bendruomenės nuostatos ir požiūris į patį mokymosi procesą ir, žinoma, ne tik deklaruojami, bet ir praktiškai įgyvendinami auditorių paruošimo tikslai,

aiškiai parodantys kokia mokymosi paradigma vyrauja šioje institucijoje. LAR vadovaujasi liberaliąja filosofija, kuri pasižymi lankstumu, leidžia auditoriaus padėjėjui savarankiškai pasirinkti pasiruošimo egzaminams medžiagą, iškelti pagrindinius egzaminų tikslus (t.y., egzaminų eiliškumas nėra griežtai reglamentuotas), daugiau laiko yra skiriama ne auditoriniams, bet savarankiškam ir praktiniam auditoriaus padėjėjo darbui, tokiu būdu prisidedant prie kritinio mąstymo ir nepriklausomo požiūrio formavimo. Auditoriaus nepriklausomybė būtina, todėl, kad jo nuomonė (išvada) nebūtų lemiamą valdymo personalo. Auditoriaus nepriklausomybė turi apimti visus jo atliekamus darbus, visus jo veiklos aspektus, pradedant sutarties sudarymu ir baigiant galutinės audito ataskaitos, išvados parengimu.

Aukštąjį išsilavinimą teikiančių mokymo įstaigų studentų priėmimo rezultatai rodo, kad finansų, buhalterinės apskaitos specialybės Lietuvoje yra paklausios, tačiau aukštojo mokslo diplomas jokių būdu negarantuoja, kad darbuotojas savo darbą atliks be priekaištų. Dažnai reikia nemažų investicijų ir laiko, kol diplomuotas specialistas pradeda iš tikrųjų gerai dirbti.

Kadangi auditoriaus darbas susijęs su abstrakčių modelių analize, taikomaisiais metodais, hipotezių tikrinimu ir panašiais veiksmais, auditorius turi turėti analitiko patirties. Šie gebėjimai paprastai susiję su akademinu išsilavinimu. Aukštoji mokykla turi suformuoti ne tik įvairių žinių, bet ir įvairių mokėjimų sistemą, kad asmuo, baigęs universitetines studijas, turėtų pakankamą dalykinę kompetenciją ir efektyviai dalyvautų visose veiklose. Tačiau reikia pabrėžti, kad mokslinis laipsnis nėra nei neginčijamas reikalavimas, nei pakankamas įrodymas, kad auditorius sėkmingai atliks auditą. R. Barnett (1994) teigia, kad auštasis išsilavinimas nėra atsakingas už kompetencijos vystymą individualiose profesijose. Asmeniui, siekiančiam tapti auditoriumi, yra privalomas universitetinis išsilavinimas, kuris formuoja tam tikrus gebėjimus, žinias, nuostatas, pasaulėžiūrą. Todėl būsimasis auditorius prieš pasirenkant šią profesiją, turi tam tikrų žinių, gebėjimų, nuostatų. LR Audito įstatyme nėra numatyta, kad būtinas pirmosios studijų pakopos išsilavinimas, todėl skiriasi auditoriaus vardo siekiančių asmenų bazinis išsilavinimas, o tuo pačiu ir skirtingų lygių žinios ir gebėjimai. Vadovaudamasi Dublino aprašais (Shared 'Dublin' descriptors for Short Cycle, First Cycle, Second Cycle and Third Cycle Awards, 2004), kuriame yra pateiktos bendrosios kompetencijos, privalomos asmeniui, įgijusiam universitetinį išsilavinimą, išskirčiau tokias pagrindinės žinių ir gebėjimų kategorijas:

- sprendimų priėmimas (pvz., sugebėjimas taikyti žinias ir formuluoti argumentus savo profesiniams sprendimams pagrįsti, gebėjimas valdyti kritines, rizikingas situacijas);
- analitinė veikla, tyrimai (pvz., sugebėjimas analizuoti informaciją, susidaryti savo nuomonę bei ją pagrįsti);
- komunikacija (pvz., sugebėjimas aiškiai, tiksliai formuluoti mintis ir idėjas, jas suprantamai paaiškinti).

Bazinio išsilavinimo žinios, gebėjimai yra tobulinami vadovaujantis LR audito įstatymo reikalavimais, kad būsimasis auditorius privalo išklaudyti auditorių mokymo programą. Analizuojant auditorių mokymo programoms keliamus reikalavimus, pastebėjau, kad nemažai dėmesio yra skiriama *audito sampratai, audito proceso parengimui ir jo vykdymui, išsamiai yra nagrinėjamas atskirų sričių* (veiklos sąnaudų ir kitų sąnaudų bei pajamų auditas, mokėtinų sumų ir kitų įsipareigojimų auditas, su darbo santykiais susijusių įsipareigojimų auditas ir pan.) *auditas*. Auditorius turi pakankamai suprasti apskaitos ir vidaus kontrolės sistemas, kad galėtų suplanuoti auditą ir parengti veiksmingą audito metodiką. Tam, kad įvertintų audito riziką ir numatytų audito procedūras, užtikrinančias rizikos sumažinimą iki priimtino lygio, auditorius turi priimti profesinį sprendimą. Auditorius privalo žinoti įvairių sričių audito ir auditorių veiklą reglamentuojančius teisės aktus bei profesinius standartus. Mokymas yra svarbus sėkmingai auditoriaus veiklai. Auditoriaus įgūdžiai, specialios žinios ir jo išsilavinimo lygis turi būti pakankamai stiprūs atliekant auditą. Auditorius turi rūpintis savo profesionalumu nuolat keldamas kvalifikaciją. Auditoriui būtina ir siaura, ir plati specializacija. Jam būtina išmanyti tikrinamo objekto struktūrą, paskirtį, funkcijas, misiją, viziją, veiklos ypatumus, todėl auditorius negali atlikti savo funkcijų, jei jam trūksta žinių. Auditorių mokymo plėtojimas ypač aktualus ir turi prioritetinę reikšmę, nes ypač pastaruoju metu aktyviai diegiami teisiniai audito pagrindai, be to, auditorius vykdydamas savo funkcijas, turi priimti kvalifikuotus sprendimus, pažinti ir analizuoti sudėtingas finansų valdymo sritis. Audito procedūros turi būti paruoštos taip, kad audito procesas būtų atliekamas sistemingai, standartizuotai. Visa tai reikalauja, kad būtų sukurti specialūs audito metodai, plačiai taikoma sisteminė analizė, plėtojama specifinė metodologija, vadovaujamas kokybiniais ir kiekybiniais duomenimis, kurie tinkamai apdoroti, ir pasirūpinta išvadų bei rekomendacijų patikimumu ir tikslumu.

Auditoriaus, buhalterio, apskaitininko specialybė laisvosios rinkos ir nuolat besikeičiančių apmokestinimo taisyklių sąlygomis tapo ne tik viena svarbiausių beveik kiekvienam verslui, bet ir viena sudėtingiausių, reikalaujanti labai aukštos kvalifikacijos ir nuolatinio tobulėjimo. Vargu ar rastume dar bent vieną kitą profesiją, kurios atstovai turėtų beveik kasdien įsiminti tiek naujų žinių, kaip finansų srities specialistai. Auditorių mokymo programoje nemažai dėmesio yra skiriama *bendrosios apskaitos teorijai bei principams ir mokesčių sistemai Lietuvoje* (pateikta 7 priede). Lietuva neseniai pakeitė beveik visus mokesčių įstatymus, priartindama juos prie Europos Sąjungos šalyse taikomų. Mokesčiai rūpi visiems - ir tiems kurie juos moka, ir tiems, kurie iš surinktų mokesčių gyvena. Todėl diskusijos mokesčių klausimu yra bemaž visuotinės. Esant tokiai didelei mokesčių įstatymų kaitai, auditorius privalo nuolat sekti pasikeitimus ir informuoti užsakovus, esant neatitikimams.

Mokymo programoje yra numatyta ir *verslo teisės, valdymo, bankroto procedūrų, civilinės ir komercinės teisės, įstatymų, reglamentuojančių socialinį draudimą, bei LR darbo kodekso nuostatų mokymas.*

Pagal tradicinę sampratą gebėjimų pagrindas yra įgūdžiai. Jei asocijuojasi su rutininiais veiksmiais, todėl jie neturėtų būti auditorių mokymo programos objektas. Tačiau šiuolaikiniame pasaulyje gebėjimams tapus labai kompleksiškiems dalykinės kompetencijos struktūroje, svarbia sudėtinga dalimi tampa intelektualieji gebėjimai. Vienas iš šiuolaikinio pasaulio bruožų yra veiklos situacijų įvairovė, tai svarbus tampa įvairių gebėjimų perkėlimas į naujas veiklos situacijas. *Verslo, bendrąją ir finansų ekonomiką, matematiką bei statistiką, įmonių finansų valdymo pagrindinius principus, informacines technologijas ir kompiuterines sistemas* asmuo turi išmanyti laikydamas auditoriaus kvalifikacijos egzaminą. Vadybos disciplina padeda būsimiems auditoriams suprasti sudėtingą valdymo sistemos mechanizmą, objektyviau įvertinti audituojamojo objekto vadovų priimamų sprendimų teisingumą. Juolab, kad valdymo auditas daugelyje šalių laikomas savarankiška audito rūšimi, turinčia didelės įtakos auditui. Būti auditoriumi, kaip teigia M. Guptor (2006), vadinasi būti geru vadybininku, nes auditas - tai specifinė verslo sritis, atitinkama jo dalis.

Auditorius privalo kelti savo dalykinę kompetenciją, kurią sudaro auditoriaus analitinis mąstymas, gebėjimas analizuoti, praktinis žinių taikymas bei gebėjimas integruoti turimas žinias su kitomis. Norint padidinti nepriklausomo audito prestižą ir reikalingumą, auditorius neturėtų apsiriboti vien tikrinimu, kurio tikslas pareikšti nuomonę dėl finansinės atskaitomybės. Jis turėtų išdėstyti nuomonę ir dėl kitų įmonei ar projektui svarbių klausimų. Šiam darbui atlikti auditoriaus kvalifikacija turi būti pakankama.

1.3.3. Auditoriaus kompetencijų sąranga

Kompetencija neįgyjama kaip tradicinė kvalifikacija, gavus atestatą auditoriaus veiklai. Ji dažniausiai pasiekama ne standartiškai mokantis, o specialiuose mokymuose, specializuotuose seminaruose, savarankiškai mokantis ir t.t. Šiuolaikiniame žinių ir informacijos pasaulyje, kinta ir sudėtingėja veiklos sritis, o priimami sprendimai neretai turi didelę reikšmę ne tik darbo organizacijos nariams, bet ir aplinkai. Taigi reikalavimai dirbančiųjų kompetencijai taip pat didėja ir, kas ypač problemiška, nuolat kinta. Šiuolaikinei konkurencingai ir nuolat besikeičiančiai veiklos sričiai jau nebetinka kompetencijos – kaip gebėjimo mechaniškai atlikti konkretų darbą arba kaip įgytų formalių kvalifikacijų samprata. Kaip pastebi D. Lepaitė, R. Kliminskas (2003), „sėkminga asmens veikla priklauso <...> nuo jo gebėjimo prisitaikyti prie kintančios aplinkos, kurioje esminis veiksnys yra asmens kompetencija ir jos plėtojimo potencialas“.

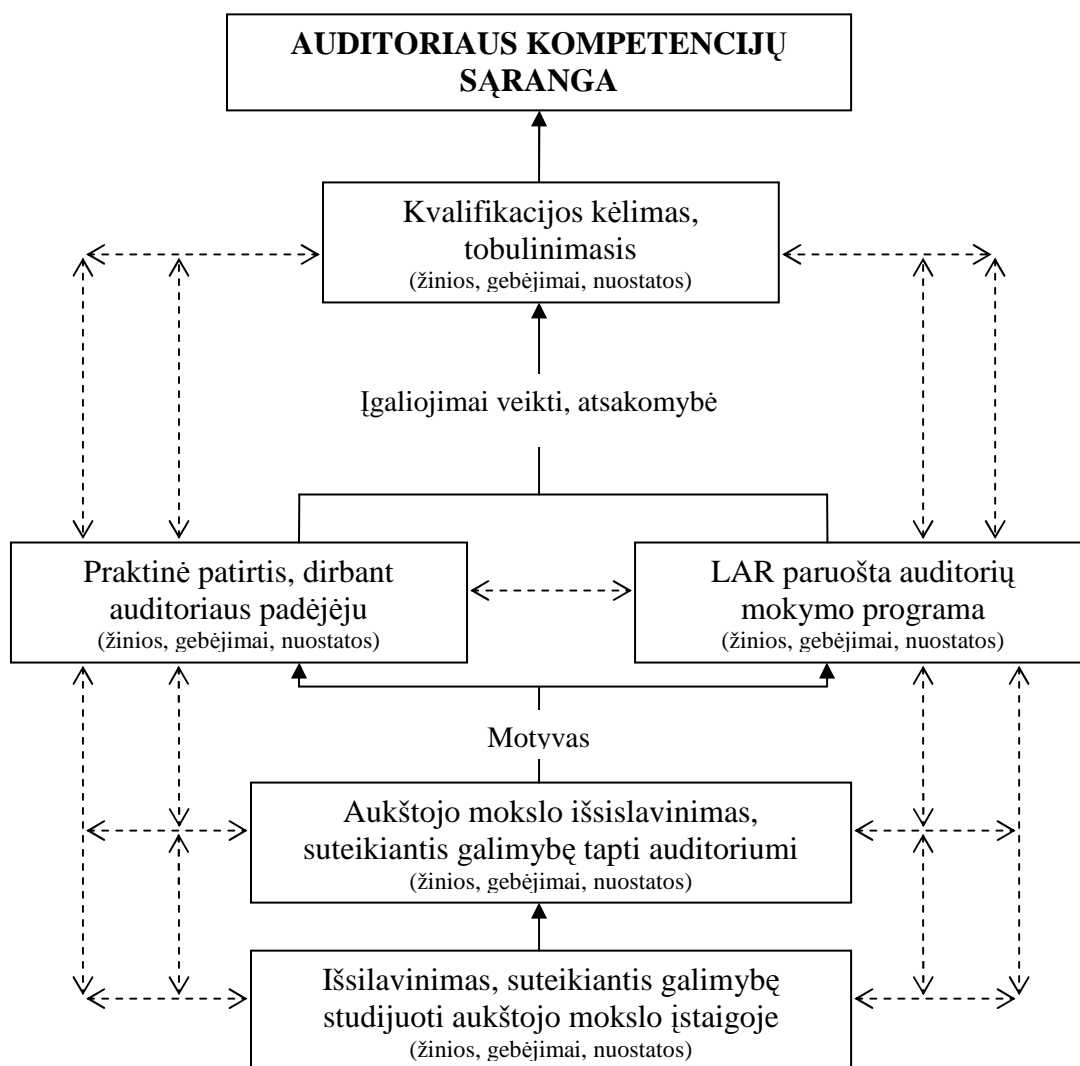
Kompetencijos problemos, kaip žmogiškųjų išteklių vadybos objektas, kylančios profesinėje veikloje yra sprendžiamos visą gyvenimą besitęsiančio ir tęstinio ugdymo kontekste. D. Lepaitės (2003) žodžiais tariant, žinias, įgūdžius ir asmenines savybes būtina „akumuliuoti į veiklos gebėjimus“.

Auditoriaus įgyjamą profesinę kompetenciją suskirstyčiau į du atskirus etapus:

1. Profesinės kompetencijos įgijimas. Įgyjant profesinę kompetenciją pirmiausia reikia aukštojo bendrojo išsilavinimo, kurį sudaro specialusis išsilavinimas, profesijai svarbių dalykų mokymasis ir egzaminų laikymas, ir, jei to reikalaujama, darbo patirties laikotarpis. Tai turėtų būti įprastasis buhalterio profesionalo tobulėjimo modelis.

2. Profesinės kompetencijos palaikymas. Norint išlaikyti profesinę kompetenciją reikia ir toliau domėtis pasikeitimais auditoriaus profesijoje, įskaitant svarbius nacionalinius ir tarptautinius nutarimus apskaitos, audito klausimais ir kitas svarbias taisykles bei įstatymų reikalavimus. Auditorius turėtų vadovautis programa, sudaryta siekiant užtikrinti teikiamų profesinių paslaugų kokybės kontrolę, vadovaujantis atitinkamais nacionaliniais ir tarptautiniais nutarimais.

Išanalizavus mokslinę literatūrą, auditoriaus veiklą reglamentuojančius teisės aktus bei auditorių mokymo programą, susistemintą auditoriaus kompetencijos konstrukta pateiksiu 3 paveiksle.

3 pav. Auditoriaus kompetencijų sąranga

Parengta darbo autorės vadovaujantis mokslinės literatūros, auditoriaus veiklą reglamentuojančius teisės aktų bei auditorių mokymo programos analize.

Profesinę kompetenciją pirmiausia reikia įgyti. Tam būtinas tvirtas *bendrasis išsilavinimas*, suteikiantis galimybę studijuoti aukštojo mokslo įstaigoje. Po aukštojo mokslo kvalifikacinio išsilavinimo seka specialius išsimokslinimas, kompetentingų profesinių organizacijų atestacija bei praktinio darbo patirtis. Tačiau to nepakanka siekiant tobulumo profesinėje veikloje. Norėdami būti tikrais profesionalais, auditoriai turi nuolat palaikyti savo profesinį lygį: sekti apskaitos, audito ir mokesčių bei norminės medžiagos naujoves, dalyvauti kvalifikacijos tobulinimo renginiuose, vykdyti profesinių paslaugų teikimo kontrolės programas.

Kai kurie autoriai (R. E. Boyatzis, 1982; P. F. Drucker, 1993, R. Lekavičienė, 2001), analizuojantys profesinio pasirengimo dalykus, akcentuoja, kad *pašaukimas siejamas su motyvu* dirbti tam tikrą darbą. Būtent pašaukimas skatina pasirinkti norimą profesiją. Motyvas dirbti tam tikrą darbą gali būti individualus ir normatyvinis. Individualus motyvas – tai individualus kiekvieno individo išgyvenimas, profesijos pajutimas (pvz., noras reikšti savo nuomonę apie kitų atliktą

darbą). Normatyvinis aspektas siejamas su profesijos įvaizdžiu, kurį lemia tuo metu vyraujančios visuomeninės nuostatos (prestižas visuomenėje, geras atlyginimas ir kt.).

Kompetencijos kokybiškumą įtakoja darbuotojo sukaupta veiklos *patirtis*. Audito įstatyme (2006) aiškiai įvardijamos auditorių padėjėjų pareigos, leidžiančios auditoriaus padėjėjui tinkamai atlikti praktiką ir pasirengti auditoriaus veiklai. Pagal įstatymo pataisas auditoriaus padėjėjas privalo kartu su auditoriumi dalyvauti atliekant finansinės atskaitomybės auditą ir vykdyti auditoriaus - praktikos vadovo - nurodymus, susijusius su audito atlikimu; auditą atlikti vadovautis įstatymais ir kitais teisės aktais, nacionaliniais arba tarptautiniais audito standartais, laikantis Auditorių profesinės etikos kodekso reikalavimų; sąžiningai atlikti savo pareigas; kasmet dalyvauti mokymo kursuose Auditorių rūmų prezidiumo nustatyta tvarka.

Be žinių, tam tikrų gebėjimų ar įgūdžių galiu išskirti dar kelis kompetencijos aspektus. Vienas jų – administracinė *atsakomybė*, reikalinga tam, kad audito veiklos formulavimas ir įgyvendinimas būtų vykdomas pagal pripažintus galiojančius standartus.

Individas laikomas kvalifikuotas, kai jam yra suteikiamas leidimas dirbti tam tikrą darbą ar užsiimti tam tikra profesine veikla, pavyzdžiui, kvalifikuotas buhalteris, konsultantas ar pan. Tokiais atvejais kvalifikacija siejama su asmens formaliu išsilavinimu, kuri patvirtina pažymėjimas, diplomai ar mokslinis laipsnis. Kompetencija suprantama kaip tam tikra asmeniui *suteikta teisė, įgaliojimai* ką nors spręsti ir daryti. LR Audito įstatyme (1999) nurodyta, kad auditorius asmuo, atliekantis auditą ir dirbantis pagal tam tikrus suteiktus įgaliojimus.

Vis didėjantys profesiniai reikalavimai turi skatinti auditorių nuolat kelti kvalifikaciją, sugebėti savarankiškai, kokybiškai ir kūrybiškai veikti tam tikroje aplinkoje, atitinkančioje to meto pokyčius. Tam tikri reikalavimai LR audito įstatyme keliami ir auditoriaus profesinei kompetencijai, pavyzdžiui, auditorius privalo nuolat kelti profesinę kvalifikaciją. Gavus kvalifikacinį laipsnį ir dirbant praktinį darbą, toliau tobulinant studijų metu įgytas kompetencijas, vyksta specialisto tobulėjimas, pasiekiant aukštesnio kompetencijų lygio - kompetentingumo.

Profesionalumo koncepcija kiekvieną auditorių įpareigoja *rodyti kuo daugiau iniciatyvos keliant savo profesinę kvalifikaciją*, nuolat studijuoti audito standartus ir kitą norminę medžiagą, naujausią ekonominę literatūrą. Laikydami didelių kvalifikacijos reikalavimų ir nuolat keldami kvalifikaciją (vadovaudamiesi nuolatinio mokymosi principu), auditoriai tampa profesionalais.

Mokslinėje literatūroje pateiktas kompetencijos modelis apima tris pagrindinius elementus – žinias, gebėjimus ir asmenines savybes bei nuostatas. Auditoriaus veikloje klasikinis trinaris kompetencijos modelis apima visas jo veiklos pakopas – nuo pirminio išsilavinimo iki auditoriaus profesijos įgijimo, nuolatinio tobulinimosi bei kvalifikacijos kėlimo.

Pirminiame išsilavinime, suteikiančiame galimybę studijuoti aukštojo mokslo įstaigoje įgyti elementariausi (matematinio raštingumo, informacinių technologijų naudosisi ir pan.)

gebėjimai bei žinios yra tobulinami aukštojo mokslo įstaigoje. Šioje pakopoje įgyti gebėjimai, žinios ir suformuotos asmeninės savybės reikalingos įgyjant auditoriaus profesinę kompetenciją - gavus kvalifikacinį laipsnį ir dirbant praktinį darbą, toliau tobulinant studijų metu įgytas kompetencijas, vyksta specialisto tobulėjimas, pasiekiant aukštesnio kompetencijų lygio - kompetentingumo.

2. EUROPOS SĄJUNGOS FINANSUOJAMŲ PROJEKTŲ AUDITORIŲ KOMPETENCIJŲ ANALIZĖS EMPIRINIS POŽIŪRIS

2.1. Tyrimo metodika ir organizavimas

Tyrimo tikslas – nustatyti ir įvertinti auditorių kompetencijos struktūrą ir jos raišką audituojant Europos Sąjungos finansuojamus projektus. Vadovaujantis socialinio konstruktyvizmo nuostata į kompetencijų vertinimą, tyrimo metu siekta nustatyti, kokias dalykines ir bendrąsias kompetencijas, asmenines savybes, nuostatas auditoriai geba atskleisti Europos Sąjungos finansuojamų projektų audito atlikimo metu ir kaip projekto administratoriai, vykdytojai ir kt. asmenys, dalyvaujantys projekto administravimo procese, vertina pasireiškusias kompetencijas.

Mokslinės literatūros analizė parodė, kad mokslininkai kompetenciją dažniausiai traktuoja kaip įgūdžių visumą ir dažniausiai ją tyrinėja integruotų rodiklių lygmenyje. Tačiau tokiu atveju siaurinama pačios kompetencijos samprata. Daugelis mokslininkų (Jasper van Loo and Judith Semeijn, 2001; Deardorff, D. K. Bowman (2004) pabrėžia, kad kompetencijų matavimo ir vertinimo metodologija priklauso nuo sąvokos apibrėžimo, konteksto, ir klasifikavimo principų ir yra daugiamatė. Mokslinėje literatūroje išskiriami keli požiūriai į kompetencijų matavimą: vieni mano, kad kompetencijų matavimas iš esmės yra neįmanomas (P. Ellström, 1998); kiti laikosi netiesioginės kompetencijų vertinimo strategijos, teigdami, kad kompetencijos turinį parodo išklaustyti kursų, seminarų kiekis, individo turima patirtis ir pan. (R. E. Boyatzis, 1982). Taigi jie kompetenciją tapatina su kvalifikacija. Tretieji mano, kad kompetencijas galima pamatuoti tiesiogiai, naudojant savirefleksijos arba savęs įvertinimo klausimynus (Jasper van Loo and Judith Semeijn, 2001; Deardorff, D. K. Bowman, 2004; S. N Elliott & J. C. DiPerna 2002; M. Lauren, B.S. Hutto, 2004) Tačiau suprantama, kad ir šis metodas yra kritikuojamas dėl keleto priežasčių: pirmiausia individai turi gebėti įvertinti savo gebėjimų/mokėjimų lygį; antra, klausimų tvarka didelėje anketoje gali įtakoti tyrimo rezultatus, nes savęs vertinimas gali žymiai skirtis nuo realių kompetencijų (L. J. Borghans, 2000). Tuo tarpu K. I. Spenner (1990) manymu, toks savirefleksinis vertinimas gali pateikti gana objektyvių rezultatų, tačiau tam būtina respondentų savikritika ir tikslios klausimyno formuluotės, kurios neleistų dviprasmiškai suprasti informacijos.

Jasper van Loo and Judith Semeijn (2001) mini ir dar vieną kompetencijų matavimo būdą – ekspertinį vertinimą, kuomet respondentams pateikiamos konkrečios veiklos užduotys, kurių atlikimą stebi ekspertai. Toks matavimo būdas laikomas geriausiu, nes sudaro realias sąlygas kompetencijų demonstravimui. Tačiau jis reikalauja papildomo laiko ir žmogiškųjų išteklių sąnaudų, taip pat reikia turėti validų ir patikimą instrumentą, kuris matuotų kompetencijas, o tokių vertinimo instrumentų labai stokoja.

Kai kurie mokslininkai teigia, kad kompetenciją galima vertinti pabrėžiant socialinės kultūros ir konteksto vaidmenį procese: žinios apie vertinamąjį objektą konstruojamos pasiremiant suvokimu, kuris priklauso nuo konteksto. Socialinio konstruktyvizmo paradigma teigia, kad suvokimas ir prasmė konstruojami veikloje, pasižyminčioje bendru interesu ir tikslu (R. Rogoff, 1990). Kompetencijų vertinimas vyksta bendravimo ir bendradarbiavimo procese, kuriam būdinga tai, kad vertinantysis turi autentiškų (realių, su gyvenimu susijusių) potyrių.

Pasirenkant tyrimo metodiką, buvo vadovaujama socialinio konstruktyvizmo kompetencijos vertinimo metodu, kai proceso dalyviai vertina auditoriaus kompetenciją. Buvo atsisakyta nuostatų, kad galima objektyviai įvertinti auditoriaus kompetencijų raišką, pateikti vienareikšmiškas rekomendacijas, vadovaujantis iš anksto apibrėžtais vertinimo klausimais. Vietoje to, dėmesys buvo sutelktas ties projektų dalyvių nuomone vertinant auditoriaus kompetencijų elementų reikšmingumą bei auditoriaus kompetencijų raišką audito proceso metu.

Tam tikslui buvo sudarytas auditorių kompetencijų vertinusių asmenų demografinės charakteristikos (lytis, amžius, išsilavinimas, profesinė patirtis, organizacijos, kuriame buvo vykdomas projektas ir pan.). Demografinis blokas padeda suprasti, kaip yra konstruojama jų nuomonė ir kaip ji priklauso nuo kai kurių charakteristikų, patirties, užimamų pareigų.

Anketinės apklausos metodą pasirinkau manydama, jog Europos Sąjungos projektus vykdančios ar projekto kūrimo procese dalyvaujantys bei turintys patirties šioje srityje asmenys geba vertinti auditoriaus profesinius įgūdžius, žinias, asmenines savybes bei nuostatas.

Šiame darbe išskiriau du auditoriaus kompetencijų vertinimo ir tyrimo lygmenis - teorinį ir empirinį. Empirinis tyrimas buvo atliekamas dviem lygiais:

1. kompetencijos elementų reikšmingumo vertinimo lygmuo, kuriame atspindi respondentų nuomonė apie tai, kokios kompetencijos elementai ir kokios auditoriaus asmeninės savybės priskiriamos auditoriui;
2. realiame lygmenyje, kuriame siekiama nustatyti, kaip projektų dalyviai vertina auditorių, su kuriais bendravo, kompetencijų raišką audito metu.

Siekiant objektyvesnių atsakymų, atlikta anoniminė apklausa. Apklausa atlikta neakivaizdiniu būdu, respondentams atsakymus fiksuojant raštu, todėl didelis dėmesys skirtas aiškiai ir konkrečiai klausimų formuluotei, pateikta anketos pildymo instrukcija, klausimai sugrupuoti pagal turinį ir logiką. Anketos paprastai siejamos su masine apklausa ir statistiniu duomenų apdorojimu. G. Merchio (1999) teigimu, tai vienas iš populiariausių socialinių tyrimo metodų. Pateikus keletą klausimų, greitai galima gauti daugybę informacijos (R. Tidikis, 2003). Kiekvienas jos klausimas nusako tam tikrą tiriamos problemos aspektą. Paprasčiausiai apdorojamos anketos, sudarytos iš uždaro tipo klausimų. Atviri klausimai taikomi tuomet, kai tyrėjas negali iš

anksto numatyti ir sugrupuoti respondentų atsakymų (Bitinas, B. 2006). Norint išvengti didelės atsakymų įvairovės ir painiavos apdorojant duomenis, anketoje naudojami uždari klausimai.

Anketos (pateikta 1 priede) išplatintos keliais būdais:

1. anketos paliktos respondentų darbo vietoje ir paimtos po keleto dienų;
2. anketos išsiųstos elektroniniu paštu, nurodytu projekto vykdytojo, rengėjo ar kt. asmens, dalyvaujančio projekto administravime, internetiniame puslapyje.

Apklausiai atlikti sukurtas instrumentas, apimantis kelis diagnostinius blokus, matuojančius darbo analizuojamus konstruktus (priklausomi kintamieji) ir demografinius (nepriklausomus) kintamuosius. Demografiniame anketos bloke pateikti klausimai, kuriais siekiama įvertinti Europos Sąjungos finansuojamų projektų procese dalyvaujančių asmenų charakteristikas, kurios padėtų nustatyti jų pačių nuomonės pagrįstumą apie auditoriaus profesinėje veikloje pasireiškiančią kompetenciją.

Anketoje išskirti du diagnostiniai blokai :

1. Auditoriaus kompetencijos struktūros ypatumų diagnozavimo blokas. Auditoriaus kompetencijos struktūros ypatumų diagnozavimo bloką sudarė specifinės ir bendrosios kompetencijų požymiai. Klausimai sudaryti siekiant išsiaiškinti, ar pateikti teiginiai turi įtakos auditoriaus kompetencijos pasireiškimui. Suvokimo apie auditoriaus dalykines ir bendrąsias žinias bei gebėjimus; asmenines vertybes bei nuostatas atsakymams fiksuoti pasirinktas penkių pakopų atsakymo formatas: „Visiškai nesvarbu“; „Ko gero nesvarbu“; „Nesvarbu“; „Svarbu“; „Ko gero svarbu“; „Labai svarbu“.

2. Antrame anketos bloke pateikti klausimai, susiję su auditoriaus kompetencijų raiška Europos Sąjungos finansuojamų projektų audito procese. Nuomonės apie auditoriaus kompetencijų pasireiškimą/nepasireiškimą ranginė skalė sudaryta taip, kad audito procesą stebintis asmuo galėtų kuo tiksliau įvardinti auditoriaus žinias, gebėjimus - „Visai nepasireiškė“; „Šiek tiek pasireiškė, buvo galima pastebėti“; „Ko gero pasireiškė, bet iki galo neatsiskleidė“; „Pasireiškė, tai buvo matyti“; „Labai aiškiai pasireiškė“.

Pagrindiniai specifinės auditoriaus kompetencijos požymiai – audito atlikimo gebėjimai, kuriems būdinga tiek techninės, tiek specifinės srities žinios - auditorius turi mokėti sudaryti auditavimo planą, žinoti jo atlikimo metodologiją ir techniką.

Daugelis užsienio mokslininkų prie specifinių kompetencijų įvardija ir tyrimo rezultatų pristatymo gebėjimus, kurie apima tiek tyrimo ataskaitos rašymo, tiek pristatymo žodžių įgūdžius. Todėl siekdama pamatuoti šiuos auditoriaus specifinės kompetencijos požymius, anketoje pateikiau klausimus apie tai, kaip auditorius geba pateikti projekto įvertinimo ataskaitą.

Be abejo, auditoriaus kompetenciją taip pat sudaro ir bendrieji arba perkeliamieji gebėjimai bei asmeninės savybės. Klausimyne pateikti tik kai kurie šiai profesinei veiklai svarbių asmeninių

savybių įvertinimo teiginiai: “Auditorius turi būti objektyvus ir nešališkas, ginti viešą interesą”; “Gebėjimas kruopščiai, planingai, sistemingai atlikti auditą”; “Gebėjimas kūrybiškai, lanksčiai spręsti projektų rengimo ir vykdymo stadijoje išskylančias problemas, rasti tinkamiausią problemų sprendimo būdą” ir pan.

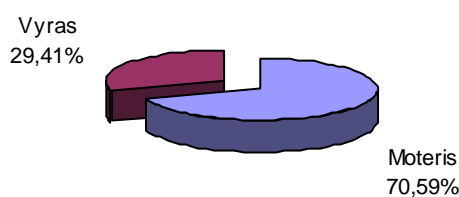
Siekiant įvertinti auditoriaus gebėjimą tinkamai paskirstyti laiką, suderinti profesinę veiklą su kitomis veiklomis, gebėti laiku atlikti užduotis, buvo suformuoti tokie teiginiai: “Gebėjimas planuoti laiką taip, kad būtų laikomasi griežtai sutartų audito atlikimo terminų, siekiant laiku pateikti audito ataskaitą projektą administruojančiai agentūrai”; “Gebėjimas atlikti auditą organizuotai, struktūrizuotai ir laiku, esant poreikiui, griežtai laikytis sutartų patikrinimo atlikimo terminų”.

Instrumentą sudarė teiginiai apie informacinius gebėjimus, kadangi audito atlikimo kokybė ir sutarti atlikimo terminai dalinai priklauso ir nuo informacinių gebėjimų. Gebėjimas surasti ir atrinkti tinkamą informaciją, naudotis tiek tradiciniais, tiek elektroniniais šaltiniais, kurie užtikrina prieigą naujausiai skelbiamos, audito veikloje reikalingos ir savalaikės informacijos. Abiejose klausimyno blokuose respondentai turėjo nurodyti šių gebėjimų svarbumą ir raišką auditoriaus profesinėje veikloje.

Instrumentą sudarė teiginiai apie intelektualinius gebėjimus, kuriuos sudaro kritinis mąstymas, gebėjimas matyti tarpusavio ryšius, suderinti ir praktiškai pritaikyti skirtingas profesines žinias. Dalis intelektualinių gebėjimų, pvz. situacijos dviprasmiškumas ir sprendimo iš šios situacijos suradimo gebėjimai, profesinės etikos (nepriklausomumo, skaidrumo užtikrinimas) svarbos suvokimas siejasi su specifiniais audito atlikimo gebėjimais. Intelektualiniai gebėjimai padeda auditoriui formuoti objektyvų, skaidrų projekto galutinį įvertinimą.

2.2. Tiriamųjų demografinės charakteristikos

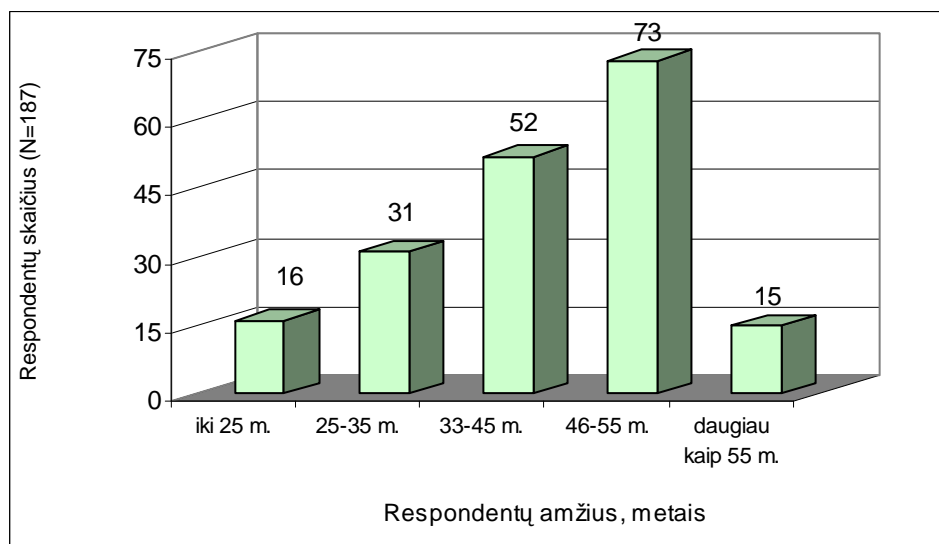
Apibendrinant demografinį bloką paaiškėjo, kad tyrimo imtyje dominuoja moterys: iš 187 respondentų 132 yra moterys (70,59 proc.) ir tik 55 vyrų (29,41 proc.). Vadovaujantis tokiais demografinio bloko rezultatais galima teigti, kad apklausoje daugiausia atspindės moterų nuomonė.

4 pav. Respondentų grupės pagal lytį (N=187)

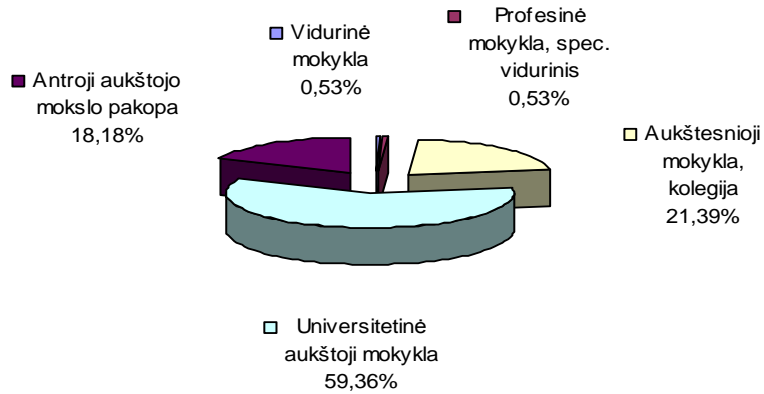
Tyrimė daugiausia apklausta 46-55 metų respondentų, o mažiausiai respondentų yra iki 25 metų. Tai atspindi realią projektų administravimo procese dirbančių asmenų amžiaus situaciją, nes iki 25 metų dar studijuojama, kad įgytų reikiamą išsilavinimą konkrečioms pareigoms užimti.

5 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes (N=187)

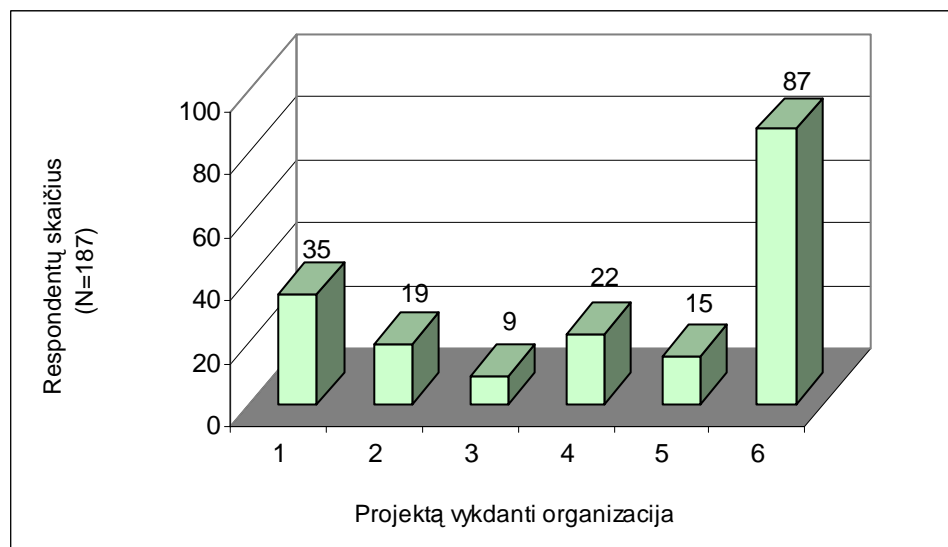
Beveik 60 proc. apklaustųjų nurodė turintys pirmosios pakopos universitetinį išsilavinimą ir yra įgiję bakalauro kvalifikacinį laipsnį. Maždaug po lygiai (apie 20 proc.) respondentų nurodė, kad turi neuniversitetinį aukštąjį išsilavinimą arba yra įgiję magistro kvalifikacinį laipsnį. Žemesnį nei aukštąjį išsilavinimą turintys nurodė tik du asmenys. Reikia paminėti ir tai, kad trečdalis apklaustųjų apklausos metu nurodė siekiantys aukštesnio išsilavinimo ir anketoje pateikė tik jau pasiektą aukščiausią išsilavinimo pakopą.

Apibendrinant galima teigti, kad anketinėje apklausoje apklaustųjų asmenų išsilavinimo lygis aukštas (98 proc.) ir apklausos rezultatuose atsispindės išsilavinusių respondentų nuomonė (6 pav.).

6 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą (N=187)

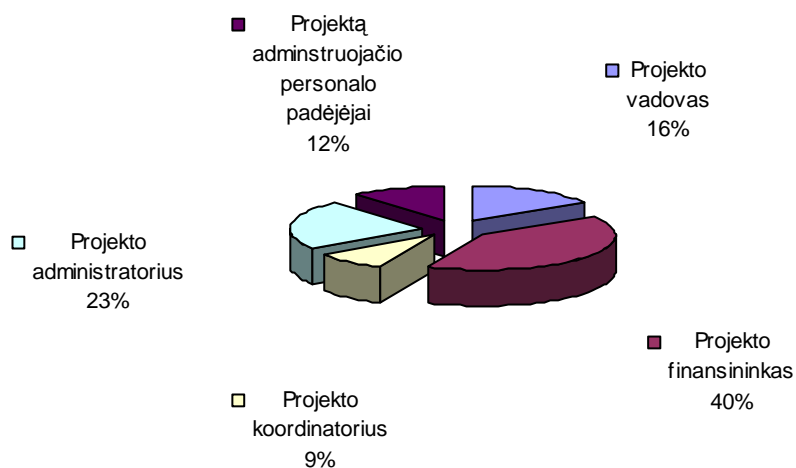
Respondentų buvo prašoma nurodyti kokio tipo organizacijoje jie vykdė ar administruavo projektą. Daugiausia respondentų nurodė, kad projektą vykdė privačiose pelno siekiančiose organizacijose – 46 proc., mažiausia – 4,8 proc. - nevalstybinėse švietimo įstaigose. Galima teigti, kad auditoriaus kompetencijų raišką atspindės privataus sektoriaus dalyvių nuomonė (7 pav.).

7 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal projektą vykdančios, administruojančios organizacijos tipą (N=187)

- 1- savivaldybė (miesto, rajono)
- 2- valstybinė švietimo įstaiga
- 3- nevalstybinė, privati švietimo įstaiga
- 4- viešoji pelno nesiekianti įstaiga (vadovaujasi viešųjų įstaigų įstatymu, teikia įvairių sričių paslaugas visuomenės nariams – bibliotekos, viešojo maitinimo įstaigos ir pan.)
- 5- viešoji pelno siekianti įstaiga (valstybinės įmonės, teikiančios komunalines paslaugas, privačios sveikatos priežiūros įstaigos ir pan.)
- 6- privati pelno siekianti organizacija (IĮ, UAB, AB, TŪB ir pan.)

Projektų administravimo ir vykdymo procese daugiausia už finansinę projekto sritį yra atsakingi finansininkai, jie dažniausia tiesiogiai bendrauja su auditoriais. Be to, jų darbo pobūdis panašus į auditoriaus darbo pobūdį. Šiame tyrime daugiausia apklaustųjų sudarė finansininkai (žr. 8 pav.). Kaip minėjau anksčiau, didesnę respondentų dalį sudaro moterys. Toks respondentų lyčių santykis iš dalies atspindi bendrą finansų specialisto statistiką: mūsų šalyje vis dar priimta manyti, kad finansininku dažniausia tampa tik moterys.

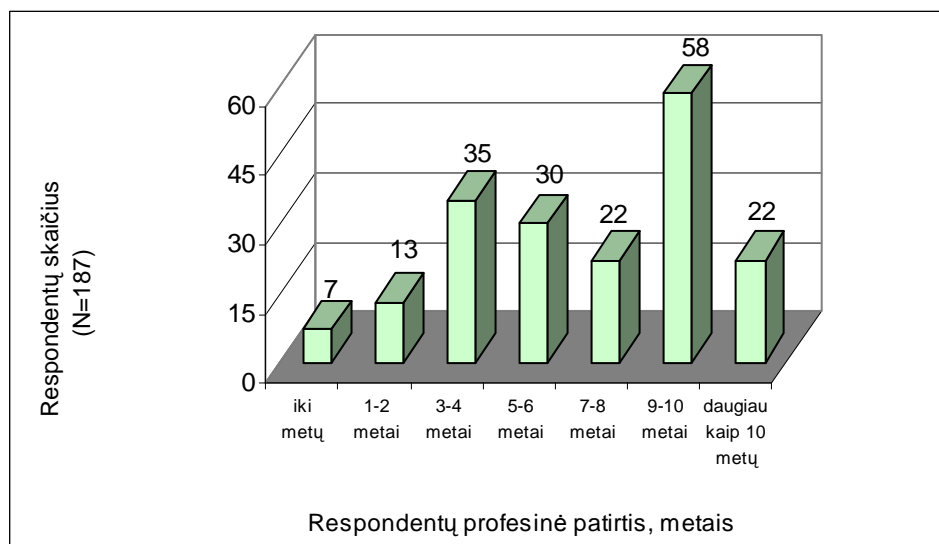

8 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal užimamas pareigas (N=187)

Respondentai apklausoje nurodė ir tokias pareigas, kaip: projekto metodininkas, administratoriaus padėjėjas, koordinadoriaus padėjėjas, pelno siekiančios įstaigos vadovo padėjėja ir pan. Jie visi apjungti į „Projekto administruojančio personalo padėjėjai“ kategoriją. Pelno siekiančių ekonominių vienetų vadovai apjungti į „Projekto vadovo“ kategoriją, kadangi tai dažniausiai smulkūs ekonominiai vienetai, kuriuose projekto vadovo pareigas vykdė patys ekonominių vienetų savininkai ar direktoriai.

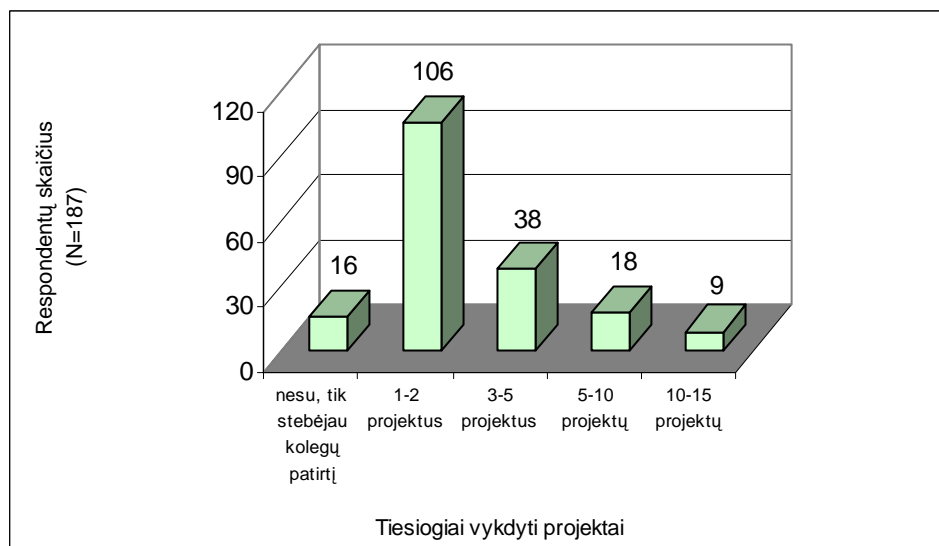
Respondentai apklausoje turėjo pateikti atsakymus apie tai, kokią darbinę patirtį jie turi bei kiek projektų yra tiesiogiai vykdę ar administravę. Galima teigti, kad tyrime atsispindės šiose profesinėje srityje nemažą darbo patirtį turinčių respondentų nuomonė, kadangi daugiausia – 31 proc. - nurodė dirbantys 9-10 metų.

9 paveiksle pateikti duomenys apie respondentų profesinę patirtį vykdant ar administruojant ES finansuojamus projektus.

10 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal profesinę patirtį, metais (N=187)

Tačiau reikia pastebėti tai, kad pagal tiesiogiai vykdytų projektų skaičių respondentai pasiskirstė taip, kad daugiausia – 85 proc. - nurodė tik 1-2 projektus įgyvendinę apklaustieji. Tai galima paaiškinti tuo, kad daugiausia projektų buvo vykdoma smulkiųjų ekonominių vienetų, kurie dažniausia siekia tik vienkartinės paramos.

11 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tiesiogiai vykdytus ES finansuojamus projektus (N=187)

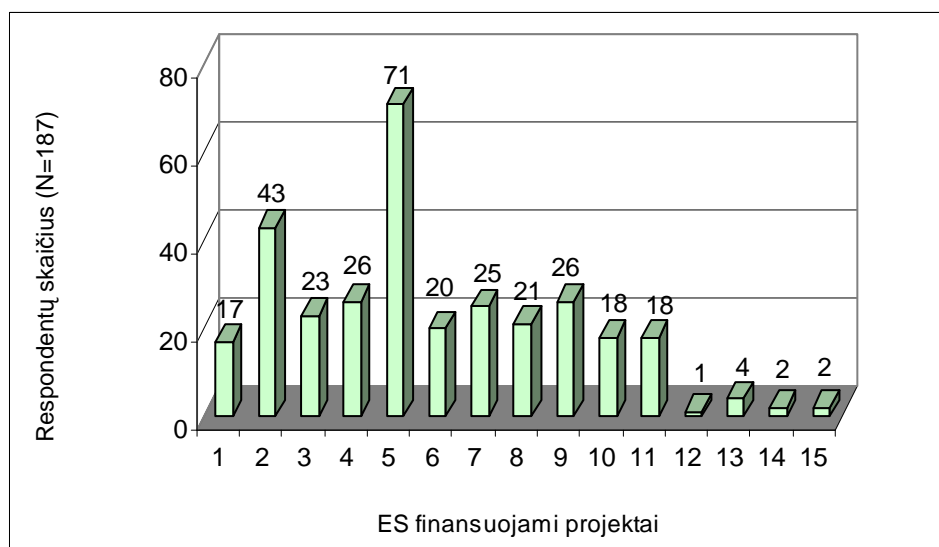
Daugiau vykdyusių projektų skaičių nurodė dirbantys rajono ir miesto savivaldybėse bei valstybinėse švietimo įstaigose. 10-15 vykdyusių projektų respondentų nurodė dirbantys miesto ir rajono savivaldybėse bei valstybinėse švietimo įstaigose (apie 17 proc. ir 16 proc.) respondentų. Išsamiau apie tai pateikta 3 lentelėje.

3 lentelė

	Savivaldybė	Valstybinė švietimo įstaiga	Nevalstybinė, privati švietimo įstaiga	Viešoji pelno nesiekianti organizacija	Viešoji pelno siekianti įstaiga	Privati pelno siekianti organizacija
	Respondentų pasiskirstymas, proc.					
nesu, tik stebėjau kolegų patirtį	8,6%	10,5%	-	13,6%	13,3%	6,9%
1-2 projektus	20,0%	5,3%	55,6%	50,0%	53,3%	85,1%
3-5 projektus	40,0%	42,1%	22,2%	27,3%	33,3%	3,4%
5-10 projektų	14,3%	26,3%	22,2%	9,1%	-	4,6%
10-15 projektų	17,1%	15,8%	-	-	-	-

Respondentų pasiskirstymas pagal tiesiogiai vykdytų projektų skaičių skirtingose organizacijose

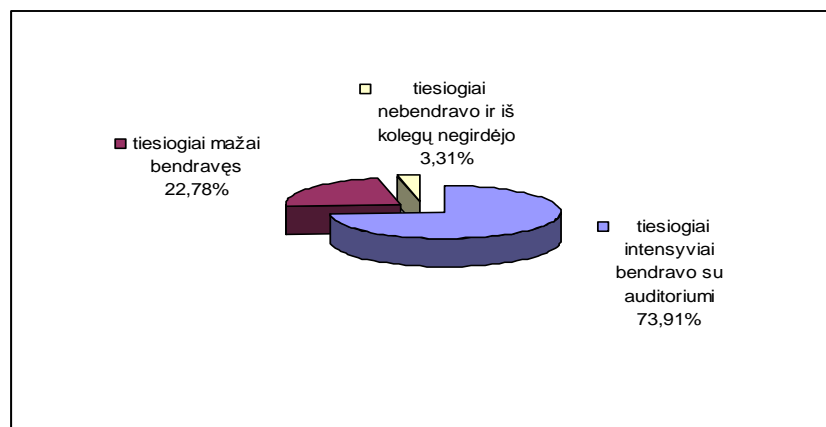
Respondentai nurodė, kad daugiausia vykdė ES struktūrinių fondų paramos projektus (verslo plėtros projektai ir žmogiškųjų išteklių plėtros projektai). Tyrime daugiausia atstovauja smulkaus privataus sektoriaus atstovai, todėl natūralu, kad daugiausia buvo vykdyta verslo plėtros projektų. Maždaug 25-30 vykdyta tarptautinių projektų (12 pav.).

12 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal ES finansuojamų projektų vykdymą (N=187)

- 1-Europos Sąjungos struktūrinių fondų infrastruktūriniai statybos, rekonstrukcijos įrangos įsigijimo projektai
- 2-Europos Sąjungos struktūrinių fondų žmogiškųjų išteklių plėtros projektai
- 3-Europos Sąjungos struktūrinių fondų transporto ir aplinkos apsaugos projektai
- 4-Europos Sąjungos struktūrinių fondų ūkio restruktūrizavimo projektai
- 5-Europos Sąjungos struktūrinių fondų verslo plėtros projektai
- 6-EQUAL
- 7-PHARE
- 8-SAPARD
- 9-SOCRATES (Erasmus, Comenius, Grundtvig, Minerva)
- 10-LEONARDO DA VINCI
- 11-FRAMEWORK
- 12-Nordplus Neihbor
- 13-INTERREG
- 14-LEADER
- 15-ISPA

Apie 72 proc. respondentų nurodė, kad jie tiesiogiai bendravo su auditoriumi ir tik apie 3,2 proc. respondentų nėra bendravę ir negali pateikti savo nuomonės apie auditavimo proceso metu pasireiškiančią/nepasireiškiančią auditoriaus kompetenciją (13 pav.). 133 respondentai nurodė bendravę su vienu-dviem auditoriais. Taip yra, todėl, kad šiame tyrime daugiausia atspindi smulkių pelno siekiančių ekonominių vienetų, kurie vykdo vieną-du finansuojamus projektus, nuomonė.

13 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal bendravimą su auditoriumi (N=187)

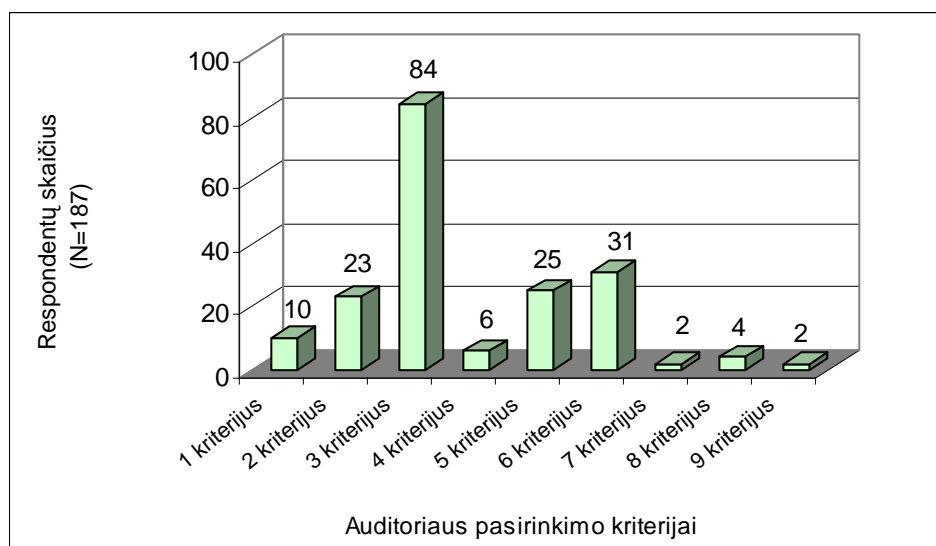
Apibendrinant demografinį bloką, galima teigti, kad apklausos rezultatai turėtų pakankamai tiksliai apibrėžti auditoriaus kompetencijų raišką audituojant ES finansinius projektus, nes dauguma respondentų yra finansininkų, kurių darbo pobūdis labai artimas auditoriaus darbo pobūdžiui, be to, jie turi nemažai profesinės patirties. Dauguma respondentų yra įgiję aukštąjį išsilavinimą, todėl manau, kad jie geba vertinti auditoriaus profesinius įgūdžių bei žinių raišką.

2.3. Respondentų nuomonės apie auditorius analizė

Anketoje buvo pateikta klausimų, susijusių su vykdomo projekto kokybės įvertinimu – kaip projekto kokybę vertina patys projekto vykdytojai ir kaip projekto kokybę įvertino auditorius. Išanalizavus respondentų pateiktus atsakymus, galima teigti, kad 44 proc. respondentų nurodė, kad jų projektas paruoštas labai gerai, mažai ką reikėjo taisyti, o iš šių projektų 34 proc. auditorius įvertino teigiamai. Vadinasi, projektų dalyviai turi pakankamai gebėjimų bei žinių paruošti tinkamai projektą. Galima daryti prielaidą, kad jie sugebės tinkamai įvertinti auditoriaus kompetencijų raišką audito atlikimo metu.

Pasirinkdami auditorių įvertinti projektą, respondentai dažniausia atsižvelgia į tai, kad auditorius turėtų būtent tos programos, kuri yra vykdoma, auditavimo patirties – tai nurodė beveik 45 proc. respondentų. Tai galima paaiškinti tuo, kad kiekvienos ES finansuojamos paramos projektui keliami skirtingi specifiniai reikalavimai ir projektų vykdytojai siekia, kad auditorius žinotų tuos reikalavimus.

16,6 proc. respondentų nurodė, kad jiems yra aktualu tai, kad auditorius turėtų jų vykdomo projekto auditavimo patirties bei tai, kad jiems yra svarbi kuo žemesnė audito paslaugų atlikimo kaina. 13,4 proc. atsižvelgia vien tik į žemiausią audito kainą. Ir tik apie 1 proc. respondentų nurodė, kad jiems yra svarbu tai, kad auditorius dirbtų šalia ir turėtų bendrą audito atlikimo patirtį (14 pav.).

14 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal auditoriaus pasirinkimo kriterijus (N=187)

- 1 kriterijus - užtenka, kad jis turėtų bendrą auditoriaus veiklos praktiką
 2 kriterijus - gerai, kad apskritai turėtų Europos Sąjungos finansuojamų projektų auditavimo patirtį
 3 kriterijus - būtina, kad turėtų tos Europos Sąjungos programos, kurios projektą vykdyte auditavimo patirtį
 4 kriterijus - kad auditorius būtų lengvai pasiekiamas, dirbtų šalia
 5 kriterijus - svarbiausias kriterijus - kuo žemesnė audito paslaugos atlikimo kaina
 6 kriterijus - būtina, kad turėtų tos Europos Sąjungos programos, kurios projektą vykdyte auditavimo patirtį; kuo žemesnė audito paslaugos atlikimo kaina
 7 kriterijus - gerai, kad apskritai turėtų Europos Sąjungos finansuojamų projektų auditavimo patirtį; būtina, kad turėtų tos Europos Sąjungos programos, kurios projektą vykdyte auditavimo patirtį; kuo žemesnė audito paslaugos atlikimo kaina
 8 kriterijus - gerai, kad apskritai turėtų Europos Sąjungos finansuojamų projektų auditavimo patirtį; kuo žemesnė audito paslaugos atlikimo kaina
 9 kriterijus - užtenka, kad jis turėtų bendrą auditoriaus veiklos praktiką; kad auditorius būtų lengvai pasiekiamas, dirbtų šalia

71 proc. apklaustųjų teigia, kad su auditoriumi konsultuojasi tik tuomet, kai iškyla esminiai klausimai, po 14,5 proc. nurodė, kad konsultuojasi iškilus net ir nedideliame neaiškumui arba stengiasi neatskleisti savo darbo trūkumų. Anksčiau jau buvo minėta, kad daugelis respondentų (31 proc.) turi nemažą darbo praktiką ir yra finansininkai (40 proc.), kurie, kaip ir auditoriai, privalo išmanyti įvairius įstatymus, turėti tvirtus buhalterinės apskaitos pagrindus. Apie 72 proc. respondentų nurodė, kad į auditoriaus rekomendacijas atsižvelgia, siekiant ateityje išvengti nurodytų klaidų ir netikslumų. Ir tik 2 proc. respondentų tikisi, kad auditorius nepastebės netikslumų.

Vadovaujantis demografiniais respondentų duomenimis bei jų pateikta nuomone apie auditorius, galima spręsti apie atlikto tyrimo rezultatų tikslumą. Tam tikslui paruošta 4 lentelė, kurioje nurodyti su šiais duomenimis susiję privalumai ir trūkumai.

4 lentelė

<i>Demografiniai duomenys</i>	<i>Privalumai</i>	<i>Trūkumai</i>
<i>Lytis</i>	Nėra atlikta tyrimų, kuriuose ištirtas moterų požiūris į auditoriaus kompetencijų sritį.	Kadangi moterų (71 proc.) apklausta žymiai daugiau nei vyrų (29 proc.), vadinasi apklausos rezultatuose daugiausia atsispindės moterų nuomonė.
<i>Amžius</i>	Daugiau respondentų yra vyresnio amžiaus. Šis amžius sąlygoja susiformavusį autoritetą bei atsakomybę, kas yra labai svarbu šiam tyrimui.	Tyrime neatsispindi jaunesnio amžiaus respondentų nuomonė.
<i>Išsilavinimas</i>	Kadangi dauguma apklaustųjų turi įgiję aukštąjį išsilavinimą, tai sąlygoja, kad tyrime atsispindės išsilavinusių respondentų nuomonė.	Tyrime įdomu būtų paanalizuoti nuomonių skirtumus tarp skirtingo išsilavinimo respondentų.
<i>Darbo pobūdis</i>	Didelė dalis respondentų užima finansininko pareigas. Finansininko specialybė yra labai artima auditoriaus specialybei, todėl finansininkų nuomonė yra labai svarbi.	Kadangi finansininkų dauguma, tai ir tyrimo rezultatus atspindės jų nuomonė. Būtų idealu, jeigu įvairių sričių specialistų būtų maždaug vienodas respondentų skaičius.
<i>Projektą vykdanči organizacija bei projektų vykdymo patirtis</i>	Tyrime daugiausia apklausta smulkių pelno siekiančių ekonominių vienetų, todėl tyrimo rezultatuose bus pateikta didesnė vienos srities respondentų nuomonė.	Tyrime mažai apklausta kitų sektorių dalyvių, kurie turi didesnės patirties vykdam projektus. Smulkūs ekonominiai vienetai dažniausiai siekia vienkartinės paramos, o projektų vykdytojai dažniau nurodo su auditoriaus veikla susijusių privalumų bei trūkumų.
<i>Auditoriaus pasirinkimo kriterijai</i>	Dauguma respondentų nurodė tą patį auditoriaus pasirinkimo kriterijų – tai, kad auditorius privalo turėti būtent vykdomojo projekto auditavimo patirties ir kuris žino visus projektui keliamus reikalavimus.	Respondentai negali stebėti auditoriaus kompetencijų pasireiškimo/nepasireiškimo, esant pokyčiams profesinėje veikloje
<i>Bendravimas su auditoriumi</i>	Dauguma respondentų nurodė bendravę su 1-2 auditoriais, todėl tyrime atsispindės vienodą bendravimo patirtį turinčių respondentų nuomonės.	Neturint bendravimo su auditoriais patirties, respondentai negali palyginti kaip vienu ar kitu atveju elgiasi auditoriai.

Demografinių charakteristikų poveikis tyrimo rezultatams

2.4. Auditoriaus kompetencijos konstrukto identifikavimas

2.4.1. Duomenų validavimas, faktorių identifikavimas ir kintamųjų bei faktorių raiška

Tyrimo duomenys buvo apdoroti naudojant SPSS (*Statistical Package for Social Sciences*) programinę įrangą. Konkrečiai buvo taikomi šie statistiniai metodai:

- ✓ aprašomosios statistikos metodai: dažnių vidurkis, standartinis nuokrypis;
- ✓ statistiniai įverčiai pasikliautiniuju intervalu;
- ✓ neparametrinė koreliacija - Spearman koreliacijos koeficientas ρ skaičiuojamas, kai imtis pateikta rangais, balais ar kitais netiesioginiais vertinimais. Koeficiento reikšmės kinta nuo -1 (tai rodo labai stiprų neigiamą ryšį) iki $+1$, t. y. iki labai stipraus teigiamo ryšio. Jei koeficientas lygus nuliui, tai rodo, kad statistinio ryšio nėra.
- ✓ neparametrinis statistinis metodas (Kruskal-Wallis kriterijus, reikšmingumo koeficientas $p \leq 0,05$);
- ✓ faktorinė analizė (metodas, įgalinantis įvairius kintamuosius jų tarpusavio koreliacijos pagrindu klasifikuoti tarp savęs, t.y. gauti vidinę tiriamojo reiškinio struktūrą).

Faktorinė analizė – tai statistinis metodas, įgalinantis įvairius kintamuosius jų tarpusavio koreliacijos pagrindu klasifikuoti tarp savęs (G. Merkys, 1995), t.y. gauti vidinę tiriamojo reiškinio struktūrą. B. Bitino (1998) teigimu faktorinės analizės metodais ieškoma to, kas požymiams yra bendra ir kas – specifiška, individualu. Apdorojant tyrimo duomenis, faktorinės analizės metodą naudoju dėl dviejų priežasčių:

1. siekiant atskleisti auditoriaus kompetencijos vidinę struktūrą;
2. supaprastinti duomenų aprašymą sumažinant kategorijų ir kintamųjų skaičių iki bendrų faktorių, arba savybių.

Ar kintamieji tinka faktorinei analizei, įvertina Kayser-Meyer-Olkin (KMO) matas. Šis matas – empirinių koreliacijos koeficientų didumų ir dalinių koreliacijos koeficientų didumų palyginamasis indeksas (V. Čekanavičius, D. Murauskas, 2002).

Teorinės darbo dalyje, vadovaujantis mokslinės literatūros analize, teisės aktais, reglamentuojančiais auditoriaus veiklą, bei kvalifikaciniais auditoriaus reikalavimais, sukurtas hipotetinis auditoriaus kompetencijos blokas. Faktorinė analizė leidžia apjungti daugelį kintamųjų į vieną bendrą kintamąjį ir taip sukurti naują auditoriaus kompetencijos konstrukta.

2.4.2. Auditoriaus kompetencijos elementų reikšmingumo ypatumų diagnozavimas

2.4.2.1. Auditoriaus kompetencijos elementų reikšmingumo faktorių analizė

Sudarant auditoriaus kompetencijų elementų reikšmingumo teiginius, buvo vadovautasi moksline literatūros analize, audito veiklą reglamentuojančiais teisės aktais, kuriuose nurodyta, kas yra esminiai auditoriaus kompetencijos elementai. Faktorinė analizė, kaip duomenų sumažinimo (*Data Reduction*) metodas, leidžia atlikti tolesnį duomenų apdorojimą su mažesniu kintamųjų skaičiumi – šiuo atveju tik su 4 faktoriais, o ne visais klausimyno teiginiais, matuojančiais kompetencijų raišką. Auditoriaus kompetencijos elementų reikšmingumo diagnozavimo bloko respondentų atsakymų skalės tinkamumą faktorinei analizei atlikti liudija aukštas KMO koeficientas – 0,894 (žr. 5 lentelę).

5 lentelė

	Faktorius			
	1	2	3	4
1. Auditoriaus kompetencijos reikšmingumo bendrieji gebėjimai				
1.1. Bendrosios vadybos žinios	0,874			
1.2. Gebėti taikyti matematinius, statistinius informacijos apdorojimo metodus	0,844			
1.3. Gebėjimas derinti auditoriaus veikloje būdingą reiklumą su geranorišku bendradarbiavimu	0,829			
1.4. Gebėjimas išvengti atvirų konfliktinių situacijų	0,828			
1.5. Gebėjimas dirbti komandoje, esant poreikiui, pasitelkti kitų specialistų pagalbą	0,776			
1.6. Turi mokėti užsienio kalbą, gebėti interpretuoti užsienio kalba pateikiamus dokumentus	0,770			
1.7. Gebėjimas taikyti įvairius tyrimo metodus, logiškai mąstyti, kritiškai analizuoti ir vertinti	0,717			
1.8. Žinoti bendrosios etikos taisykles ir jomis vadovautis savo praktinėje veikloje	0,619			
1.9. Gebėjimas naudotis šiuolaikinėmis informacijos technologijomis	0,586			
2. Auditoriaus kompetencijos reikšmingumo nuostatos, asmeninės savybės				
2.1. Auditorius turi būti tvirtas ir nepasiduoti jokiam audituojamo projekto vykdytojo ar organizacijos poveikiui, kuris turėtų įtakos galutiniam audito įvertinimui		0,904		
2.2. Auditorius turi būti objektyvus ir nešališkas, ginti viešą interesą.		0,844		
2.3. Gebėti greitai, lanksčiai orientuotis, atsižvelgiant į audituojamojo projekto, organizacijos specifiką, keičiantis įstatymų, reglamentų praktiniam taikymui		0,718		

5 lentelės tęsinys kitame puslapyje

2.4 Gebėti suvokti save kaip asmenį, kuris ne tik tikrina bei pateikia galutinę nuomonę, bet kartu mokosi su tais, kuriuos tikrina		0,662		
3. Auditoriaus kompetencijos reikšmingumo specifiniai gebėjimai				
3.1. Auditorius turi turėti bendrosios audito praktikos, teisinių bei techninių sričių žinių			0,901	
3.2. Auditoriaus gebėjimas iš anksto apgalvoti ir sistemingai vykdyti auditavimo planą bei gebėti parodyti tai, kas yra tikrinama			0,664	
3.3 Gebėjimas atlikti auditą organizuotai, struktūrizuotai ir laiku, esant poreikiui, griežtai laikytis sutartų patikrinimo atlikimo terminų			0,572	
4. Galutinio įvertinimo pateikimo gebėjimai				
4.1. Atsakomybės už pateiktą audito išvadą prisiėmimas, pasiryžimas argumentuotai ginti išvadoje išsakytą nuomonę				0,864
4.2. Gebėti aiškiai, nuosekliai pateikti ataskaitas, suformuluoti išvadas, rekomendacijas				0,557

KMO=0,894; Bartlett's Test=153; Extraction Method: Principal Component Analysis. Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization. a Rotation converged in 6 iterations.

Atlikus atskirų auditoriaus kompetencijų elementų reikšmingumo teiginių ranginę skalę (pateikta 8 priede), nustatyta, kad iš jų patį stipriausią auditoriaus gebėjimą respondentai mano esantį atsakomybės už pateiktą audito išvadą prisiėmimą, pasiryžimą argumentuotai ginti išvadoje išsakytą nuomonę ($M=5,45$), todėl šiuos teiginius darbe nagrinėsiu kaip atskirą faktorių, neprijungdama jų prie kitų faktorių. Nors iš dalies būtų galima priskirti ir prie bendrųjų auditoriaus kompetencijų ar asmeninių savybių, kadangi baigęs universitetines studijas asmuo privalo gebėti argumentuotai išsakyti savo nuomonę, iškelti tyrimo tikslus ir nuosekliai formuoti tyrimo išvadas, planuoti laiką ir t.t., ir prie specialiųjų auditoriaus gebėjimų, kuriuose atsispindi profesinėmis žiniomis pagrįstos išvados bei rekomendacijos.

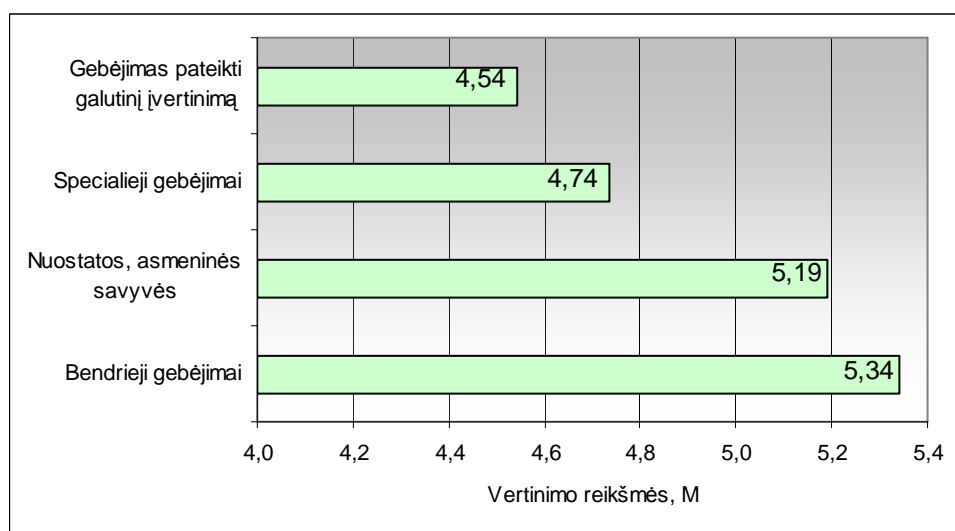
Faktorinio modelio vidinis validumas buvo papildomai patikrintas naudojant „išgavimo/ekstrahavimo metodą“ (*Extraction method*), kuris parodo kintamųjų faktorinius svorius L , kurie svyruoja nuo 0,557 iki 0,874.

Taikant rotacijos metodą („*Rotation method*“) pastebėta, kad visi kintamieji derinasi prie 4 į naujus faktorius apjungtų kintamųjų. Analizuojant respondentų atskirus faktorius, reikia pažymėti tai, kad faktoriai atitinka auditoriaus profesinės kompetencijos modelį pateiktą šio darbo teorinėje dalyje (žr. 1.3.1 skyrių). Respondentai išskiria bendruosius gebėjimus, specialiuosius gebėjimus ir auditoriaus asmenines savybes bei nuostatas.

Apibendrinant faktorinės ir patikimumo analizių statistinius parametrus galima teigti, kad sudarytame klausimyne pateikti auditoriaus kompetencijų elementų reikšmingumo teiginiai atitinka validumo reikalavimus. Vadinasi, tyrimo rezultatų interpretacija yra pagrįsta, o klausimynas yra tinkamas matuoti auditoriaus kompetencijų elementų reikšmingumą.

2.4.2.2. Auditoriaus kompetencijos elementų reikšmingumo ranginė skalė

Anketinėje apklausoje buvo siekiama išsiaiškinti respondentų nuomonę apie tai, kokios auditoriaus kompetencijos yra svarbios ir kaip tos kompetencijos pasireiškia audituojant ES finansuojamus projektus. Pirmajame diagnostiniame bloke respondentai pateikė, jų manymu, svarbiausias kompetencijas, reikalingas auditoriui kokybiškai atlikti audito paslaugas. Iš ranginės skalės matyti, kad mokslinės literatūros analizės pagrįstumu sudaryti ir pateikti auditoriaus kompetencijos elementai yra pakankamai svarbūs auditoriaus profesinėje veikloje - M svyruoja nuo 5,34 iki 4,54. Išsamesnė respondentų nuomonė pateikta 15 pav.

15 pav. Auditoriaus kompetencijos elementų reikšmingumo faktorių ranginė skalė

Atskirų faktorių teiginių reitingavimas, reitingų vidurkiai, standartinio nuokrypio reikšmės pateikti 8 priede.

Kaip svarbiausią bendrųjų gebėjimų elementą respondentai išskyrė bendrosios etikos žinojimą ir gebėjimą jį taikyti auditoriaus profesinėje veikloje ($M=4,91$). Respondentams taip pat labai svarbu yra auditoriaus gebėjimas naudotis šiuolaikinėmis technologijos priemonėmis

(M=4,90). Mažiausiai, respondentų nuomone, svarbūs yra auditoriaus gebėjimai taikyti matematinius ir statistinius informacijos apdorojimo būdus bei užsienio kalbos žinojimas (M=4,27, M=4,33).

Analizuojant respondentų išskirtas auditoriaus asmeninių savybių ir nuostatų kategorijas, reikia pastebėti tai, kad, jų manymu, auditorius būti lankstus projektų vykdytojų atžvilgiu ir sugebėti greitai orientuotis keičiantis įstatymų praktiniam taikymui (M=5,06). Respondentų nuomone aukštai vertinamas ir auditoriaus objektyvumas bei nešališkumas (M=5,04).

Apklaustųjų nuomone aukščiausiai įvertintas bendrosios audito praktikos, teisinės bei techninės srities žinių svarbumas (M=5,41). Todėl, jų pačių manymu, svarbu, kad auditorius pats pasirinktų audito atlikimo metodus, kurie užtikrintų sistemingą audito atlikimą, tačiau jiems nėra svarbu, kad auditorius gebėtų parodyti tai, kas yra tikrinama (M=5,01). Kaip jau minėjau anksčiau, respondentai mano, kad auditoriaus veikloje yra labai svarbu prisiimti atsakomybę už pateiktą išvadą.

Apibendrinant reikšmingiausias kompetencijos elementus, reikia pastebėti, kad didžiausią kompetencijų elementų reikšmingumo vertinimo vidurkį respondentai skiria bendriesiems gebėjimams. Auditoriaus gebėjimų pateikti galutį rezultatą bei specialiųjų gebėjimų svarbą respondentai vertina maždaug vienodai.

2.4.2.3. Auditoriaus kompetencijų elementų reikšmingumo analizė

Auditoriaus kompetencijų elementų reikšmingumo faktorinius blokus išsamiau apibūdina kompetencijų grupė, atspindėta pirmame faktoriuje. Ši kompetencijų grupė nusako, kokias kompetencijas auditorius privalo turėti. Išsamesni kompetencijų grupės, atspindėtos pirmame faktoriuje, duomenys pateikti 9 priede.

Aptariant pirmąją *“Bendrosios auditoriaus kompetencijos”* kompetencijų grupę, atspindėta pirmame faktoriuje galima pastebėti, kad daugelis iš jų yra svarbios arba labai svarbios.

Analizuojant atskirai kiekvieną kompetencijų grupę, atspindėta faktoriuose, galima pastebėti, kad *“bendrosios vadybos žinios”* (1.1) yra svarbios auditoriaus veikloje nurodė beveik 32 proc.; kad tai labai svarbu nurodė beveik 28 proc. respondentų; panašiai - apie 5-6 proc. apklaustųjų teigia, kad šios žinios auditoriaus veiklai neturi įtakos.

Kalbant apie *“Apie gebėjimus taikyti matematinius, statistinius informacijos apdorojimo metodus”* (1.2) 40 proc. respondentų nurodė, kad tai yra svarbu, 28 proc. – labai svarbu, apie 10 proc. – kad tai nesvarbu ir ko gero nesvarbu. 4,3 proc. respondentų mano, kad tai visiškai nesvarbu.

Beveik 36 proc. respondentų mano, kad *“Gebėjimas derinti auditoriaus veikloje būdingą reiklumą su geranorišku bendradarbiavimu”* (1.3) auditoriaus veikloje yra svarbus faktorius ir 33 proc. nurodė, kad tai labai svarbu.

Kad auditoriui svarbu *“gebėti išvengti atvirų konfliktinių situacijų”* (1.4) mano 36 proc. respondentų; apie 25 proc. apklaustųjų teigia, kad tai ko gero svarbu ir labai svarbu. Beveik 3 proc. respondentų tai visiškai nesvarbu.

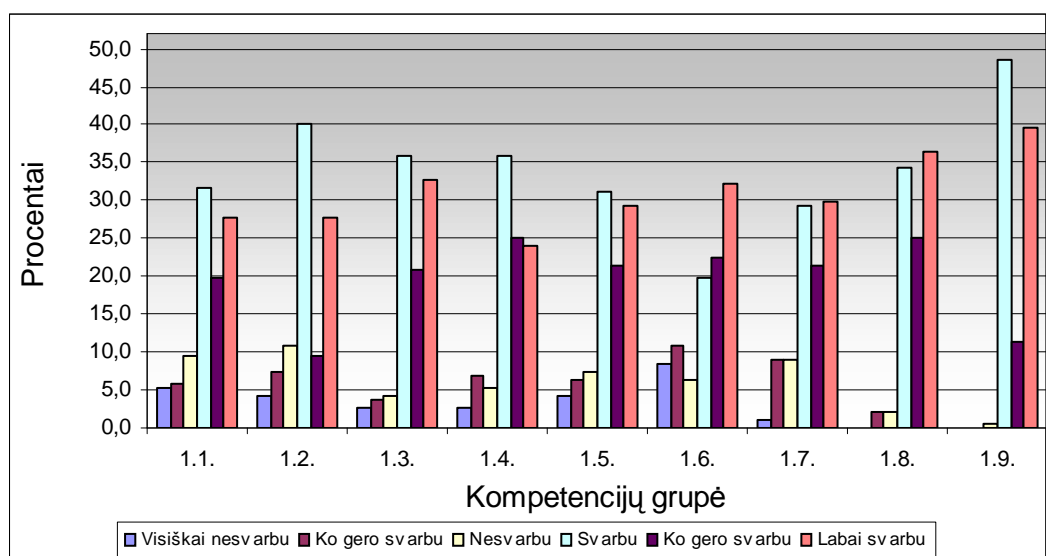
30 proc. respondentų teigia, kad auditoriui yra labai svarbu *“gebėti dirbti komandoje, esant poreikiui, pasitelkti kitų specialistų pagalbą”* (1.5). Kad komandinis darbas auditoriaus profesinėje veikloje nėra būtinas teigia 4,3 proc. respondentų.

“Užsienio kalbos mokėjimą bei gebėjimą interpretuoti užsienio kalba pateikiamus dokumentus” (1.6) labai svarbų nurodo 32 proc.. respondentų ir tik 6,4 proc. apklaustųjų nurodė, kad tai nesvarbu.

Labai svarbu ir svarbu *“Gebėti taikyti įvairius tyrimo metodus, logiškai mąstyti, kritiškai analizuoti ir vertinti”* (1.7) nurodė apie 30 proc. respondentų, kad tai nesvarbu arba ko gero svarbu teigia po 9 proc. visų apklausoje dalyvavusių dalyvių.

34-36 proc. respondentų nurodė kaip svarbias arba labai svarbias *“Bendrosios etikos taisyklės bei jų taikymą praktinėje veikloje”* (1.8) kompetencijas. 2 proc. respondentų nesvarbu bendroji auditoriaus etika.

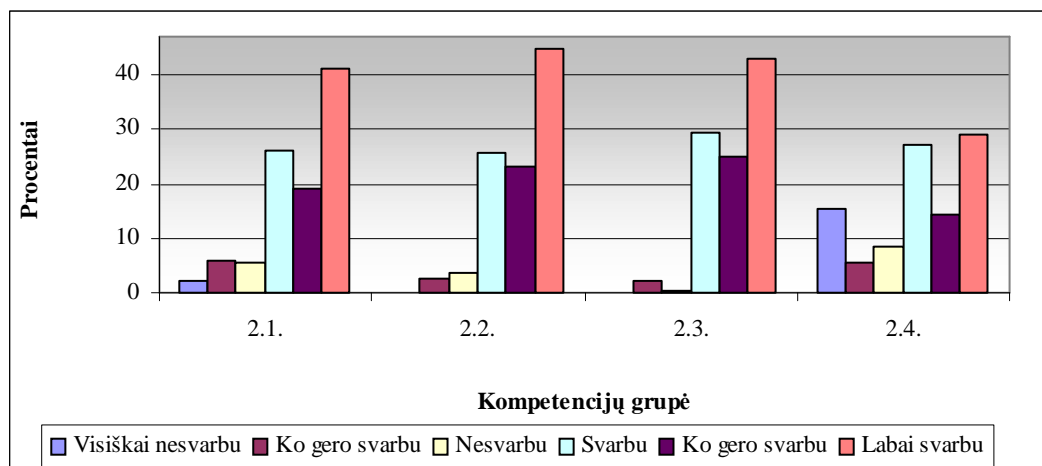
Svarbiomis kompetencijų grupėmis, atspindėtomis pirmajame faktoriuje mano esant ir *“Gebėjimą naudotis šiuolaikinėmis informacijos technologijomis”* beveik visi respondentai. Visiškai nesvarbu, nesvarbu arba ko gero svarbu nenurodė nei vienas respondentas (16 pav., reikšmės pateiktos 9 priede).

16 pav. Bendrųjų auditoriaus kompetencijų grupė

Analizuojant auditoriaus kompetencijos elementų reikšmingumo grupės (2.1.-2.4), kuriuose atsispindi *auditoriaus asmeninės savybės bei nuostatos*, galima teigti, kad maždaug vienodai - apie 25-29 proc. - respondentų teigė, kad šiam blokui priskirtos kompetencijų grupės yra labai svarbios.

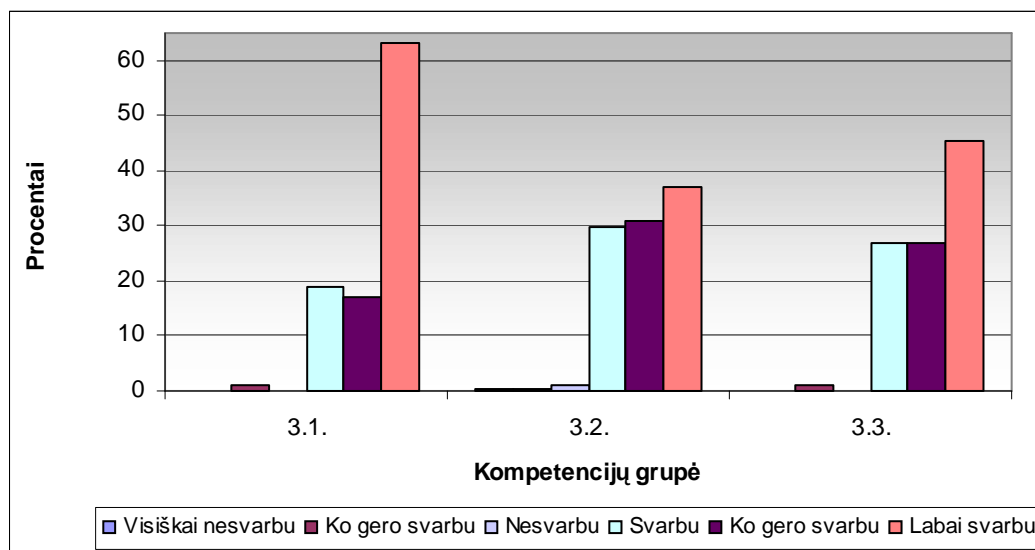
Išskirtinai galima pateikti auditoriaus *„gebėjimą suvokti save kaip asmenį, kuris ne tik tikrina bei pateikia galutinę nuomonę, bet kartu mokosi su tais, kuriuos tikrina“* (2.4) kategoriją. Čia net 15,5 proc. nurodė, kad auditoriaus veikloje nėra būtinas kolegialus elgesys, kai tuo tarpu kitose kompetencijų grupėse respondentai faktoriaus *„visiškai nesvarbu“* neišskyrė. Gauti duomenys pateikiami 17 paveiksle bei 9 priede.

17 pav. Auditoriaus nuostatų, asmeninių savybių grupė

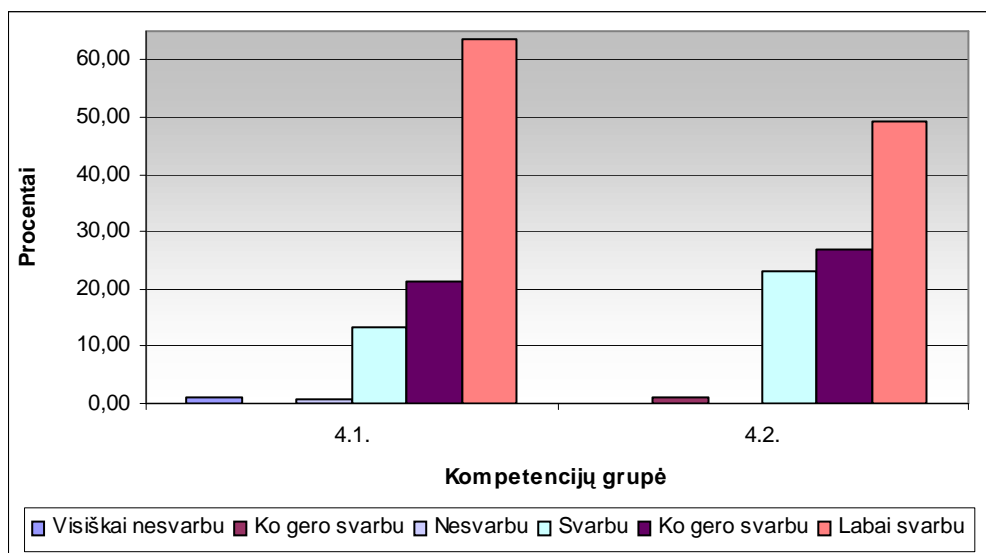
Auditoriaus kompetencijos elementų reikšmingumo trečiasis kompetencijų grupės (3.1. – 3.3.) blokas susijęs su *profesinėmis žiniomis*, kurias labai svarbiomis auditoriaus profesinėje veikloje mano esant net 63 proc. respondentų.

37 proc. respondentų teigia, kad auditorius privalo iš *anksto apgalvoti auditavimo planą* ir beveik pusei paklaustųjų yra labai svarbu sutartų *audito atlikimo terminų laikymasis*. Gauti duomenys pateikiami 18 paveiksle bei 9 priede.

18 pav. Specialiųjų auditoriaus kompetencijų grupė

Ketvirtajame kompetencijų grupių bloke – *“Atsakomybės už pateiktą audito išvadą prisiėmimas, pasiryžimas argumentuotai ginti išvadoje išsakytą nuomonę”* (4.1.) bei *“Gebėti aiškiai, nuosekliai pateikti ataskaitas, suformuluoti išvadas, rekomendacijas”* (4.2) – beveik 64 proc. respondentų nurodė, kad auditoriui labai svarbu yra prisiimti atsakomybę už išvados pateikimą bei jos argumentavimą. 49 proc. respondentams labai svarbu gauti aiškiai, nuosekliai suformuluotas išvadas bei rekomendacijas. Gauti duomenys pateikiami 19 paveiksle bei 9 priede.

19 pav. Auditoriaus gebėjimų pateikti galutinius įvertinimus kompetencijų grupė

Apibendrinant auditoriaus kompetencijos elementų reikšmingumo struktūros bloką galima teigti, kad pastarasis atitinka šio darbo teorinėje (žr. 3 paveikslą) suformuotoje auditoriaus kompetencijos struktūroje pateiktus auditoriaus kompetencijos sąrangos elementus:

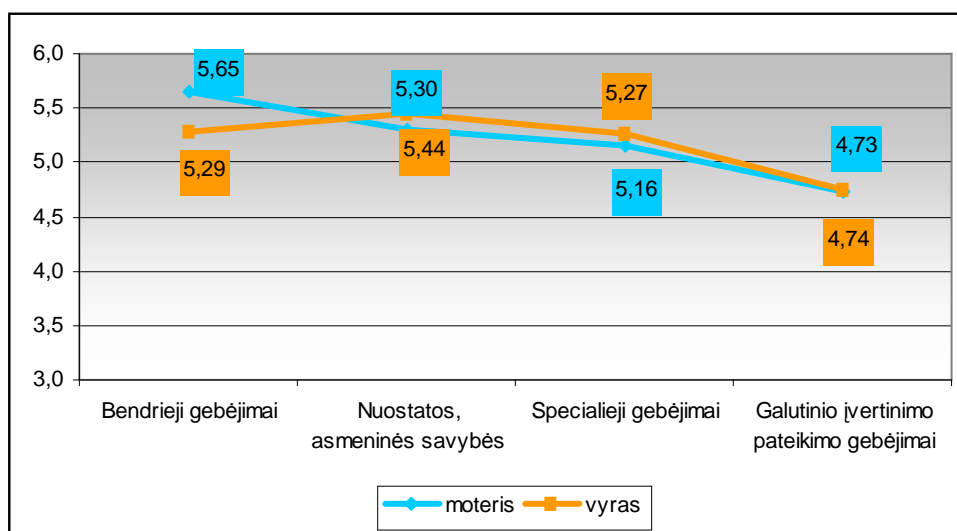
Auditoriaus veikloje labai svarbūs yra *bendrieji gebėjimai ir žinios*, kurie suteikia, galimybę studijuoti aukštojo mokslo įstaigoje bei gebėjimai ir žinios, įgyjami aukštojo mokslo įstaigose.

Respondentų nuomone, auditoriaus veikloje labai svarbios yra ir bendrosios *audito praktikos, teisinės bei techninės audito atlikimo žinios* – 5,41 balai (žr. 8 priedą lentelę). Šias specialiąsias žinias bei praktinę patirtį auditorius įgyja dirbant auditoriaus padėjėju bei išklaudius LAR paruoštą auditorių mokymo programą.

Asmeninės auditoriaus savybės bei nuostatos formuojamos bei gilinamos kiekviename etape – ikiuniversitetiniame bei universitetiniame išsilavinime, įgyjant praktinės patirties bei nuolat tobulinant savo kvalifikaciją.

2.4.2.4. Demografinių kintamųjų įtaka auditoriaus kompetencijų elementų struktūrai

Atlikus Kruskal Wallis testą matyti, kad daugelis demografinių kintamųjų turi įtakos auditoriaus kompetencijos elementų reikšmingumo suvokimui. Respondento **lytis** daugiausia įtakoja auditoriaus kompetencijos elemento - bendrųjų gebėjimų suvokimą. Tyrimas parodė, kad auditoriaus nuostatų, asmeninių savybių, specialiųjų gebėjimų bei ir galutinio vertinimo pateikimą reikšmingumą respondantai vertina labai panašiai ir tai nėra statistiškai reikšmingi skirtumai ($p=0,933$; $p=0,255$)(20 pav. ir 10 priedas).

20 pav. Respondentų lyčių įtaka auditoriaus kompetencijų elementų reikšmingumui

Analizuojant lyčių įtaką bendriesiems auditoriaus gebėjimams, nustatyta, kad tai įtakoja keturis faktorius. Dauguma apklaustųjų moterų mano, kad auditorius *turi sugebėti valdyti situaciją taip, kad būtų išvengta atvirų konfliktinių situacijų*, tuo tarpu vyrai mano, kad auditoriaus veikloje

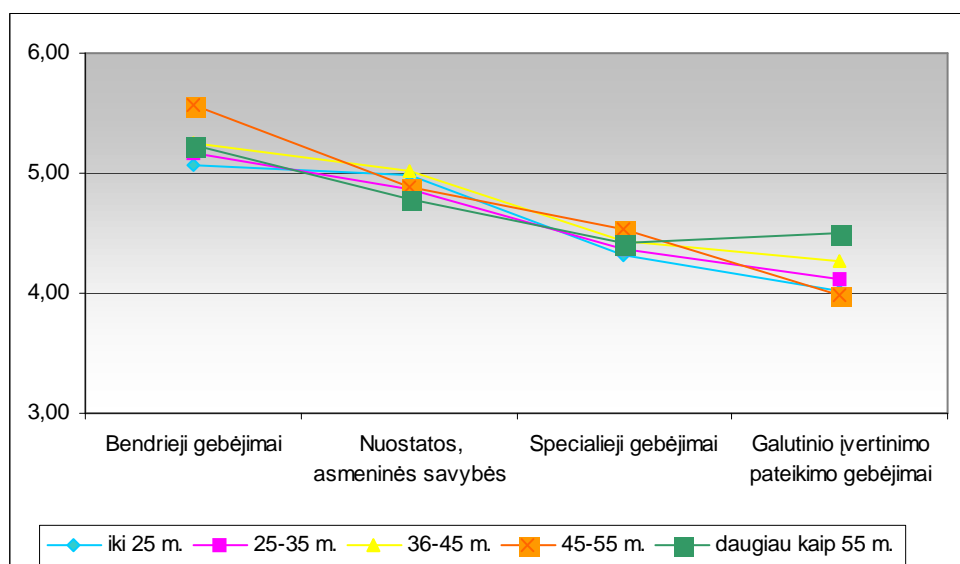
tai nėra taip svarbu ($p=0,049$). Statistiškai reikšmingas skirtumas pastebimas analizuojant auditoriaus gebėjimus *taikyti įvairius tyrimo metodus, logiškai mąstyti, kritiškai analizuoti ir vertinti* ($p=0,005$) bei *taikyti matematinius, statistinius informacijos apdorojimo metodus* ($p=0,017$). Moterys taip pat pasisako už tai, kad auditoriui reikia turėti užsienio kalbos žinių bei gebėjimų interpretuoti užsienio kalba pateikiamus dokumentus $M=4,53$, vyrai - $M=3,85$, statistinis skirtumas $p=0,010$.

Interpretuojant respondentų lyčių paskirstymą specialiesiems gebėjimams, pastebima, kad priešingai nei bendriesiems gebėjimams, vyrai didesnius reikalavimus kelia būtent specialiesiems auditoriaus gebėjimams. Lytis įtakoja teiginį, kad *auditorius turi turėti bendrosios audito praktikos, teisinių bei techninių sričių žinių* ($p=0,031$). Daugiau vyrų ($M=5,65$) nei moterų ($M=5,36$) mano, kad auditorius turėtų prisiimti atsakomybę už pateiktą audito išvadą bei argumentuotai ginti savo išsakytą nuomonę ($p=0,039$).

Analizuojant respondentų **amžius** įtaką auditoriaus kompetencijos elementų reikšmingumai, reikia pabrėžti tai, kad šis faktorius neįtakoja tik keleto pateiktų teiginių:

1. *gebėti aiškiai, nuosekliai pateikti ataskaitas, suformuluoti išvadas, rekomendacijas;*
2. *gebėjimas naudotis šiuolaikinėmis informacijos technologijomis.*

Respondentų amžiaus įtaka labiausia pastebima analizuojant bendrųjų auditoriaus gebėjimų svarbą (21 pav.).

21 pav. Respondentų amžiaus įtaka auditoriaus kompetencijų elementų reikšmingumui

Auditoriaus kompetencijos reikšmės (M)

	iki 25 m.	25-35 m.	36-45 m.	45-55 m.	daugiau kaip 55 m.
Bendrieji gebėjimai	5,06	5,16	5,25	5,56	5,23
Nuostatos, asmeninės savybės	4,98	4,87	5,01	4,88	4,79
Specialieji gebėjimai	4,31	4,37	4,43	4,53	4,42
Galutinio įvertinimo pateikimo gebėjimai	4,02	4,12	4,26	3,98	4,50

Analizuojant auditoriaus bendrųjų gebėjimų reikšmingumą paaiškėjo, kad labai svarbi yra su amžiumi susijusių demografinių charakteristikų įtaka. Analizuojant kiekvieną kompetencijos elementų reikšmingumo faktorių, pastebima ta pati tendencija - daugiausia reikalavimų auditoriui kelia 46-55 metų respondentai. Galima daryti prielaidą, kad auditoriaus kompetencijų vertinimui įtakos turi jų pačių įgyta darbo patirtis ir jie, būdami audito paslaugų pirkėjai, reikalauja pakankamai aukštų auditoriaus gebėjimų. Jaunesni (iki 25 m.) apklaustieji lanksčiau vertina auditoriaus gebėjimus. Visų amžių grupių respondentai aukščiausiai vertina *bendrosios etikos žinojimą bei gebėjimą ją pritaikyti* auditoriaus praktinėje veikloje. Statistiškai reikšmingas skirtumas nustatytas tarp šių dviejų respondentų grupių – $p=0,007$.

Užsienio kalbos žinojimą žemiausia vertina respondentai iki 25 metų. Tai galima paaiškinti tuo, kad jaunesni asmenys sąlyginai turi stipresnius užsienio kalbos pagrindus (jie neseniai baigė įvairias studijas, kuriuose pastaruoju metu yra nemažai dėmesio skiriama užsienio kalbos mokymui ir pan.), todėl jie mažiau išvelgia problemų dėl auditoriaus užsienio kalbos stokos, kadangi patys geba suteikti visą reikiamą informaciją auditoriui tinkamu būdu. Tuo tarpu tai daugiau problemų kelia vyresnio amžiaus žmonėms, kurių pačių užsienio kalbos žinios nėra pakankamai aukštos. Čia vėlgi statistiškai reikšmingas skirtumas - $p=0,003$ - nustatytas analizuojant respondentų iki 25 m. ir 46-55 m. nuomonę.

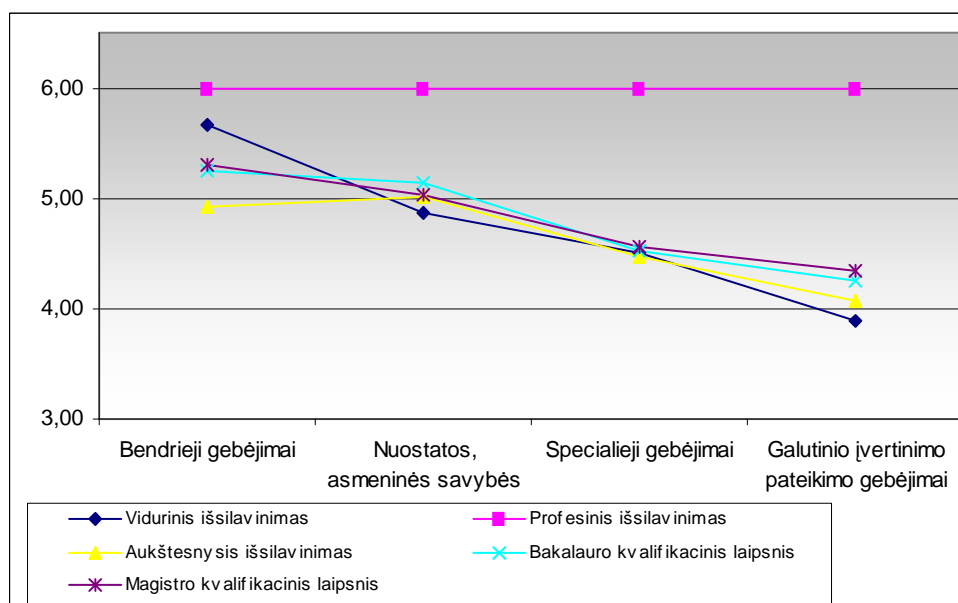
Vertinant specialiųjų gebėjimų reikšmingumą, reikia pastebėti tai, kad jauniausioji respondentų grupė (iki 25 m.) pakankamai aukštai vertina šiuos gebėjimus, nors bendriesiems gebėjimams jie nėra labai kategoriškai auditoriaus atžvilgiu. Jauniausia respondentų grupė ($M=5,56$) mano, kad auditorius turi *turėti bendrosios audito praktikos, teisinių bei techninių sričių žinių*. Panašiai teigia ir 46-55 m. asmenų, keliančių aukščiausius reikalavimus auditoriui, grupė ($M=5,63$). Atlikus Kruskal Wallis testą, tarp šių grupių statistiškai reikšmingo skirtumo nenustatyta.

Analizuojant auditoriaus nuostatų, asmeninių savybių faktorius, galima pastebėti, kad visų amžiaus grupių respondentai aukščiausiai vertina *auditoriaus lankstumą, gebėjimą greitai orientuotis, atsižvelgiant į audituojamojo projekto, organizacijos specifiką, keičiantis įstatymų, reglamentų praktiniam taikymui*. Statistiškai reikšmingas skirtumas $p=0,034$ nustatytas įvertinus respondentų iki 25 metų ir 46-55 metų nuomonę.

Interpretuojant duomenis, susijusius su respondentų **išsilavinimu** taip pat reikia pastebėti, kad labai daug teiginių įtakoja apklaustųjų išsilavinimas. Šis demografinis kintamasis neturi įtakos tik penkeriems iš aštuoniolikos pateiktų teiginių:

1. *auditoriaus gebėjimui atlikti auditą struktūrizuotai ir laiku;*
2. *gebėjimui aiškiai, nuosekliai pateikti ataskaitas, suformuoti išvadas, rekomendacijas;*
3. *turi būti objektyvus, nešališkas, ginti viešą interesą;*

4. auditorius turi būti tvirtas ir nepasiduoti audituojamo projekto organizacijos poveikiui, kuris turėtų įtakos galutiniam audito įvertinimui;
5. atsakomybės prisiėmimui už pateiktą audito išvadą prisiėmimas, pasiryžimas argumentuotai ginti išvadoje išsakytą nuomonę.

22 pav. Respondentų išsilavinamo įtaka auditoriaus kompetencijų elementų reikšmingumui

Auditoriaus kompetencijos reikšmės (M)

	Vidurinis išsilavinimas	Profesinis išsilavinimas	Aukštesnysis išsilavinimas	Bakalauro kvalifikacinis laipsnis	Magistro kvalifikacinis laipsnis
Bendrieji gebėjimai	5,67	6,00	4,93	5,25	5,29
Nuostatos, asmeninės savybės	4,87	6,00	5,02	5,14	5,03
Specialieji gebėjimai	4,50	6,00	4,46	4,52	4,56
Galutinio įvertinimo pateikimo gebėjimai	3,89	6,00	4,06	4,25	4,34

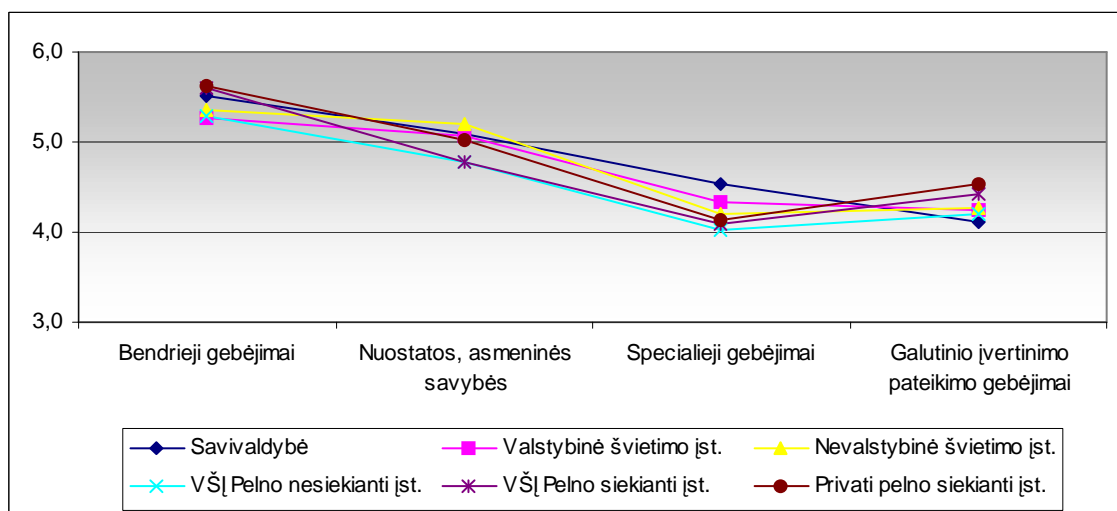
Analizuojant duomenis, paaiškėjo, kad profesinį išsilavinimą turintys respondentai visiškai vienodai ($M=6,00$) vertina visus šių faktoriaus teiginius.

Labiausia bendrųjų gebėjimų elementų svarba svyruoja vidurinį išsilavinimą turinčių respondentų vertinime. Galima daryti prielaidą, kad šie respondentai patys turi mažai gebėjimų bei žinių, todėl jų vertinimai taip skiriasi. Jų manymu, auditoriaus profesinėje veikloje nėra svarbu matematiniai, statistiniai gebėjimai bei užsienio kalbos žinios. Tačiau atlikus Kruskal Wallis testą su visomis respondentų grupėmis, statistiškai reikšmingas skirtumas nenustatytas.

Atlikus demografinio bloko analizę, pastebėjau, kad turintys žemesnio išsilavinimo lygį respondentai yra dar pakankamai jauni, neturintys profesinės patirties asmenys, dirbantys projektą administruojančių asmenų padėjėjais, todėl galima daryti prielaidą, kad šie respondentai mažai žino apie tiesioginį projektų administravimą, jiems keliamus reikalavimus (pvz., projekto reikalavimai, pateikti anglų kalba), todėl jiems nelabai reikšmingi išvardinti bendrųjų gebėjimų elementai. Tačiau

tokie respondentai labai reikšmingais laiko visus išvardintus specialiųjų gebėjimų elementus ($M=6,00$).

Apdorojant demografinius kintamuosius pagal tai, kokioje **organizacijoje** buvo vykdomas projektas(-ai), labai aiškiai pastebima, kad privačios pelno siekiančios įstaigos kelia aukščiausius reikalavimus visiems išvardintiems auditoriaus kompetencijos elementams. Tai būtų galima paaiškinti tuo, kad dažniausia šie smulkūs ekonominiai vienetai vykdo po 1-2 finansuojamus projektus, jų komandoje dirba vienas ar du nariai, todėl jie mano, kad auditoriaus turi būti pakankamai kompetentingas visuose srityse ir suteiktų visas reikiamas konsultacijas. Šie respondentai labiau linkę konsultuotis su auditoriumi iškilus net ir nedideliame neaiškumai ($p=0,011$). Be abejo, kad aukštos kvalifikacijos auditoriaus pageidauja ir didesni projektų rengėjai, vykdytojai (savivaldybės, švietimo įstaigos), tačiau jie dirba su specialistų komandomis, turi savo padėjėjus, kurie atlieka tam tikrus veiksmus, darbus ir tokiu atveju didesnė atsakomybė tenka patiems vykdytojams. Ši respondentų grupė geriau vertina savo pačių gebėjimus ir konsultuojasi tik kai, jų manymu, išskyla svarbūs, esminiai neaiškumai ($p=0,745$).

23 pav. Projekto administruojančios organizacijos įtaka auditoriaus kompetencijų elementų reikšmingumui

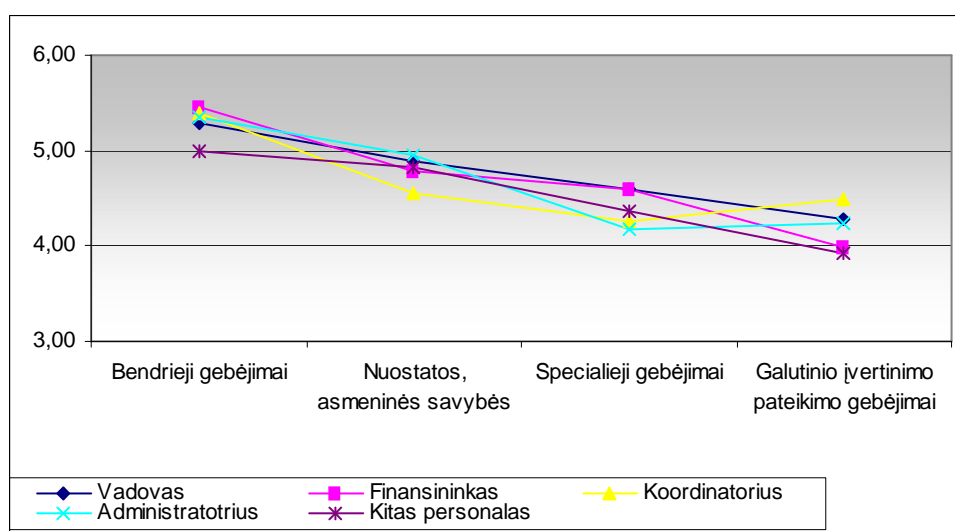
Auditoriaus kompetencijos reikšmės (M)

	Savivaldybė	Valstybinė švietimo įst.	Nevalstybinė švietimo įst.	VŠĮ Pelno nesiekianti įst.	VŠĮ Pelno siekianti įst.	Privati pelno siekianti įst.
Bendrieji gebėjimai	5,51	5,28	5,36	5,28	5,60	5,63
Nuostatos, asmeninės savybės	5,09	5,07	5,19	4,79	4,78	5,02
Specialieji gebėjimai	4,53	4,34	4,21	4,02	4,10	4,13
Galutinio įvertinimo pateikimo gebėjimai	4,11	4,24	4,26	4,20	4,42	4,54

Analizuojant respondentų užimamų **pareigų** poveikį, reikia išskirti tai, kad visus kompetencijos elementų reikšmingumo faktorius aukščiausiai vertina projektų finansininkai – jų darbo pobūdis yra artimiausias auditoriaus darbo pobūdžiui. Todėl natūralu, kad finansininkai į tai atkreipia dėmesį.

Atotrūkis nuo projekto finansininkų ir projekto vykdytojų padėjėjų bendrųjų gebėjimų svarbos auditoriaus praktinėje veikloje statistiškai reikšmingas – $p=0,002$. Tam vėlgi įtakos turi užimamos pareigos, kadangi dažniausia padėjėjai tiesiogiai nebendruoja su auditoriumi, tai jų požiūris į auditoriaus gebėjimus iš esmės skiriasi nuo tų, kurie tiesiogiai vykdo projektus, geriau žino jiems keliamus reikalavimus ir tiesiogiai bendruoja su auditoriumi.

Reikia pastebėti tai, kad šis demografinis kintamasis didelę reikšmę turi suvokimui apie auditoriaus užsienio kalbos mokėjimą. Ši kriterijų labai žemai vertina projekto vadovai ($M=3,73$), aukščiausiai – finansininkai, statistiškai reikšmingas skirtumas $p=0,000$. Šio teiginio vertinimui didelę įtaką daro ir tai, kad tyrime atsispindi smulkių ekonominių vienetų, kurie vykdydė verslo plėtros finansuojamus projektus (46,52 proc.), nuomonė. Vykdydami šiuos projektus nėra svarbu užsienio kalbos žinojimas ir dokumentų analizavimas.

24 pav. Respondentų užimamų pareigų poveikis auditoriaus kompetencijų elementų reikšmingumui

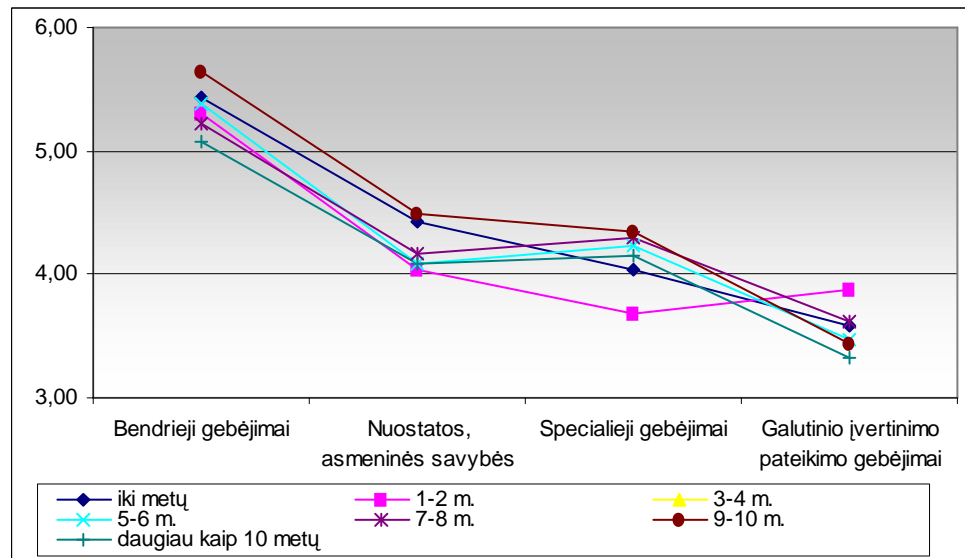
Auditoriaus kompetencijos reikšmės (M)

	Vadovas	Finansininkas	Koordinatorius	Administratotrius	Kitas personalas
Bendrieji gebėjimai	5,28	5,45	5,38	5,35	5,00
Nuostatos, asmeninės savybės	4,89	4,79	4,56	4,95	4,82
Specialieji gebėjimai	4,60	4,59	4,25	4,17	4,37
Galutinio įvertinimo pateikimo gebėjimai	4,28	3,99	4,50	4,24	3,92

Analizuojant respondentų **profesinės patirties** poveikį auditoriaus kompetencijos reikšmingumui, išryškėja faktas, kad visiems kompetencijos elementų reikšmingumo faktoriams didžiausius reikalavimus kelia 9-10 metų profesinę patirtį turintys respondentai. Manau, kad įtakos

tam turi tai, kad ši apklaustųjų grupė savo profesinėje veikloje įgiję daug patirties, susidūrę su įvairiomis situacijomis ir pan. Todėl natūralu, kad jie reikalauja ryškių auditoriaus gebėjimų.

Reikia pastebėti tai, kad respondentų grupė, turinti iki metų profesinę patirtį, nurodo, jų manymu, pakankamai svarbų bendrosios kompetencijos elementą - gebėjimą dirbti komandoje ($M=5,00$). Atlikus Kruskal Wallis testą, nustatyta, kad šis teiginys sudaro reikšmingą skirtumą ($p=0,300$) tarp šios respondentų grupės ir respondentų, turinčių 9-10 metų profesinę patirtį respondentų .

25 pav. Respondentų profesinės patirties įtaka auditoriaus kompetencijų elementų reikšmingumui

Auditoriaus kompetencijos reikšmės (M)

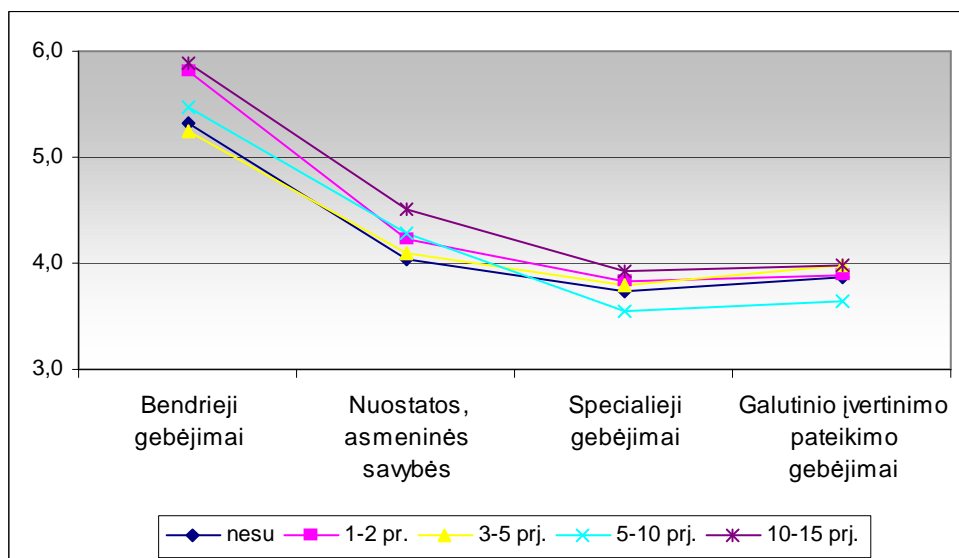
	iki metų	1-2 m.	3-4 m.	5-6 m.	7-8 m.	9-10 m.	daugiau kaip 10 metų
Bendrieji gebėjimai	5,43	5,31	5,04	5,38	5,23	5,64	5,07
Nuostatos, asmeninės savybės	4,43	4,03	4,02	4,08	4,17	4,50	4,08
Specialieji gebėjimai	4,03	3,67	4,01	4,23	4,30	4,35	4,15
Galutinio įvertinimo pateikimo gebėjimai	3,59	3,87	3,88	3,47	3,62	3,44	3,32

Be abejo, auditoriaus kompetencijos vertinimui įtakos turi ir apklaustųjų projektų dalyvių **tiesiogiai vykdytų projektų** skaičius. Kaip jau minėjau demografinėje duomenų analizėje, tyrimo metu daugiausia apklausti smulkieji privataus sektoriaus ekonominiai vienetai, kurie vykdė 1-2 projektus. Tačiau reikia pastebėti tai, kad šių respondentų auditoriaus kompetencijos svarbos suvokimas labai mažai skiriasi nuo tų, kurie yra administravę daugiausia - 10-15 - projektų.

Didžiausią atotrūkį vertinant bendrųjų kompetencijų svarbą auditoriaus profesinėje veikloje sudaro suvokimas, kad auditorius turi gebėti *taikyti matematinius, statistinius informacijos apdorojimo metodus* ($p=0,015$) ir *taikyti įvairius tyrimo metodus, logiškai mąstyti, kritiškai analizuoti ir vertinti* ($p=0,024$). 10-15 projektų įgyvendinę respondentų mano, kad tai svarbūs

kriterijai ($M=4,63$), o projektų įgyvendinimo proceso stebėtojai mano, kad tai ne taip svarbu ($M=3,38$).

Mažiausia visus auditoriaus suvokiamos kompetencijos faktorius vertina asmenys, kurie tiesiogiai nėra administravę projektų įgyvendinimo.

26 pav. Respondentų tiesiogiai vykdytų projektų skaičiaus įtaka auditoriaus kompetencijų elementų reikšmingumui

Auditoriaus kompetencijos reikšmės (M)

	nesu	1-2 pr.	3-5 pr.	5-10 pr.	10-15 pr.
Bendrieji gebėjimai	5,31	5,82	5,25	5,47	5,89
Nuostatos, asmeninės savybės	4,03	4,23	4,10	4,29	4,51
Specialieji gebėjimai	3,73	3,83	3,80	3,54	3,92
Galutinio įvertinimo pateikimo gebėjimai	3,86	3,89	3,98	3,64	3,98

Apibendrinant auditoriaus kompetencijos elementų reikšmingumą auditoriaus profesinėje veikloje įtakojančius demografinius veiksnius, galima teigti, kad šie kintamieji daugiausia įtakoja bendruosius auditoriaus gebėjimus bei auditoriaus nuostatas, asmenines savybes. Specialiuosius gebėjimus ir gebėjimą pateikti audito rezultatai visos respondentų grupės vertina panašiai.

2.4.3. Auditoriaus kompetencijos raiškos ypatumų diagnozavimas

2.4.3.1. Auditoriaus kompetencijos raiškos faktorių analizė

Apdorojus tyrimo duomenis pagal faktorinės analizės metodą atskleista auditoriaus kompetencijų raiškos audituojant ES finansuojamus projektus vidinė struktūra ir visų gebėjimų sąrašas sumažintas iki 3 faktorių: bendrųjų gebėjimų, specifinių gebėjimų bei gebėjimo pateikti galutinį įvertinimą (žr. 6 lentelė). Auditoriaus kompetencijos raiškos ypatumų diagnozavimo bloko respondentų atsakymų skalės tinkamumą faktorinei analizei atlikti liudija labai aukštas KMO koeficientas – 0,911.

6 lentelė

	<i>Faktoriai</i>		
	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
<i>1. Bendrieji auditoriaus gebėjimai</i>			
1.1. Matematinų, statistinių metodų taikymas analizuojant projekto išlaidų pagrįstumą, buhalterinės apskaitos tinkamumą	0,859		
1.2. Audituojamos organizacijos valdymo ir darbo organizavimo supratimas	0,849		
1.3. Savo, kaip patarėjo, o ne kontroliuojančio asmens, vaidmens supratimas, gebėjimas empatiškai įsijausti į projekto vykdytojo situaciją, geranoriško bendradarbiavimo siekimas	0,847		
1.4 Gebėjimas pasinaudojus savo įgyta patirtimi priimti sprendimus, neturint visos reikiamos informacijos	0,819		
1.5 Užsienio kalba pateiktų audituojamo projekto reikalavimų analizavimas, interpretavimas	0,793		
1.6. Šiuolaikinių informacinių priemonių naudojimas	0,728		
17. Gebėjimas diplomatiškai elgtis ir išvengti konfliktinių situacijų, esant nuomonių nesutapimui tarp projekto vykdančios organizacijos ir paties auditoriaus	0,704		
1.8. Gebėjimas atsiriboti nuo projekte dalyvaujančių dalyvių nuomonės ir viešo intereso gynimas	0,701		
1.9 Gebėjimas dirbti komandoje, deleguoti užduotis kolegoms, pasinaudoti žmogiškaisiais ir kitais susijusiais ištekliais, kurie reikalingi audito procesui valdyti	0,686		
1.10 Atsakomybės prisiėmimas už audito metu priimtus sprendimus, galinčius įtakoti tolimesnį projekto įgyvendinimą	0,683		
<i>2. Specialieji auditoriaus gebėjimai</i>			
2.1. Gebėjimas nustatyti išlaidų tinkamumą/netinkamumą, įvertinant prekių ir paslaugų įsigijimą; biudžeto išlaidų paskirstymą tarp kategorijų		0,844	

6 lentelės tęsinys kitame puslapyje

2.2. Žinios apie projektui numatytus reikalavimus		0,839	
2.3 Auditoriaus gebėjimas nustatyti tai, kas bus tikrinama priklausomai nuo vykdomo projekto specifikos, atsižvelgiant į dažniausiai pasitaikančias problemas		0,777	
2.4 Bendrosios buhalterinės apskaitos išmanymas		0,750	
2.5 Gebėjimas įvertinti projekte sukurtų ir įsigytų prekių bei paslaugų kokybę, atsižvelgiant į projekto programos tikslus ir į turimus tam įgyvendinti išteklius		0,691	
2.6 Žinojimas ir gebėjimas lanksčiai bei kūrybingai taikyti auditinės veiklos metodus, atsižvelgdamas į audituojamo projekto struktūrą		0,671	
2.7 Žinios apie ES finansuojamo projekto administravimo ypatumus, būdingus organizacijai, kuriame vykdomas projektas, tipui		0,664	
3. Auditoriaus gebėjimai pateikti galutinį rezultatą			
3.1 Gebėjimas pateikti argumentuotą audito išvadą, ją pagrįsti nuorodomis į projekto vykdymą reglamentuojančius teisės aktus, įstatymus			0,806
3.2 Gebėjimas argumentuotai pateikti projekto administravimo ar vykdymo procese nustatytus netikslumus, keliamus projekto įgyvendinimui			0,787
3.3. Gebėjimas kūrybiškai, lanksčiai spręsti projektų rengimo ir vykdymo stadijoje išskylančias problemas, rasti tinkamiausią problemų sprendimo būdą			0,713
3.4 Gebėjimas teisingai, suprantamai ir tuo pačiu lanksčiai aiškinti įstatymų ir reglamentų, susijusių su ES paramos finansavimu, taikymo praktikoje įvairoves			0,708
3.5 Gebėjimas planuoti laiką taip, kad būtų laikomasi griežtai sutartų audito atlikimo terminų, siekiant laiku pateikti audito ataskaitą projektą administruojančiai agentūrai			0,682

KMO =0,911; Bartlett's Test=253; Extraction Method: Principal Component Analysis. Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization a Rotation converged in 6 iterations.

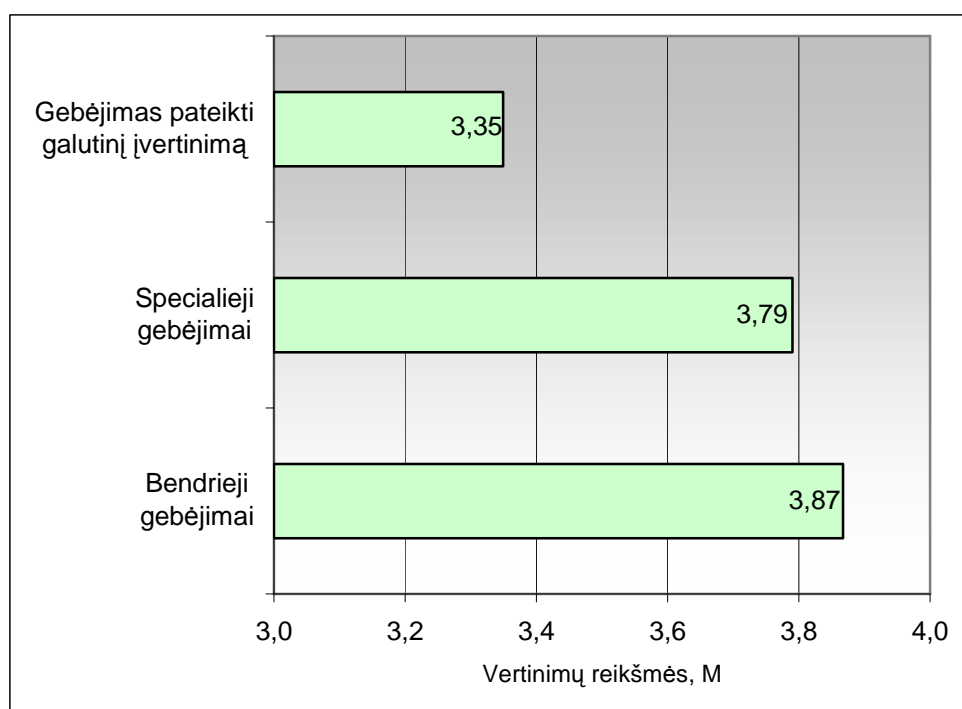
Faktorinio modelio vidinis validumas buvo papildomai patikrintas naudojant „išgavimo/ekstrahavimo metodą“ (*Extraction method*), kuris parodo kintamųjų faktorinius svorius L (kintamojo ir ekstrahuoto faktoriaus koreliacijos koeficientas). Anot G. Merkio (1999) validumas rodo, kad matuojama būtent tai, kas yra įvardyta. Tokiu būdu taip pat buvo patikrintas „dirbtinai“ apjungtų kintamųjų priklausomybę vienam faktoriui. Gauti geri kintamųjų statistiniai faktorinio svorio parametrai (L=0,49) liudija pavienių kintamųjų jungimo į pasirinktus faktorius pagrįstumą. Apibendrinus faktorinės ir patikimumo analizių statistinius parametrus galima teigti, kad sudarytas klausimynas atitinka vidinio validumo reikalavimus, vadinasi, tyrimo rezultatų interpretacija yra pagrįsta, o klausimynas - tinkamas matuoti auditoriaus kompetenciją.

Analizuojant auditoriaus kompetencijų elementų raiškos išskirtus faktorius, reikia pastebėti, kad auditorius nuostatų respondentai nebeišskiria. Auditoriaus kompetencijų elementų reikšmingumo asmeninių savybių ir nuostatų faktoriaus atskirus teiginius, respondentų nuomone, auditoriaus raiškoje priskiriama prie bendrųjų kompetencijų (1.8 – 1.10 kompetencijų grupė).

Apibendrinus faktorinės ir patikimumo analizių statistinius parametrus galima teigti, kad sudarytas klausimynas atitinka vidinio validumo reikalavimus, vadinasi, tyrimo rezultatų interpretacija yra pagrįsta, o klausimynas - tinkamas matuoti auditoriaus kompetenciją.

2.4.3.2. Auditoriaus kompetencijos raiškos elementų reitingavimas

Antrame klausimyno diagnostiniame bloke siekiama nustatyti, kokias kompetencijas auditoriai yra įgiję ir kaip tos kompetencijos pasireiškia audituojant ES finansuojamus projektus. Iš ranginės skalės matyti, kad auditoriaus veikloje respondentai pirmiausia išskiria bendrųjų gebėjimų raišką ir tik tuomet, jų teigimu, pasireiškia specialieji auditoriaus gebėjimai (27 pav.).

27 pav. Auditoriaus kompetencijų raiškos faktorių ranginė skalė

Statistinės atskirų teiginių reikšmės pateikta 8 priede. Analizuojant respondentų nuomonę apie bendrųjų gebėjimų raišką, reikia paminėti tai, kad auditorius audito metu labiausia išreiškė gebėjimą naudotis šiuolaikinėmis informacinėmis priemonėmis ($M=4,32$). Žemiausiai respondentai įvertino auditoriaus gebėjimą pasinaudojus savo įgyta patirtimi priimti sprendimus, neturint visos reikiamos informacijos ($M=2,94$). Vidutiniškai respondentai vertina auditoriaus gebėjimą

diplomatiškai elgtis ir išvengti konfliktnių situacijų, esant nuomonių nesutapimui tarp projekto vykdančios organizacijos (M=3,30), auditoriaus, kaip patarėjo, o ne kontroliuojančio asmens, vaidmens supratimą ir geranoriško bendradarbiavimo siekimą (M=3,23).

Labiausia pasireiškusi auditoriaus specialųjį gebėjimą respondentai išskyrė bendrosios buhalterinės apskaitos žinojimą (M=4,39). Vidutiniškai respondentai įvertino auditoriaus žinių ir gebėjimų, reikalingų audituojant ES finansuojamus projektus, raišką - žinias apie projektui numatytus reikalavimus (M=3,97), gebėjimą nustatyti išlaidų tinkamumą/netinkamumą, įvertinant prekių ir paslaugų įsigijimą; biudžeto išlaidų paskirstymą tarp kategorijų (M=3,85), gebėjimą įvertinti projekte sukurtų ir įsigytų prekių bei paslaugų kokybę, atsižvelgiant į projekto programos tikslus ir į turimus tam įgyvendinti išteklius (M=3,69).

Respondentų nuomone, auditoriaus gebėjimas pateikti argumentuotą išvadą ir ją pagrįsti nuorodomis į projekto vykdymą reglamentuojančius teisės aktus vertinamas pakankamai aukštai (M=3,97), tačiau gebėjimas kūrybiškai, lanksčiai spręsti projektų rengimo ir vykdymo stadijoje iškilančias problemas vertinamas silpniausiai (M=3,59).

Apibendrinant galima teigti, kad auditoriaus kompetencijų raiška audito metu yra pastebima, tačiau iki galo neatsiskleidžia. Respondentai auditoriaus kompetencijų elementų reikšmingumo bloką vertina aukštesniais balais negu kompetencijų raiškos bloką.

2.4.3.3. Auditoriaus kompetencijų raiškos analizė

Apdorojant tyrimo metu gautus duomenis, pastebėta, kad respondentų auditoriaus kompetencijos raišką vertinime buvo labai dideli skirtumai, nes kiekvienos kompetencijų grupės, išskirtos antrajame faktoriniame bloke, standartinis nuokrypis pakankamai aukštas.

Aptariant pirmosios kompetencijos **“Bendrosios auditoriaus kompetencijos”** kompetencijų grupes galima pastebėti, kad daugelis iš jų respondentų nuomone yra aiškiai pastebimos auditoriaus veikloje.

Maždaug po 25 proc. respondentų teigia, kad *matematinių ir statistinių metodų taikymas* (1.1) atliekant auditą arba labai aiškiai pasireiškė, arba iki galo neatsiskleidė. 14,5 proc. apklaustųjų teigia, kad auditoriaus veikloje tai visai nepasireiškė.

43-45 proc. respondentų teigia, kad auditoriaus supratimas apie *audituojamos organizacijos valdymo ir darbo organizavimo struktūros* (1.2.) audito atlikimo metu labai aiškiai pasireiškė arba tik šiek tiek buvo galima tai pastebėti. 14,5 proc. mano, kad auditorius to visiškai neišreiškė.

28 proc. respondentų mano, kad auditorius siekia suprasti savo veiklą ne kaip *kontroliuojantis asmuo, bet kaip patarėjas* (1.3). Beveik 18 proc. teigia, kad tai šiek tiek pasireiškia ir tai buvo galima pamatyti.

23,5 proc. respondentų teigia, kad auditorius *geba pasinaudoti savo patirtimi ir priimti sprendimus, neturint visos reikiamos informacijos* (1.4). Ir tik 1 proc. mažiau apklaustųjų teigia, kad auditoriaus veikloje to visiškai nepastebėjo.

24 proc. respondentų mano, jog auditorius puikiai *“geba analizuoti ir interpretuoti užsienio kalba pateiktus dokumentus”* (1.5.) ir tiek pat teigia priešingai – jų manymu, auditorius visiškai to nesugeba daryti. Aptariant auditoriaus gebėjimą analizuoti užsienio kalba pateiktus dokumentus, reikia pastebėti tai, jog nustatytas labai stiprus ryšys ($r=0,90$) tarp to, kokios programos projektą administravo respondentai ir tarp to, ar jų manymu, auditoriui yra svarbu mokėti užsienio kalbą. Užsienio kalbos mokėjimą kaip labai svarbų auditoriaus kompetencijos elementą daugiausia nurodė tie respondentai, kurie vykdė tarptautinius projektus, kurių reikalavimai pateikiami užsienio kalba (LEONARDO DA VINCI; FRAMEWORK). Tačiau respondentų nuomone, šis auditoriaus gebėjimas ne visai pasireiškia. Reikia pažymėti, kad 90 proc. auditorių buvo parengti 1996-1997 metais. Tuo laikotarpiu baigę universitetines studijas, absolventų užsienio kalbos žinios buvo vertinamos arba silpnai, arba vidutiniškai. LAR sudarytoje auditorių mokymo programoje užsienio kalba taip pat nėra išskiriama. Šiuo atveju auditorius privalo savarankiškai mokytis užsienio kalbos.

Beveik pusė respondentų (49 proc.) teigia, kad auditorius sugeba puikiai naudotis *šiuolaikinėmis informacinėmis priemonėmis* (1.6.). Tik 1 respondentas nurodė, kad auditoriui būtina tobulinti šią kompetenciją.

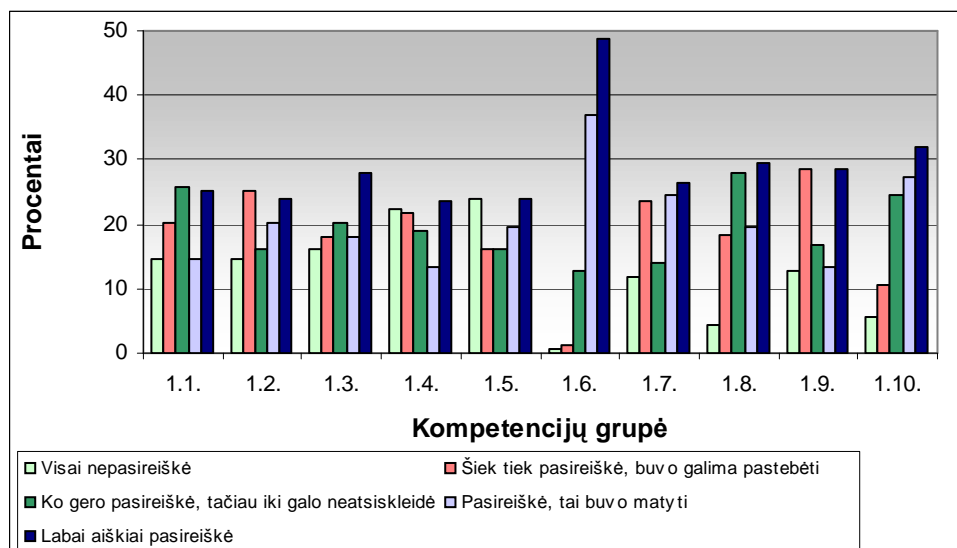
23-26 proc. respondentų teigia, kad auditoriaus komunikaciniai gebėjimai yra aiškiai pastebimi ir kad auditorius, *esant konfliktinėms situacijoms, geba išlikti diplomatiškas ir išvengti konfliktinių situacijų* (1.7.).

4,5 proc. tyrime dalyvavusių respondentų teigia, kad auditorius nesugeba *atsiriboti nuo projekte dalyvaujančių dalyvių nuomonės* (1.8.). Apie 30 proc. respondentų mano, kad auditorius tai sugeba padaryti labai gerai, o apie 19 proc. respondentų teigia, kad auditorius turėtų šį gebėjimą tobulinti.

Po 28,5 proc. respondentų nurodė, kad auditorius *geba dirbti komandoje ir, esant poreikiui, pasinaudoti reikalingais ištekliais audito procesui valdyti* (1.9.). Tik vieni mano, kad tai labai aiškiai pasirodė audito proceso metu, kiti – kad tai šiek tiek buvo pastebima.

Trečdalis apklaustųjų (32 proc.) labai aiškiai pastebėjo auditoriaus gebėjimą *prisiimti atsakomybę už audito metu priimtus sprendimus, galinčius turėti įtakos tolimesniam projekto įgyvendinimui* (1.10).

Išsamesni duomenys apie bendrųjų auditoriaus kompetencijų raišką projekto audito metu pateikiami 28 paveiksle ir 11 priede.

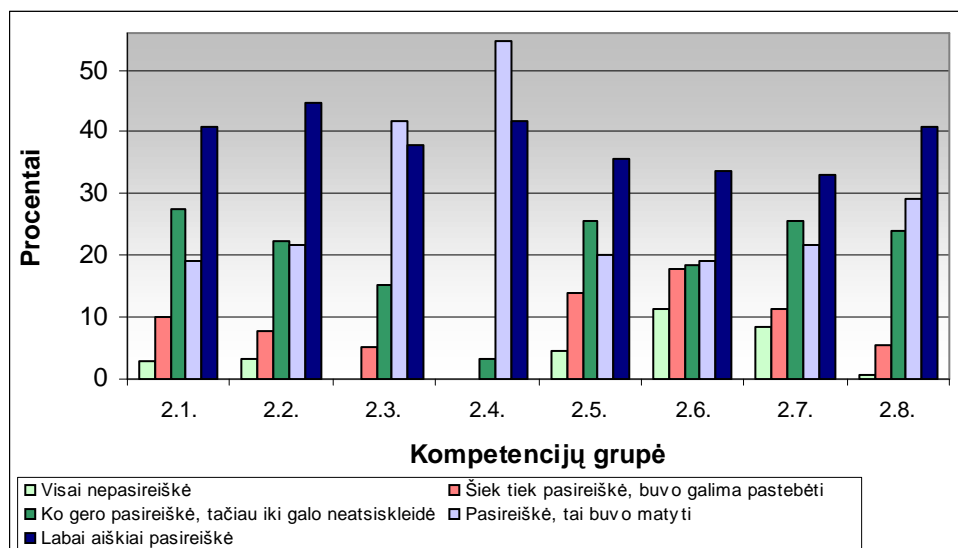
28 pav. Auditoriaus bendrųjų kompetencijų raiška audituojant ES finansuojamus projektus

Analizuojant *”specialiosios auditoriaus gebėjimus bei žinias”*, susijusius su ES finansuojamų projektų reikalavimais, galima teigti, kad daugiau kaip pusė (55 proc.) respondentų teigia, jog šie gebėjimai bei žinios audito proceso metu labai aiškiai pasireiškė.

Apie 40 proc. respondentų mano, kad auditorius labai aiškiai žino *ES finansuojamiems projektams keliamus reikalavimus* (2.2.) bei, vadovaujantis tomis žiniomis, *sugeba nustatyti išlaidų tinkamumą/netinkamumą* (2.1.) bei pasinaudojus *bendromis buhalterinės apskaitos žiniomis* (2.4.) įvertinti biudžeto išlaidų pasiskirstymą tarp kategorijų bei *kruopščiai, planingai atlikti auditą* (2.8.). Kad auditorius neturi bent jau minimaliausių buhalterinės apskaitos žinių nenurodė nei vienas respondentas.

33 proc. visų apklaustųjų nurodė, kad auditorius labai aiškiai žino *ES finansuojamo projekto ypatumus* (2.7.), būdingus skirtingo tipo organizacijoms ir, atsižvelgdamas į tai, *geba lankščiai pritaikyti auditinės veiklos metodus* (2.6.).

Išsamesni duomenys apie specialiųjų auditoriaus kompetencijų raišką projekto audito metu pateikiami 29 paveiksle ir 11 priede.

29 pav. Auditoriaus specialiųjų kompetencijų raiška ES finansuojamo projekto audito metu

Analizuojant trečiojo auditoriaus kompetencijų raiškos bloko kompetencijas, galima teigti, kad ir čia ES finansuojamo projekto administravime dalyvaujančių asmenų nuomone, auditoriaus **“gebėjimas teisingai, suprantamai suformuluoti bei pateikti išvadas ir rekomendacijas”** yra labai aiškiai pasireiškiantis.

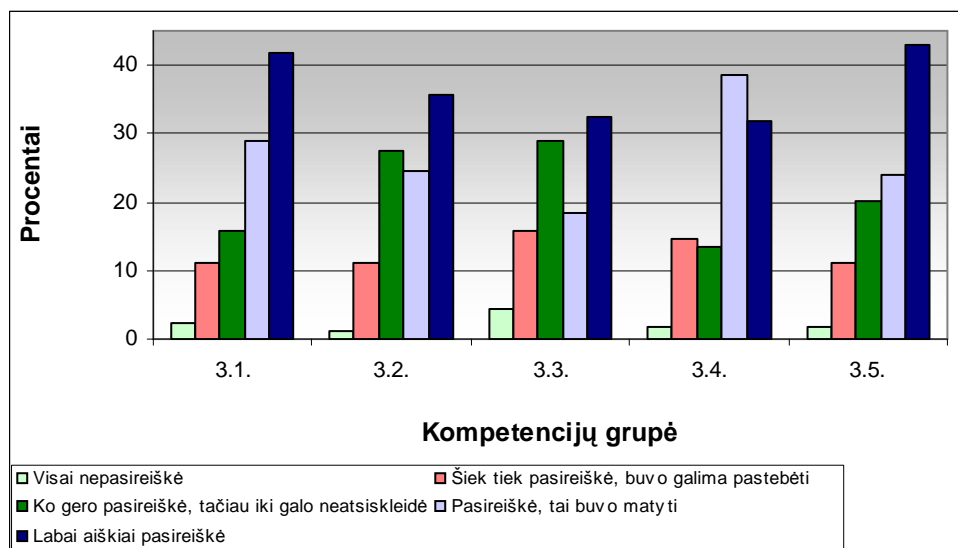
Net 42 proc. respondentų kompetenciją *pateikti argumentuotą audito išvadą, ją pagrįsti nuorodomis į projekto vykdymą reglamentuojančius teisės aktus, įstatymus* (3.1.) įvardija kaip labai aiškiai pasireiškiančią audito metu ir tik 2 proc. respondentai mano, kad šios kompetencijos auditorius nėra įgijęs arba nesugeba jos išreikšti.

Panašus respondentų skaičius nurodė, kad auditoriaus gebėjimas *argumentuotai pateikti projekto administravimo ar vykdymo procese nustatytus netikslumus, keliamus projekto įgyvendinimui* (3.2.) bei *kūrybiškai, lanksčiai spręsti projektų rengimo ir vykdymo stadijoje išskylančias problemas, rasti tinkamiausią problemų sprendimo būdą* (3.3.) audito metu ko gero pasireiškė, tai buvo matyti ir tai labai aiškiai pasireiškė (apie 28 proc., apie 20 proc.; apie 33 proc.).

Beveik 32 proc. apklaustųjų teigia, kad auditorius puikiai geba *teisingai, suprantamai ir tuo pačiu lanksčiai aiškinti įstatymų ir reglamentų, susijusių su ES paramos finansavimu, taikymo praktikoje įvairoves* (3.4.) ir apie 14 proc. respondentų nuomonę šią kompetenciją buvo galima pastebėti, bet ji iki galo neatsiskleidė.

Auditoriaus *gebėjimas planuoti laiką taip, kad būtų laikomasi griežtai sutartų audito atlikimo terminų* (3.5.) teigia labai aiškiai pastebėję 43 proc. apklausoje dalyvavusių projekto dalyvių. 20-25 proc. respondentų mano, kad šią kompetenciją auditorius turėtų labiau išreikšti.

Išsamesni duomenys apie bendrųjų auditoriaus kompetencijų raišką projekto audito metu pateikiami 30 paveiksle ir 11 priede.

30 pav. Auditoriaus kompetencijų pateikti audito galutinį įvertinimą raiška

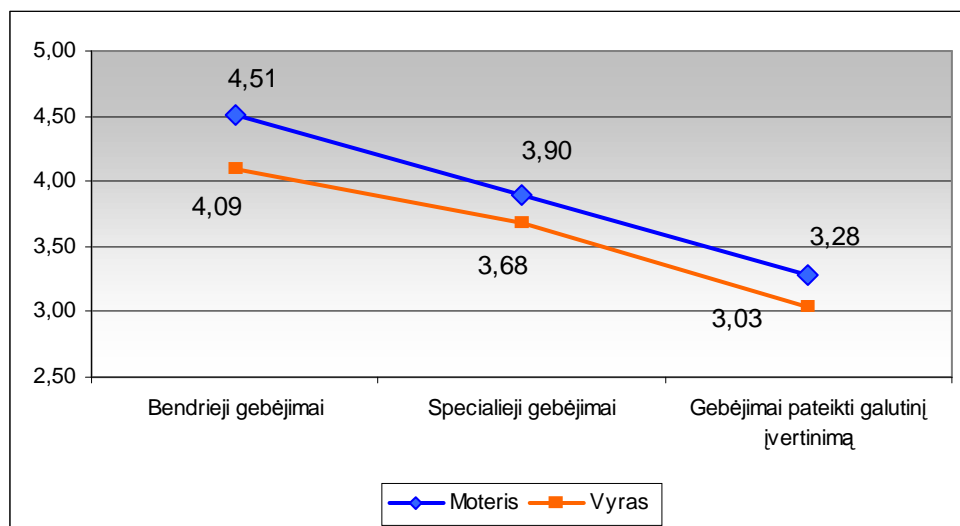
Apibendrinant respondentų nuomonę galima daryti išvadą tai, kad gebėjimai ir žinios, įgyti net tik vykdant praktinę veiklą, bet ir aukštojo mokslo įstaigoje, turi įtakos auditoriaus kompetencijos raiškai. Respondentų nuomone tokie bendrieji gebėjimai, kaip analitinis mąstymas, gebėjimas argumentuoti, taikyti įvairius matematinius ir statistinius metodus ir pan. pakankamai aiškiai pasireiškė audito proceso metu.

2.4.3.4. Demografinių kintamųjų įtaka auditoriaus kompetencijos raiškai

Tam, kad išsiaiškinti kokių faktorių teiginiai labiausia įtakoja demografinių kintamųjų nuomonę apie auditoriaus kompetencijų elementų raišką, buvo atlikti kiekvieno teiginio statistiniai vidurkio skaičiavimai, kurie pateikti 12 priede.

Atlikus Kruskas Wallis testą, buvo nustatyta, kad **lytis** įtakoja visus auditoriaus raiškos vertinimo elementus. Moterys labiau pastebi auditoriaus kompetencijų raišką audito metu nei vyrai (31 pav.).

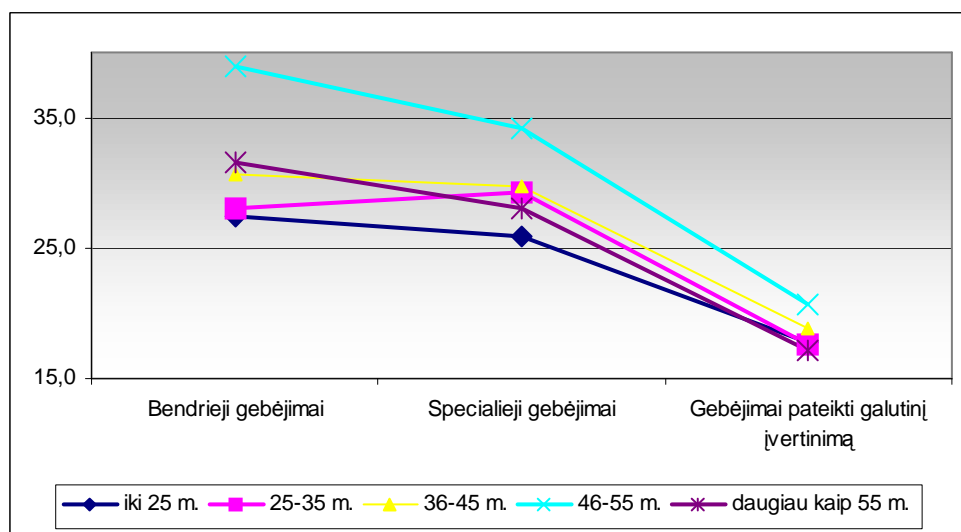
31 pav. Respondentų lyties įtaka auditoriaus kompetencijų raiškai

Didžiausias auditoriaus raiškos skirtumas pastebimas vertinant bendrųjų gebėjimų raišką. Atlikus pateiktų teiginių Kruskal Wallis testą, siekiant įvertinti respondentų lyties poveikį kompetencijų raiškai, nustatytas statistiškai reikšmingas skirtumas tarp moterų ir vyrų nuomonės: užsienio kalbos mokėjimas ($p=0,000$), gebėjimas pasinaudojus savo įgyta patirtimi priimti sprendimus, neturint visos reikiamos informacijos ($p=0,006$), matematinių, statistinių metodų taikymas analizuojant projekto išlaidų pagrįstumą, buhalterinės apskaitos tinkamumą ($p=0,006$), gebėjimas diplomatiškai elgtis ir išvengti konfliktinių situacijų, esant nuomonių nesutapimui tarp projekto vykdančios organizacijos bei paties auditoriaus ($p=0,019$). Išsamiau pateikta 7 lentelėje.

7 lentelė

	Moteris (vertinimo vidurkiai, M)	Vyras (vertinimo vidurkiai, M)	Statistiškai reikšmingas skirtumas, (p)
Matematinių, statistinių metodų taikymas analizuojant projekto išlaidų pagrįstumą, buhalterinės apskaitos tinkamumą	3,34	2,71	0,006
Audituojamos organizacijos valdymo ir darbo organizavimo supratimas	3,28	2,81	0,043
Savo, kaip patarėjo, o ne kontroliuojančio asmens, vaidmens supratimas, gebėjimas empatiškai įsijausti į projekto vykdytojo situaciją, geranoriško bendradarbiavimo siekimas	3,39	2,87	0,025
Gebėjimas pasinaudojus savo įgyta patirtimi priimti sprendimus, neturint visos reikiamos informacijos	3,13	2,46	0,006
Užsienio kalba pateiktų audituojamo projekto reikalavimų analizavimas, interpretavimas	3,28	2,42	0,000
Gebėjimas diplomatiškai elgtis ir išvengti konfliktinių situacijų, esant nuomonių nesutapimui tarp projekto vykdančios organizacijos bei paties auditoriaus	3,46	2,92	0,019

Atlikus Kruskas Wallis testą, buvo nustatyta, kad **amžius** neįtakoja vienintelio auditorius gebėjimo planuoti laiką taip, kad būtų laikomasi griežtai sutartų audito atlikimo terminų, siekiant laiku pateikti audito ataskaitą projektą administruojančiai agentūrai.

32 pav. Respondentų amžiaus įtaka auditorius kompetencijų raiškai

Auditoriaus kompetencijų raiškos vertinimo reikšmės, M

	iki 25 m.	25-35 m.	36-45 m.	46-55 m.	daugiau kaip 55 m.
Bendrieji gebėjimai	3,49	3,52	3,78	4,12	3,44
Specialieji gebėjimai	3,16	3,65	3,70	4,26	3,48
Gebėjimai pateikti galutinį įvertinimą	2,75	2,80	3,07	3,89	3,16

Analizuojant šio demografinio kintamojo duomenis, labai išsiskiria 46-55 metų respondentų nuomonė – ši respondentų grupė labiausia pastebėjo auditorius kompetencijų raišką. Jauniausios respondentų grupės (iki 25 m.) nuomone, visi bendrųjų gebėjimų faktorius teigiamai pasireiškė mažiausia.

Respondentų amžius labiausia įtakoja bendrųjų auditorius gebėjimų raiškos pastebėjimus. Respondentų nuomone, auditorius audito proceso metu mažiausiai išreiškė tai, kad sugeba priimti sprendimus, neturint visos reikiamos informacijos.

Įdomu, kad statistiškai reikšmingas skirtumas nustatytas analizuojant užsienio kalbos mokėjimo pasireiškimą audito procese. 25 –35 m.; 36-45 m. ir daugiau kaip 55 m. respondentų grupės auditorius gebėjimą analizuoti užsienio kalba pateiktą audituojamo projekto reikalavimų vertina panašiai. Tačiau nuomonės labai skiriasi tarp dviejų respondentų grupių – iki 25 m. ir 46-55 m. – $p=0,000$.

Reikia pastebėti tai, kad šių dviejų respondentų nuomonės beveik sutampa vertinant auditoriaus atsakomybės prisiėmimą už audito metu priimtus sprendimus, galinčius įtakoti tolimesnį projekto įgyvendinimą ($M=4,00-4,16$). Ši auditoriaus savybė mažiausia pasireiškė 25-35 m. apklaustųjų nuomone ($M=2,96$).

Analizuojant respondentų nuomonę apie specialiųjų auditorių gebėjimų raišką audito metu, vėlgi labai skiriasi respondentų iki 25 m. ir 46-55 metų respondentų nuomonės. Šių grupių apklaustųjų nuomonė ženkliai skiriasi apie auditoriaus žinias (atitinkamai $M=2,55$ ir $M=4,37$), reikalingas audituojant ES finansuojamą projektą, apie projektą vykdančios organizacijos tipui keliamus skirtingus reikalavimus ($M=2,09$ ir $M=3,95$) ir, atsižvelgiant į tai, auditoriaus gebėjimą lanksčiai taikyti audinės veikos metodus ($M=2,45$ ir $M=4,04$).

Visų amžiaus grupių respondentai labiausiai teigia pastebėję auditoriaus buhalterinės apskaitos žinojimą bei gebėjimą kruopščiai, planingai, sistemingai atlikti auditą, laikantis nustatyto ir audituojamos organizacijos atstovams suprantamo patikrinimo tvarkos.

Analizuojant auditoriaus gebėjimo pateikti galutinį rezultatą raišką audito metu, reikia paminėti, kad labiausiai, respondentų nuomone, pasireiškė auditoriaus gebėjimas pateikti argumentuotą audito išvadą, ją pagrįsti nuorodomis į projekto vykdymą reglamentuojančius teisės aktus, įstatymus bei auditoriaus gebėjimas teisingai ir suprantamai paaiškinti įstatymų, reglamentų taikymo praktikoje įvairoves. Pastarojo gebėjimą mažiausia pastebėjo vyriausios amžiaus grupės respondentai ($M=3,00$, kai aukščiausias vertinimas $M=3,60$).

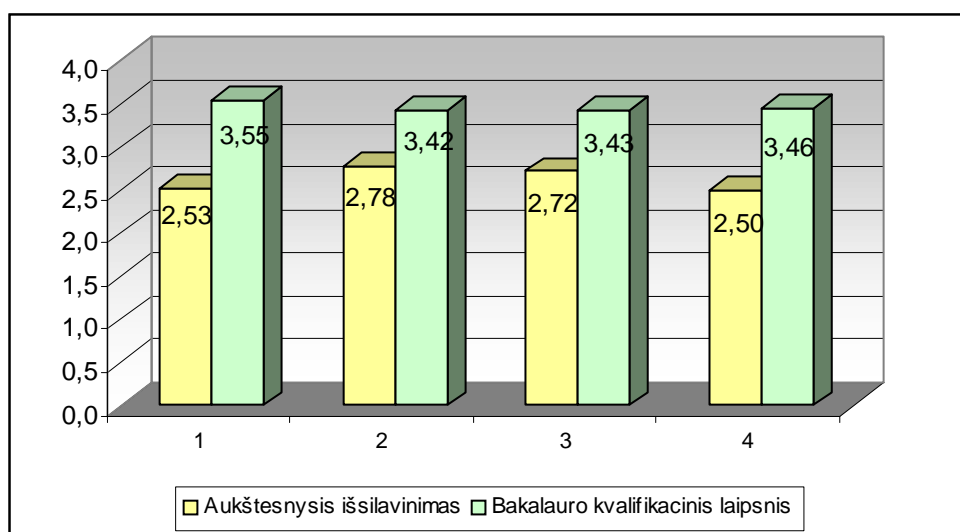
Atlikus Kruskal Wallis testą nustatyta, kad **išsilavinimas** neįtakoja:

1. *bendrosios buhalterinės apskaitos išmanymo;*
2. *auditoriaus gebėjimo nustatyti tai, kas bus tikrinama priklausomai nuo vykdomo projekto specifikos, atsižvelgiant į dažniausiai pasitaikančias problemas;*
3. *gebėjimo kruopščiai, planingai, sistemingai atlikti auditą, laikantis nustatyto ir audituojamos organizacijos atstovams suprantamo patikrinimo plano ir tvarkos;*
4. *gebėjimo pateikti argumentuotą audito išvadą, ją pagrįsti nuorodomis į projekto vykdymą reglamentuojančius teisės aktus, įstatymus;*
5. *gebėjimo argumentuotai pateikti projekto administravimo ar vykdymo procese nustatytus netikslumus, keliamus projekto įgyvendinimui;*
6. *šiuolaikinių informacinių priemonių naudojimo.*

Analizuojant šio demografinio kintamojo įtaką auditoriaus kompetencijos raiškos nuomonei, reikia pabrėžti tai, kad statistiškai reikšmingi skirtumai matomi visuose trijuose auditoriaus kompetencijų raiškos faktoriuose.

Labai dideli skirtumai apie auditoriaus bendrųjų kompetencijų raišką tarp aukštesnįjį išsilavinimą turinčių ir bakalauro studijas baigusių respondentų. Šių grupių respondentų nuomonės skiriasi dėl matematinių, statistinių metodų taikymo analizuojant projekto išlaidų pagrįstumą, buhalterinės apskaitos tinkamumą ($p=0,000$); audituojamos organizacijos valdymo ir darbo organizavimo supratimo ($p=0,002$); užsienio kalba pateiktų audituojamo projekto reikalavimų analizavimo, interpretavimo ($p=0,000$) bei gebėjimo dirbti komandoje, deleguoti užduotis

kolegoms, pasinaudoti žmogiškaisiais ir kitais susijusiais ištekliais, kurie reikalingi audito procesui valdyti ($p=0,000$) (33 pav.).

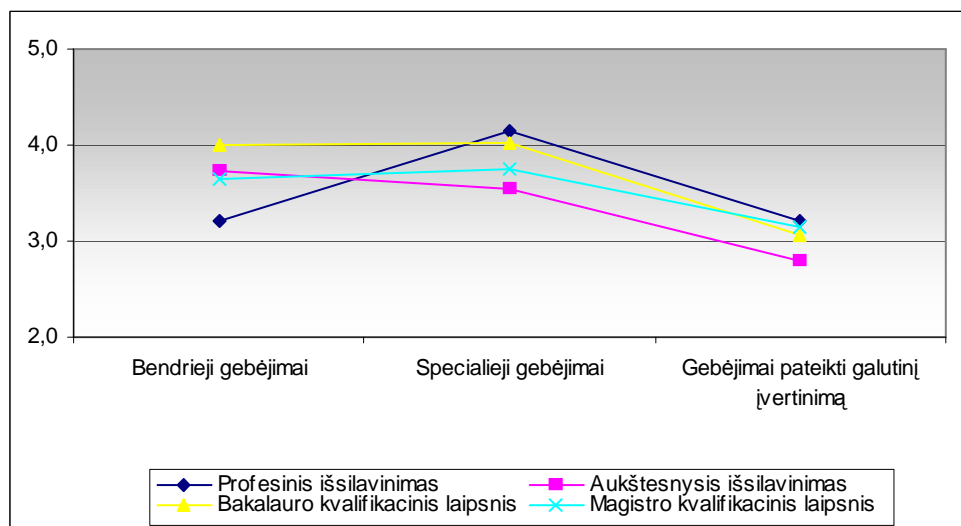
33 pav. Respondentų išsilavinimo įtaka vertinant bendrųjų auditorius gebėjimų raišką

- 1-Matematinių, statistinių metodų taikymas analizuojant projekto išlaidų pagrįstumą, buhalterinės apskaitos tinkamumą
- 2-Audituojamos organizacijos valdymo ir darbo organizavimo supratimas
- 3-Užsienio kalba pateiktų audituojamo projekto reikalavimų analizavimas, interpretavimas
- 4-Gebėjimas dirbti komandoje, deleguoti užduotis kolegoms, pasinaudoti žmogiškaisiais ir kitais susijusiais ištekliais, kurie reikalingi audito procesui valdyti

Tačiau šių dviejų grupių nuomonės mažiausia statistiškai skiriasi nuo kitų respondentų grupių apie auditoriaus specialiųjų kompetencijų pasireiškimą audito metu – jie aukščiausia įvertino auditoriaus specifinius gebėjimus.

Visos respondentų grupės, vertindamos auditoriaus veiklą, nurodė, kad mažiausia pasireiškė auditoriaus gebėjimas lanksčiai ir kūrybiškai taikyti auditinės veiklos metodus, atsižvelgiant į audituojamo projekto struktūrą.

Statistiškai didelis skirtumas pastebimas analizuojant respondentų nuomonę apie auditoriaus gebėjimą planuoti laiką taip, kad būtų laikomasi griežtai sutartų audito atlikimo terminų, siekiant laiku pateikti audito ataskaitą projektą administruojančiai agentūrai. Magistro kvalifikacinį laipsnį turintys respondentai tai pastebėjo mažiausiai ($M=3,64$), profesinį išsilavinimą įgiję respondentai teigė, kad tai buvo aiškiai matoma ($M=5,00$).

34 pav. Respondentų išsilavinimo įtaka auditoriaus kompetencijų raiškai

Auditoriaus kompetencijų raiškos vertinimo reikšmės, M

	Profesinis išsilavinimas	Aukštesnysis išsilavinimas	Bakalauro kvalifikacinis laipsnis	Magistro kvalifikacinis laipsnis
Bendrieji gebėjimai	2,20	2,79	3,60	3,15
Specialieji gebėjimai	4,14	3,53	4,01	3,75
Gebėjimai pateikti galutinį įvertinimą	4,20	3,53	3,99	3,65

Analizuojant, kokią įtaką nuomonei apie auditoriaus kompetencijų raišką turi **tiesiogiai projektą vykdanči organizacija**, galima teigti, kad auditoriaus kompetencijų raišką labiausia išskyrė privataus sektoriaus pelno siekiančios organizacijose dirbantys respondentai.

Didžiausias skirtumas pastebimas analizuojant respondentų nuomonę apie auditoriaus audituojamos organizacijos valdymo ir darbo organizavimo supratimo, gebėjimo pasinaudojus įgyta patirtimi priimti tinkamus sprendimus bei užsienio kalbos mokėjimo raišką.

Didelis statistinis atotrūkis yra ir tarp mažiausią skirtumą sudarančių respondentų grupių – privačios pelno siekiančios organizacijos ir valstybinės švietimo įstaigų (žr. 8 lentelę).

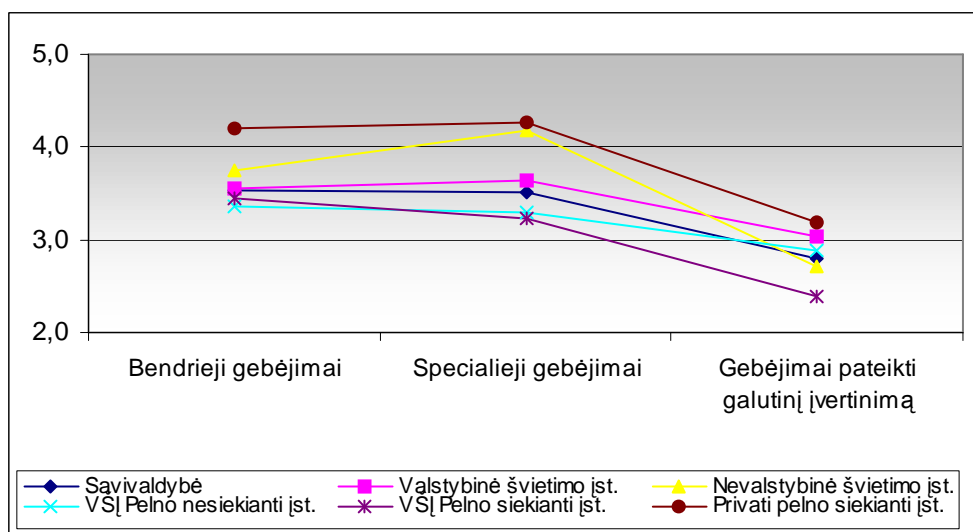
	Privati pelno siekianti įstaiga (vertinimo vidurkis, M)	Valstybinė švietimo įstaiga (vertinimo vidurkis, M)	<i>Statistiškai reikšmingas skirtumas (p)</i>
Matematinų, statistinių metodų taikymas analizuojant projekto išlaidų pagrįstumą, buhalterinės apskaitos tinkamumą	3,95	2,67	0,000
Audituojamos organizacijos valdymo ir darbo organizavimo supratimas	3,84	2,60	0,001
Savo, kaip patarėjo, o ne kontroliuojančio asmens, vaidmens supratimas, gebėjimas empatiškai įsijausti į projekto vykdytojo situaciją, geranoriško bendradarbiavimo siekimas	3,92	2,73	0,005
Gebėjimas pasinaudojus savo įgyta patirtimi priimti sprendimus, neturint visos reikiamos informacijos	3,78	2,67	0,002
Gebėjimas atsiriboti nuo projekte dalyvaujančių dalyvių nuomonės ir viešo intereso gynimas	4,02	3,00	0,001
Gebėjimas dirbti komandoje, deleguoti užduotis kolegoms, pasinaudoti žmogiškaisiais ir kitais susijusiais ištekliais, kurie reikalingi audito procesui valdyti	3,92	2,73	0,003

Statistiškai reikšmingi skirtumai auditoriaus bendrųjų kompetencijų raiškai pagal vykdomos organizacijos tipą

Statistiškai reikšmingas skirtumas ($p=0,000$) pastebimas analizuojant VŠĮ Pelną nesiekiančios organizacijos ir privačios pelno siekiančios organizacijos nuomonę vertinant auditorius žinojimo ir gebėjimo lanksčiai bei kūrybingai taikyti audito veiklos metodus, atsižvelgdamas į audituojamo projekto struktūrą raišką. Tai įtakoja tai, kad šioms organizacijoms labai skiriasi tos pačios programos projektams keliami skirtingi reikalavimai. Tai patvirtina ir šių dviejų respondentų grupių nuomonė apie auditorius žinojimą ir gebėjimą lanksčiai ir kūrybingai taikyti audito veiklos metodus, atsižvelgiant į audituojamo projekto struktūrą. Privačios įstaigos šį gebėjimą įvertino $M=4,11$, kai tuo tarpu VŠĮ Pelną nesiekiančios organizacijų nuomonė yra tik $M=2,15$.

Analizuojant trečiąjį auditoriaus kompetencijų raiškos faktorių - gebėjimą pateikti galutinį rezultatą - pastebima, kad abiejų šių grupių respondentai nurodė skirtingą nuomonę apie auditoriaus gebėjimą kūrybiškai, lanksčiai spręsti projektų rengimo ir vykdymo stadijoje išskylančias problemas, rasti tinkamiausią problemų sprendimo būdą ($p=0,000$). Tai taip pat yra susiję su konkretais projekto keliamais reikalavimais skirtingo tipo organizacijoms. Privačių įmonių darbuotojų šiam auditoriaus gebėjimui sudaro $M=4,11$, o VŠĮ Pelną nesiekiančių įstaigų - $M=2,90$. Tokiam žemam auditoriaus gebėjimo raiškos įvertinimui pritaria ir VŠĮ pelno siekiančių įstaigų atstovai, kurių manymu, auditoriaus lankstumas šiuo klausimu dar žemesnis - $M=2,87$. Tačiau reikia pažymėti tai, kad VŠĮ pelno siekiančių organizacijų projektų dalyviai šiuos gebėjimų raišką vertina aukščiau nei

VŠĮ pelno nesiekiančios organizacijos ($p=0,004$). Galima daryti išvadą, kad auditorius neturi reikiamos patirties audituojant VŠĮ įstaigų projektus.

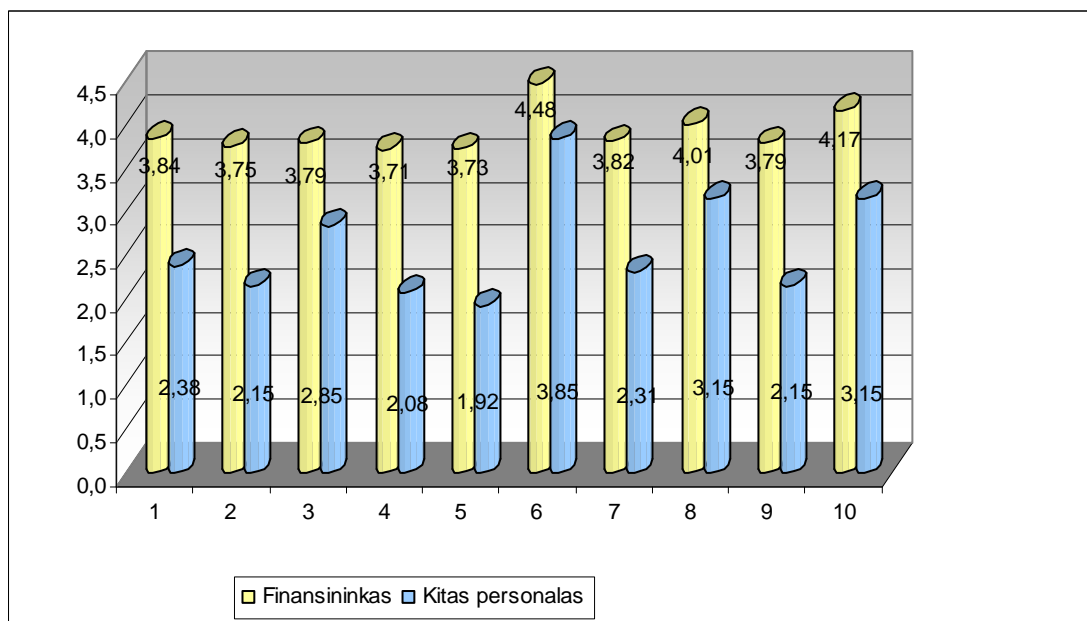

35 pav. Projektą vykdančios organizacijos įtaka auditoriaus kompetencijų raiškai

Auditoriaus kompetencijų raiškos vertinimo reikšmės, M

	Savivaldybė	Valstybinė švietimo įst.	Nevalstybinė švietimo įst.	VŠĮ Pelno nesiekianti įst.	VŠĮ Pelno siekianti įst.	Privati pelno siekianti įst.
Bendrieji gebėjimai	3,52	3,56	3,76	3,36	3,44	4,21
Specialieji gebėjimai	3,51	3,64	4,17	3,30	3,24	4,27
Gebėjimai pateikti galutinį įvertinimą	2,80	3,03	2,71	2,90	2,38	3,18

Bendrujų auditoriaus kompetencijų raiškos nuomonės labiausiai skiriasi finansininko ir projektą administruojančio personalo padėjėjų vertinime ($p=0,000$).

36 pav. Respondentų užimamų pareigų įtaka vertinant auditorius bendrųjų gebėjimų raišką

- 1-Matematinių, statistinių metodų taikymas analizuojant projekto išlaidų pagrįstumą, buhalterinės apskaitos tinkamumą
- 2-Audituojamos organizacijos valdymo ir darbo organizavimo supratimas
- 3-Savo, kaip patarėjo, o ne kontroliuojančio asmens, vaidmens supratimas, gebėjimas empatiškai įsijausti į projekto vykdytojo situaciją, geranoriško bendradarbiavimo siekimas
- 4-Gebėjimas pasinaudojus savo įgyta patirtimi priimti sprendimus, neturint visos reikiamos informacijos
- 5-Užsienio kalba pateiktų audituojamo projekto reikalavimų analizavimas, interpretavimas
- 6-Šiuolaikinių informacinių priemonių naudojimas
- 7-Gebėjimas diplomatiškai elgtis ir išvengti konfliktnių situacijų, esant nuomonių nesutapimui tarp projekto vykdančios
- 8-Gebėjimas atsiriboti nuo projekte dalyvaujančių dalyvių nuomonės ir viešo intereso gynimas
- 9-Gebėjimas dirbti komandoje, deleguoti užduotis kolegoms, pasinaudoti žmogiškaisiais ir kitais susijusiais ištekliais, kurie reikalingi audito procesui valdyti
- 10-Atsakomybės prisiėmimas už audito metu priimtus sprendimus, galinčius įtakoti tolimesnį projekto įgyvendinimą

Projektų dalyvių **užimamos pareigos** specialiųjų gebėjimų neįtakoja:

1. *gebėjimo nustatyti išlaidų tinkamumą/netinkamumą, įvertinant prekių ir paslaugų įsigijimą;*
2. *biudžeto išlaidų paskirstymą tarp kategorijų;*
3. *žinių apie projektui numatytus reikalavimus;*
4. *bendrosios buhalterinės apskaitos išmanymo;*
5. *gebėjimo pateikti argumentuotą audito išvadą, ją pagrįsti nuorodomis į projekto vykdymą reglamentuojančius teisės aktus, įstatymus.*

Specialiųjų auditoriaus kompetencijų raišką audito metu aukščiausiai įvertino finansininkai. Galima daryti prielaidą, kad šios grupės respondentai patys turi reikalingų specialiųjų žinių lygį ir didesnę dėmesį skiria kitiems auditoriaus raiškos gebėjimams - įvertinti projekte sukurtų ir įsigytų prekių bei paslaugų kokybę, atsižvelgiant į projekto programos tikslus ir į turimus tam įgyvendinti išteklius (M=4,42) ir kruopščiai, planingai, sistemingai atlikti auditą, laikantis

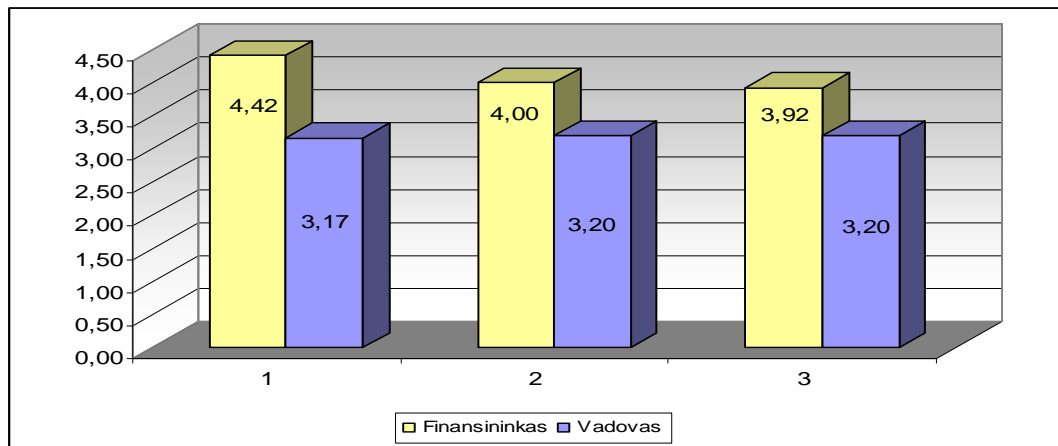

nustatyto ir audituojamos organizacijos atstovams suprantamo patikrinimo plano ir tvarkos ($M=3,95$).

Specialiųjų auditoriaus gebėjimų raiška labai skiriasi projekto finansininkų ir projektų vadovų nuomone. Atlikus Kruskal Wallis testą, nustatyti tokie reikšmingi statistiniai skirtumai tarp šių teiginių:

1. gebėjimas įvertinti projekte sukurtų ir įsigytų prekių bei paslaugų kokybę, atsižvelgiant į projekto programos tikslus ir į turimus tam įgyvendinti išteklius ($p=0,006$);
2. žinojimas ir gebėjimas lanksčiai bei kūrybingai taikyti audito veiklos metodus, atsižvelgdamas į audituojamo projekto struktūrą ($p=0,012$);
3. žinios apie ES finansuojamo projekto administravimo ypatumus, būdingus organizacijai, kuriame vykdomas projektas, tipui ($p=0,009$).

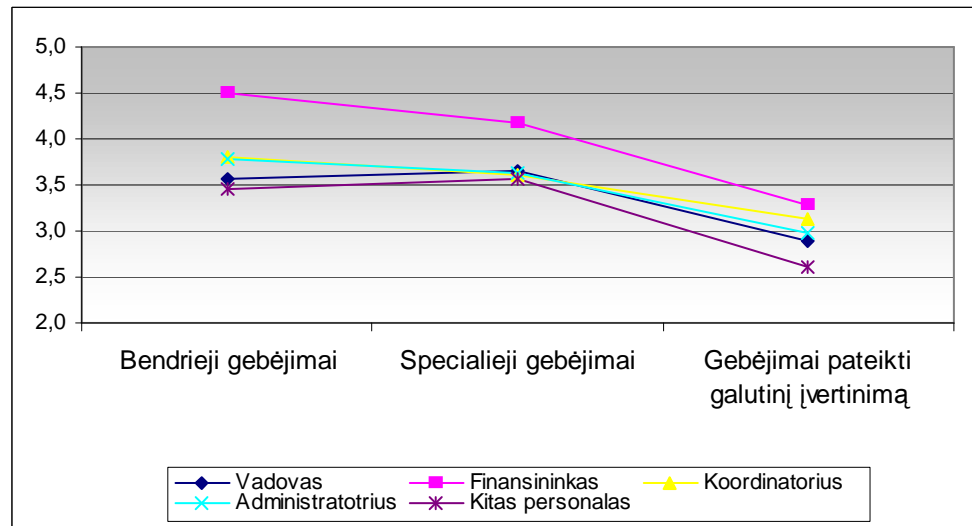
Vadovai žemiausia vertina pateiktus auditoriaus specialiųjų gebėjimų raiškos teiginius. Išsamiau šių respondentų nuomonės skirtumas pateiktas 37 paveiksle.

37 pav. Projektų finansininkų ir vadovų nuomonių skirtumas apie auditoriaus specialiųjų gebėjimų raišką

- 1-Gebėjimas įvertinti projekte sukurtų ir įsigytų prekių bei paslaugų kokybę, atsižvelgiant į projekto programos tikslus ir į turimus tam įgyvendinti išteklius
- 2-Žinojimas ir gebėjimas lanksčiai bei kūrybingai taikyti auditinės veiklos metodus, atsižvelgdamas į audituojamo projekto struktūrą
- 3-Žinios apie ES finansuojamo projekto administravimo ypatumus, būdingus organizacijai, kuriame vykdomas projektas, tipui

Analizuojant respondentų užimamų pareigų įtaką auditoriaus gebėjimo pateikti audito ataskaitą vertinimui, pastebima tai, kad visų grupių respondentų pasiskirstymas tarpusavyje yra labai statistiškai reikšmingas – didelis atotrūkis matomas kiekvienos respondentų grupės vertinime kiekvieną šio faktoriaus teiginį. Projektų vadovai bei administruojančio personalo padėjėjai auditoriaus gebėjimą kūrybiškai ir lanksčiai spręsti projektų ruošimo problemas vertina žemiausiai - $M=3,15$, finansininkai - $M=3,92$, statistiškai reikšmingas skirtumas $p=0,025$.

38 pav. Respondentų užimamų pareigų įtaka auditoriaus kompetencijų raiškai

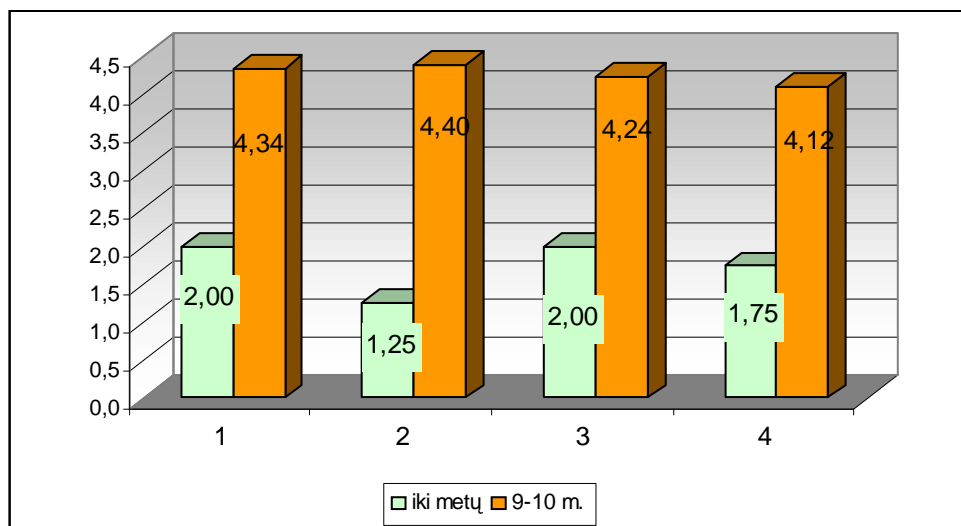
Auditoriaus kompetencijų raiškos vertinimo reikšmės, M

	Vadovas	Finansininkas	Koordinatorius	Administratorius	Kitas personalas
Bendrieji gebėjimai	3,56	4,50	3,81	3,78	3,45
Specialieji gebėjimai	3,66	4,18	3,61	3,64	3,57
Gebėjimai pateikti galutinį įvertinimą	2,90	3,29	3,14	2,97	2,60

Didžiausią auditoriaus kompetencijos faktorių - bendrųjų ($M=4,34$), specialiųjų ($M=4,21$) ir gebėjimo pateikti galutinį rezultatą ($M=4,16$) - raišką pastebėjo 9-10 metų profesinę patirtį turintys respondentai.

Bendrųjų auditoriaus gebėjimų raišką mažiausia pastebėjo 1-2 metų profesinę patirtį turintys respondentai. Ši apklaustųjų grupė audito metu teigia, kad nepasireiškė auditoriaus gebėjimas priimti tinkamus sprendimus, neturint visos reikiamos informacijos ($M=1,75$) ir užsienio kalbos žinios ($M=1,00$). Atlikus Kruskal Wallis testą, nustatytas $p=0,011$ statistinis skirtumas.

Analizuojant auditorius specialiųjų gebėjimų raišką audito metu, statistiškai reikšmingas skirtumas ($p=0,003$) nustatytas tarp šių dviejų respondentų nuomonės ir apie specifines auditoriaus žinias, reikalingas audituojant projektus (39 pav.).

39 pav. Respondentų profesinės patirties įtaka vertinant specialiuosius auditoriaus gebėjimus

- 1-Gebėjimas nustatyti išlaidų tinkamumą/netinkamumą, įvertinant prekių ir paslaugų įsigijimą; biudžeto išlaidų paskirstymą tarp kategorijų
- 2-Žinios apie projektui numatytus reikalavimus
- 3-Gebėjimas įvertinti projekte sukurtų ir įsigytų prekių bei paslaugų kokybę, atsižvelgiant į projekto programos tikslus ir į turimus tam įgyvendinti išteklius
- 4-Žinojimas ir gebėjimas lanksčiai bei kūrybingai taikyti auditinės veiklos metodus, atsižvelgdamas į audituojamo projekto struktūrą

Tačiau analizuojant respondentų nuomonę apie auditoriaus gebėjimą pateikti galutinį įvertinimo rezultatą, pastebima tai, kad šių grupių nuomonės skiriasi priešingai – 9-10 metų profesinę patirtį turintys respondentai žemiau vertina šios gebėjimus nei 1-2 metų patirtį turintys apklaustieji (žr. 9 lentelė).

9 lentelė

Auditoriaus gebėjimas pateikti galutinį įvertinimą	1-2 m. (vertinimo reikšmės, M)	9-10 m. (vertinimo reikšmės, M)	Statistiškai reikšmingas skirtumas (p)
Gebėjimas argumentuotai pateikti projekto administravimo ar vykdymo procese nustatytus netikslumus, keliamus projekto įgyvendinimui	4,50	3,77	0,010
Gebėjimas kūrybiškai, lanksčiai spręsti projektų rengimo ir vykdymo stadijoje išskylančias problemas, rasti tinkamiausią problemų sprendimo būdą	4,25	3,32	0,003
Gebėjimas planuoti laiką taip, kad būtų laikomasi griežtai sutartų audito atlikimo terminų, siekiant laiku pateikti audito ataskaitą projektą administruojančiai agentūrai	4,75	3,73	0,018

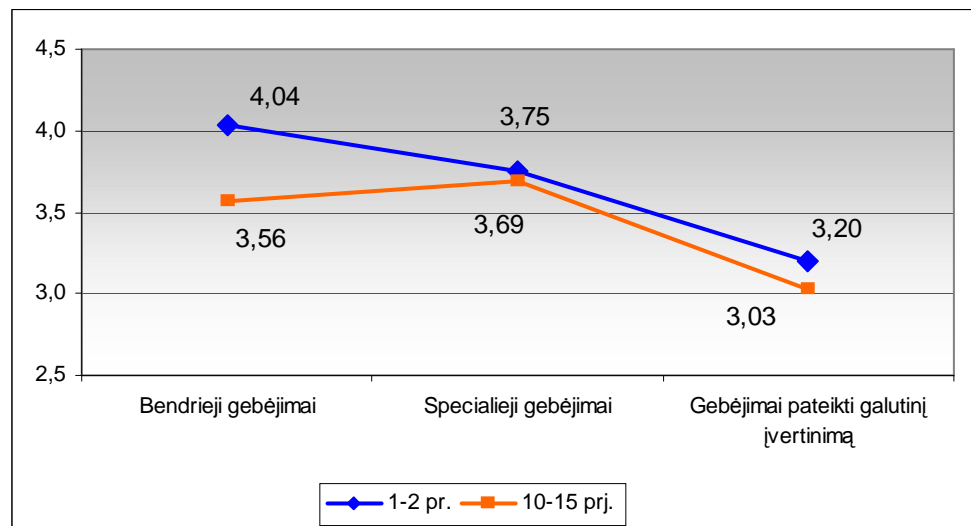
Respondentų profesinės patirties įtaka vertinant auditoriaus gebėjimą pateikti galutinį rezultatą

Auditoriaus gebėjimas kūrybiškai, lanksčiai spręsti projektų rengimo ir vykdymo stadijoje išskylančias problemas, rasti tinkamiausią problemų sprendimo būdą, respondentų nuomone, pasireiškia mažiausia.

Kruskal Wallis testas parodė, kad **tiesiogiai vykdytų projektų skaičius** neįtakoja:

1. *šiuolaikinių informacinių priemonių naudojimąsi;*
2. *bendrosios buhalterinės apskaitos išmanymo;*
3. *žinių apie projektui numatytus reikalavimus;*
4. *gebėjimo pateikti argumentuotą audito išvadą, ją pagrįsti nuorodomis į projekto vykdymą reglamentuojančius teisės aktus, įstatymus.*

Įdomus statistinės vertės skirtumas pastebimas analizuojant respondentų nuomonę pagal tiesiogiai vykdytų projektų skaičių. Apklaustieji, vykdę 1-2 projektus, žymiai aukščiau įvertino auditoriaus kompetencijų pasireiškimą, negu tie, kurie vykdė 10-15 projektų. Tai gali įtakoti tai, kad mažiausią patirtį turintys vertina iš savo lygio gebėjimų – patiems trūksta patirties, todėl didelį dėmesį skiria auditoriaus gebėjimams. Respondentai su didesne profesine patirtimi ir vykdytais projektais kelia didesnius reikalavimus auditoriui (40 pav.).

40 pav. Respondentų vykdytų projektų įtaka vertinant auditoriaus kompetencijų raišką

Statistiškai reikšmingas skirtumas nustatytas tarp minėtų respondentų grupių nuomonių vertinant bendrųjų kompetencijų raišką. Analizuojant bendrųjų gebėjimų kompetencijų grupę, atspindėtą antrajame faktoriuje, pastebėta, kad tam daugiausia įtakos turi auditoriaus, kaip patarėjo, o ne kontroliuojančio asmens, vaidmens supratimas, gebėjimas empatiškai įsijausti į projekto vykdytojo situaciją ($p=0,035$), geranoriško bendradarbiavimo siekimas ($p=0,008$) bei gebėjimas dirbti komandoje, deleguoti užduotis kolegoms ($p=0,045$). Galima daryti prielaidą, kad daugiau tiesiogiai vykdytų projektų respondentų ir auditoriaus reiklumas suprantamas kaip socialinis konfliktas, vyksta abipusis nesusikalbėjimas. Tuo tarpu mažesnę tiesiogiai vykdytų projektų patirtį turintys respondentai šiuos auditoriaus gebėjimų raišką vertina aukščiau.

2.4.4. Diagnostinių klausimyno blokų palyginamoji analizė

Išanalizavus abu diagnostinius blokus ir panaudojus Spearman koreliacijos koeficiento (r) skaičiavimą, galima teigti, kad ryšys tarp auditoriaus kompetencijų elementų reikšmingumo bei šių kompetencijų pasireiškimo koreliacinis ryšys yra vidutiniškai stiprus – $r=0,739$.

Analizuojant faktorinės analizės būdu išskirtus kintamuosius pastebima, kad tarp *bendrujų kompetencijų* svarbos ir jų pasireiškimo koreliacijos koeficientas vidutiniškai stiprus ($r=0,757$). Išanalizavus *specialiųjų auditoriaus kompetencijų* bei *išvadų pateikimo gebėjimų* svarbą ir jų pasireiškimą, nustatyta, kad koreliacija tarp abiejų kintamųjų yra vidutinė - $r=0,540$ ir $r=0,571$.

Analizuojant atskirų auditoriaus gebėjimų teiginių reitingavimo rezultatus ir atlikus Spearman koreliacijos koeficiento skaičiavimą, reikia pastebėti tai, kad koreliacinis ryšys tarp šių teiginių yra silpnas arba vidutinis – koreliacinis koeficientas svyruoja nuo 0,266 iki 0,731 (žr. 10 lentelę).

10 lentelė

Auditoriaus kompetencijos elementų reikšmingumo teiginiai	Spearman koreliacijos koeficientas, r	Auditoriaus kompetencijų raiškos teiginiai
Atsakomybės už pateiktą audito išvadą prisiėmimas, pasiryžimas argumentuotai ginti išvadoje išsakytą nuomonę	0,266	Atsakomybės prisiėmimas už audito metu priimtus sprendimus, galinčius įtakoti tolimesnį projekto įgyvendinimą
Auditorius turi turėti bendrosios audito praktikos, teisinių bei techninių sričių žinių	0,439	Bendrosios buhalterinės apskaitos išmanymas
Gebėti aiškiai, nuosekliai pateikti ataskaitas, suformuluoti išvadas, rekomendacijas	0,592	Gebėjimas pateikti argumentuotą audito išvadą, ją pagrįsti nuorodomis į projekto vykdymą reglamentuojančius teisės aktus, įstatymus
Gebėjimas atlikti auditą organizuotai, struktūrizuotai ir laiku, esant poreikiui, griežtai laikytis sutartų patikrinimo atlikimo terminų	0,369	Gebėjimas planuoti laiką taip, kad būtų laikomasi griežtai sutartų audito atlikimo terminų, siekiant laiku pateikti audito ataskaitą projektą administruojančiam agentūrai
Gebėti greitai, lanksčiai orientuotis, atsižvelgiant į audituojamojo projekto, organizacijos specifiką, keičiantis įstatymų, reglamentų praktiniam taikymui	0,433	Gebėjimas kūrybiškai, lanksčiai spręsti projektų rengimo ir vykdymo stadijoje iškylančias problemas, rasti tinkamiausią problemų sprendimo būdą
Auditoriaus gebėjimas iš anksto apgalvoti ir sistemingai vykdyti auditavimo planą bei gebėti parodyti tai, kas yra tikrinama	0,442	Gebėjimas kruopščiai, planingai, sistemingai atlikti auditą, laikantis nustatyto ir audituojamos organizacijos atstovams suprantamo patikrinimo plano ir tvarkos
Gebėjimas naudotis šiuolaikinėmis informacijos technologijomis	0,684	Šiuolaikinių informacinių priemonių naudojimas

10 lentelės tęsinys kitame puslapyje

Auditorius turi būti tvirtas ir nepasiduoti jokiam audituojamo projekto vykdytojo ar organizacijos poveikiui, kuris turėtų įtakos galutiniam audito įvertinimui	0,489	Gebėjimas atsiriboti nuo projekte dalyvaujančių dalyvių nuomonės ir viešo intereso gynimas
Gebėti taikyti matematinius, statistinius informacijos apdorojimo metodus	0,643	Matematinų, statistinių metodų taikymas analizuojant projekto išlaidų pagrįstumą, buhalterinės apskaitos tinkamumą
Gebėjimas išvengti atvirų konfliktinių situacijų	0,631	Gebėjimas diplomatiškai elgtis ir išvengti konfliktinių situacijų, esant nuomonių nesutapimui tarp projekto vykdančios
Bendrosios vadybos žinios	0,731	Audituojamos organizacijos valdymo ir darbo organizavimo supratimas
Turi mokėti užsienio kalbą, gebėti interpretuoti užsienio kalba pateikiamus dokumentus	0,682	Užsienio kalba pateiktų audituojamo projekto reikalavimų analizavimas, interpretavimas
Gebėti suvokti save kaip asmenį, kuris ne tik tikrina bei pateikia galutinę nuomonę, bet kartu mokosi su tais, kuriuos tikrina	0,480	Savo, kaip patarėjo, o ne kontroliuojančio asmens, vaidmens supratimas, gebėjimas empatiškai įsijausti į projekto vykdytojo situaciją, geranoriško bendradarbiavimo siekimas

Reitinguojant atskirus teiginius (pateikta 8 priede) respondentai auditoriaus kompetencijų elementų reikšmingumo skalėje pirmiausia išskyrė auditoriaus atsakomybės už pateiktą audito išvadą prisiėmimą, tačiau atlikus koreliacijos skaičiavimus, nustatyta, kad šis gebėjimas audito procese pasireiškė silpnai ($r=0,266$).

Vidutiniškai respondentai vertina auditoriaus gebėjimus aiškiai, nuosekliai pateikti ataskaitas, suformuluoti išvadas, rekomendacijas bei gebėjimas pateikti argumentuotą audito išvadą, ją pagrįsti nuorodomis į projekto vykdymą reglamentuojančius teisės aktus, įstatymus ($r=0,592$).

Stipriausias koreliacinis ryšys nustatytas analizuojant bendrųjų gebėjimų reikšmingumo ir jų raiškos teiginius. Vidutiniškai stiprus ryšys nustatytas tarp bendrosios vadybos žinių bei auditoriaus gebėjimo jomis vadovautis savo veikloje ($r=0,731$).

Lyginant auditoriaus kompetencijos elementų reikšmingumo bei auditoriaus kompetencijų raiškos diagnostinius blokus, galima pastebėti tai, kad kompetencijų elementų reikšmingumo bloką respondentai vertina aukštesniais balais nei kompetencijų raiškos bloką. Vadinasi, galima daryti išvadą, kad respondentai suvokia auditoriaus kompetencijų svarbą, tačiau mano, kad auditorius šių kompetencijų nėra pakankamai įsisavinęs arba nesugeba jų išreikšti.

Analizuojant demografinių kintamųjų įtaką auditoriaus kompetencijos elementų reikšmingumui ir auditoriaus kompetencijų pasireiškimui, reikia paminėti tai, kad visos projektų dalyvių asmeninės charakteristikos turi tam poveikį.

DISKUSIJOS

Lietuvos įsitraukimas į Europos Sąjungos rinkas iškelia naujus audito poreikius. Svarbu sukurti stabilią audito sistemą ir ją integruoti į europinį audito modelį. Teorinė prielaida ta, kad būtų garantuotas balansas tarp rinkos poreikių ir audito galimybių. Čia iškyla daug kitų klausimų, kuriuos sunku prognozuoti: pirmiausia kokiais tempais plėtosis rinka, kokie bus jos poreikiai auditui. Kita vertus, ar auditas sugebės patenkinti augančius rinkos poreikius? Kiek ir kokios kvalifikacijos reikės auditorių, kokias jiems sukurti veiklos sąlygas? Plėtojantis audito rinkai, iškils kvalifikuotų auditorių problema. Todėl labai svarbu numatyti: kvalifikacinius reikalavimus auditoriams; auditorių atestavimą bei atestatų išdavimą ir anuliavimą; auditorių paruošimo, praktinių stažuočių, kvalifikacijos kėlimo organizavimą ir koordinavimą, audito standartų ir metodinių rekomendacijų rengimą; auditinės veiklos koordinavimą ir pan. Pagaliau kokią įtaką turės kitų profesijų vaidmuo audito plėtotei: nemažai kitų profesijų atstovų, turinčių specifinį gyvenimo ir verslo supratimą, įgyja auditoriaus kvalifikaciją. Be to, naujų verslo sričių, naujų paslaugų atsiradimas, naujų darbo vietų ir technologijų sukūrimas turėtų išplėsti ne tik audito geografiją, bet turėti įtakos jo metodologijai ir metodikai.

IŠVADOS

Išvados, suformuluotos vadovaujantis teoriniais tyrinėjimais

Mokslinėje literatūroje kompetencija suprantama, kaip specialisto veiklos raiška. Aptariant kompetencijos sąvoką, akcentuojama žinios ir gebėjimai, pasireiškiantys atliekant tam tikrą veiklą, o sprendimo būdai, siekiant atlikti šią veiklą, priklauso nuo kiekvieno individo turimų žinių ir gebėjimų lygio. Mokslinės literatūros analizė leidžia išskirti keletą kompetencijos sąvokos aiškinimo reikšminių grupių:

✓ Kompetencija kaip tam tikra asmenybės savybė – *sugebėjimas*. Kompetencija dažnai vartojama tarsi žinių ar sugebėjimų atributas, siekiant apibūdinti individo gebėjimą labai gerai atlikti užduotis arba gebėjimą teikti aukščiausios kokybės paslaugas. Ši sąvoka tiek akademinėje literatūroje, tiek kasdieninėse diskusijose paprastai yra vartojama apibūdinti plataus diapazono sugebėjimus, kurie yra vienaip ar kitaip susiję su individo patirtimi: meistriškumu, specializacija, inteligentiškumu, problemų sprendimu ir pan.

✓ Kompetencija – tam tikros *žinios*, suteikiančios žmogui galimybę kvalifikuotai atlikti tam tikrą veiklą.

✓ Kompetencija – tam tikro specialisto *veiklos raiška*. Kompetencija suprantama kaip efektyvios veiklos demonstravimas, pagrįstas specialisto profesiniais ir asmeniniais gebėjimais.

Išanalizavus tiek Lietuvos tiek užsienio šalių mokslinę literatūrą, tiriančią kompetencijos konceptą, aiškiai matyti, kad kompetencijos įgijimas, kompetencijos ugdymas yra būtinybė kiekvienam su globalizacijos procesais susiduriančiam individui; tuo labiau auditoriui, kuris atlieka svarbų vaidmenį visuomenėje. Investuotojai, finansinės paramos teikėjai, vyriausybė, plačioji visuomenės ir kiti bendruomenės sektoriai pasikliauja auditoriaus dėl veiksmingo finansų valdymo ir kompetentingų patarimų. Auditoriaus, teikiančio tokias paslaugas, nuostatos ir elgesys turi įtakos šalies ir visuomenės gerovei.

Teorinėje tyrimo dalyje išanalizuota bendroji kompetencijos sąvoka, kurios pagrindu sudarytas teorinis auditoriaus kompetencijos konstruktas, apimantis specialiuosius, bendruosius gebėjimus ir asmenines savybes bei nuostatas ir iš esmės atspindintis klasikinį kompetencijos sandaros modelį (žinios, gebėjimais, asmeninės savybės). Auditoriaus veikloje klasikinis trinaris kompetencijos modelis apima visas jo veiklos pakopas – nuo pirminio išsilavinimo iki auditoriaus profesijos įgijimo, nuolatinio tobulinimosi bei kvalifikacijos kėlimo.

Teorinėje darbo dalyje išanalizuotas audito veiklą reglamentuojančių teisės aktų, audito veiklos standartų poveikis auditoriaus kompetencijos sampratos kaitai. Pirminiuose audito veiklos reglamentuose nepakankamai buvo apibrėžta auditoriaus profesinė kompetencija. Šaliai įstojus į

Europos Sąjungą, audito veiklos nuostatai buvo priartinti prie ES kvalifikacinių reikalavimų keliamų auditoriams - pateikti aiškūs auditoriaus *sažiningumo ir objektyvumo, profesinės kompetencijos, atsakomybės visuomenei principai*. Atsižvelgiant į tai, buvo nustatyti nauji reikalavimai siekiantiems įgyti auditorius kvalifikaciją.

Išvados, suformuluotos vadovaujantis empiriniais duomenimis

Tyrimui atlikti, vadovaujantis mokslinės literatūros, audito veiklą reglamentuojančiais teisės aktais buvo sukurtas auditoriaus kompetencijos matavimo ir vertinimo instrumentas bei atlikta projektų dalyvių apklausa. Tai, kad sukurtas instrumentas yra validus ir patikimas parodė tyrimo metu atlikta patikimumo analizė, aukšti faktoriai svoriai.

Buvo patvirtinta iškelta hipotezė, kad auditorių mokymo programos skiria nepakankamai dėmesio specialiųjų kompetencijų, reikalingų auditoriaus profesinės veikloje, ugdymui ir kad auditoriaus nepakankamas profesionalumas, bendrųjų ir specialiųjų kompetencijų trūkumas lemia dviejų socialinių grupių – paties auditoriaus ir projekto administratorių, vykdytojų ir kt. šioje srityje dirbančių asmenų – bendrų interesų, siekių įgyvendinimo trukdžius.

Įrodyta atestuotų auditorių profesinės kompetencijos kėlimo būtinybė. Tyrimo metu atskleista, kad auditoriaus kompetencijų svarba vertinamo reikšmės svyruoja nuo 5,45 iki 4,06. Tačiau jų pasireiškimo lygis įvertintas nuo 4,39 iki 2,94. Tai galima teigti, kad auditoriaus kompetencijų raiškos aukščiausias balas yra palyginti nedaug didesnis už kompetencijų elementų reikšmingumo žemiausią balą. Vadinasi, auditoriaus įgytos kompetencijos neatitinka projektų dalyvių nuomone keliamiems reikalavimams. Todėl auditorius privalo nuolat kelti savo kvalifikaciją.

Kompetencijų elementų reikšmingumo ir pačios kompetencijos raiškos tyrime, palyginus įvairių kompetencijų vertinimus, nustatyta, kad respondentai geriausia vertina bendrųjų gebėjimų blokui priskiriamas kompetencijas: naudojimosi informacinėmis technologijomis, gebėjimą derinti auditoriaus veikloje būdingą reiklumą su geranorišku bendradarbiavimu. Respondentų nuomone, auditoriui labai svarbu žinoti bendrosios etikos taisykles ir jomis vadovautis savo praktinėje veikloje, auditorius turi būti tvirtas ir nepasiduoti jokiai audituojamo projekto vykdytojo ar organizacijos poveikiui, kuris turėtų įtakos galutiniam audito įvertinimui. Galima teigti, kad nors ir auditorių mokymo programa labiau orientuota į specialiųjų kompetencijų įgijimą ir jų tobulinimą, tačiau audito proceso metu auditoriaus labiau išreiškia bendrąsias kompetencijas.

Įvertinus tai, kad matematiniai, statistiniai informacijos apdorojimo auditoriaus gebėjimai yra vertinami žemiau, nei tokie, kaip bendros vadybos žinios, etikos taisyklių taikymas praktinėje veikloje, komandinis darbas, galima teigti, kad tikslingai buvo panaikintas reikalavimas, asmeniui

norinčiam tapti auditoriumi, turėti aukštąjį ekonominį išsilavinimą. Tai rodo, kad auditoriumi sėkmingai gali tapti ir kitokį (pvz., vadybos, rinkodaros) aukštąjį išsilavinimą įgiję asmenys.

Labiausiai pasireiškiančių specialiųjų kompetencijų grupėje respondentai išskyrė bendrosios buhalterijos žinojimą. Tačiau konkrečios buhalterinės žinios, susijusios su audituojamu projektu (žinios apie projektui numatytus reikalavimus, gebėjimas nustatyti išlaidų tinkamumą, žinios apie ES finansuojamo projekto administravimo ypatumus, būdingus organizacijai, kuriame vykdomas projektas, tipui ir gebėjimas lanksčiai spręsti projekto vykdymo stadijoje iškilusias problemas) audito metu pasireiškė vidutiniškai. Tai, kad tokių žinių ir gebėjimų trūksta patvirtina ir tas faktas, kad skirtingai šių auditoriaus kompetencijų raišką įvertino ir skirtingų organizacijos tipuose (ypatingai viešosios įstaigos) projektus vykde ir administravę respondentai. Tad auditorius didesnę dėmesį turėtų skirti specialiesiems gebėjimas ir žinioms, kurios reikalingos audituojant konkrečius ES finansuojamus projektus.

Respondentų auditoriaus kompetencijos elementų reikšmingumo skalėje nurodė, kad svarbiausia yra auditoriaus atsakomybės už pateiktą audito išvadą prisėmimas, pasiryžimas argumentuotai ginti išsakytą nuomonę. Tačiau šis auditoriaus gebėjimas nepasireiškė audito proceso metu. Vadinasi, auditoriai turi į tai atkreipti dėmesį.

Pasirenkant tyrimo metodiką, buvo vadovaujamosi socialinio konstruktyvizmo kompetencijos vertinimo metodu, kai proceso dalyviai vertina auditoriaus kompetenciją. Buvo atsisakyta nuostatų, kad galima objektyviai įvertinti auditoriaus kompetencijų raišką, pateikti vienareikšmiškas rekomendacijas, vadovaujantis iš anksto apibrėžtais vertinimo klausimais. Tam tikslui buvo sudarytas auditorių kompetencijų vertinusių asmenų demografinės charakteristikos (lytis, amžius, išsilavinimas, profesinė patirtis, organizacijos, kurioje buvo vykdomas projektas ir pan.). Demografinis blokas padeda suprasti, kaip yra konstruojama jų nuomonė ir kaip ji priklauso nuo kai kurių charakteristikų, patirties, užimamų pareigų.

Išanalizavus demografines charakteristikas, padarytos sekančios išvados:

Tyrimo metu nustatyta, kad daugelis demografinių kintamųjų turi įtakos auditoriaus kompetencijos elementų svarbos suvokimui. Išanalizavus kiekvieno demografinio kintamojo poveikį auditoriaus kompetencijoms, nustatyta, kad jie daugiausia veikia bendrųjų auditoriaus gebėjimų svarbos suvokimą, mažiausia – galutinio įvertinimo pateikimo gebėjimus.

Nustatyta, kad aukščiausius reikalavimus auditoriaus kompetencijų reikšmingumui bei raiškai kelia finansininkų pareigas užimantys asmenys. Tai natūralu, kadangi jų darbo pobūdis yra artimas auditoriaus profesinei veiklai.

Auditoriaus kompetencijų vertinimo nuomonei įtakos turėjo ir tai, kokią profesinę patirtį turi patys vertintojai. Daugiau projektų vykde respondentai kelia žemesnius, nei mažesnę tiesiogiai

vykdytų projektų patirtį turintys respondentai, reikalavimus auditoriaus, kaip patarėjo, o ne kontroliuojančio asmens, vaidmens supratimui, gebėjimui empatiškai įsijausti į projekto vykdytojo situaciją, geranoriško bendradarbiavimo siekimui bei gebėjimui dirbti komandoje, deleguoti užduotis kolegoms. Taigi, auditoriaus reiklumas suprantamas kaip nelankstus pastarojo požiūris į projekto administravime iškylančias problemas, kuris sukuria socialinį konfliktą, vyksta abipusis nesusikalbėjimas.

REKOMENDACIJOS

Atlikus tyrimą ir patvirtinus hipotezę, kad auditorių mokymo programos skiria nepakankamai dėmesio specialiujų kompetencijų, reikalingų auditoriaus profesinės veikloje, ugdymui ir kad auditoriaus nepakankamas profesionalumas, bendrųjų ir specialiųjų kompetencijų trūkumas lemia dviejų socialinių grupių bendrą interesų, siekių įgyvendinimo trukdžius, *siūlytina*:

Reikėtų įvesti potencialių auditorių atestaciją, prieš įtraukiant juos į auditorių padėjėjų sąrašą. Siūloma neapsiriboti vien tuo, kad jis turi aukštąjį universitetinį išsilavinimą ir trejus metus dirbo auditoriaus padėjėju. Reikėtų nustatyti stojamųjų egzaminų, kurie patikrintų bendrąjį auditoriaus gebėjimų vidurkį, tvarką.

Reikia pažymėti, kad 90 proc. auditorių buvo parengti 1996-1997 metais, kai dar nebuvo paruošta aukštas kvalifikacinius reikalavimus atitinkanti auditorių egzaminavimo sistema, todėl siūloma surengti papildomus egzaminus tuo laikotarpiu auditoriaus atestaciją gavusiems asmenims.

Audito proceso metu labiau išryškėja bendrosios nei specialiosios auditoriaus kompetencijos. Todėl būtų tikslinga, jeigu LAR, ruošdama auditorių mokymo programas, daugiau dėmesio sutelktų į atskirų sričių auditą, auditui atlikti reikalingus gebėjimus bei žinias. Reikėtų daugiau dėmesio skirti Europos Sąjungos finansuojamų auditų sritį, kadangi visi be išimties projektai turi būti audituojami ir jų administravimui keliami dideli reikalavimai.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Adomonienė, R. Daukilas, S., Kriščiūnas, B., Maknienė, I., Palujanskienė, A. (2001). *Profesinio ugdymo pagrindai*. Vilnius: Petro ofsetas.
2. Aštuntoji tarybos direktyva (1984). *Europos Bendrijų oficialusis leidinys*
3. *Audito veiklos Lietuvos Respublikoje nuostatai* (1991). Vilnius: Valstybės žinios.
4. *Audito rinkos apžvalga, 2008. Lietuvos auditorių rūmai* [žiūrėta 2009-01-19]. Prieiga per internetą: <http://www.lar.lt/new/news.php?item.343>
5. *Auditorių profesionalų etikos kodeksas (2000)*. Vilnius: Lietuvos auditorių rūmai.
6. Barnett, R. (1994). *The limits of competence*. Buckingham: SRHE and Open University Press.
7. Barvydienė, V., Kasiulis, J. (2005). *Vadovavimo psichologija: vadovėlis*. Kaunas: Technologija.
8. Bitinas, B. (2006). *Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas*. Vilnius: Kronta
9. Bitinas, B. (2000). *Ugdymo filosofija*. Vilnius: Enciklopedija.
10. Boyatzis R. E. (2002). *Core Competencies in Coaching Others*. Case Western reserve University.
11. Boyatzis, R.E. (1982). *The competent manager: A model for effective performance*. New York: Wiley.
12. Bowden, J., Marton, F. (1998). *The University of learning: Beyond quality and competence in higher education*. London: Kogan Page.
13. Bowden, J. A. (2004). *Implications for higher Education of a Competency-Based Approach to Education and Training*. Canberra: Department of Employment, Education and Training.
14. *Buhalterių profesionalų etikos kodeksas (2005)*. Vilnius: Lietuvos auditorių rūmai.
15. Chreptavičienė, V. (1997). *Dalykinės komunikacijos raštu mokėjimų ugdymas biznio administravimo universitetinėse studijose. Daktaro disertacijos santrauka*. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
16. *Codification of standards for the professional practice of internal auditing* (1989). Altamonte Springs: The Institute of Internal Auditors.
17. Čekanavičius, V., Murauskas, G. (2002). *Statistika ir jo taikymas*. Vilnius: TEV.
18. Čiutienė, R. (2006). *Darbuotojų ir organizacijos interesų derinimas formuojant karjerą*. Daktaro disertacija: socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas. Kaunas.
19. Daunienė, E., *Naujieji vidaus standartai ir jų taikymas praktikoje* [žiūrėta 2006-12-17]. Prieiga per internetą: http://www.theiia.org/chapters/pubdocs/303/Naujuju_VA_standartu_taikymas_2001_06_04.pdf

20. Dičperis, L. *Vidaus auditoriaus vaidmuo rizikos valdyme* [žiūrėta 2006-12-17]. Prieiga per internetą:
http://www.theiia.org/chapters/pubdocs/303/Vidaus_audito_vaidmuo_rizikos_valdymo_procese_2000_11_19.pdf#search=%22%20%22auditori%C5%B3%20kompetencija%22%22
21. Ellström, P. (1998). *The Many Meanings of Occupational Competence and Qualification*. W. J. Nijhof and J. N. Streumer (Eds.), *Key Qualifications in Work and Education*, Kluwer Academic Publishers.
22. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/43/EB (nauja Audito direktyva), (2008)
23. Gray, I (1989). *The Audit Process. Principles, practices and cases*. London: Chapman and Hall.
24. Grigaitis, A. Profesionalių apskaitininkų etikos kodeksas: reikalavimai įmonėse dirbantiems profesionaliems apskaitininkams. *Apskaitos ir mokesčių apžvalga*, 1997 m., Nr. 11, p. 18-23, 29-33.
25. Grebliauskienė, B., Veckienė, N. (2004). *Komunikacinė kompetencija. Komunikavimo ugdymas*. Vilnius: Žara.
26. Good, C.V. (1959). *Dictionary of Education*. N. Y., Toronto, London: Mcdraw-Hill.
27. Gumuliauskienė, A., Augienė, D., Bobrova, L., Macaitienė, R., Eitutytė, D. (2002). *Karjera šiandien ir rytoj*. Šiauliai: ŠU leidykla.
28. Guptor, M. Atlikime auditą patys. *Apskaita ir mokesčių apžvalga*. 2006 m., Nr.10, p. 40-43.
29. Hager, P., and S. Gillis (1995). *Assessment at Higher Levels. Key Aspects of Competency Based Assessment*. National Centre for Vocational Education Research Ltd, Adelaide.
30. Implementation Guidelines for Performance Auditing Standarts. *Draft. Standarts and Guidelines for Performance Auditing based on INTOSAI's Auditing Standarts and Practival Experience*. The Swedish Nationa Audit Office, 2001
31. Ivanovic, A., Collin, P. (2006). *Dictionary of Human Resources and Personnel Management*. Londos: A & C Black.
32. Jasper van Loo, Semeijn J. (2001). *Defining and Measuring Competences: An application to Graduate Surveys* [žiūrėta 2007-01-21]. Prieiga per internetą:
<http://www.fdewb.unimaas.nl/roa/cv/semeijn/loosesemeijn.pdf>
33. Jovaiša, T., Shaw, S. (1998). Žvilgsnis į bendrųjų gebėjimų ugdymą Rytų ir Centrinėje Europoje (partnerių šalyse). *Profesinis rengimas. Tyrimai ir realijos*, 1, p. 30-47.
34. Jucevičienė, P. (2004). *Švietimo įstaigos vadovo kompetencijos portfelis Lietuvai įstojus į ES*. Lietuvos vadovų asociacijos respublikinės konferencijos pranešimas.
35. Jucevičienė, P., Lepaitė, D. (2000). Kompetencijos sampratos erdvė. *Socialiniai mokslai*, Nr.1 (22), p 44-50.

36. Jurgelevičius, G. (1997). Auditas: tikslai ir jų įgyvendinimo būdai. *Apskaitos apžvalga*, Nr. 2, p. 23-27.
37. Kabašinskas, J., Toliatienė, I. (1997). *Auditas*. Vilnius: UAB „Amžius“.
38. Kabašinskas, J., Toliatienė, I., (1994). *Pažintis su auditu*. Vilnius: Kabašinsko konsultacinė firma.
39. Katkus, A. Nepriklausomas auditas: teorija ir praktika. *Mokslas ir gyvenimas*. 2001 m., Nr. 4, p. 26-28.
40. Kalčinskas, G., Grigaitis, A. (1997). Profesionalių apskaitininkų etikos kodeksas: reikalavimai įmonėse dirbantiems profesionaliems apskaitininkams. *Apskaitos apžvalga*, Nr. 2, p. 11-16.
41. Keinys, S. (2003). *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
42. R. Kirkilaitė ir A. Marčinskas (2001). *Vadybos metodai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
43. Europos Komisijos rekomendacija 2002/590/EB Įgaliotųjų auditorių priklausomybė ES: pagrindiniai principai. 2002 m. gegužės mėn. 16 d. [žiūrėta 2006-10-03]. Prieiga per internetą:
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:321E:0001:0331:LT:pdf>
44. *Komisijos reglamentas (EB) Nr. 438/2001, 2001 m. kovo 2 d., nustatantis išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 1260/1999 įgyvendinimo taisyklės dėl struktūrinių fondų paramos valdymo ir kontrolės sistemų*. Lietuvos Respublikos Seimas [žiūrėta 2006-10-03]. Prieiga per internetą:
http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_l?p_id=35480&p_query=&p_tr2=0
45. Krogh G., Roos J. (1996). *Managing Knowledge*. University Press.
46. Laužackas, R., Dienys, V. (2004). Profesijos mokytojų strateginių kompetencijų nustatymo ir jų kvalifikacijos tobulinimo modulių rengimo metodika. Vilnius
47. Laužackas, R. (2005). *Profesinio rengimo metodologija*. Monografija. VDU. Kaunas.
48. Laužackas, R., Stasiūnaitė, E., Teresevičienė, M., (2005). *Kompetencijų vertinimas neformaliajame ir savaiminiame mokymesi*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
49. Lekavičienė, R. (2001). *Socialinės kompetencijos psichologiniai kriterijai ir jų vertinimas. Lietuvos studentų tyrimas*. Monografija: VDU.
50. Lepaitė, D. (2003). *Kompetencijų plėtojančių studijų programų lygio nustatymo metodologija*. Monografija. Kaunas: Technologija.
51. Lepaitė, D., Kliminskas, R. Bendrųjų kompetencijų plėtojimo situacijos tyrimo metodologija ir jos taikymas Panevėžio suaugusiųjų mokymo centro atveju. *Socialiniai mokslai*, 2003 m., Nr. 2 (39).

52. Levišauskaitė, K., Rudytė, D. Rinkos reikalavimai finansininko kompetencijai žinių ekonomikoje. *Organizacijų vadyba: Sisteminiai tyrimai*, 2005 m., Nr. 35, p. 111-123.
53. *Lietuvos Respublikos Audito įstatymas*. 1999 m. birželio 15 d. Nr. VIII-1227. Vilnius. Lietuvos Respublikos Seimas [žiūrėta 2007-10-03]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=232081
54. *Lietuvos Respublikos Audito įstatymas*. 2004 m. balandžio 8 d. Nr. IX-2105. Vilnius. Lietuvos Respublikos Seimas [žiūrėta 2007-10-03]. Prieiga per internetą: <http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=72979>
55. *Lietuvos Respublikos Audito įstatymo pakeitimo įstatymas*. 2006 m. sausio 20 d. Nr. X-509, Vilnius. Lietuvos Respublikos Seimas [žiūrėta 2006-10-03]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/docs2/FPYDDVVH.DOC>
56. *Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Dėl finansinių Europos Sąjungos paramos programų lėšų valdymo ir kontrolės taisyklių patvirtinimo* 2001 m. liepos 31 d. Nr. 953 Vilnius. Lietuvos Respublikos Seimas [žiūrėta 2006-10-03]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=242151
57. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas *Dėl profesinės kvalifikacijos vertinimo ir pripažinimo nuostatų ir profesinės kvalifikacijos vertinimą ir pripažinimą vykdančių institucijų ir reglamentuojamų profesijų sąrašo patvirtinimo*. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. birželio 1 d. nutarimas Nr. 624.
58. Lindsay P., Stuart R. (1997). *Reconstructing competence*. Journal of European Industrial Training, Vol. 21, No 8-9, p. 326-334.
59. Mann, M., Taylore-Knowles, S., (2003). *Skills for first certificate: Use of English*. Oxford : Macmillan Education.
60. Mackevičius, J. (2004). *Audito įrodymai – pagrindas auditoriaus nuomonei pagrįsti* [žiūrėta 2006-12-17]. Prieiga per internetą: <http://www.leidykla.vu.lt/inetleid/teise/52/straipsniai/str7.pdf>
61. Mackevičius, J. (1994). *Audito pradmenys*. Vilnius: Mintis.
62. Mackevičius, J. (2005). Audito rizikos veiksnių vertinimas. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, Nr. 33, p. 111-123.
63. Mackevičius, J. (1999). *Audito teorija ir praktika*. Vilnius: Lietuvos mokslas.
64. Mackevičius, J. (2001). *Auditas: teorija, praktika, perspektyvos*. Vilnius: Lietuvos mokslas.
65. Mackevičius, J. (2003). Lietuvos nepriklausomo audito sistemos kūrimo problemos. *Tiltai*.
66. McClelland D.C. (1973). Testing for Competence Rather Than for „Intelligence“. *American Psychologist*, No 1, p. 1-10.

67. Martinkus, B., Neverauskas, B., Sakalas, A. (2002). *Vadyba: Specialistų rengimo kiekybinis ir kokybinis aspektas*. Kaunas: Technologija.
68. Matickienė, I. (1997). *Audito planavimas ir organizavimas: mokomoji knyga*. Kaunas: Technologija.
69. Melnikas, B. (1999). *Viešasis administravimas Lietuvoje: profesionalumo ir efektyvumo paieškos*. VU TSPMI ir LPA metinės konferencijos tekstai. Kaunas: Naujasis lankas.
70. Merkys, G. (1999). *Pedagoginio tyrimo metodologijos pradmenys*. Antras leidimas. Šiauliai
71. Millihamp, A. H. (1993). *Auditing*. London: DP Publications.
72. *Nacionaliniai audito standartai* [žiūrėta 2006-12-17]. Prieiga per internetą:
<http://www.lar.lt/FrmAuditoStandartai.htm>
73. Natan, R. N. (2003). *Implementing database security and auditing: a guide for DBAs, information security administrators and auditors*. Amsterdam: Elsevier.
74. O' Regan, D. (2004). *Auditor's dictionary: terms, concepts, processes, and regulations*. [Hoboken] : John Wiley & Sons.
75. Pavel, Z. (2005). *Apskaitos ir audito sistemų integracija į Europos Sąjungos erdvę, nauji iššūkiai ir galimybės*. Tarptautinės konferencijos pranešimai. Vilnius: Lietuvos auditorių rūmai.
76. Pearson, A. (1984). *Competence: A Normative Analysis*. Washington. D.C.: University Press of America.
77. *Perėjimo prie tarptautinės buhalterijų federacijos tarptautinių kokybės kontrolės standartų, tarptautinių audito standartų, tarptautinių peržvalgos standartų, tarptautinių užtikrinimo užduočių standartų, tarptautinių susijusių paslaugų standartų ir tarptautinės buhalterijų federacijos buhalterijų profesionalų etikos kodekso taikymo planas*. Lietuvos Auditorių rūmai [žiūrėta 2006-10-03]. Prieiga per internetą:
http://www.lar.lt/Docs/2006/Perejimo_planas_nuo_NAS_iki_TSA_patikslintas.pdf
78. Puškorius, S. (2004). *Veiklos auditas. Monografija*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.
79. Poole, M., Warner M, (2000). *The IEBM Handbook of Human Resource Management*. London: Thomson learning.
80. Robertson, J. C. (1990). *Auditing. Sixth Edition. Homewood*. Boston: BPJ.
81. Ronell B. Rauum, Campbell, R., (2006). *Challenges in performance auditing: How a State auditor with intriguing new performance auditing authority is meeting them*. AGA Corporate partner advisory group research series: Report No. 5.
82. Rekomenduojama projektų, finansuojamų įgyvendinant Lietuvos 2004-2006 m. Bendrojo programavimo dokumento priemones, paramos lėšų panaudojimo audito atlikimo techninė

- užduotis. Centrinė projektų valdymo agentūra [žiūrėta 2006-10-03]. Prieiga per internetą:
<http://www.cpva.lt/index.php?101922303>
83. Schoonover S.C. (1998). *Human Resource Competencies for the Year 2000: The Wake-Up Call*. Society for Human Resource Management.
84. *Shared 'Dublin' descriptors for Short Cycle, First Cycle, Second Cycle and Third Cycle Awards, 2004*. [žiūrėta 2008-12-17]. Prieiga per internetą:
http://www.eua.be/fileadmin/user_upload/files/EUA1_documents/dublin_descriptors.pdf
85. Sokol, J. Idealaus vadybininko portretas. Kompetencija ir profesinis ugdymas. *Vadovo pasaulis*, 2001 m. Nr. 9, p. 4-10.
86. Spencer, L.M., Spencer, S.M. (1993). *Competence at Work: Models for Superior Performance*. New York: John Wiley & Sons.
87. Spenner, K. I. (1990). *Skill: Meanings, Methods and Measures. Work and Occupations*, 17 (4), p. 399-421.
88. Stankaitis, R., Garškienė, A. (2006). Europos Sąjungos struktūrinių fondų parama Lietuvai. *Ekonominės ir socialinės politikos studijos. Lietuvos ūkio transformacija 1990 – 2005 metais*. Vilniaus pedagoginis universitetas. Ekonomikos katedra.
89. Studijų kokybės vertinimo centras (2000). *Informacinis leidinys*.
90. Stulpinas, T. (1996). *Kompetencijos ir labilumo principai*. Kaunas: VDU.
91. *Tarptautiniai audito standartai* [žiūrėta 2006-12-17]. Prieiga per internetą:
<http://www.lar.lt/FrmAuditoStandartai.htm>
92. *The certified quality auditor's HACCP Handbook* (2002). Milwaukee: ASQ Quality Press.
93. Tidikis, R. (2003). Socialinių tyrimų metodologija. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.
94. *Vidaus audito standartai: vidaus audito standartų paaiškinimai (1-17), vidaus audito statusas, etikos kodeksas* (1999). Vilnius: Lietuvos bankas.
95. *Viešųjų finansų kontrolės sistemos pokyčiai* [žiūrėta 2006-12-17]. Prieiga per internetą:
<http://www.vtvk.lt/print.php?n=457&l=lt>
96. Woolf, E. (1997) *Auditing today*. New York: Prentice Hall.

PRIEDAI

ANKETA

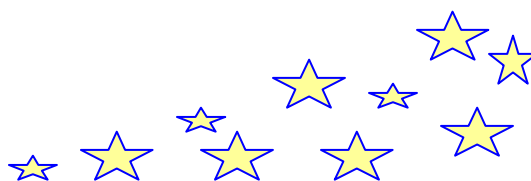
Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakulteto studentė Jurgita Jonauskaitė atlieka apklausą, norėdama įvertinti Europos Sąjungos finansuojamų projektuose dirbančio auditoriaus kompetenciją. Į Jus kreipiamasi kaip į asmenį, galintį išreikšti savo nuomonę apie auditoriaus darbą bei jo kompetencijos raišką profesinėje veikloje.

Apklausoje dalyvaus apie 200 projektų vadovų, vykdytojų, administratorių, koordinatorių, finansininkų ir kitų asmenų, dirbančių šioje srityje. Anonimiškumas garantuojamas, t.y. vardo ir pavardės nurodyti nereikia. Svarbu anketą užpildyti iki galo ir atsakyti į visus anketoje pateiktus klausimus.

Apklaustos duomenys bus panaudoti ugdant naujas ir tobulinant esamas auditoriaus kompetencijas, atitinkančias nuolat besikeičiančias audito paslaugų atlikimo sąlygas.

NUOŠIRDŽIAI KVIĘČIAME DALYVAUTI APKLAUSOJE IR IŠREIKŠTI SAVO NUOMONĘ.

DĖKOJAME IR LINKIME SĖKMĖS!

INFORMACIJA APIE JUS

Jums tinkančius atsakymus pažymėkite

Jeigu anketą pildote kompiuteriu, Jums tinkančius atsakymus pažymėkite skliausteliuose

1. Jūsų lytis:

[   ] moteris

[   ] vyras

2. Jūsų amžius:

[   ] iki 25 m

[   ] 25-35 m.

[   ] 36-45 m.

[   ] 46-55 m.

[   ] daugiau kaip 55 m.

3. Nurodykite aukščiausią Jūsų pasiektą išsilavinimo pakopą:

[   ] vidurinė mokykla

[   ] profesinė mokykla, specialus vidurinis

[   ] aukštesnioji mokykla, kolegija, neuniversitetinė aukštoji mokykla (bakalaurui prilygintos studijos)

[   ] universitetinė aukštoji mokykla (bakalauro kvalifikacinis laipsnis)

[   ] antroji aukštojo mokslo pakopa (magistro kvalifikacinis laipsnis)

[   ] mokslinis laipsnis _____

(įrašyti)

[   ] kita _____

(įrašyti)

4. Kokio tipo organizacijoje Jūs vykdėte, administravote ar stebėjote auditoriaus darbą?

[   ] savivaldybė (miesto, rajono)

[   ] valstybinė švietimo įstaiga

[   ] nevalstybinė, privati švietimo įstaiga

[   ] viešojo pelno nesiekianti įstaiga (vadovaujasi viešųjų įstaigų įstatymu, teikia įvairių sričių paslaugas visuomenės nariams – bibliotekos, viešojo maitinimo įstaigos)

[   ] viešojo pelno siekianti įstaiga (valstybinės įmonės, teikiančios komunalines paslaugas, privačios sveikatos priežiūros įstaigos ir pan.)

[   ] privati pelno nesiekianti organizacija (labdaros ir paramos fondas)

[   ] privati pelno siekianti organizacija (IĮ, UAB, AB, TŪB ir pan.)

[   ] kita _____

(įrašyti)

5. Jūsų užimamos pareigos projekte:

- [ ] projekto vadovas
 [ ] projekto finansininkas
 [ ] projekto koordinatorius
 [ ] projekto administratorius
 [ ] kita

(įrašyti)

6. Jūsų darbinė patirtis šioje profesinėje srityje:

- [ ] iki metų
 [ ] 1-2 metai
 [ ] 3-4 metai
 [ ] 5-6 metai
 [ ] 7-8 metai
 [ ] 9-10 metų
 [ ] daugiau kaip 10 metų

7. Kelis projektus Europos Sąjungos paramai gauti esate tiesiogiai vykdę ar administravę?

- [ ] nesu, tik stebėjau kolegų patirtį
 [ ] 1-2 projektai
 [ ] 3-5 projektai
 [ ] 5-10 projektų
 [ ] 10-15 projektų
 [ ] 15-20 projektų
 [ ] daugiau kaip 20 projektų

8. Kokios programos projektą esate administravę, vykdę ar stebėjote jo įgyvendinimą?

- [ ] Europos Sąjungos struktūrinių fondų infrastruktūriniai statybos, rekonstrukcijos įrangos įsigijimo projektai
 [ ] Europos Sąjungos struktūrinių fondų žmogiškųjų išteklių plėtros projektai
 [ ] Europos Sąjungos struktūrinių fondų transporto ir aplinkos apsaugos projektai
 [ ] Europos Sąjungos struktūrinių fondų ūkio restruktūrizavimo projektai
 [ ] Europos Sąjungos struktūrinių fondų verslo plėtros projektai
 [ ] INTERREG
 [ ] EQUAL
 [ ] PHARE
 [ ] SAPARD
 [ ] SOCRATES (Erasmus, Comenius, Grundtvig, Minerva)
 [ ] LEONARDO DA VINCI
 [ ] FRAMEWORK
 [ ] kita_____

(įrašyti)

9. Kaip galite įvertinti savo projekto vykdymo kokybę iki jo pateikimo auditoriaus vertinimui?

- [ ] beveik idealiai, buvo labai nedidelių trūkumų
 [ ] labai gerai, mažai ką reikėjo pataisyti
 [ ] gerai, bet buvo nedidelių, lengvai pataisomų trūkumų
 [ ] patenkinamai, buvo esminių, bet pataisomų trūkumų
 [ ] nepatenkinamai, buvo sunkiai pataisomų trūkumų

10. Kaip projekto vykdymo kokybę įvertino auditorius?

- [ ] teigiamai, nenurodė jokių esminių trūkumų
 [ ] sąlyginai teigiamai, nurodė nesunkiai pataisomus trūkumus
 [ ] neigiamai, nurodė daug sunkiai ir visai nepataisomų trūkumų

11. Kokiais kriterijais vadovaujantis pasirenkate projekto auditorių?

- [ ] užtenka, kad jis turėtų bendrą auditorius veiklos praktiką
- [ ] gerai, kad apskritai turėtų Europos Sąjungos finansuojamų projektų auditavimo patirtį
- [ ] būtina, kad turėtų tos Europos Sąjungos programos, kurios projektą vykdote auditavimo patirtį
- [ ] kad auditorius būtų lengvai pasiekiamas, dirbtų šalia
- [ ] svarbiausias kriterijus - kuo žemesnė audito paslaugos atlikimo kaina

12. Ar turėjote galimybę tiesiogiai bendrauti su auditoriumi, kad galėtumėte įvertinti jo kompetencijos pasireiškimą?

- [ ] taip, aš vienas iš tų žmonių, kurie tiesiogiai intensyviai bendravo
- [ ] tiesiogiai mažai bendravęs, bet pilną vaizdą apie auditoriaus darbą susidariau iš kolegų pasakojimo
- [ ] ne, tiesiogiai nebendravau ir iš kolegų negirdėjau apie auditoriaus veiklą

Jeigu 12 klausime pažymėjote, kad tiesiogiai nebendravote ir iš kolegų nieko negirdėjote apie auditoriaus veiklą, tai į 13-15 klausimus Jums atsakyti nereikia.

13. Koku skaičiumi auditorių Jums turėjote galimybę bendrauti?

Įrašykite _____

14. Ar visuomet atsižvelgiate į auditoriaus teikimas rekomendacijas?

- [ ] atsižvelgiu tik tiek, kiek tuo metu reikia teigiamai išvadai gauti
- [ ] atsižvelgiu į tai, kas yra rekomenduojama ir stengiuosi pakeisti situaciją taip, kad ateityje auditoriaus nurodytos klaidos nesikartotų
- [ ] į rekomendaciją neatsižvelgiu, tikėdamasis(-si), kad šį kartą aptikta klaida ar neatitikimas kitą kartą nebus pastebėti

15. Ar Jūs konsultuojatės su auditoriumi iškilus neaiškumams?

- [ ] konsultuojosi iškilus net ir nedideliame neaiškumui
- [ ] tik tada, kai, mano manymu, iškyla svarbūs, esminiai neaiškumai
- [ ] stengiuosi nesikonsultuoti, kad neatskleisčiau savo darbo trūkumų ir probleminių vietų

Prašytume atsakyti į žemiau pateiktus klausimus, kurie padėtų atskleisti tai, kokias dalykines ir bendrąsias žinias bei gebėjimus; asmenines vertybes bei nuostatas turėtų turėti auditorius.

	Visiškai nesvarbu	Ko gero nesvarbu	Nesvarbu	Svarbu	Ko gero svarbu	Labai svarbu
Auditorius turi turėti bendrosios audito praktikos, teisinių bei techninių sričių žinių						
Auditoriaus gebėjimas iš anksto apgalvoti ir sistemingai vykdyti auditavimo planą bei gebėti parodyti tai, kas yra tikrinama						
Gebėjimas atlikti auditą organizuotai, struktūrizuotai ir laiku, esant poreikiui, griežtai laikytis sutartų patikrinimo atlikimo terminų						
Gebėti greitai, lanksčiai orientuotis, atsižvelgiant į audituojamojo projekto, organizacijos specifiką, keičiantis įstatymų, reglamentų praktiniam taikymui						
Gebėti aiškiai, nuosekliai pateikti ataskaitas, suformuluoti išvadas, rekomendacijas						
Auditorius turi būti objektyvus ir nešališkas, ginti viešą interesą. Jis turi vengti vienpusiško audituojamos organizacijos, kitų grupių ir savo interesų atstovavimo						
Auditorius turi būti tvirtas ir nepasiduoti jokiai audituojamo projekto vykdytojo ar organizacijos poveikiui, kuris turėtų įtakos galutiniam audito įvertinimui						
Gebėti suvokti save kaip asmenį, kuris ne tik tikrina bei pateikia galutinę nuomonę, bet kartu mokosi su tais, kuriuos tikrina						
Gebėjimas dirbti komandoje, esant poreikiui, pasitelkti kitų specialistų pagalbą						

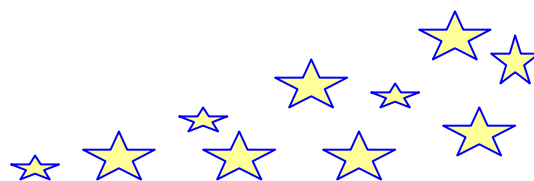

	Visiškai nesvarbu	Ko gero nesvarbu	Nesvarbu	Svarbu	Ko gero svarbu	Labai svarbu
Gebėjimas išvengti atvirų konfliktinių situacijų						
Gebėjimas derinti auditoriaus veikloje būdingą reiklumą su geranorišku bendradarbiavimu						
Bendrosios vadybos žinios (gebėti suvokti audituojamojo projekto ir organizacijos valdymo, darbo organizavimo specifiką)						
Gebėjimas naudotis šiuolaikinėmis informacijos technologijomis (reikalingos informacijos paieška, bendravimas su klientu elektroniniu paštu, gebėjimas dirbti audituojamojo objekto informacinėmis sistemomis, specialiomis audito programomis ir pan.)						
Gebėjimas taikyti įvairius tyrimo (interviu, dokumentų analizė) metodus, logiškai mąstyti, kritiškai analizuoti ir vertinti						
Gebėti taikyti matematinius, statistinius informacijos apdorojimo metodus						
Turi mokėti užsienio kalbą, gebėti interpretuoti užsienio kalba pateikiamus dokumentus						
Atsakomybės už pateiktą audito išvadą prisiėmimas, pasiryžimas argumentuotai ginti išvadoje išsakytą nuomonę						
Žinoti bendrosios etikos taisykles ir jomis vadovautis savo praktinėje veikloje (pvz. sąžiningumas, kruopštumas, žodžio laikymasis ir pan.)						

Kitas klausimų blokas sudarytas siekiant išsiaiškinti, kaip auditoriaus kompetencijos pasireiškia Europos Sąjungos finansuojamų projektų auditavimo proceso metu.

Jeigu Jūs į 12 klausimą atsakėte, kad nebendravote su auditoriumi ir iš kolegų negirdėjote apie auditoriaus veiklą audito proceso metu, į žemiau pateiktus klausimus Jums atsakyti neboreikia.

Pažymėkite, kaip Jūsų manymu, pasireiškė arba nepasireiškė auditoriaus žinios bei gebėjimai; asmeninės vertybės bei nuostatos atliekant Jūsų administruojamo, vykdomo projekto audito metu.

	Visai nepasireiškė	Šiek tiek pasireiškė, buvo galima pastebėti	Ko gero pasireiškė, tačiau iki galo neatsiskleidė	Pasireiškė, tai buvo matyti	Labai aiškiai pasireiškė
Bendrosios buhalterinės apskaitos išmanymas (audituojamo projekto ir jį įgyvendinančios organizacijos buhalterinės tvarkos supratimas, šių tvarkų suderinamumo analizavimas)					
Auditoriaus gebėjimas nustatyti tai, kas bus tikrinama priklausomai nuo vykdomo projekto specifikos, atsižvelgiant į dažniausiai pasitaikančias problemas					
Gebėjimas kruopščiai, planingai, sistemingai atlikti auditą, laikantis nustatyto ir audituojamos organizacijos atstovams suprantamo patikrinimo plano ir tvarkos					
Žinios apie projektui numatytus reikalavimus (žinios apie tai, kas sudaro projekto išlaidų tinkamumą)					
Gebėjimas nustatyti išlaidų tinkamumą/netinkamumą, įvertinant prekių ir paslaugų įsigijimą; biudžeto išlaidų paskirstymą tarp kategorijų					
Gebėjimas įvertinti projekte sukurtų ir įsigytų prekių bei paslaugų kokybę, atsižvelgiant į projekto programos tikslus ir į turimus tam įgyvendinti išteklius (pinigines lėšas, darbo jėgą ir pan.)					
Žinios apie ES finansuojamo projekto administravimo ypatumus, būdingus organizacijai, kuriame vykdomas projektas, tipui (pvz., matyti biudžetinių ir privačių organizacijų valdymo skirtumus)					
Žinojimas ir gebėjimas lanksčiai bei kūrybingai taikyti auditinės veiklos metodus, atsižvelgdamas į audituojamo projekto struktūrą					

	Visai nepasireiškė	Šiek tiek pasireiškė, buvo galima pastebėti	Ko gero pasireiškė, tačiau iki galo neatsiskleidė	Pasireiškė, tai buvo matyti	Labai aiškiai pasireiškė
Gebėjimas teisingai, suprantamai ir tuo pačiu lanksčiai aiškinti įstatymų ir reglamentų, susijusių su ES paramos finansavimu, taikymo praktikoje įvairoves (viešųjų pirkimų reikalavimai, darbo teisė, mokesčių įstatymai ir pan.)					
Gebėjimas pateikti argumentuotą audito išvadą, ją pagrįsti nuorodomis į projekto vykdymą reglamentuojančius teisės aktus, įstatymus					
Gebėjimas argumentuotai pateikti projekto administravimo ar vykdymo procese nustatytus netikslumus, keliamus projekto įgyvendinimui					
Gebėjimas kūrybiškai, lanksčiai spręsti projektų rengimo ir vykdymo stadijoje išskylančias problemas, rasti tinkamiausią problemų sprendimo būdą					
Gebėjimas planuoti laiką taip, kad būtų laikomasi griežtai sutartų audito atlikimo terminų, siekiant laiku pateikti audito ataskaitą projektą administruojančiai agentūrai					
Gebėjimas dirbti komandoje, deleguoti užduotis kolegoms, pasinaudoti žmogiškaisiais ir kitais susijusiais ištekliais, kurie reikalingi audito procesui valdyti (pasikvieti tinkamus ekspertus, vadovautis informaciniais šaltiniais ir pan.)					
Gebėjimas diplomatiškai elgtis ir išvengti konfliktinių situacijų, esant nuomonių nesutapimui tarp projekto vykdančios organizacijos bei paties auditoriaus					

	Visai nepasireiškė	Šiek tiek pasireiškė, buvo galima pastebėti	Ko gero pasireiškė, tačiau iki galo neatsiskleidė	Pasireiškė, tai buvo matyti	Labai aiškiai pasireiškė
Gebėjimas pasinaudojus savo įgyta patirtimi priimti sprendimus, neturint visos reikiamos informacijos					
Gebėjimas atsiriboti nuo projekte dalyvaujančių dalyvių nuomonės ir viešo intereso gynimas					
Atsakomybės prisiėmimas už audito metu priimtus sprendimus, galinčius įtakoti tolimesnį projekto įgyvendinimą					
Savo, kaip patarėjo, o ne kontroliuojančio asmens, vaidmens supratimas, gebėjimas empatiškai įsijausti į projekto vykdytojo situaciją, geranoriško bendradarbiavimo siekimas					
Audituojamos organizacijos valdymo ir darbo organizavimo supratimas					
Matematinų, statistinių metodų taikymas analizuojant projekto išlaidų pagrįstumą, buhalterinės apskaitos tinkamumą					
Užsienio kalba pateiktų audituojamo projekto reikalavimų analizavimas, interpretavimas					
Šiuolaikinių informacinių priemonių naudojimas (gebėjimas dirbti audituojamos organizacijos informacinėmis sistemomis, bendravimas nuotoliniu būdu ir pan.)					

DĖKOJAME
už mums skirtą laiką ir Jūsų geranoriškumą

ĮSTATYMAI BEI TEISĖS AKTAI, REGLAMENTUOJANTYS AUDITINĘ VEIKLĄ***Audito reglamentai***

1. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl teisės aktų nustatyto metinės finansinės atskaitomybės ir konsoliduotos finansinės atskaitomybės audito
2. Aštuntoji Tarybos Direktyva 84/253/EEB (panaikinta)
3. Europos Komisijos Rekomendacija dėl teisės aktų nustatyto audito kokybės užtikrinimo Europos Sąjungoje: minimalūs reikalavimai
4. Europos Komisijos Rekomendacija dėl teisės aktų nustatytą auditą atliekančių auditorių nepriklausomumo ES: pagrindinių principų rinkinys
5. Komisijos Rekomendacija dėl teisės aktų nustatytą auditą atliekančių auditorių ir audito įmonių civilinės atsakomybės ribojimo
6. Komisijos Rekomendacija dėl viešojo intereso įmonių teisės aktų nustatytą auditą atliekančių auditorių ir (arba) audito įmonių išorės kokybės užtikrinimo
7. Lietuvos Respublikos audito įstatymas
8. Auditorių profesinės etikos kodeksas
9. Audito ataskaitos reikalavimai (patvirtinti 2008-06-26)
10. Pavyzdinė sutartis dėl finansinės atskaitomybės audito
11. Auditoriaus išvados pavyzdys (paskelbta 2009-02-13)

Reglamentai**Lietuvos Respublikos teisės aktai**

1. Finansų ministro įsakymas 2006 m. gegužės 19 d. Nr. 1K-194 (Žin., 2006, Nr. 59-2088)
2. Finansų ministro įsakymas 2006 m. balandžio 6 d. Nr. 1K-150 (Žin., 2006, Nr. 41-1484)
3. Finansų ministro įsakymas 2005 m. rugsėjo 10 d. Nr. 1K-253 (Žin., 2005, Nr. 110-4030)
4. Finansų ministro įsakymas 2005 m. gegužės 13 d. Nr. 1K-161 (Žin., 2005, Nr. 64-2314)
5. Finansų ministro įsakymas 2005 m. gegužės 5 d. Nr. 1K-132 (Žin., 2005, Nr. 57-1975)
6. Finansų ministro įsakymas 2005 m. vasario 4 d. Nr. 1K-041 (Žin., 2005, Nr. 21-667; Žin., 2005, Nr. 64)
7. Finansų ministro įsakymas 2004 m. lapkričio 29 d. Nr. 1K-383 (Žin., 2004, Nr. 175-6504)
8. LR Vyriausybės nutarimas 2004 m. lapkričio 17 d. Nr. 1166 (Žin., 2004, Nr. 169-6223)
9. Finansų ministro įsakymas 2004 m. gegužės 31 d. Nr. 1K-204 (Žin., 2004, 93-3421)
10. Finansų ministro įsakymas 2004 m. sausio 28 d. Nr. 1K-033 (Žin., 2004, Nr. 19-599)
11. LR Vyriausybės nutarimas 2003 m. rugsėjo 11 d. Nr. 1166 (Žin., 2003, Nr. 88-3999)

Europos Sąjungos teisės aktai

1. Komisijos Reglamentas 2006 m. gruodžio 8 d. Nr. 1828/2006
2. Tarybos Reglamentas 2006 m. liepos 11 d. Nr. 1083/2006
3. Komisijos Reglamentas 2004 m. kovo 10 d. Nr. 448/2004
4. Komisijos Reglamentas 2001 m. kovo 2 d. Nr. 438/2001
5. Tarybos Reglamentas 1999 m. birželio 21 d. Nr. 1260/1999

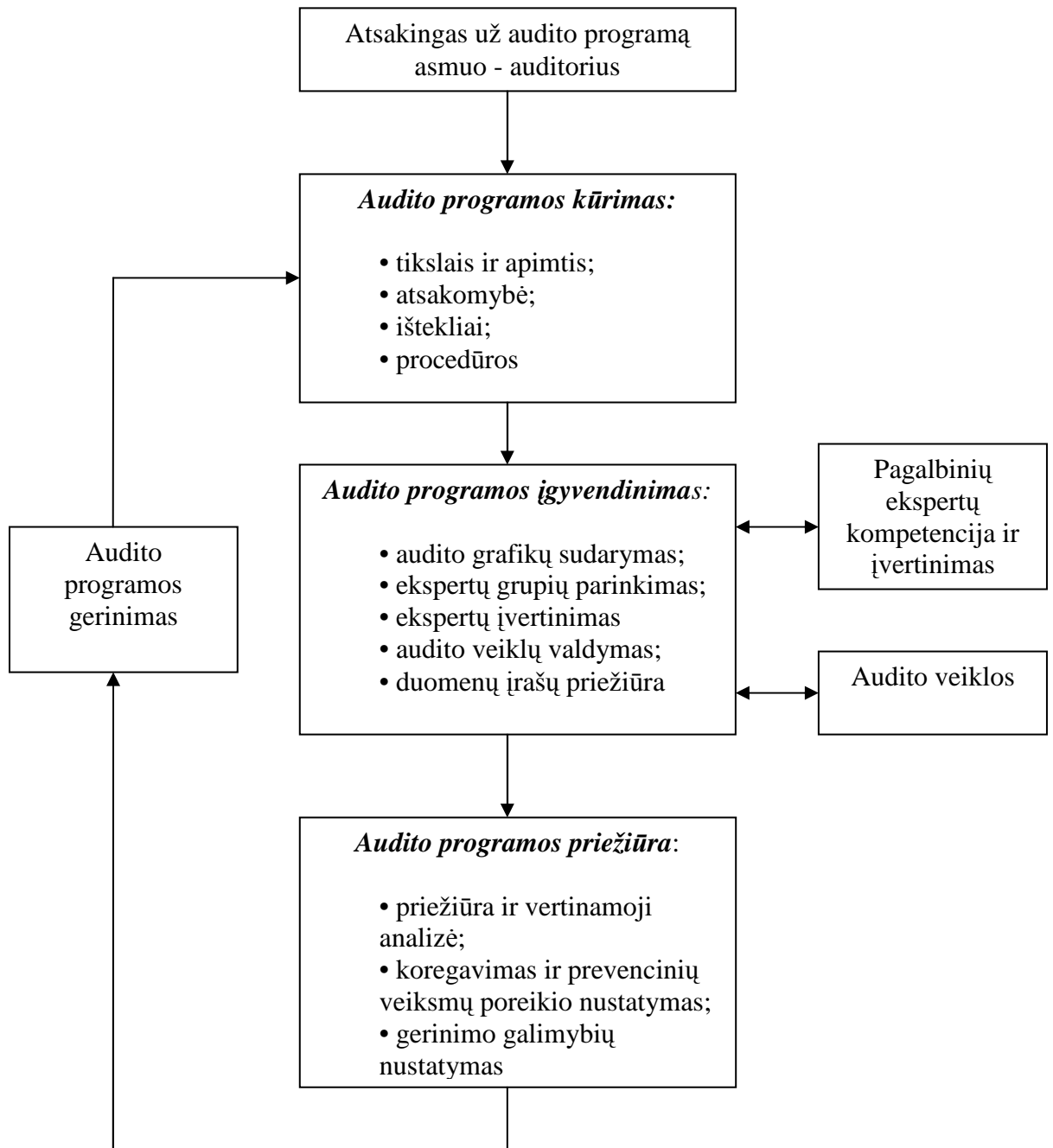
Lietuvos Respublikos įstatymai

1. Lietuvos Respublikos audito įstatymas
Auditorių profesinės etikos kodeksas
2. Audito įstatymas
3. Mokesčių administravimo įstatymas
4. Gyventojų pajamų mokesčio įstatymas
5. Pridėtinės vertės mokesčio įstatymas
6. Pelno mokesčio įstatymas
7. Valstybinio socialinio draudimo įstatymas
8. Garantinio fondo įstatymas
9. Pagalbos Europos Sąjungos valstybių narių institucijoms išieškant reikalaujamas skolas, susijusias su rinkliavomis, muitais, mokesčiais ir kitomis pinigų sumomis, teikimo ir naudojimosi kitų Europos Sąjungos valstybių narių institucijų teikiama pagalba ieškant minėtas pinigų sumas įstatymas
10. Bankroto įstatymas
11. Uždarųjų akcinių bendrovių įstatymas
12. Kita

SPECIFINĖ AUDITORIAUS KOMPETENCIJA

Auditorius turi vykdyti savo pareigas kruopščiai, sąžiningai ir griežtai, besąlygiškai laikydamasis visų profesinių standartų. Pagrindiniai standartų reikalavimai teigia, kad auditorius turi būti įvaldęs audito metodologiją ir jos taikymo būdus; išsakyti pagrįstą nuomonę apie audito tikslus ir apimtį; ką ir kada tikrinti; gebėti įvertinti veiklos rezultatus ir formuoti išvadas; atrinkti informaciją, teikiamą atskaitoje.

Kompetentingas auditorius privalo turėti pakankamai audito principų, audito metodikos taikymo, kokybės sistemos žinių. Jis turi mokėti nustatyti audito procedūras, sudarančias sąlygas tinkamai įgyvendinti, prižiūrėti ir gerinti audito programą. Audito programos procesas, kuris atspindi auditoriaus specifinę kompetenciją, pateiktas paveiksle.

Audito programos proceso srauto diagrama

Audito programos procesas, pateiktas priede, apima visų sričių audito proceso įgyvendinimą. Šis procesas tinka atliekant ir Europos Sąjungos finansuojamų projektų auditą. Turimos profesinės žinios apibrėžia auditoriaus priimamų profesinių sprendimų ribas. Profesinės žinios ir jų naudojimas padeda auditoriui įvertinti riziką ir nustatyti problemas; veiksmingai ir efektyviai planuoti bei atlikti auditą; įvertinti audito įrodymus; teikti klientui geresnės kokybės paslaugas.

Audito metu nepriklausomas auditorius turi atlikti daug įvairių procedūrų, t. y. išnagrinėti audituojamo objekto aplinką, suprasti ir įvertinti vidaus kontrolę, įvertinti, ar taikytina veiklos testinumo prielaida, ar finansinėje atskaitomybėje nėra reikšmingų dėl apgaulės ar klaidų atsiradusių iškreipimų, atlikti rizikos vertinimo, analitines bei įvairias kitas procedūras ir nustatyti aplinkybes, susijusias su nustatytais faktais, daryti prognozes.

Labai svarbu gebėti tinkamai numatyti audito atlikimo strategiją. Nuo geros strategijos parinkimo priklauso audito sėkmė. Audito strategija - tai pirmiausia audito tikslų, krypčių ir apimties nustatymas. Ji turi būti paremta pagrindinio tikslo įgyvendinimo paieška. Kitas svarbus audito atlikimo faktorius – tai susipažinimas su audituojamojo objekto veikla, valdymo struktūra, technologiniais procesais. Audito planas - tai numatomų priemonių ir darbų visuma, padedanti auditą atlikti nuosekliai, objektyviai ir visapusiškai. Audito planas padeda apibrėžti tikslus, darbų apimtį, nustatyti veiklos sritis, kurias reikia tikrinti. Be to, jis padeda sukcentruoti dėmesį į pagrindines sritis ir atsiriboti nuo nereikalingo, antraeilio darbo. Auditorius beveik niekada nedirba vienas, todėl planas taip pat padeda paskirstyti užduotis personalui. Auditorius, planuojant audito procedūras, privalo įvertinti ir riziką. Audito rizika priklauso nuo daugelio veiksnių. Priklausantys nuo auditoriaus veiksniai – tai veiksniai, kurie tiesiogiai susiję su auditoriaus profesine kompetencija, jo nepriklausomumu, apdairumu, atsargume ir t.t., todėl auditorius, vengdamas didesnės rizikos, turi nuolat tobulinti savo kvalifikaciją, studijuoti įstatymus, teisės aktus, normatyvinę medžiagą, naujausią literatūrą, remtis kolegų patirtimi. Jis turi įsisąmoninti, kad esant didelei rizikai neišvengiama klaidų ir netikslumų, jog mažėja tikimybė objektyviai įvertinti būklę, galima prarasti autoritetą ir pasitikėjimą, t.y. tas savybes, kurios pelnomos per kelerius sąžiningo darbo metus.

Audito planas gali būti sudarytas ir daugiau nekoreguojamas, tai priklauso nuo teisingai pasirinktos audito strategijos ir taktikos bei nuo to, kaip auditorius, kvalifikacijos ir patirties dėka, efektyviai panaudoja savo sugebėjimus ir atlieka visas procedūras. Tačiau, galimi ir plano koregavimai audito veiklos proceso metu. Audito veiklos planavimą galima suskirstyti į dvi dalis:

- auditinės veiklos procedūros iki plano sudarymo;
- audito plano sudarymas ir jo koregavimas audito eigoje.

Auditoriaus gebėjimas suplanuoti visą audito atlikimo procesą pasireiškia, kuomet pereinama prie antrosios audito atlikimo dalies – patikrinimo. Tuomet yra matoma, ar auditoriui tenka koreguoti veiksmų planą.

Tarptautiniai audito standartai įpareigoja auditorių taikyti analitines procedūras audito planavimo ir bendrosios audito peržvalgos metu. Analitinės procedūros apima finansinės informacijos palyginimą su ankstesnių ataskaitinių laikotarpių informacija; numatomais rezultatais,

tokiais kaip biudžetas ar auditoriaus prognozė. Todėl svarbu teisingai apibrėžti audito įrodymus, kad visi audito proceso dalyviai vienareikšmiškai juos suprastų.

Audito atlikimo kokybė ir išvadų pagrįstumas daug priklauso nuo audito įrodymų. Svarbu, kad įrodymai būtų patikimi ir jų pakaktų. Praktika rodo, kad auditoriai ne visada surenka reikiamą kiekį ir tinkamos kokybės įrodymų, nežino, kaip ir pagal kokias procedūras juos rinkti ir panaudoti atliekant auditą. Todėl svarbu teisingai apibrėžti audito įrodymus, kad visi audito proceso dalyviai vienareikšmiškai juos suprastų. Audito įrodymai daug patikimesni, kai surenkami iš įvairių šaltinių ar yra skirtingo pobūdžio. Šiomis aplinkybėmis patikimumas didesnis negu remiantis pavieniais duomenų šaltiniais. Kai iš vieno šaltinio surinkti audito duomenys nesutampa su kito šaltinio duomenimis, auditorius turi nustatyti, kokios papildomos procedūros reikalingos, norint išaiškinti šiuos neatitikimus. Čia išryškėja svarbus auditoriaus specifinės kompetencijos komponentas – tai dalykinės žinios, susijusios su šia specialybe.

Ypatingą dėmesį reikia skirti audito ataskaitoms, nes tai yra matomas audito rezultatas, turintis įtakos ir paties auditoriaus įvaizdžiui. Mano manymu, audito veiklos rezultatas – auditoriaus išvada – vienas svarbiausių auditoriaus kompetencijos pasireiškimo būdų. Auditoriaus išvada suteikia patikimumo audituojamojo objekto teikiamai informacijai. Šios informacijos vartotojas – įgyvendinančioji institucija, atsakinga už projekto administravimą ir įgyvendinimo priežiūrą, todėl ji nustato techninę audito atlikimo užduotį.

BENDROSIOS AUDITORIAUS KOMPETENCIJOS

Auditoriaus veikloje išskirčiau *tiriamosios veiklos kompetenciją*. Tai - žinios, gebėjimai, požiūriai ir vertybės bei kitos asmeninės savybės, įgalinančios planuoti auditą, savarankiškai jį atlikti, taikant tinkamus audito atlikimo metodus, analizuoti gautus dokumentus, pateikti apibendrinimus bei išvadas, suformuluoti praktines rekomendacijas, parašyti tyrimo ataskaitą bei diskutuoti apie gautus rezultatus. Tiriamosios veiklos kompetencija labai išryškėja planuojant audito procesą. Šioje kompetencijoje išryškėja auditoriaus gebėjimas analizuoti ir apibendrinti. Auditorius privalo sugebėti ne tik surinkti, grupuoti ir kaupti informaciją kaip svarbiausią įrodymų šaltinį, bet ir ją apibendrinti raštu ir žodžiu. Jis turi mokėti paaiškinti ir interpretuoti surinktą informaciją kolegoms, klientams, tretiesiems asmenims įvairiuose diskusijose, svarstymuose ir pasitarimuose. Šias kompetencijas sudarantys mokėjimai ir gebėjimai yra pateikti lentelėje.

Audito proceso planavimas	<ul style="list-style-type: none"> • audito atlikimo programos parengimas, vadovaujantis auditinę veiklą reglamentuojančiais dokumentais; • audito tikslus bei uždavinius nustatymas; • parenkami tinkamiausi metodai audito tikslams pasiekti; • numatomi išteklių ir procedūros audito tikslams pasiekti.
Audito proceso įgyvendinimas	<ul style="list-style-type: none"> • reikiamų duomenų rinkimas; • tikrinimo metu įvertinama informacijos apdorojimo kokybė, įrašų teisingumas, ataskaitų tikslumas • audito proceso priežiūra ir vertinimas; • audito proceso gerinimo galimybių numatymas
Audito rezultatų įvertinimas	<ul style="list-style-type: none"> • ataskaitos, pagrįstos auditinę veiklą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimais, paruošimas ir pateikimas

Parengta darbo autorės, išanalizavus mokslinę literatūrą

Dar išskirčiau ir mokėjimą „skaityti skaičius“. Ši primityvi literatūrinė sąvoka reiškia, kad auditorius privalo suprasti skaitmeninę informaciją, mokėti ją paaiškinti, pateikti, interpretuoti. Auditorius turi taikyti analitines procedūras planavimo ir bendros apžvalgos, atliekamos audito pabaigoje, stadijose tam, kad galėtų įgyti žinių apie audituojamą objektą ir nustatyti galimas rizikos sritis. Auditorius turi atlikti analitines procedūras baigdamas auditą, kai formuluojama bendroji audito išvada, kad įsitikintų, jog finansinė atskaitomybė kaip visuma atitinka auditoriaus žinias apie audituojamą objektą.

Be to, auditorius turi gebėti planuoti savo laiką ir veiklą, derinti karjerą su asmeniniu gyvenimu ir darbu, išskiriant prioritetus. Karjeros vadyba siejama ir su nuolatinio mokymosi koncepcijos suvokimu, gebėjimais iškelti karjeros tikslus ir numatyti jų pasiekimo būdus. Taigi

būtinai bendrosios instrumentinės kompetencijos grupės komponentai yra veiklos planavimo ir organizavimo gebėjimai.

Šiuolaikinis visų sričių specialistas turėti *puikius informacijos valdymo įgūdžius* - žinios, gebėjimai, požiūriai ir vertybės bei kitos asmeninės savybės, *sąlygojančios sėkmingą įvairios formos informacijos paiešką, kaupimą, apdorojimą ir sklaidą*. Kiekvienas auditorius privalo mokėti dirbti kompiuteriu, panaudoti jo teikiamą informaciją. Audito praktika rodo, kad įrodymai gali būti renkami įvairiais būdais, tačiau dažniausia naudojami statistinės atrankos ir analizės būdai. Geriausia situacija yra ta, kai įrodymams panaudojami konkretūs dokumentai, turintys juridinę galią. Jie objektyviausiai atspindi atitinkamos informacijos tikrumą, tikslumą, patikimumą.

Informacinė valdymo sistema neabejotinai naudinga auditoriaus veiklos efektyvumui. Tam reikalinga:

✓ *darbo kompiuteriu įgūdžiai*. Svarbu pažymėti, kad auditinės veiklos gebėjimai glaudžiai siejami su kognityvinės veiklos kompetencija, nes audito atlikimo kokybė didžiaja dalimi priklauso ir nuo auditoriaus gebėjimo naudotis informacinėmis technologijomis, ieškoti, tvarkyti, pateikti, analizuoti, interpretuoti, kritiškai vertinti ir panaudoti informaciją, tyrinėti, klausinėti bei sugebėti papildomas koncepcijas ir kategorijas susieti su jau turimomis koncepcijomis.

Vis sparčiau įdiegiant įvairias ir nuolat tobulinamas technologijas, didesni reikalavimai keliami ir technologinėms auditoriaus žinioms. Auditorius turi turėti supratimą apie kompiuterius, jų programinį aprūpinimą ir duomenų apdorojimo sistemas. Tai svarbu jau audito planavimo stadijoje, nustatant elektroninio duomenų apdorojimo poveikį kontrolės tyrimui ir vertinimui, audito procedūroms, taip pat ir kompiuterinių metodikų taikymui. Labai svarbu, kad auditorius pats nustatytų kompiuterinės sistemos patikimumo laipsnį kaupiant ir apdorojant finansinę informaciją. Jis turi suplanuoti kompiuterizuoto audito procedūras, kaip, kur ir kada jos bus naudojamos.

Auditorius, prieš pradėdamas naudoti kompiuterines sistemas auditui atlikti, turi objektyviai įvertinti savo kompiuterines žinias ir patirtį. Reikalingų žinių lygis priklauso nuo apskaitos sistemos, naudojamų kompiuterizuotų audito procedūrų pobūdžio bei sudėtingumo. Be to, auditorius privalo žinoti, kad tam tikromis sąlygomis kompiuterizuotoms procedūroms gali prireikti kur kas daugiau kompiuterinių žinių negu įprasta. Naudodamas kompiuterizuotą audito techniką, auditorius turi kontroliuoti procedūras, kad pagrįstai įsitikintų, jog atliktos procedūros tenkina audito tikslus. Norėdamas tuo įsitikinti, auditorius turi pats dalyvauti kuriant programas ir tikrinant jų veikimą. Reikia įsitinkinti, kad programinė įranga funkcionuoja gerai, sukurti atitinkamas apsaugos priemonės, užkertančias kelią manipuliavimui duomenų bylomis. Kai auditorius mano, kad tam tikrus darbus būtina pavesti aukštos kvalifikacijos programuotojams, jis turi būti pagrįstai įsitikinęs, kad šie neturės įtakos procedūrų rezultatams.

✓ *gebėjimai surasti reikiamą informaciją.* Veiklos sėkmingumas taip pat priklauso ir nuo žinojimo kur ir kaip rasti reikalingą informaciją, nuo žinių tiek apie tradicinius, tiek elektroninius informacijos šaltinius, nepasiklysti šiuolaikinės informacinės visuomenės sraute, - t.y. nuo informacinių gebėjimų.

✓ *gebėti patikrinti finansinės ir veiklos informacijos patikimumą ir teisingumą* bei priemones, naudojamas šiai informacijai administruoti, rinkti, matuoti, klasifikuoti. Įvairių informacinių sistemų pateikiami duomenys naudojami kaip sprendimų priėmimo, kontrolės ir įvairių reikalavimų laikymosi pagrindas. Šių patikrinimų pasėkoje, auditoriai turi atsakyti, ar finansiniai ir veiklos duomenys bei ataskaitose pateikiama informacija yra tiksli, patikima, pateikta laiku, išsami bei naudinga.

Komunikacinės kompetencijos tai - *žinios, gebėjimai, požiūriai, vertybės ir kitos asmeninės savybės, sąlygojančios informacijos, susijusios su žmonių tarpusavio ryšiais, sėkmingą konstravimą, perdavimą, priėmimą ir interpretavimą.* Auditorius turi siekti tokios situacijos, kad visi laikytų auditorių labai vertingu ir naudingą komandos nariu. Auditorius labai dažnai susiduria su nepasitikėjimu, labai dažnai jis laikomas tuo, kuris nori rasti klaidų ir nubausti. Atsižvelgiant į auditoriaus darbo pobūdį, tai yra neišvengiama. Tačiau tik per darbą galima įrodyti, kad naudą ekonominiam vienetui, kad iš tikrųjų siekiama to paties tikslo – finansinės paramos. Tai nėra lengvai ir greitai pasiekama. Ilgainiui projektų rengėjai ir vykdytojai vis dažniau įsiklauso į auditoriaus pastabas ir nuomonę. Tai yra ženklas, kad pasiektas pripažinimas. Tačiau visą laiką reikia absoliučiai aiškiai pabrėžti savo nepriklausomumą.

Taip pat labai svarbus yra auditoriaus gebėjimas bendradarbiauti su kitų sričių ekspertais. Auditoriai privalo atsisakyti darbų, jeigu nėra tikri, kad užsakovui suteiks kompetentingas, profesionalias paslaugas, pagrįstas naujausiomis žiniomis. Profesinės kompetencijos principas teigia, kad auditorius turi atsisakyti atlikti tas paslaugas, kurias nėra pasirengęs atlikti arba neturi pakankamos kvalifikacijos. Šis principas nėra pažeidžiamas, jeigu auditorius tam tikriems darbams atlikti samdo kitus kompetentingus specialistus. Gerai žinančių atskiras apskaitos, audito, mokesčių, informacijos sistemas specialistų samdymo praktika plačiai taikomas daugelyje audito paslaugas teikiančių įmonių praktikoje. Tai galima paaiškinti tuo, kad nėra specialistų, kurie žinotų viską. Pagaliau kiekvienas žmogus ribotas fiziologiškai.

Planavimo etape auditorius gali pasinaudoti kitų auditorių ir ekspertų darbu. Tačiau naudojantis kitų darbu reikia būti atidiems. Nors auditorius planavimo proceso metu gali atsižvelgti į esamas kitų auditorių ir ekspertų ataskaitas, jis visada turi įvertinti šių ataskaitų patikimumą ir tinkamumą prieš nuspręsdamas, kiek jos bus panaudotos jo atliekamame audite. Čia būtina įsitikinti, kad kitas auditorius arba ekspertas, kuris atliko darbą, yra nepriklausomas nuo audituotos įstaigos arba veiklos ir, atlikdamas darbą, buvo objektyvus. Be to, auditorius turi įvertinti, ar kito

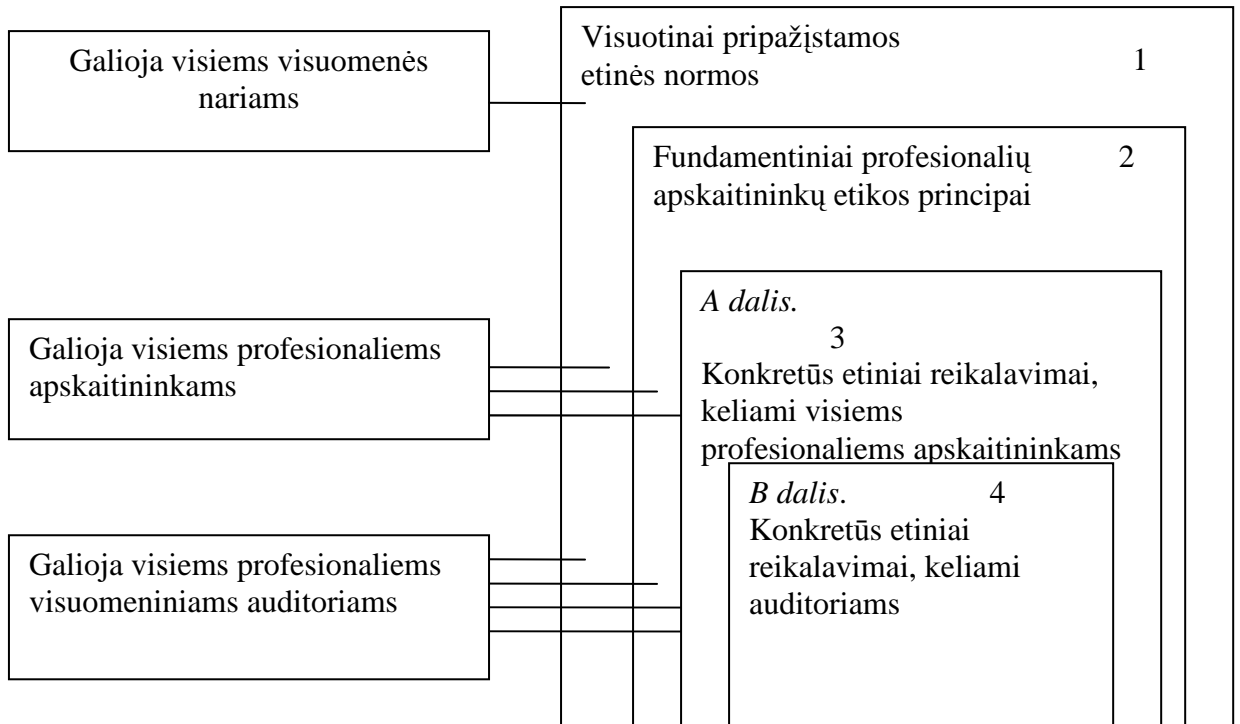
auditoriaus ar eksperto taikyti darbo metodai ir numatyti tikslai pakankamai tiksliai atitinka jo atliekamo audito tikslus, ar kito auditoriaus arba eksperto padarytos išvados buvo pagrįstos pakankama informacija ir ar kitas auditorius arba ekspertas buvo profesionalus ir techniškai kompetentingas.

Prie bendrųjų kompetencijų priskiriama ir ***pokyčių valdymo kompetencija***, kurią sudaro auditoriaus žinios, gebėjimai, požiūriai ir vertybės bei kitos asmeninės savybės, ***įgalinančios išvelgti, sėkmingai diegti bei vertinti planuotus ir neplanuotus pokyčius***. Auditoriui labai svarbu išmanyti pokyčių diegimo teorinius pagrindus, gebėti atpažinti pokyčių poreikį, gebėti tobulėti, keistis, kūrybiškai reaguojant į šiuolaikinio pasaulio pokyčius.

PROFESINĖS ETIKOS KODEKSO STRUKTŪRA

Tarptautinio etikos kodekso tikslai ir pagrindiniai principai tik bendrais bruožais nusako svarbiausias etines nuostatas, kuriomis turi vadovautis auditoriai. Kad šiuos principus būtų galima taikyti praktikoje, reikia išsamių nuorodų. Kadangi šios kodekse pateikiamos nuorodos skirtos vadovautis konkrečiose situacijose, šiose nuorodose formuojami reikalavimai profesionaliems apskaitininkams ir auditoriams yra skirtingi. Auditoriams keliami ir specifinio profesinio elgesio reikalavimai, kuriuos sąlygoja tam tikros jų atliekamos specialios funkcijos. Išanalizavus literatūrą, galima teigti, kad daugiausia dėmesio auditoriaus kompetencijoje yra skiriama etinių normų reikalavimų laikymuisi. Tarptautinė apskaitininkų federacija formalizavo ir paskelbė etines nuostatas, kurių privalo laikytis ne tik auditoriai, bet ir apskaitos profesijos atstovai. Auditoriams keliami ypatingi etiniai reikalavimai, nes savo veikloje jie ne tik privalo laikytis jiems keliamų specialiųjų reikalavimų, bet ir visų profesionalių apskaitininkų etinių nuostatų bei laikytis etikos fundamentalių principų. Be abejo, auditoriams galioja ir bendrosios visiems visuomenės nariams taikytinos moralės normos. Auditorių profesinės etikos kodekso taisyklės savanoriškai pripažįsta visi auditoriai, nors jos kartais būna griežtesnės už audito veiklą reglamentuojančius įstatymus. Šios taisyklės parodo auditoriaus atsakomybę prieš visuomenę, klientus ir savo kolegas auditorius.

Tarptautinio etikos kodekso tikslai ir pagrindiniai principai tik bendrais bruožais nusako svarbiausias etines nuostatas, kuriomis turi vadovautis auditoriai. Kad šiuos principus būtų galima taikyti praktikoje, reikia išsamių nuorodų. Kadangi šios kodekse pateikiamos nuorodos skirtos vadovautis konkrečiose situacijose, šiose nuorodose formuojami reikalavimai profesionaliems apskaitininkams ir auditoriams yra skirtingi. Auditoriams keliami ir specifinio profesinio elgesio reikalavimai, kuriuos sąlygoja tam tikros jų atliekamos specialios funkcijos. Išanalizavus literatūrą, galima teigti, kad daugiausia dėmesio auditoriaus kompetencijoje yra skiriama etinių normų reikalavimų laikymuisi. Tarptautinė apskaitininkų federacija formalizavo ir paskelbė etines nuostatas, kurių privalo laikytis ne tik auditoriai, bet ir apskaitos profesijos atstovai. Auditoriams keliami ypatingi etiniai reikalavimai, nes savo veikloje jie ne tik privalo laikytis jiems keliamų specialiųjų reikalavimų (4), bet ir visų profesionalių apskaitininkų etinių nuostatų (3) bei laikytis etikos fundamentalių principų (2). Be abejo, auditoriams galioja ir bendrosios visiems visuomenės nariams taikytinos moralės normos (1)

Profesinės etikos kodekso struktūra

Šaltinis: A. Grigaitis, G. Kalčinskas (1997). Profesionalių apskaitininkų etikos kodeksas: reikalavimai įmonėse dirbantiems profesionaliems apskaitininkams. *Apskaitos ir mokesčių apžvalga*, Nr. 11.

Pasak G. Kalčinsko ir A. Grigaičio, auditorių profesinės kompetencijos ir reikiamo dėmesio principas reikalauja, kad jie teiktų tik tas paslaugas, kurioms jie pasirengę profesionaliai. Jie privalo atsisakyti darbų, jeigu nėra tikri, kad užsakovas gaus kompetentingas, profesionalias paslaugas, pagrįstas naujausiomis žiniomis.

Auditorių profesinės etikos kodekso taisyklės savanoriškai pripažįsta visi auditoriai, nors jos kartais būna griežtesnės už audito veiklą reglamentuojančius įstatymus. Šios taisyklės parodo auditoriaus atsakomybę prieš visuomenę, klientus ir savo kolegas auditorius. Kad etikos taisyklės būtų veiksmingos, jos turi būti sudarytos ne iš abstrakčių idealų, bet iš pasiekiamų tikslų, konkrečių praktinių normų, kurių laikymąsi būtų galima kontroliuoti.

Kvalifikacinių auditoriaus egzaminų rezultatų suvestinė

	Teisė		
	Laikusių skaičius	Išlaikusių skaičius	Išlaikusių %
2004	21	16	76
2005	20	9	45
2006	19	11	58
2007	23	21	91
2008	22	12	55

	Bendras		
	Laikusių skaičius	Išlaikusių skaičius	Išlaikusių %
2004	9	9	100
2005	30	6	20
2006	24	14	58
2007	20	9	45
2008	20	16	80

	Mokesčiai		
	Laikusių skaičius	Išlaikusių skaičius	Išlaikusių %
2004	17	7	41
2005	18	7	39
2006	20	5	25
2007	28	14	50

	Apskaita		
	Laikusių skaičius	Išlaikusių skaičius	Išlaikusių %
2004	15	2	13
2005	12	5	42
2006	18	7	39
2007	19	10	53

	Auditas		
	Laikusių skaičius	Išlaikusių skaičius	Išlaikusių %
2004	22	11	50
2005	16	12	75
2006	12	8	67
2007	20	8	40

Suteiktas atestuoto auditoriaus vardas

2004	0
2005	3
2006	12
2007	6
2008	13

Šaltinis: <http://www.lar.lt/new/page.php?110>

PATVIRTINTA
Lietuvos auditorių rūmų prezidiumo
2008 m. sausio 30 d.
nutarimu Nr. 2.6.1

AUDITORIAUS PADĖJĖJŲ MOKYMO PROGRAMA 3-JŲ METŲ LAIKOTARPIUI

Tema	Temos detalizavimas	Trukmė (ak.val.)
AUDITAS	Audito samprata <ul style="list-style-type: none"> • finansinių ataskaitų audito samprata, • teisinis audito reguliavimas, • auditoriaus etika, • audito rizika ir reikšmingumas, • audito įrodymai ir jų gavimo būdai. 	8
	Audito procesas <ul style="list-style-type: none"> • audito parengiamieji darbai, • audito atlikimas, • audito rezultatų įforminimas, • atlikto audito kontrolė. 	12
	Atskirų sričių auditas <ul style="list-style-type: none"> • mokėtinių sumų ir kitų įsipareigojimų auditas, • veiklos sąnaudų ir kitų sąnaudų bei pajamų auditas, • atsargų ir parduotų prekių savikainos auditas, • ilgalaikio nematerialiojo ir materialiojo turto auditas, • su darbo santykiais susijusių įsipareigojimų auditas, • pinigų ir jų ekvivalentų bei kito finansinio turto auditas, • nuosavo ir skolinto kapitalo auditas. 	12
	Specialioji programa pasiruošimui kvalifikaciniam auditoriaus egzaminui „Auditas“ (pagal einamųjų metų kvalifikacinio auditoriaus egzamino programą)	24
APSKAITA	Apskaitos samprata <ul style="list-style-type: none"> • buhalterinės apskaitos esmė, • verslo apskaitos standartų sistema, • finansinės atskaitomybės rengimo principai, klaidų taisymas (VAS 1, 7), • pelno (nuostolių) ataskaita (VAS 3, 10, 11); balansas (VAS 2), • nuosavo kapitalo pokyčių ataskaita (VAS 4), • pinigų srautų ataskaita (VAS 5), • aiškinamasis raštas (VAS 6). 	8
	Verslo apskaitos standartai <ul style="list-style-type: none"> • Ilgalaikis materialus turtas (VAS 12), • Turto nuvertėjimas (VAS 23), • Nematerialus turtas (VAS 13), • Atsargos (VAS 9), • Finansinis turtas ir finansiniai įsipareigojimai (VAS 18). 	8

	<p>Verslo apskaitos standartai</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nuosavas kapitalas (VAS 8), • Dotacijos ir subsidijos (VAS 21), • Atidėjiniai, neapibrėžtieji išpareigojimai, turtas ir pobalansiniai įvykiai (VAS 19), • Nuoma, lizingas (finansinė nuoma) ir panauda (VAS 20), • Verslo jungimai (VAS 14), • Investicijos į asocijuotas įmones (VAS 15), • Konsoliduota finansinė atskaitomybė ir investicijos į dukterines įmones (VAS 16), • Išvestinės finansinės priemonės (VAS 29). 	8
	Verslo apskaitos standartų pakeitimai, nauji verslo apskaitos standartai.	8
	Specialioji programa pasiruošimui kvalifikaciniam auditoriaus egzaminui „Apskaita“ (pagal einamųjų metų kvalifikacinio auditoriaus egzamino programą)	24
MOKESČIAI	<p>Pelno mokestis</p> <ul style="list-style-type: none"> • sąvokos, teisinis reglamentavimas, • mokesčio mokėtojai, • mokesčio bazė, tarifai ir mokestiniai laikotarpiai, • apmokestinamas pelnas, neapmokestinamos pajamos, • leidžiami ir neleidžiami atskaitymai, • apskaičiavimas ir deklaravimas. 	8
	<p>Pridėtinės vertės mokestis</p> <ul style="list-style-type: none"> • sąvokos, teisinis reglamentavimas, • mokesčio mokėtojai, ir reikalavimai PVM objektui pagal principus, • prekių tiekimas ir įsigijimas, • paslaugų teikimas, • PVM tarifai, PVM atskaita, • PVM mokėtojo prievolės, • reikalavimai PVM apskaitai. 	8
	<p>Gyventojų pajamų mokestis</p> <ul style="list-style-type: none"> • sąvokos, teisinis reglamentavimas, • mokesčių mokėtojas, objektas, tarifas • pajamų pripažinimas, • pozityviųjų ir apmokestinamųjų pajamų apskaičiavimas, neapmokestinamosios pajamos, • pajamų deklaravimas. 	8
	Specialioji programa pasiruošimui kvalifikaciniam auditoriaus egzaminui „Mokesčiai“ (pagal einamųjų metų kvalifikacinio auditoriaus egzamino programą)	24
TEISĖ	Specialioji programa pasiruošimui kvalifikaciniam auditoriaus egzaminui „Teisė“ (pagal einamųjų metų kvalifikacinio auditoriaus egzamino programą)	
BENDROS	Specialioji programa pasiruošimui kvalifikaciniam auditoriaus egzaminui „Bendras“ (pagal einamųjų metų kvalifikacinio auditoriaus egzamino programą)	16

Auditoriaus kompetencijų elementų reikšmingumo reitingavimas

	Min	Max	Mean	SD
Atsakomybės už pateiktą audito išvadą prisiėmimas, pasiryžimas argumentuotai ginti išvadoje išsakytą nuomonę	1	6	5,45	0,875
Auditorius turi turėti bendrosios audito praktikos, teisinių bei techninių sričių žinių	2	6	5,41	0,865
Gebėti aiškiai, nuosekliai pateikti ataskaitas, suformuluoti išvadas, rekomendacijas	2	6	5,23	0,877
Gebėjimas atlikti auditą organizuotai, struktūrizuotai ir laiku, esant poreikiui, griežtai laikytis sutartų patikrinimo atlikimo terminų	2	6	5,16	0,894
Gebėti greitai, lanksčiai orientuotis, atsižvelgiant į audituojamojo projekto, organizacijos specifiką, keičiantis įstatymų, reglamentų praktiniam taikymui	2	6	5,06	0,968
Auditorius turi būti objektyvus ir nešališkas, ginti viešą interesą.	2	6	5,04	1,049
Auditoriaus gebėjimas iš anksto apgalvoti ir sistemingai vykdyti auditavimo planą bei gebėti parodyti tai, kas yra tikrinama	1	6	5,01	0,922
Žinoti bendrosios etikos taisykles ir jomis vadovautis savo praktinėje veikloje	2	6	4,91	0,991
Gebėjimas naudotis šiuolaikinėmis informacijos technologijomis	3	6	4,90	0,948
Auditorius turi būti tvirtas ir nepasiduoti jokiam audituojamo projekto vykdytojo ar organizacijos poveikiui, kuris turėtų įtakos galutiniam audito įvertinimui	1	6	4,78	1,312
Gebėjimas derinti auditoriaus veikloje būdingą reiklumą su geranorišku bendradarbiavimu	1	6	4,66	1,231
Gebėjimas taikyti įvairius tyrimo metodus, logiškai mąstyti, kritiškai analizuoti ir vertinti	1	6	4,51	1,309
Gebėjimas dirbti komandoje, esant poreikiui, pasitelkti kitų specialistų pagalbą	1	6	4,47	1,377
Gebėjimas išvengti atvirų konfliktinių situacijų	1	6	4,46	1,258
Bendrosios vadybos žinios	1	6	4,38	1,410
Turi mokėti užsienio kalbą, gebėti interpretuoti užsienio kalba pateikiamus dokumentus	1	6	4,33	1,635
Gebėti taikyti matematinius, statistinius informacijos apdorojimo metodus	1	6	4,27	1,392
Gebėti suvokti save kaip asmenį, kuris ne tik tikrina bei pateikia galutinę nuomonę, bet kartu mokosi su tais, kuriuos tikrina	1	6	4,06	1,734

Pačia stipriausia auditoriaus kompetenciją respondentai mano esančią atsakomybės už pateiktą audito išvadą prisiėmimas, pasiryžimas argumentuotai ginti išvadoje išsakytą nuomonę (M=5,45). Taip pat tyrime dalyvavę apklaustieji vertina bendrąsias audito praktikos, teisinių bei

techninių sričių žinojimą ($M=5,41$). Respondentams panašiai svarbu ($M=5,16-5,06$) auditoriaus gebėjimas atlikti auditą organizuotai, struktūrizuotai ir laiku, esant poreikiui, griežtai laikytis sutartų patikrinimo atlikimo terminų bei greitai, lanksčiai orientuotis, atsižvelgiant į audituojamojo projekto, organizacijos specifiką, keičiantis įstatymų, reglamentų praktiniam taikymui.

Respondentų nuomone auditoriaus bendroji etika ir gebėjimas naudotis šiuolaikinėmis informacinėmis priemonėmis yra įvertinami taip pat aukštai ($M=4,9$). Respondentams taip pat pakankamai svarbu yra tai, kad auditorius turi būti tvirtas ir nepasiduoti jokiai audituojamo projekto vykdytojo ar organizacijos poveikiui, kuris turėtų įtakos galutiniam audito įvertinimui, tačiau jis turi gebėti derinti auditoriaus veikloje būdingą reiklumą su geranorišku bendradarbiavimu ($M= \sim 4,70$). Aukštai respondentai vertina auditoriaus gebėjimą dirbti komandoje, esant poreikiui, pasitelkti kitų specialistų pagalbą bei gebėjimą išvengti atvirų konfliktinių situacijų ($M=4,47$). Mažiausiai respondentai vertina auditoriaus gebėjimą suvokti save kaip asmenį, kuris ne tik tikrina bei pateikia galutinę nuomonę, bet kartu mokosi su tais, kuriuos tikrina ($M=4,06$).

Auditoriaus kompetencijų raiškos reitingavimas

	Min.	Max.	Mean	SD
Bendrosios buhalterinės apskaitos išmanymas	3	6	4,39	0,564
Šiuolaikinių informacinių priemonių naudojimas	1	5	4,32	0,782
Auditoriaus gebėjimas nustatyti tai, kas bus tikrinama priklausomai nuo vykdomo projekto specifikos, atsižvelgiant į dažniausiai pasitaikančias problemas	2	6	4,14	0,866
Gebėjimas kruopščiai, planingai, sistemingai atlikti auditą, laikantis nustatyto ir audituojamos organizacijos atstovams suprantamo patikrinimo plano ir tvarkos	1	6	4,04	0,970
Gebėjimas pateikti argumentuotą audito išvadą, ją pagrįsti nuorodomis į projekto vykdymą reglamentuojančius teisės aktus, įstatymus	1	6	3,98	1,117
Žinios apie projektui numatytus reikalavimus	1	6	3,97	1,144
Gebėjimas planuoti laiką taip, kad būtų laikomasi griežtai sutartų audito atlikimo terminų, siekiant laiku pateikti audito ataskaitą projektą administruojančiai agentūrai	1	5	3,96	1,111
Gebėjimas nustatyti išlaidų tinkamumą/netinkamumą, įvertinant prekių ir paslaugų įsigijimą; biudžeto išlaidų paskirstymą tarp kategorijų	1	6	3,85	1,157
Gebėjimas teisingai, suprantamai ir tuo pačiu lanksčiai aiškinti įstatymų ir reglamentų, susijusių su ES paramos finansavimu, taikymo praktikoje įvairoves	1	6	3,85	1,089
Gebėjimas argumentuotai pateikti projekto administravimo ar vykdymo procese nustatytus netikslumus, keliamus projekto įgyvendinimui	1	6	3,83	1,084
Atsakomybės prisiėmimas už audito metu priimtus sprendimus, galinčius įtakoti tolimesnį projekto įgyvendinimą	1	6	3,70	1,194
Gebėjimas įvertinti projekte sukurtų ir įsigytų prekių bei paslaugų kokybę, atsižvelgiant į projekto programos tikslus ir į turimus tam įgyvendinti išteklius	1	6	3,69	1,227
Žinios apie ES finansuojamo projekto administravimo ypatumus, būdingus organizacijai, kuriame vykdomas projektas, tipui	1	5	3,60	1,279
Gebėjimas kūrybiškai, lanksčiai spręsti projektų rengimo ir vykdymo stadijoje išskylančias problemas, rasti tinkamiausią problemų sprendimo būdą	1	5	3,59	1,216
Gebėjimas atsiriboti nuo projekte dalyvaujančių dalyvių nuomonės ir viešo intereso gynimas	1	5	3,51	1,219
Žinojimas ir gebėjimas lanksčiai bei kūrybingai taikyti auditinės veiklos metodus, atsižvelgdamas į audituojamo projekto struktūrą	1	6	3,46	1,407

Lentelės tęsinys kitame puslapyje

Gebėjimas diplomatiškai elgtis ir išvengti konfliktinių situacijų, esant nuomonių nesutapimui tarp projekto vykdančios	1	6	3,31	1,403
Savo, kaip patarėjo, o ne kontroliuojančio asmens, vaidmens supratimas, gebėjimas empatiškai įsijausti į projekto vykdytojo situaciją, geranoriško bendradarbiavimo siekimas	1	5	3,23	1,442
Gebėjimas dirbti komandoje, deleguoti užduotis kolegoms, pasinaudoti žmogiškaisiais ir kitais susijusiais ištekliais, kurie reikalingi audito procesui valdyti	1	5	3,16	1,435
Matematinų, statistinių metodų taikymas analizuojant projekto išlaidų pagrįstumą, buhalterinės apskaitos tinkamumą	1	5	3,16	1,385
Audituojamos organizacijos valdymo ir darbo organizavimo supratimas	1	5	3,14	1,409
Užsienio kalba pateiktų audituojamo projekto reikalavimų analizavimas, interpretavimas	1	5	3,03	1,514
Gebėjimas pasinaudojus savo įgyta patirtimi priimti sprendimus, neturint visos reikiamos informacijos	1	5	2,94	1,481

Analizuojant kiekvieno faktoriaus atskirus teiginius, išskiriama, kad respondentai auditoriaus kompetencijų raišką vertina nuo 2,94 iki 4,39 balo. Projekto administravime dalyvaujančių asmenų nuomone labai svarbu yra auditoriaus atsakomybės už pateiktą auditą įvertinimą prisiėmimą, tačiau kad ši kompetencija aiškiai pasireiškė audito metu nurodė nelabai daug respondentų ($M=3,70$).

Kompetencijų suvokimo diagnostiniame bloke respondentai aukštais balais įvertino bendrosios audito praktikos žinias, kurios, jų manymu, labai aiškiai buvo pastebimos ir audito metu. Respondentai nurodė, kad auditorius turi pakankamai žinių apie projektui numatytus reikalavimus ir vadovaujantis tomis žiniomis geba pateikti argumentuotą audito išvadą ($M= \sim 3,8-3,9$).

Labiausiai išsiskiriantį bendrąjį gebėjimą respondentai nurodė auditoriaus gebėjimą naudotis informacinėmis technologijomis ($M=4,32$). Respondentai mano, kad tokios auditoriaus asmenines savybes kaip gebėjimas diplomatiškai elgtis, vengti konfliktinių situacijų, savo, kaip patarėjo, vaidmens suvokimas audito proceso metu buvo pakankamai aiškiai išreiškiami ($M= \sim 3,3$).

Anot apklaustųjų, mažiausia pasireiškia auditoriaus gebėjimas priimti tinkamiausią sprendimą, kai nėra pateikiama visa reikiama informacija ($M=2,94$).

Kompetencijų, atspindėtų pirmajame faktoriuje, grupė**1. Bendrosios auditoriaus kompetencijos**

	Bendrosios vadybos žinios		Gebėti taikyti matematinius, statistinius informacijos apdorojimo metodus		Gebėjimas derinti auditoriaus veikloje būdingą reiklumą su geranorišku bendradarbiavimu	
	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai
Visiškai nesvarbu	10	5,3%	8	4,3%	5	2,7%
Ko gero svarbu	11	5,9%	14	7,5%	7	3,7%
Nesvarbu	18	9,6%	20	10,7%	8	4,3%
Svarbu	59	31,6%	75	40,1%	67	35,8%
Ko gero svarbu	37	19,8%	18	9,6%	39	20,9%
Labai svarbu	52	27,8%	52	27,8%	61	32,6%

	Gebėjimas išvengti atvirų konfliktinių situacijų		Gebėjimas dirbti komandoje, esant poreikiui, pasitelkti kitų specialistų pagalbą		Turi mokėti užsienio kalbą, gebėti interpretuoti užsienio kalba pateikiamus dokumentus	
	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai
Visiškai nesvarbu	5	2,7%	8	4,3%	16	8,6%
Ko gero svarbu	13	7,0%	12	6,4%	20	10,7%
Nesvarbu	10	5,3%	14	7,5%	12	6,4%
Svarbu	67	35,8%	58	31,0%	37	19,8%
Ko gero svarbu	47	25,1%	40	21,4%	42	22,5%
Labai svarbu	45	24,1%	55	29,4%	60	32,1%

	Gebėjimas taikyti įvairius tyrimo metodus, logiškai mąstyti, kritiškai analizuoti ir vertinti		Žinoti bendrosios etikos taisykles ir jomis vadovautis savo praktinėje veikloje		Gebėjimas naudotis šiuolaikinėmis informacijos technologijomis	
	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai
Visiškai nesvarbu	2	1,1%	-	-	-	-
Ko gero svarbu	17	9,1%	4	2,1%	-	-
Nesvarbu	17	9,1%	4	2,1%	-	-
Svarbu	55	29,4%	64	34,2%	91	48,7%
Ko gero svarbu	40	21,4%	47	25,1%	21	11,2%
Labai svarbu	56	29,9%	68	36,4%	74	39,6%

2. Auditoriaus nuostatos, asmeninės savybės

	Auditorius turi būti tvirtas ir nepasiduoti jokiam audituojamo projekto vykdytojo ar organizacijos poveikiui, kuris turėtų įtakos galutiniam audito įvertinimui		Auditorius turi būti objektyvus ir nešališkas, ginti viešą interesą.		Gebėti greitai, lanksčiai orientuotis, atsižvelgiant į audituojamojo projekto, organizacijos specifiką, keičiantis įstatymų, reglamentų praktiniam taikymui		Gebėti suvokti save kaip asmenį, kuris ne tik tikrina bei pateikia galutinę nuomonę, bet kartu mokosi su tais, kuriuos tikrina	
	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai
Visiškai nesvarbu	4	2,1%	-	-	-	-	29	15,5%
Ko gero svarbu	11	5,9%	5	2,7%	4	2,1%	10	5,3%
Nesvarbu	10	5,3%	7	3,7%	1	,5%	16	8,6%
Svarbu	49	26,2%	48	25,7%	55	29,4%	51	27,3%
Ko gero svarbu	36	19,3%	43	23,0%	47	25,1%	27	14,4%
Labai svarbu	77	41,2%	84	44,9%	80	42,8%	54	28,9%

3. Auditoriaus specialiosios kompetencijos

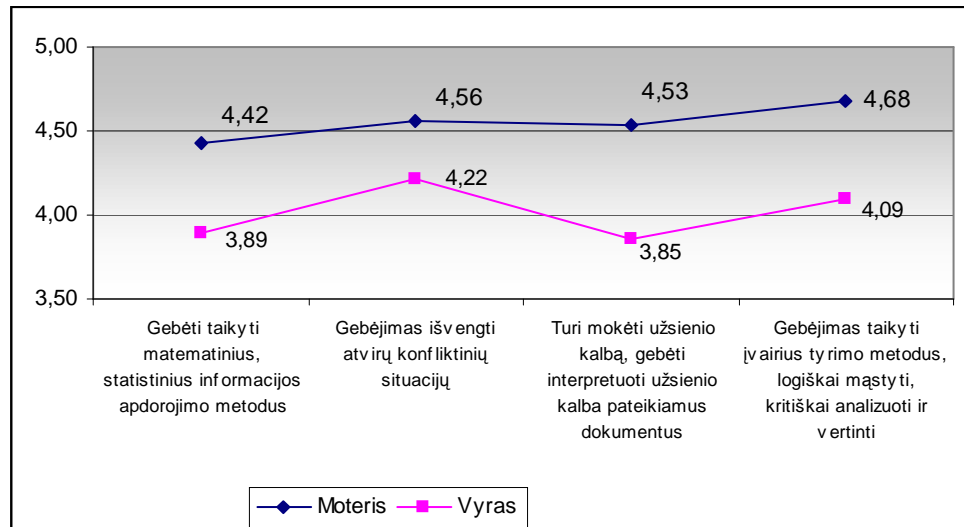
	Auditorius turi turėti bendrosios audito praktikos, teisinių bei techninių sričių žinių		Auditoriaus gebėjimas iš anksto apgalvoti ir sistemingai vykdyti auditavimo planą bei gebėti parodyti tai, kas yra tikrinama		Gebėjimas atlikti auditą organizuotai, struktūrizuotai ir laiku, esant poreikiui, griežtai laikytis sutartų patikrinimo atlikimo terminų	
	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai
Visiškai nesvarbu	-	-	1	,5%	-	-
Ko gero svarbu	2	1,1%	1	,5%	2	1,1%
Nesvarbu	-	-	2	1,1%	-	-
Svarbu	35	18,7%	56	29,9%	50	26,7%
Ko gero svarbu	32	17,1%	58	31,0%	50	26,7%
Labai svarbu	118	63,1%	69	36,9%	85	45,5%

4. Auditoriaus gebėjimai pateikti galutinius įvertinimus

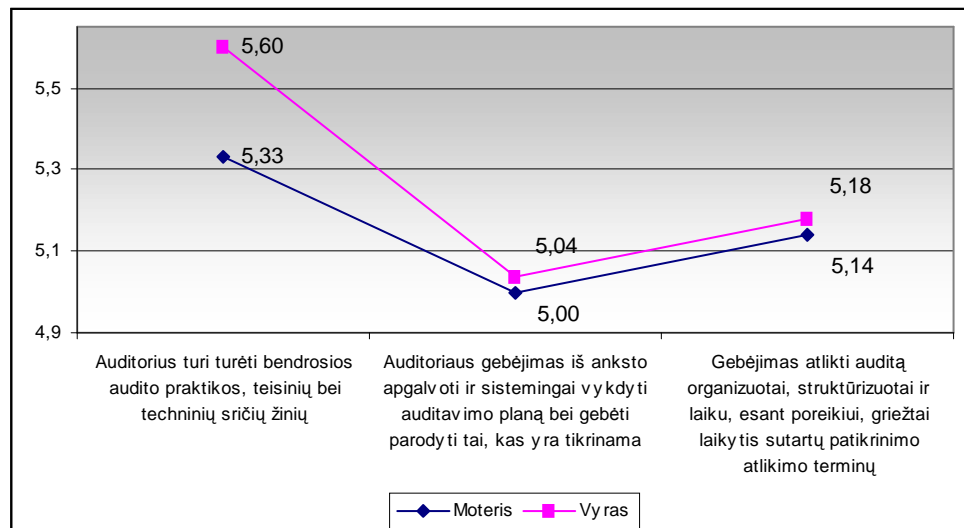
	Atsakomybės už pateiktą audito išvadą prisiėmimas, pasiryžimas argumentuotai ginti išvadoje išsakytą nuomonę		Gebėti aiškiai, nuosekliai pateikti ataskaitas, suformuluoti išvadas, rekomendacijas	
	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai
Visiškai nesvarbu	2	1,1%	-	-
Ko gero svarbu	-	-	2	1,1%
Nesvarbu	1	,5%	-	-
Svarbu	25	13,4%	43	23,0%
Ko gero svarbu	40	21,4%	50	26,7%
Labai svarbu	119	63,6%	92	49,2%

Demografinių kintamųjų įtaka auditoriaus kompetencijos elementų reikšmingumui

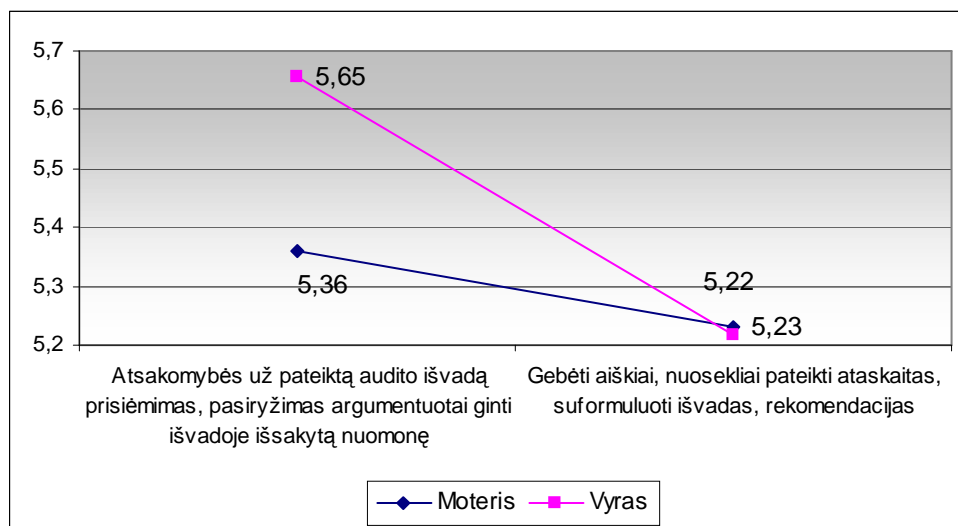
Respondentų lyties įtaka

Respondentų lyčių įtaka bendriesiems auditoriaus gebėjimams

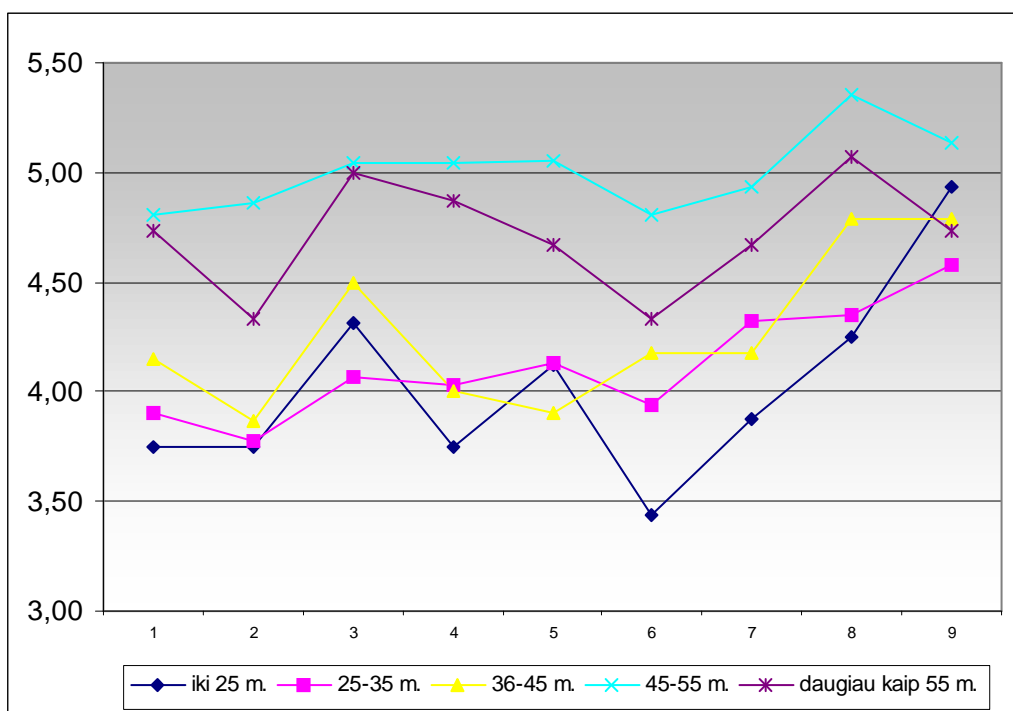

Respondentų lyčių įtaka specialiesiems auditoriaus gebėjimams

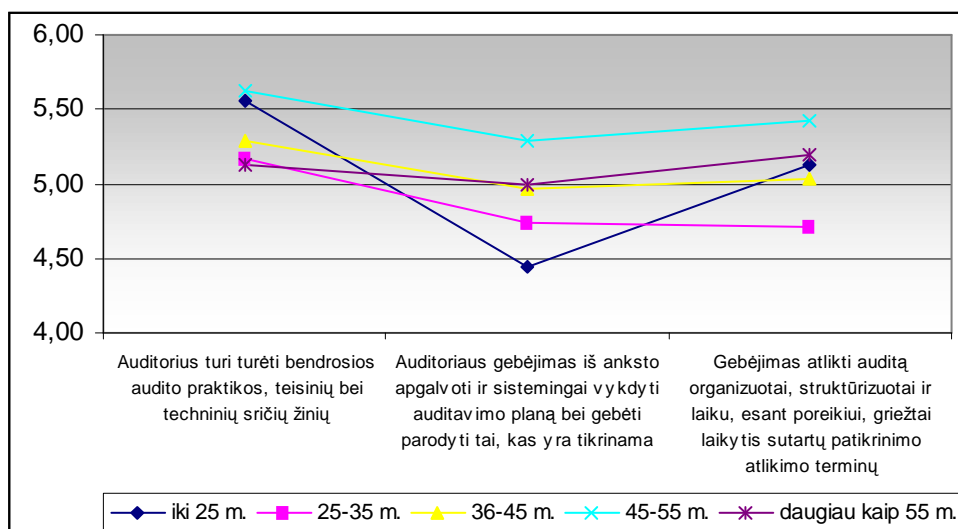
Respondentų lyčių įtaka auditoriaus gebėjimui pateikti galutinį įvertinimą

Respondentų amžiaus įtaka

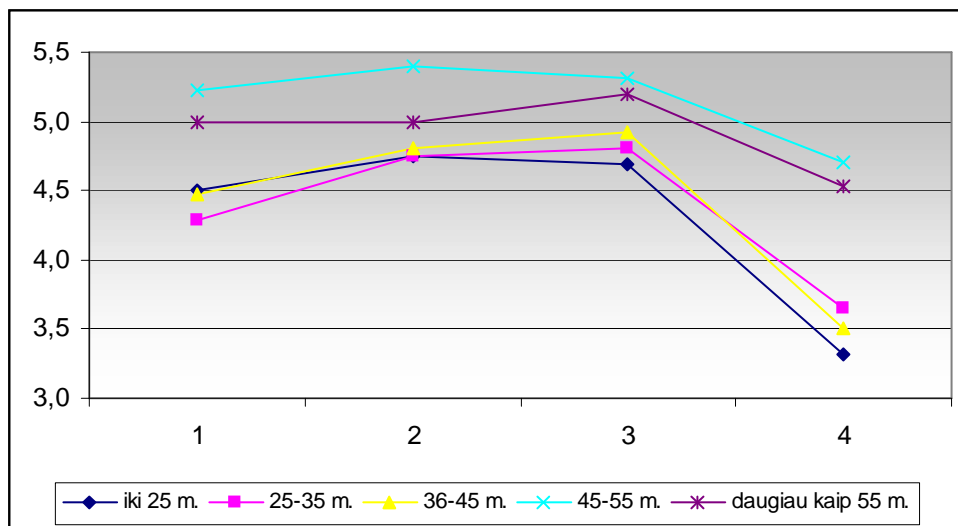
Respondentų amžiaus bendriesiems auditoriaus gebėjimams

Auditoriaus kompetencijos elementų reikšmingumas	iki 25 m.	25-35 m.	36-45 m.	45-55 m.	daugiau kaip 55 m.
1 Bendrosios vadybos žinios	3,75	3,90	4,15	4,81	4,73
2 Gebėti taikyti matematinius, statistinius informacijos apdorojimo metodus	3,75	3,77	3,87	4,86	4,33
3 Gebėjimas derinti auditoriaus veikloje būdingą reiklumą su geranorišku bendradarbiavimu	4,31	4,06	4,50	5,04	5,00
4 Gebėjimas išvengti atvirų konfliktinių situacijų	3,75	4,03	4,00	5,04	4,87
5 Gebėjimas dirbti komandoje, esant poreikiui, pasitelkti kitų specialistų pagalbą	4,13	4,13	3,90	5,05	4,67
6 Turi mokėti užsienio kalbą, gebėti interpretuoti užsienio kalba pateikiamus dokumentus	3,44	3,94	4,17	4,81	4,33
7 Gebėjimas taikyti įvairius tyrimo metodus, logiškai mąstyti, kritiškai analizuoti ir vertinti	3,88	4,32	4,17	4,93	4,67
8 Žinoti bendrosios etikos taisykles ir jomis vadovautis savo praktinėje veikloje	4,25	4,35	4,79	5,36	5,07
9 Gebėjimas naudotis šiuolaikinėmis informacijos technologijomis	4,94	4,58	4,79	5,14	4,73

Respondentų amžiaus įtaka specialiesiems auditoriaus gebėjimams

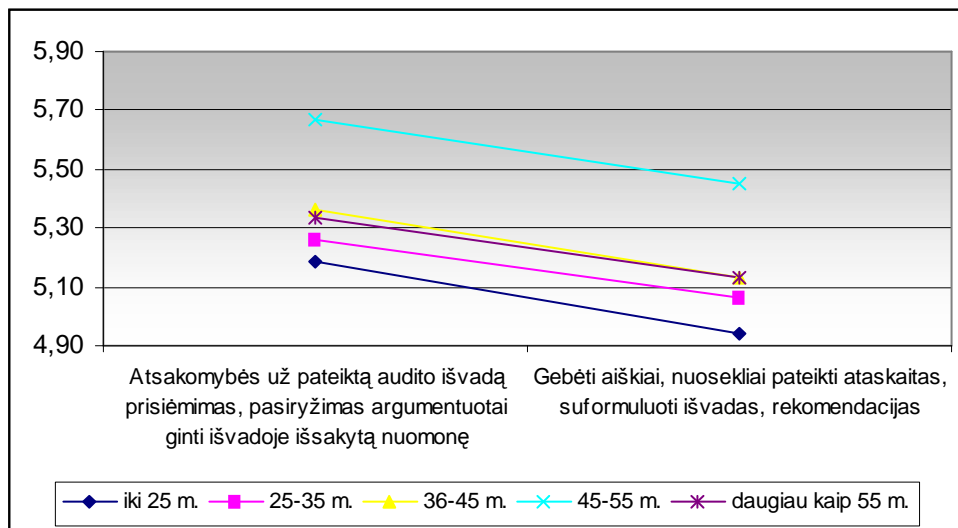
Auditoriaus kompetencijos elementų reikšmingumas	iki 25 m.	25-35 m.	36-45 m.	45-55 m.	daugiau kaip 55 m.
Auditorius turi turėti bendrosios audito praktikos, teisinių bei techninių sričių žinių	5,56	5,16	5,29	5,63	5,13
Auditoriaus gebėjimas iš anksto apgalvoti ir sistemingai vykdyti auditavimo planą bei gebėti parodyti tai, kas yra tikrinama	4,44	4,74	4,96	5,29	5,00
Gebėjimas atlikti auditą organizuotai, struktūrizuotai ir laiku, esant poreikiui, griežtai laikytis sutartų patikrinimo atlikimo terminų	5,13	4,71	5,04	5,42	5,20

Respondentų amžiaus įtaka auditoriaus nuostatoms, asmeninėms savybėms

	Auditoriaus kompetencijos elementų reikšmingumas	iki 25 m.	25-35 m.	36-45 m.	45-55 m.	daugiau kaip 55 m.
1	Auditorius turi būti tvirtas ir nepasiduoti jokiam audituojamo projekto vykdytojo ar organizacijos poveikiui, kuris turėtų įtakos galutiniam audito įvertinimui	4,50	4,29	4,48	5,22	5,00

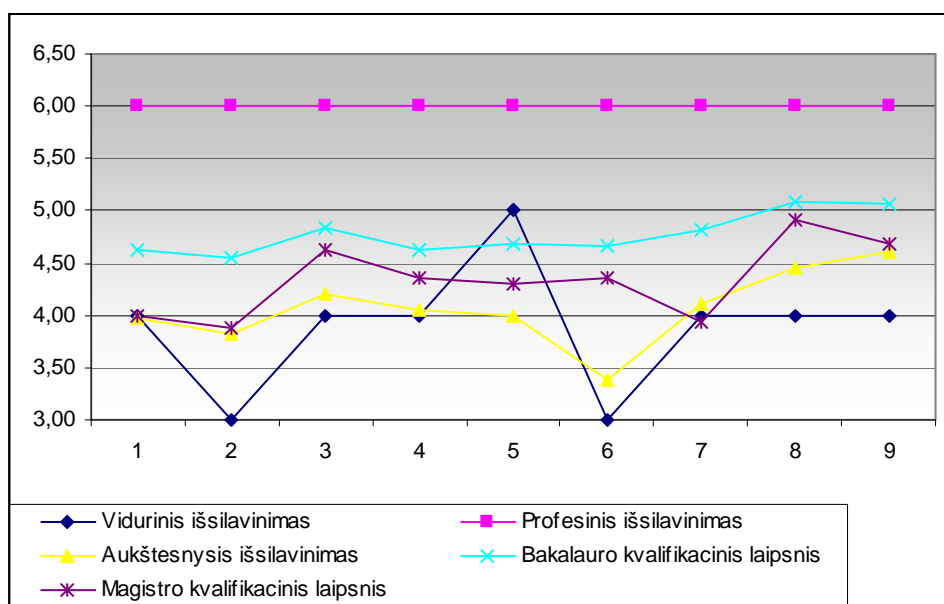
2	Auditorius turi būti objektyvus ir nešališkas, ginti viešą interesą.	4,75	4,74	4,81	5,40	5,00
3	Gebėti greitai, lanksčiai orientuotis, atsižvelgiant į audituojamojo projekto, organizacijos specifiką, keičiantis įstatymų, reglamentų praktiniam taikymui	4,69	4,81	4,92	5,32	5,20
4	Gebėti suvokti save kaip asmenį, kuris ne tik tikrina bei pateikia galutinę nuomonę, bet kartu mokosi su tais, kuriuos tikrina	3,31	3,65	3,50	4,71	4,53

Respondentų amžiaus įtaka auditoriaus gebėjimui pateikti galutinį įvertinimą

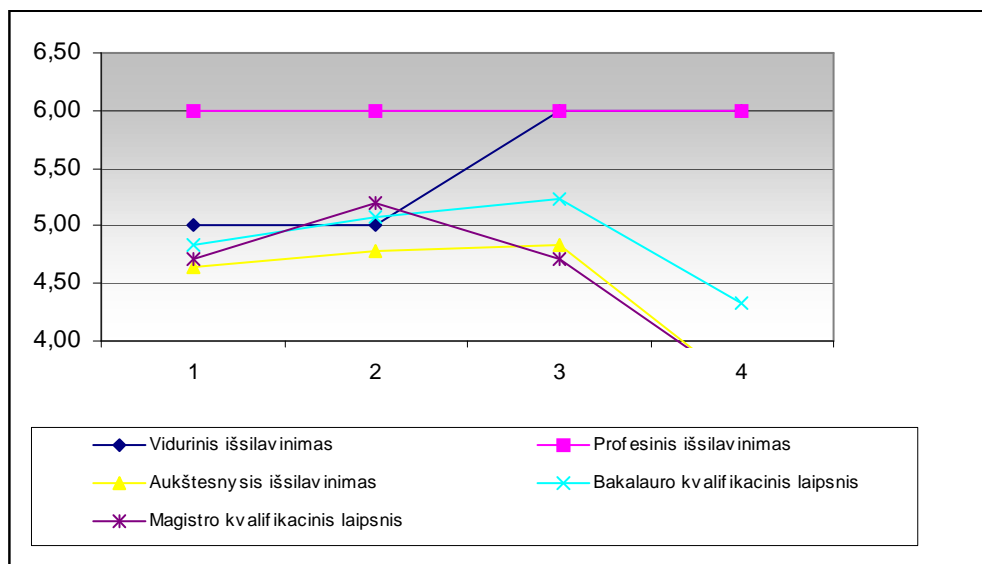
	Auditoriaus kompetencijos elementų reikšmingumas	iki 25 m.	25-35 m.	36-45 m.	45-55 m.	daugiau kaip 55 m.
1	Auditorius turi būti tvirtas ir nepasiduoti jokiam audituojamo projekto vykdytojo ar organizacijos poveikiui, kuris turėtų įtakos galutiniam audito įvertinimui	4,50	4,29	4,48	5,22	5,00
2	Auditorius turi būti objektyvus ir nešališkas, ginti viešą interesą.	4,75	4,74	4,81	5,40	5,00
3	Gebėti greitai, lanksčiai orientuotis, atsižvelgiant į audituojamojo projekto, organizacijos specifiką, keičiantis įstatymų, reglamentų praktiniam taikymui	4,69	4,81	4,92	5,32	5,20
4	Gebėti suvokti save kaip asmenį, kuris ne tik tikrina bei pateikia galutinę nuomonę, bet kartu mokosi su tais, kuriuos tikrina	3,31	3,65	3,50	4,71	4,53

Respondentų išsilavinimo įtaka

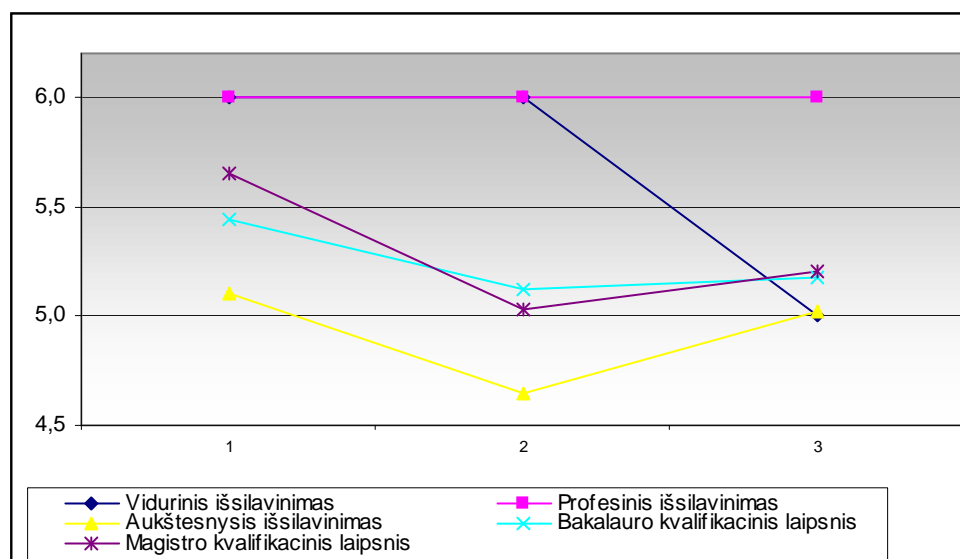
Respondentų išsilavinimo įtaka bendriesiems auditoriaus gebėjimams

	Auditoriaus kompetencijos elementų reikšmingumas	Vidurinis išsilavinimas	Profesinis išsilavinimas	Aukštesnysis išsilavinimas	Bakalauro kvalifikacinis laipsnis	Magistro kvalifikacinis laipsnis
1	Bendrosios vadybos žinios	4,00	6,00	3,98	4,63	4,00
2	Gebėti taikyti matematinius, statistinius informacijos apdorojimo metodus	3,00	6,00	3,83	4,54	3,88
3	Gebėjimas derinti auditoriaus veikloje būdingą reiklumą su geranorišku bendradarbiavimu	4,00	6,00	4,20	4,84	4,62
4	Gebėjimas išvengti atvirų konfliktinių situacijų	4,00	6,00	4,05	4,63	4,35
5	Gebėjimas dirbti komandoje, esant poreikiui, pasitelkti kitų specialistų pagalbą	5,00	6,00	4,00	4,68	4,29
6	Turi mokėti užsienio kalbą, gebėti interpretuoti užsienio kalba pateikiamus dokumentus	3,00	6,00	3,38	4,67	4,35
7	Gebėjimas taikyti įvairius tyrimo metodus, logiškai mąstyti, kritiškai analizuoti ir vertinti	4,00	6,00	4,10	4,82	3,94
8	Žinoti bendrosios etikos taisykles ir jomis vadovautis savo praktinėje veikloje	4,00	6,00	4,45	5,08	4,91
9	Gebėjimas naudotis šiuolaikinėmis informacijos technologijomis	4,00	6,00	4,60	5,07	4,68

Respondentų išsilavinimo įtaka auditoriaus nuostatoms, asmeninėms vertybėms

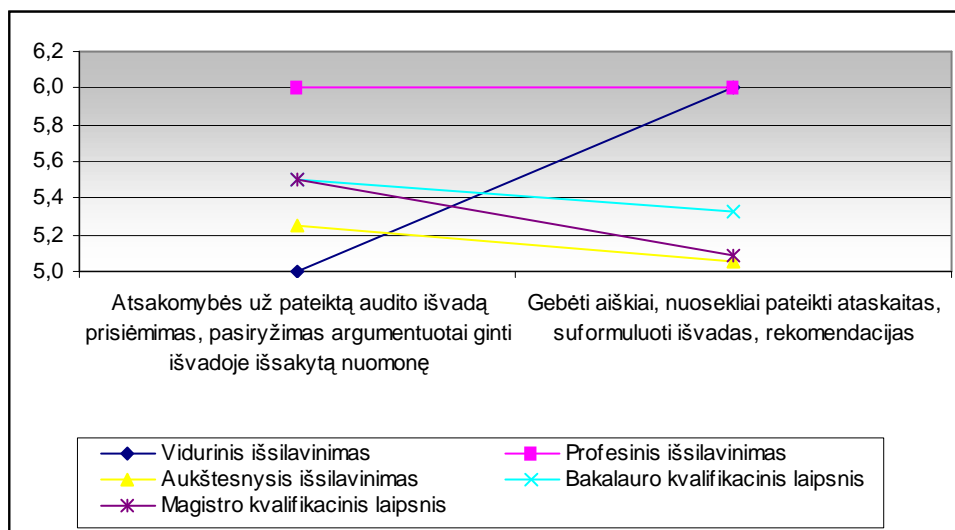
Auditoriaus kompetencijos elementų reikšmingumas	Vidurinis išsilavinimas	Profesinis išsilavinimas	Aukštesnysis išsilavinimas	Bakalauro kvalifikacinis laipsnis	Magistro kvalifikacinis laipsnis
Auditorius turi būti tvirtas ir nepasiduoti jokiam audituojamo projekto vykdytojo ar organizacijos poveikiui	5,00	6,00	4,65	4,84	4,71
Auditorius turi būti objektyvus ir nešališkas, ginti viešą interesą.	5,00	6,00	4,78	5,07	5,21
Gebėti greitai, lanksčiai orientuotis, atsižvelgiant į audituojamojo projekto, organizacijos specifiką	6,00	6,00	4,83	5,23	4,71
Gebėti suvokti save kaip asmenį, kuris ne tik tikrina bei pateikia galutinę nuomonę	6,00	6,00	3,60	4,33	3,62

Respondentų išsilavinimo įtaka auditoriaus specialiesiems gebėjimams

Auditoriaus kompetencijos elementų reikšmingumas	Vidurinis išsilavinimas	Profesinis išsilavinimas	Aukštesnysis išsilavinimas	Bakalauro kvalifikacinis laipsnis	Magistro kvalifikacinis laipsnis

Auditorius turi turėti bendrosios audito praktikos, teisinių bei techninių sričių žinių	6,00	6,00	5,10	5,44	5,65
Auditoriaus gebėjimas iš anksto apgalvoti ir sistemingai vykdyti auditavimo planą bei gebėti parodyti tai, kas yra tikrinama	6,00	6,00	4,65	5,12	5,03
Gebėjimas atlikti auditą organizuotai, struktūrizuotai ir laiku, esant poreikiui, griežtai laikytis sutartų patikrinimo atlikimo terminų	5,00	6,00	5,03	5,18	5,21

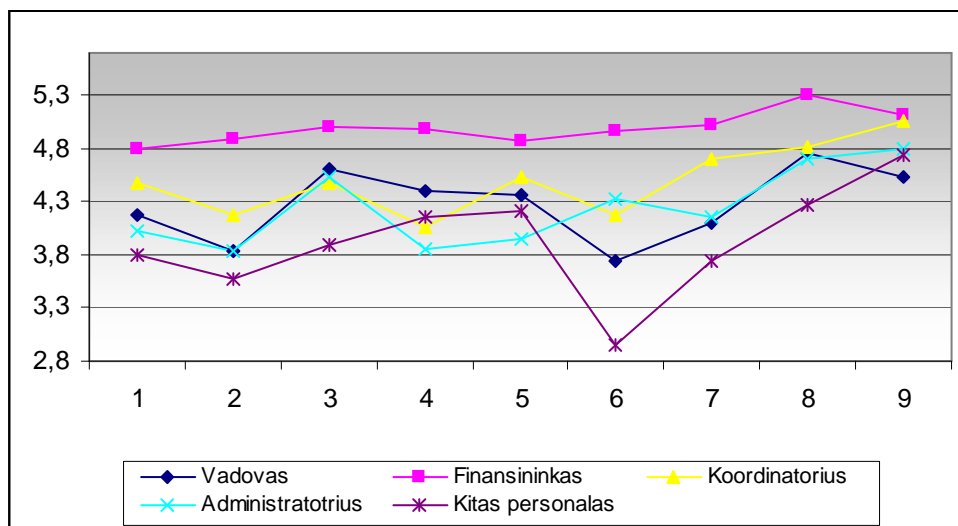

Respondentų išsilavinimo įtaka auditoriaus gebėjimui pateikti galutinį įvertinimą

Auditoriaus kompetencijos elementų reikšmingumas	Vidurinis išsilavinimas	Profesinis išsilavinimas	Aukštesnysis išsilavinimas	Bakalauro kvalifikacinis laipsnis	Magistro kvalifikacinis laipsnis
Atsakomybės už pateiktą audito išvadą prisiėmimas, pasiryžimas argumentuotai ginti išvadoje išsakytą nuomonę	5,00	6,00	5,25	5,50	5,50
Gebėti aiškiai, nuosekliai pateikti ataskaitas, suformuluoti išvadas, rekomendacijas	6,00	6,00	5,05	5,32	5,09

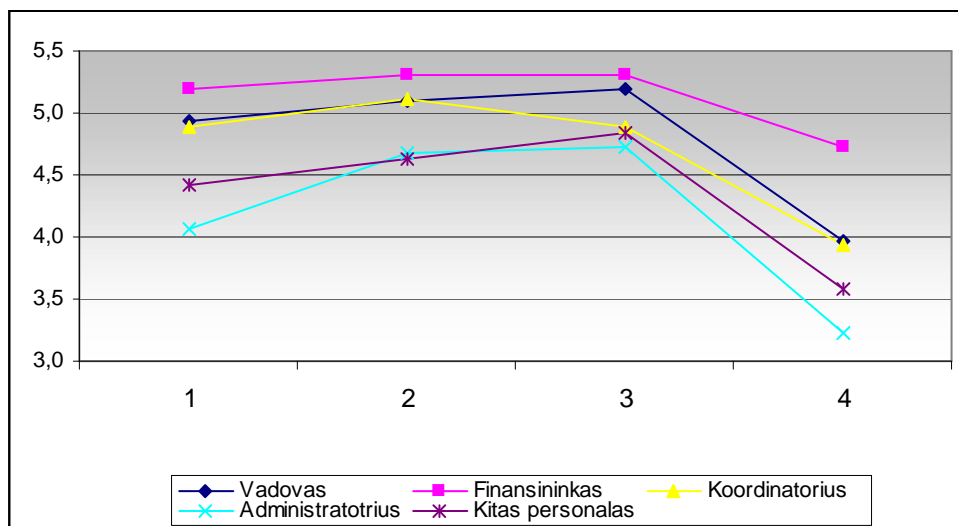
Respondentų užimamų pareigų įtaka

Respondentų užimamų pareigų įtaka bendriesiems gebėjimams

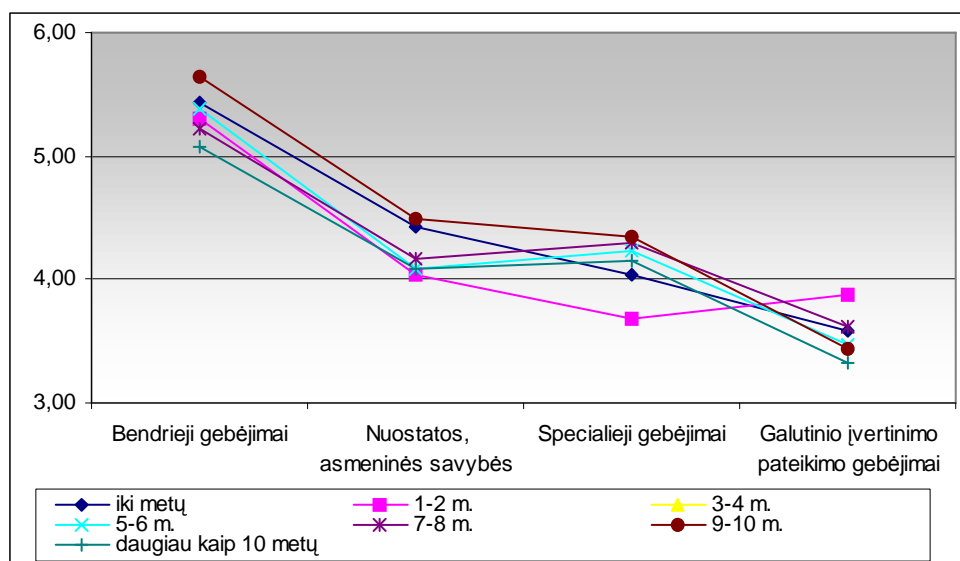
		Vadovas	Finansininkas	Koordinatorius	Administratrotorius	Kitas personalas
1	Bendrosios vadybos žinios	4,17	4,81	4,47	4,02	3,79
2	Gebėti taikyti matematinius, statistinius informacijos apdorojimo metodus	3,83	4,88	4,18	3,84	3,58
3	Gebėjimas derinti auditoriaus veikloje būdingą reiklumą su geranorišku bendradarbiavimu	4,60	5,00	4,47	4,53	3,89
4	Gebėjimas išvengti atvirų konfliktinių situacijų	4,40	4,99	4,06	3,86	4,16
5	Gebėjimas dirbti komandoje, esant poreikiui, pasitelkti kitų specialistų pagalbą	4,37	4,87	4,53	3,95	4,21
6	Turi mokėti užsienio kalbą, gebėti interpretuoti užsienio kalba pateikiamus dokumentus	3,73	4,97	4,18	4,33	2,95
7	Gebėjimas taikyti įvairius tyrimo metodus, logiškai mąstyti, kritiškai analizuoti ir vertinti	4,10	5,01	4,71	4,16	3,74
8	Žinoti bendrosios etikos taisykles ir jomis vadovautis savo praktinėje veikloje	4,77	5,30	4,82	4,70	4,26
9	Gebėjimas naudotis šiuolaikinėmis informacijos technologijomis	4,53	5,12	5,06	4,79	4,74

Respondentų užimamų pareigų įtaka auditoriaus nuostatomis, asmeninėms savybėms

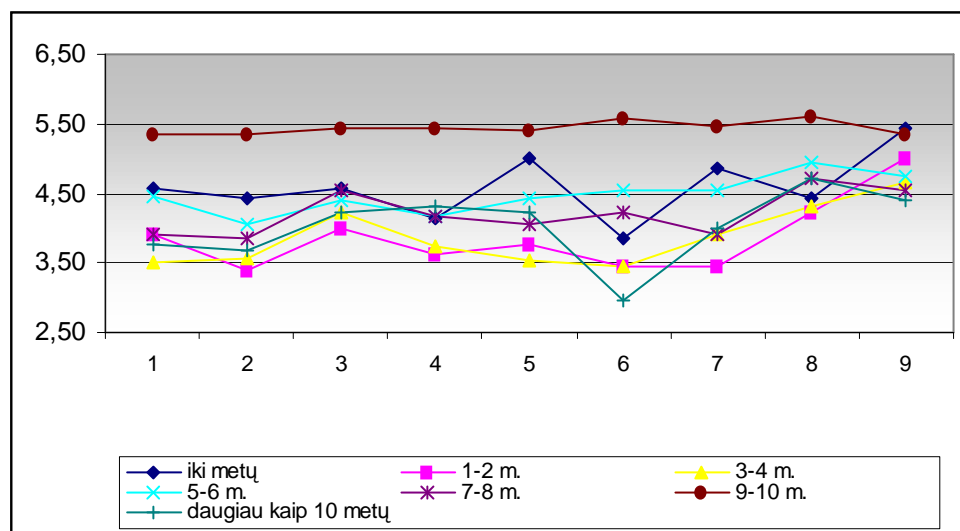
		Vadovas	Finansininkas	Koordinatorius	Administratotrius	Kitas personalas
1	Auditorius turi būti tvirtas ir nepasiduoti jokiam audituojamo projekto vykdytojo ar organizacijos poveikiui, kuris turėtų įtakos galutiniam audito įvertinimui	4,93	5,19	4,88	4,07	4,42
2	Auditorius turi būti objektyvus ir nešališkas, ginti viešą interesą.	5,10	5,30	5,12	4,67	4,63
3	Gebėti greitai, lanksčiai orientuotis, atsižvelgiant į audituojamojo projekto, organizacijos specifiką, keičiantis įstatymų, reglamentų praktiniam taikymui	5,20	5,30	4,88	4,72	4,84
4	Gebėti suvokti save kaip asmenį, kuris ne tik tikrina bei pateikia galutinę nuomonę, bet kartu mokosi su tais, kuriuos tikrina	3,97	4,73	3,94	3,23	3,58

Respondentų profesinės patirties įtaka

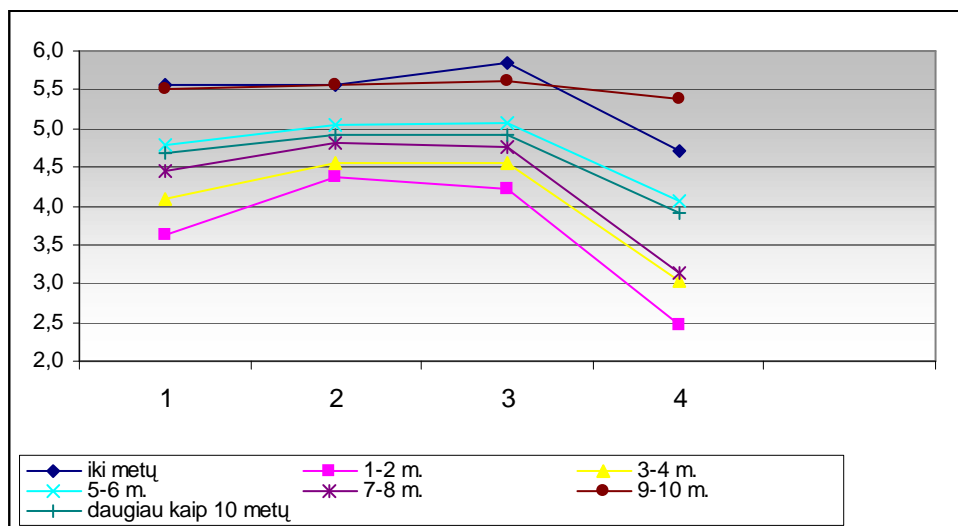
Respondentų profesinės patirties įtaka vertinant auditoriaus kompetencijų raišką

	iki metų	1-2 m.	3-4 m.	5-6 m.	7-8 m.	9-10 m.	daugiau kaip 10 metų
Bendrieji gebėjimai	5,43	5,31	5,04	5,38	5,23	5,64	5,07
Nuostatos, asmeninės savybės	4,43	4,03	4,02	4,08	4,17	4,50	4,08
Specialieji gebėjimai	4,03	3,67	4,01	4,23	4,30	4,35	4,15
Galutinio įvertinimo pateikimo gebėjimai	3,59	3,87	3,88	3,47	3,62	3,44	3,32

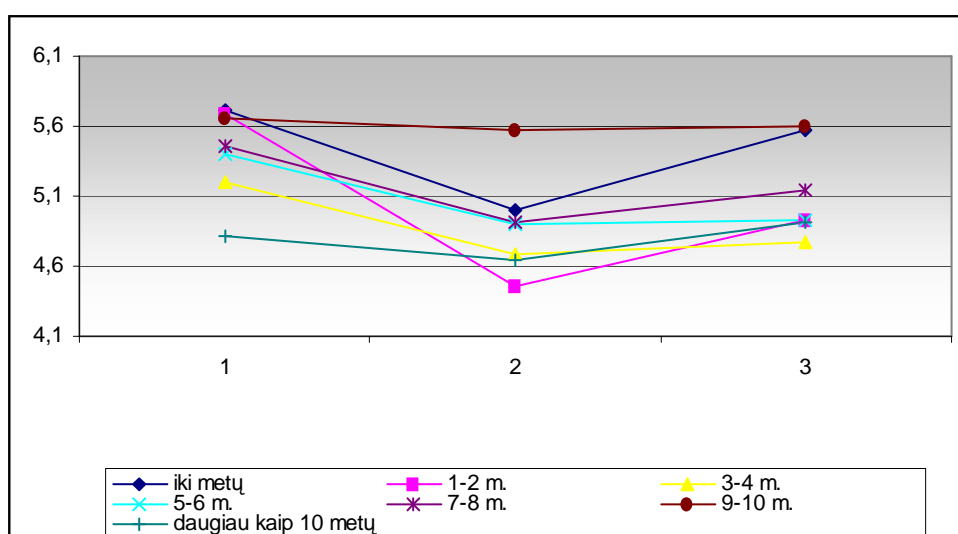
Respondentų profesinės patirties įtaka bendriesiems auditoriaus gebėjimams

		iki metų	1-2 m.	3-4 m.	5-6 m.	7-8 m.	9-10 m.	daugiau kaip 10 metų
1	Bendrosios vadybos žinios	4,57	3,92	3,51	4,47	3,91	5,34	3,77
2	Gebėti taikyti matematinius, statistinius informacijos apdorojimo metodus	4,43	3,38	3,57	4,07	3,86	5,34	3,68
3	Gebėjimas derinti auditoriaus veikloje būdingą reiklumą su geranorišku bendradarbiavimu	4,57	4,00	4,23	4,40	4,55	5,43	4,23
4	Gebėjimas išvengti atvirų konfliktinių situacijų	4,14	3,62	3,74	4,17	4,18	5,43	4,32
5	Gebėjimas dirbti komandoje, esant poreikiui, pasitelkti kitų specialistų pagalbą	5,00	3,77	3,54	4,43	4,05	5,40	4,23
6	Turi mokėti užsienio kalbą, gebėti interpretuoti užsienio kalba pateikiamus dokumentus	3,86	3,46	3,46	4,53	4,23	5,57	2,95
7	Gebėjimas taikyti įvairius tyrimo metodus, logiškai mąstyti, kritiškai analizuoti ir vertinti	4,86	3,46	3,91	4,53	3,91	5,47	4,00
8	Žinoti bendrosios etikos taisykles ir jomis vadovautis savo praktinėje veikloje	4,43	4,23	4,31	4,93	4,73	5,62	4,73
9	Gebėjimas naudotis šiuolaikinėmis informacijos technologijomis	5,43	5,00	4,66	4,73	4,55	5,36	4,41

Respondentų profesinės patirties įtaka auditoriaus nuostatomis, vertybėms

		iki metų	1-2 m.	3-4 m.	5-6 m.	7-8 m.	9-10 m.	daugiau kaip 10 metų
1	Auditorius turi būti tvirtas ir nepasiduoti jokiam audituojamo projekto vykdytojo ar organizacijos poveikiui, kuris turėtų įtakos galutiniam audito įvertinimui	5,57	3,62	4,09	4,80	4,45	5,52	4,68
2	Auditorius turi būti objektyvus ir nešališkas, ginti viešą interesą.	5,57	4,38	4,54	5,03	4,82	5,55	4,91
3	Gebėti greitai, lanksčiai orientuotis, atsižvelgiant į audituojamo projekto, organizacijos specifiką, keičiantis įstatymų, reglamentų praktiniam taikymui	5,86	4,23	4,54	5,07	4,77	5,62	4,91
4	Gebėti suvokti save kaip asmenį, kuris ne tik tikrina bei pateikia galutinę nuomonę, bet kartu mokosi su tais, kuriuos tikrina	4,71	2,46	3,03	4,07	3,14	5,38	3,91

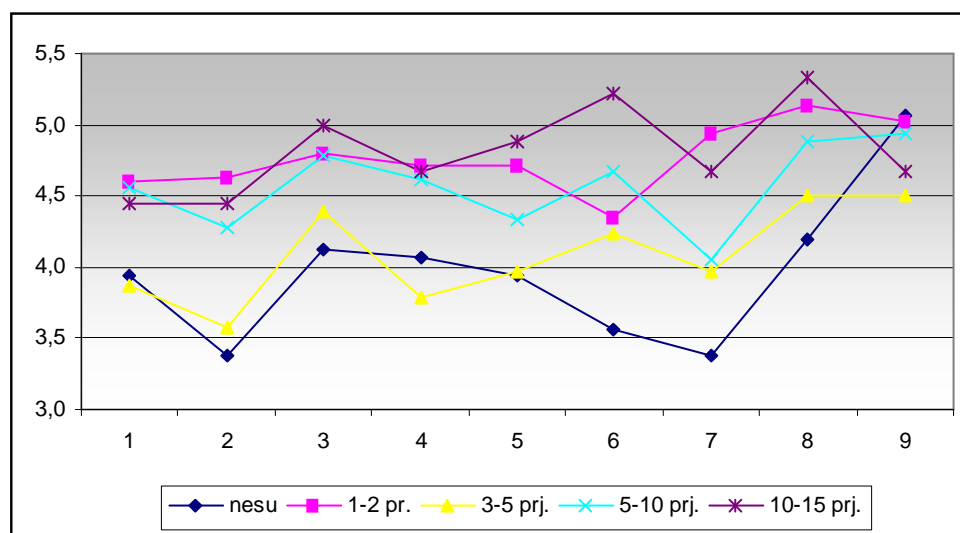

Respondentų profesinės patirties įtaka auditoriaus specialiesiems gebėjimams

		iki metų	1-2 m.	3-4 m.	5-6 m.	7-8 m.	9-10 m.	daugiau kaip 10 metų
1	Auditorius turi turėti bendrosios audito praktikos, teisinių bei techninių sričių žinių	5,71	5,69	5,20	5,40	5,45	5,66	4,82

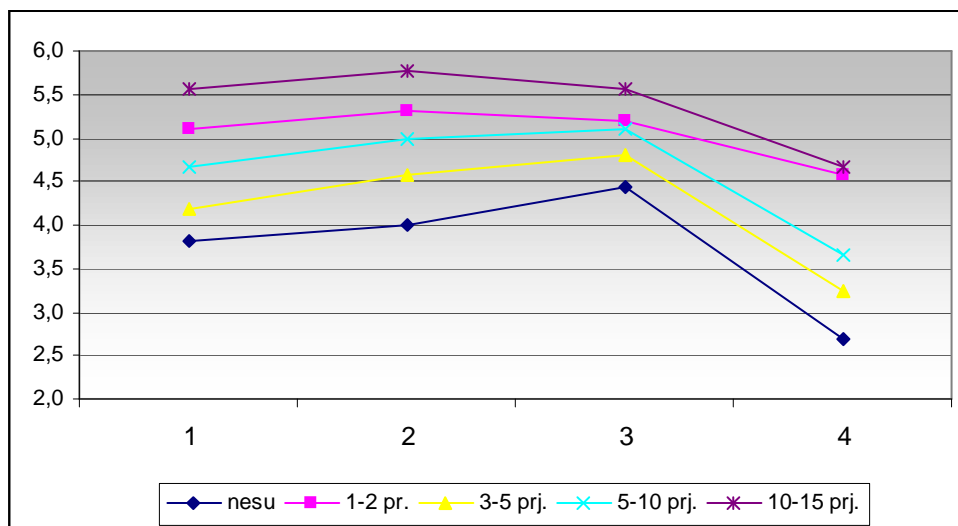
2	Auditoriaus gebėjimas iš anksto apgalvoti ir sistemingai vykdyti auditavimo planą bei gebėti parodyti tai, kas yra tikrinama	5,00	4,46	4,69	4,90	4,91	5,57	4,64
3	Gebėjimas atlikti auditą organizuotai, struktūrizuotai ir laiku, esant poreikiui, griežtai laikytis sutartų patikrinimo atlikimo terminų	5,57	4,92	4,77	4,93	5,14	5,60	4,91

Respondentų vykdytų projektų skaičiaus įtaka

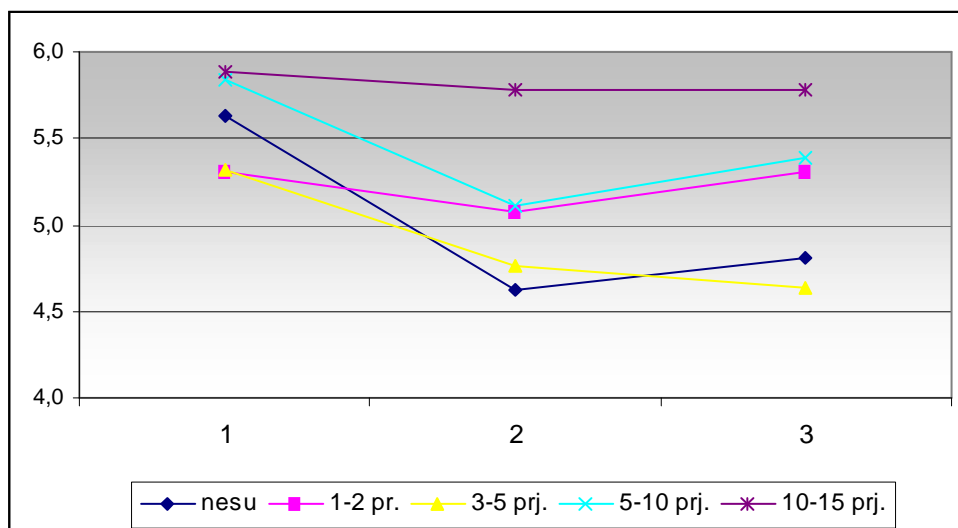
Respondentų vykdytų projektų skaičiaus įtaka bendriesiems auditoriaus gebėjimams

		nesu	1-2 pr.	3-5 pr.	5-10 pr.	10-15 pr.
1	Bendrosios vadybos žinios	3,94	4,59	3,87	4,56	4,44
2	Gebėti taikyti matematinius, statistinius informacijos apdorojimo metodus	3,38	4,63	3,58	4,28	4,44
3	Gebėjimas derinti auditoriaus veikloje būdingą reiklumą su geranorišku bendradarbiavimu	4,13	4,79	4,39	4,78	5,00
4	Gebėjimas išvengti atvirų konfliktinių situacijų	4,06	4,72	3,79	4,61	4,67
5	Gebėjimas dirbti komandoje, esant poreikiui, pasitelkti kitų specialistų pagalbą	3,94	4,72	3,97	4,33	4,89
6	Turi mokėti užsienio kalbą, gebėti interpretuoti užsienio kalba pateikiamus dokumentus	3,56	4,35	4,24	4,67	5,22
7	Gebėjimas taikyti įvairius tyrimo metodus, logiškai mąstyti, kritiškai analizuoti ir vertinti	3,38	4,93	3,97	4,06	4,67
8	Žinoti bendrosios etikos taisykles ir jomis vadovautis savo praktinėje veikloje	4,19	5,14	4,50	4,89	5,33
9	Gebėjimas naudotis šiuolaikinėmis informacijos technologijomis	5,06	5,03	4,50	4,94	4,67

respondentų profesinės patirties įtaka auditoriaus nuostatoms, asmeninėms savybėms

		nesu	1-2 pr.	3-5 prj.	5-10 prj.	10-15 prj.
1	Auditorius turi būti tvirtas ir nepasiduoti jokiam audituojamo projekto vykdytojo ar organizacijos poveikiui, kuris turėtų įtakos galutiniam audito įvertinimui	3,81	5,09	4,18	4,67	5,56
2	Auditorius turi būti objektyvus ir nešališkas, ginti viešą interesą.	4,00	5,30	4,58	5,00	5,78
3	Gebėti greitai, lanksčiai orientuotis, atsižvelgiant į audituojamojo projekto, organizacijos specifiką, keičiantis įstatymų, reglamentų praktiniam taikymui	4,44	5,19	4,82	5,11	5,56
4	Gebėti suvokti save kaip asmenį, kuris ne tik tikrina bei pateikia galutinę nuomonę, bet kartu mokosi su tais, kuriuos tikrina	2,69	4,58	3,24	3,67	4,67

Respondentų profesinės patirties įtaka auditoriaus specifiniams gebėjimams

		nesu	1-2 pr.	3-5 prj.	5-10 prj.	10-15 prj.
1	Auditorius turi turėti bendrosios audito praktikos, teisinių bei techninių sričių žinių	5,63	5,30	5,32	5,83	5,89
2	Auditoriaus gebėjimas iš anksto apgalvoti ir sistemingai vykdyti auditavimo planą bei gebėti parodyti tai, kas yra tikrinama	4,63	5,08	4,76	5,11	5,78
3	Gebėjimas atlikti auditą organizuotai, struktūrizuotai ir laiku, esant poreikiui, griežtai laikytis sutartų patikrinimo atlikimo terminų	4,81	5,30	4,63	5,39	5,78

AUDITORIAUS KOMPETENCIJŲ, ATSPINDĖTŲ ANTRAJAME FAKTORIUJE, GRUPĖ**1. Bendrosios auditoriaus kompetencijos**

	Matematinių, statistinių metodų taikymas analizuojant projekto išlaidų pagrįstumą, buhalterinės apskaitos tinkamumą		Audituojamos organizacijos valdymo ir darbo organizavimo supratimas		Savo, kaip patarėjo, o ne kontroliuojančio asmens, vaidmens supratimas, gebėjimas empatiškai įsijausti į projekto vykdytojo situaciją, geranoriško bendradarbiavimo siekimas	
	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai
Visai nepasireiškė	26	14,5%	26	14,5%	29	16,2%
Šiek tiek pasireiškė, buvo galima pastebėti	36	20,1%	45	25,1%	32	17,9%
Ko gero pasireiškė, tačiau iki galo neatsiskleidė	46	25,7%	29	16,2%	36	20,1%
Pasireiškė, tai buvo matyti	26	14,5%	36	20,1%	32	17,9%
Labai aiškiai pasireiškė	45	25,1%	43	24,0%	50	27,9%

	Gebėjimas pasinaudojus savo įgyta patirtimi priimti sprendimus, neturint visos reikiamos informacijos		Užsienio kalba pateiktų audituojamo projekto reikalavimų analizavimas, interpretavimas		Šiuolaikinių informacinių priemonių naudojimas	
	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai
Visai nepasireiškė	40	22,3%	43	24,0%	1	,6%
Šiek tiek pasireiškė, buvo galima pastebėti	39	21,8%	29	16,2%	2	1,1%
Ko gero pasireiškė, tačiau iki galo neatsiskleidė	34	19,0%	29	16,2%	23	12,8%
Pasireiškė, tai buvo matyti	24	13,4%	35	19,6%	66	36,9%
Labai aiškiai pasireiškė	42	23,5%	43	24,0%	87	48,6%

	Gebėjimas diplomatiškai elgtis ir išvengti konfliktinių situacijų, esant nuomonių nesutapimui tarp projekto vykdančios		Gebėjimas atsiriboti nuo projekte dalyvaujančių dalyvių nuomonės ir viešo intereso gynimas		Gebėjimas dirbti komandoje, deleguoti užduotis kolegoms, pasinaudoti žmogiškaisiais ir kitais susijusiais ištekliais, kurie reikalingi audito procesui valdyti		Atsakomybės prisiėmimas už audito metu priimtus sprendimus, galinčius įtakoti tolimesnį projekto įgyvendinimą	
	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai
Visai nepasireiškė	21	11,7%	8	4,5%	23	12,8%	10	5,6%
Šiek tiek pasireiškė, buvo galima pastebėti	42	23,5%	33	18,4%	51	28,5%	19	10,6%
Ko gero pasireiškė, tačiau iki galo neatsiskleidė	25	14,0%	50	27,9%	30	16,8%	44	24,6%
Pasireiškė, tai buvo matyti	44	24,6%	35	19,6%	24	13,4%	49	27,4%
Labai aiškiai pasireiškė	47	26,3%	53	29,6%	51	28,5%	57	31,8%

2. Specialiosios auditoriaus kompetencijos

	Gebėjimas nustatyti išlaidų tinkamumą/netinkamumą, įvertinant prekių ir paslaugų išsigijimą; biudžeto išlaidų paskirstymą tarp kategorijų		Žinios apie projektui numatytus reikalavimus		Auditoriaus gebėjimas nustatyti tai, kas bus tikrinama priklausomai nuo vykdomo projekto specifikos, atsižvelgiant į dažniausiai pasitaikančias problemas		Bendrosios buhalterinės apskaitos išmanymas	
	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai
Visai nepasireiškė	5	2,8%	6	3,4%	-		-	-
Šiek tiek pasireiškė, buvo galima pastebėti	18	10,1%	14	7,8%	9	5,0%	-	-
Ko gero pasireiškė, tačiau iki galo neatsiskleidė	49	27,4%	40	22,3%	27	15,1%	6	3,4%
Pasireiškė, tai buvo matyti	34	19,0%	39	21,8%	75	41,9%	98	54,7%
Labai aiškiai pasireiškė	73	40,8%	80	44,7%	68	38,0%	75	41,9%

	Gebėjimas įvertinti projekte sukurtų ir išgytų prekių bei paslaugų kokybę, atsižvelgiant į projekto programos tikslus ir į turimus tam įgyvendinti išteklius		Žinojimas ir gebėjimas lanksčiai bei kūrybingai taikyti auditinės veiklos metodus, atsižvelgdamas į audituojamo projekto struktūrą		Žinios apie ES finansuojamo projekto administravimo ypatumus, būdingus organizacijai, kuriame vykdomas projektas, tipui		Gebėjimas kruopščiai, planingai, sistemingai atlikti auditą, laikantis nustatyto ir audituojamos organizacijos atstovams suprantamo patikrinimo plano ir tvarkos	
	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai
Visai nepasireiškė	8	4,5%	20	11,2%	15	8,4%	1	,6%
Šiek tiek pasireiškė, buvo galima pastebėti	25	14,0%	32	17,9%	20	11,2%	10	5,6%
Ko gero pasireiškė, tačiau iki galo neatsiskleidė	46	25,7%	33	18,4%	46	25,7%	43	24,0%
Pasireiškė, tai buvo matyti	36	20,1%	34	19,0%	39	21,8%	52	29,1%
Labai aiškiai pasireiškė	64	35,8%	60	33,5%	59	33,0%	73	40,8%

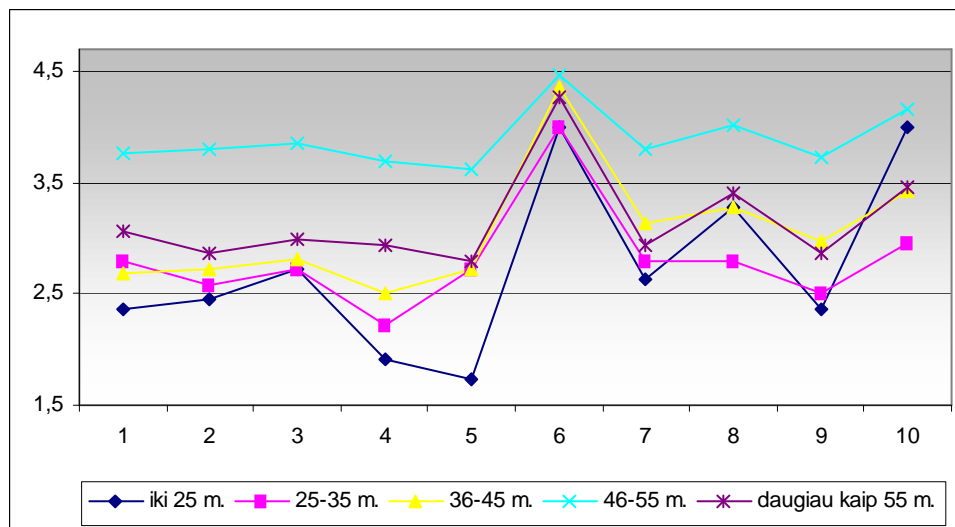
3. Išvadų pateikimas

	Gebėjimas pateikti argumentuotą audito išvadą, ją pagrįsti nuorodomis į projekto vykdymą reglamentuojančius teisės aktus, įstatymus		Gebėjimas argumentuotai pateikti projekto administravimo ar vykdymo procese nustatytus netikslumus, keliamus projekto įgyvendinimui		Gebėjimas kūrybiškai, lanksčiai spręsti projektų rengimo ir vykdymo stadijoje išskylančias problemas, rasti tinkamiausią problemų sprendimo būdą	
	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai
Visai nepasireiškė	4	2,2%	2	1,1%	8	4,5%
Šiek tiek pasireiškė, buvo galima pastebėti	20	11,2%	20	11,2%	28	15,6%
Ko gero pasireiškė, tačiau iki galo neatsiskleidė	28	15,6%	49	27,4%	52	29,1%
Pasireiškė, tai buvo matyti	52	29,1%	44	24,6%	33	18,4%
Labai aiškiai pasireiškė	75	41,9%	64	35,8%	58	32,4%

	Gebėjimas teisingai, suprantamai ir tuo pačiu lanksčiai aiškinti įstatymų ir reglamentų, susijusių su ES paramos finansavimu, taikymo praktikoje įvairovės		Gebėjimas planuoti laiką taip, kad būtų laikomasi griežtai sutartų audito atlikimo terminų, siekiant laiku pateikti audito ataskaitą projektą administruojančiai agentūrai	
	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai
Visai nepasireiškė	3	1,7%	3	1,7%
Šiek tiek pasireiškė, buvo galima pastebėti	26	14,5%	20	11,2%
Ko gero pasireiškė, tačiau iki galo neatsiskleidė	24	13,4%	36	20,1%
Pasireiškė, tai buvo matyti	69	38,5%	43	24,0%
Labai aiškiai pasireiškė	57	31,8%	77	43,0%

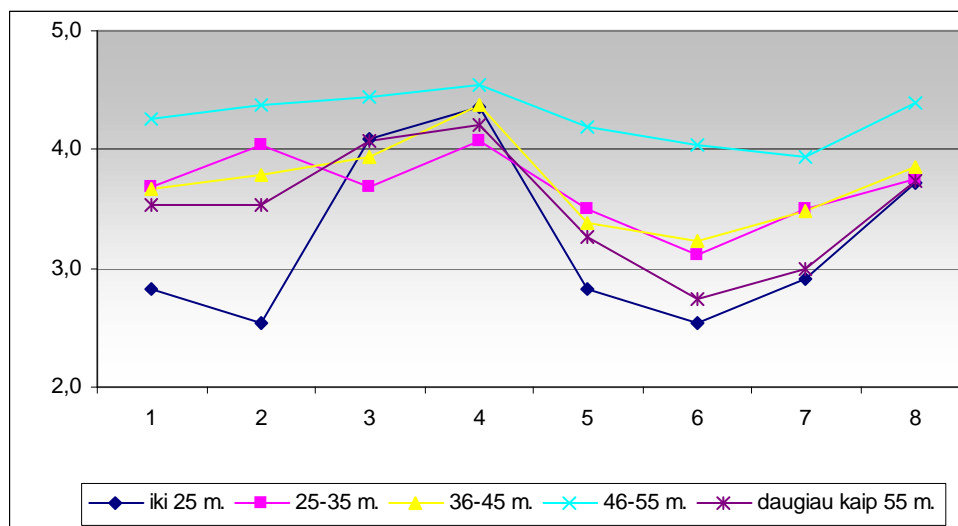
Demografinių kintamųjų įtaka auditoriaus kompetencijų raiškai

Respondentų amžiaus įtaka

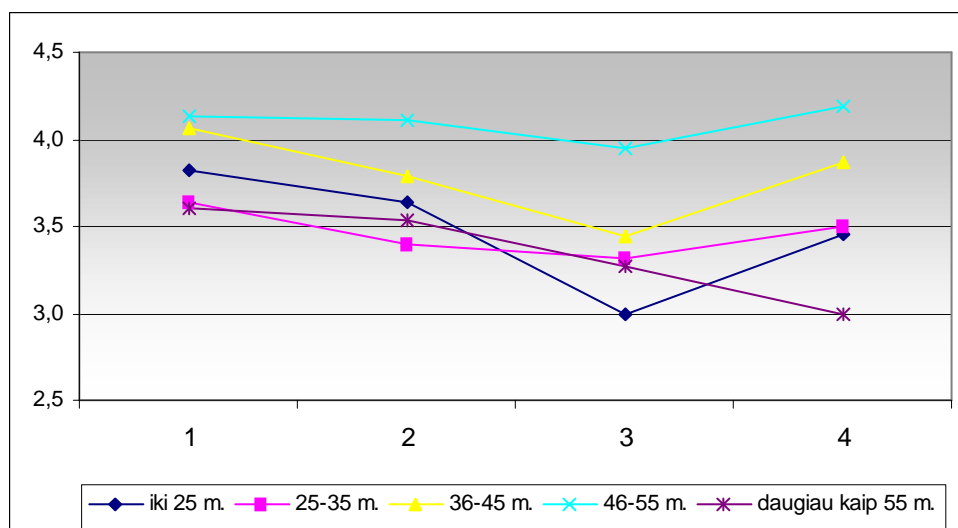
Respondentų amžiaus įtaka bendrųjų auditoriaus gebėjimų raiškai

		iki 25 m.	25-35 m.	36-45 m.	46-55 m.	daugiau kaip 55 m.
1	Matematinė, statistinė metodų taikymas analizuojant projekto išlaidų pagrįstumą, buhalterinės apskaitos tinkamumą	2,36	2,79	2,69	3,77	3,07
2	Audituojamos organizacijos valdymo ir darbo organizavimo supratimas	2,45	2,57	2,73	3,81	2,87
3	Savo, kaip patarėjo, o ne kontroliuojančio asmens, vaidmens supratimas, gebėjimas empatiškai įsijausti į projekto vykdytojo situaciją, geranoriško bendradarbiavimo siekimas	2,73	2,71	2,81	3,86	3,00
4	Gebėjimas pasinaudoti savo įgyta patirtimi priimti sprendimus, neturint visos reikiamos informacijos	1,91	2,21	2,50	3,68	2,93
5	Užsienio kalba pateiktų audituojamo projekto reikalavimų analizavimas, interpretavimas	1,73	2,71	2,73	3,62	2,80
6	Šiuolaikinių informacinių priemonių naudojimas	4,00	4,00	4,37	4,47	4,27
7	Gebėjimas diplomatiškai elgtis ir išvengti konfliktinių situacijų, esant nuomonių nesutapimui tarp projekto vykdančios	2,64	2,79	3,13	3,79	2,93
8	Gebėjimas atsiriboti nuo projekte dalyvaujančių dalyvių nuomonės ir viešo intereso gynimas	3,27	2,79	3,29	4,01	3,40
9	Gebėjimas dirbti komandoje, deleguoti užduotis kolegoms, pasinaudoti žmogiškaisiais ir kitais susijusiais ištekliais, kurie reikalingi audito procesui valdyti	2,36	2,50	2,98	3,73	2,87
10	Atsakomybės prisiėmimas už audito metu priimtus sprendimus, galinčius įtakoti tolimesnį projekto įgyvendinimą	4,00	2,96	3,42	4,16	3,47

Respondentų amžiaus įtaka specialiųjų auditorius gebėjimų raiškai

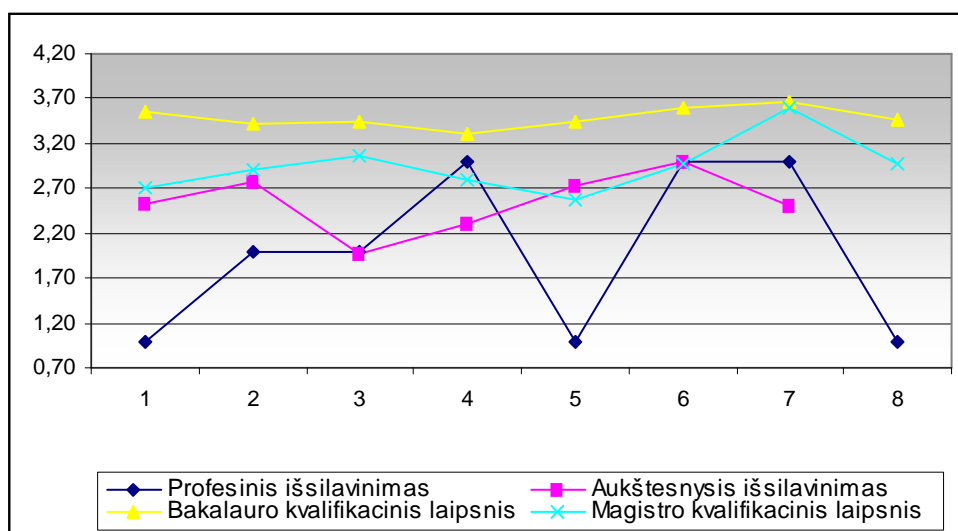
		iki 25 m.	25-35 m.	36-45 m.	46-55 m.	daugiau kaip 55 m.
1	Gebėjimas nustatyti išlaidų tinkamumą/netinkamumą, įvertinant prekių ir paslaugų įsigijimą; biudžeto išlaidų paskirstymą tarp kategorijų	2,818	3,679	3,673	4,260	3,533
2	Žinios apie projektui numatytus reikalavimus	2,545	4,036	3,788	4,370	3,533
3	Auditoriaus gebėjimas nustatyti tai, kas bus tikrinama priklausomai nuo vykdomo projekto specifikos, atsižvelgiant į dažniausiai pasitaikančias problemas	4,091	3,679	3,942	4,452	4,067
4	Bendrosios buhalterinės apskaitos išmanymas	4,364	4,071	4,385	4,548	4,200
5	Gebėjimas įvertinti projekte sukurtų ir įsigytų prekių bei paslaugų kokybę, atsižvelgiant į projekto programos tikslus ir į turimus tam įgyvendinti išteklius	2,818	3,500	3,385	4,192	3,267
6	Žinojimas ir gebėjimas lanksčiai bei kūrybingai taikyti auditinės veiklos metodus, atsižvelgdamas į audituojamo projekto struktūrą	2,545	3,107	3,231	4,041	2,733
7	Žinios apie ES finansuojamo projekto administravimo ypatumus, būdingus organizacijai, kuriame vykdomas projektas, tipui	2,909	3,500	3,481	3,945	3,000
8	Gebėjimas kruopščiai, planingai, sistemingai atlikti auditą, laikantis nustatyto ir audituojamos organizacijos atstovams suprantamo patikrinimo plano ir tvarkos	3,727	3,750	3,846	4,397	3,733

Respondentų amžiaus įtaka auditoriaus gebėjimui pateikti galutinį rezultatą raiškai

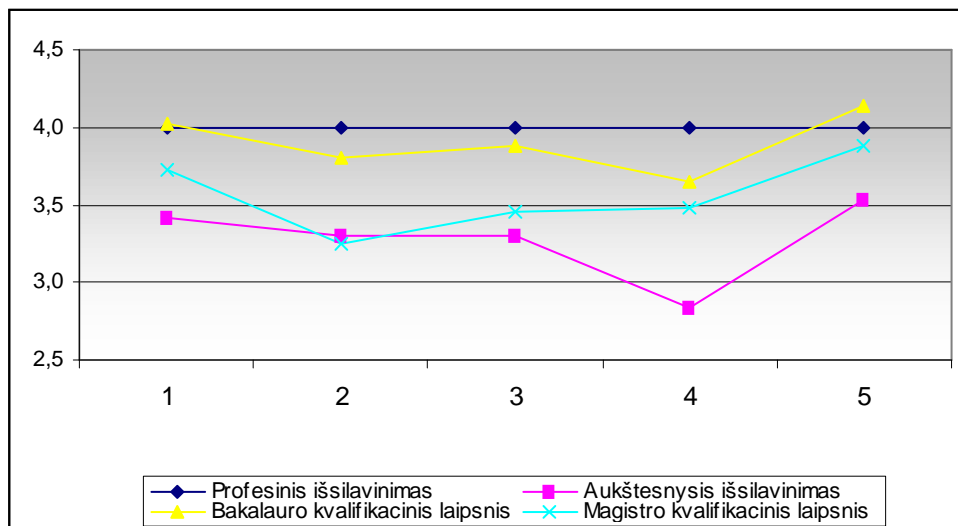
		iki 25 m.	25-35 m.	36-45 m.	46-55 m.	daugiau kaip 55 m.
1	Gebėjimas pateikti argumentuotą audito išvadą, ją pagrįsti nuorodomis į projekto vykdymą reglamentuojančius teisės aktus, įstatymus	3,82	3,64	4,06	4,14	3,60
2	Gebėjimas argumentuotai pateikti projekto administravimo ar vykdymo procese nustatytus netikslumus, keliamus projekto įgyvendinimui	3,64	3,39	3,79	4,11	3,53
3	Gebėjimas kūrybiškai, lanksčiai spręsti projektų rengimo ir vykdymo stadijoje iškilančias problemas, rasti tinkamiausią problemų sprendimo būdą	3,00	3,32	3,44	3,95	3,27
4	Gebėjimas teisingai, suprantamai ir tuo pačiu lanksčiai aiškinti įstatymų ir reglamentų, susijusių su ES paramos finansavimu, taikymo praktikoje įvairoves	3,45	3,50	3,87	4,19	3,00

Respondentų išsilavinimo įtaka

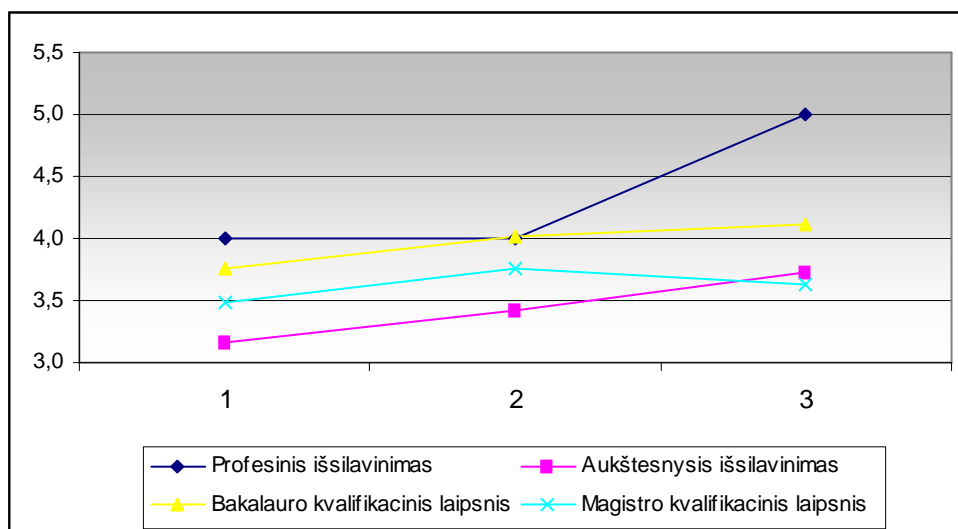
Respondentų išsilavinimo įtaka auditoriaus bendrųjų gebėjimų raiškai

		Profesinis išsilavinimas	Aukštesnysis išsilavinimas	Bakalauro kvalifikacinis laipsnis	Magistro kvalifikacinis laipsnis
1	Matematinų, statistinių metodų taikymas analizuojant projekto išlaidų pagrįstumą, buhalterinės apskaitos tinkamumą	1,00	2,53	3,55	2,70
2	Audituojamos organizacijos valdymo ir darbo organizavimo supratimas	2,00	2,78	3,42	2,91
3	Savo, kaip patarėjo, o ne kontroliuojančio asmens, vaidmens supratimas, gebėjimas empatiškai įsijausti į projekto vykdytojo situaciją, geranoriško bendradarbiavimo siekimas	2,00	1,97	3,45	3,06
4	Gebėjimas pasinaudojus savo įgyta patirtimi priimti sprendimus, neturint visos reikiamos informacijos	3,00	2,31	3,30	2,79
5	Užsienio kalba pateiktų audituojamo projekto reikalavimų analizavimas, interpretavimas	1,00	2,72	3,43	2,58
6	Gebėjimas diplomatiškai elgtis ir išvengti konfliktinių situacijų, esant nuomonių nesutapimui tarp projekto vykdančios	3,00	3,00	3,60	2,97
7	Gebėjimas atsiriboti nuo projekte dalyvaujančių dalyvių nuomonės ir viešo intereso gynimas	3,00	2,50	3,66	3,61
8	Gebėjimas dirbti komandoje, deleguoti užduotis kolegoms, pasinaudoti žmogiškaisiais ir kitais susijusiais ištekliais, kurie reikalingi audito procesui valdyti	1,00	-	3,46	2,97

Respondentų išsilavinimo įtaka specialiesiems auditoriaus gebėjimams

		Profesinis išsilavinimas	Aukštesnysis išsilavinimas	Bakalauro kvalifikacinis laipsnis	Magistro kvalifikacinis laipsnis
1	Gebėjimas nustatyti išlaidų tinkamumą/netinkamumą, įvertinant prekių ir paslaugų įsigijimą; biudžeto išlaidų paskirstymą tarp kategorijų	4,00	3,42	4,03	3,73
2	Žinios apie ES finansuojamo projekto administravimo ypatumus, būdingus organizacijai, kuriame vykdomas projektas, tipui	4,00	3,31	3,80	3,24
3	Gebėjimas įvertinti projekte sukurtų ir įsigytų prekių bei paslaugų kokybę, atsižvelgiant į projekto programos tikslus ir į turimus tam įgyvendinti išteklius	4,00	3,31	3,88	3,45
4	Žinojimas ir gebėjimas lanksčiai bei kūrybingai taikyti auditinės veiklos metodus, atsižvelgdamas į audituojamo projekto struktūrą	4,00	2,83	3,65	3,48
5	Žinios apie projektui numatytus reikalavimus	4,00	3,53	4,14	3,88

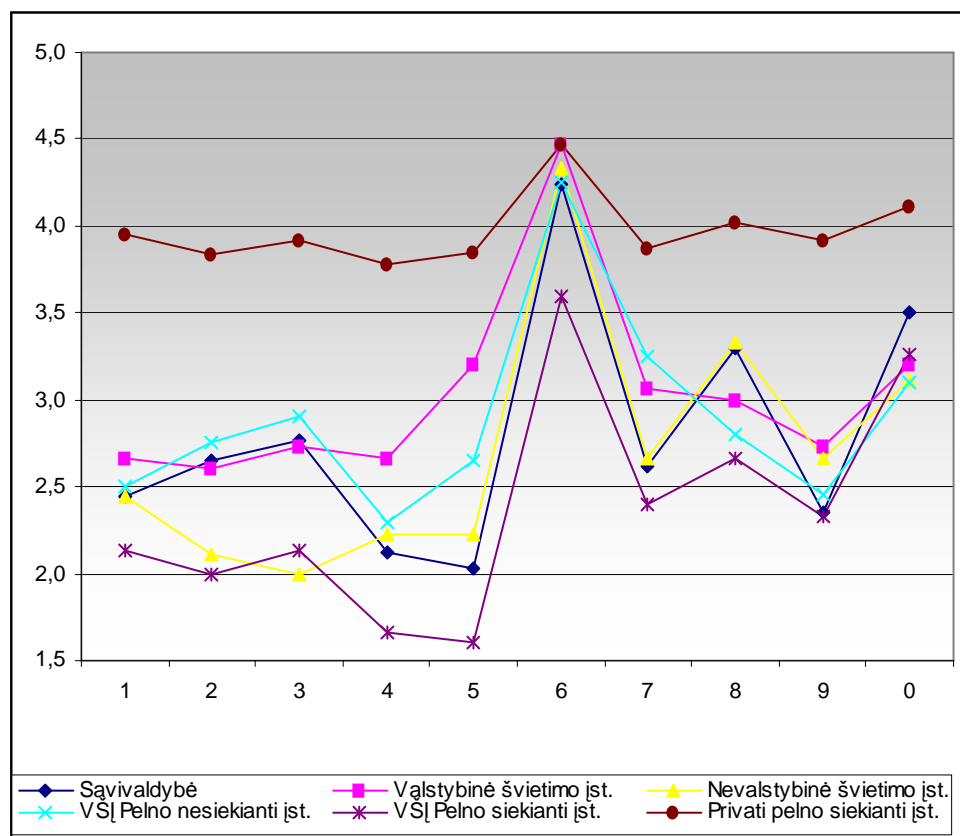

Respondentų išsilavinimo įtaka auditoriaus gebėjimui pateikti galutinį rezultatą

		Profesinis išsilavinimas	Aukštesnysis išsilavinimas	Bakalauro kvalifikacinis laipsnis	Magistro kvalifikacinis laipsnis
1	Gebėjimas kūrybiškai, lanksčiai spręsti projektų rengimo ir	4,00	3,17	3,75	3,48

	vykdymo stadijoje išskylančias problemas, rasti tinkamiausią problemų sprendimo būdą				
2	Gebėjimas teisingai, suprantamai ir tuo pačiu lanksčiai aiškinti įstatymų ir reglamentų, susijusių su ES paramos finansavimu, taikymo praktikoje įvairovės	4,00	3,42	4,01	3,76
3	Gebėjimas planuoti laiką taip, kad būtų laikomasi griežtai sutartų audito atlikimo terminų, siekiant laiku pateikti audito ataskaitą projektą administruojančiai agentūrai	5,00	3,72	4,12	3,64

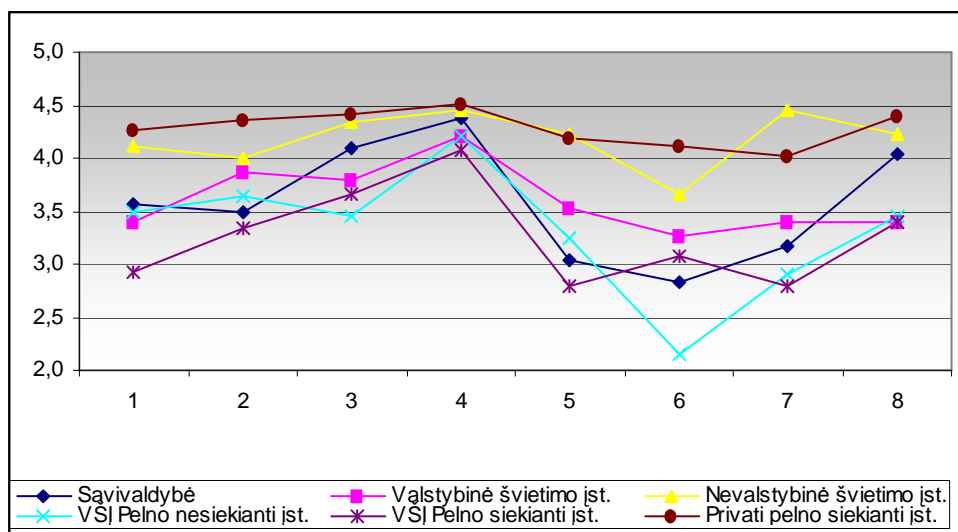
Projektą vykdančios organizacijos įtaka

Projektą vykdančios organizacijos įtaka auditoriaus bendrųjų gebėjimų raiškai

		Savivaldybė	Valstybinė švietimo įst.	Nevalstybinė švietimo įst.	VŠĮ Pelno nesiekianti įst.	VŠĮ Pelno siekianti įst.	Privati pelno siekianti įst.
1	Matematinų, statistinių metodų taikymas analizuojant projekto išlaidų pagrįstumą, buhalterinės apskaitos tinkamumą	2,44	2,67	2,44	2,50	2,13	3,95
2	Audituojamos organizacijos valdymo ir darbo organizavimo supratimas	2,65	2,60	2,11	2,75	2,00	3,84
3	Savo, kaip patarėjo, o ne kontroliuojančio asmens, vaidmens supratimas, gebėjimas empatiškai įsijausti į projekto vykdytojo situaciją, geranoriško bendradarbiavimo siekimas	2,76	2,73	2,00	2,90	2,13	3,92
4	Gebėjimas pasinaudojus savo įgyta patirtimi priimti sprendimus, neturint visos reikiamos informacijos	2,12	2,67	2,22	2,30	1,67	3,78
5	Užsienio kalba pateiktų audituojamo projekto reikalavimų analizavimas, interpretavimas	2,03	3,20	2,22	2,65	1,60	3,85
6	Šiuolaikinių informacinių priemonių naudojimas	4,24	4,47	4,33	4,25	3,60	4,47

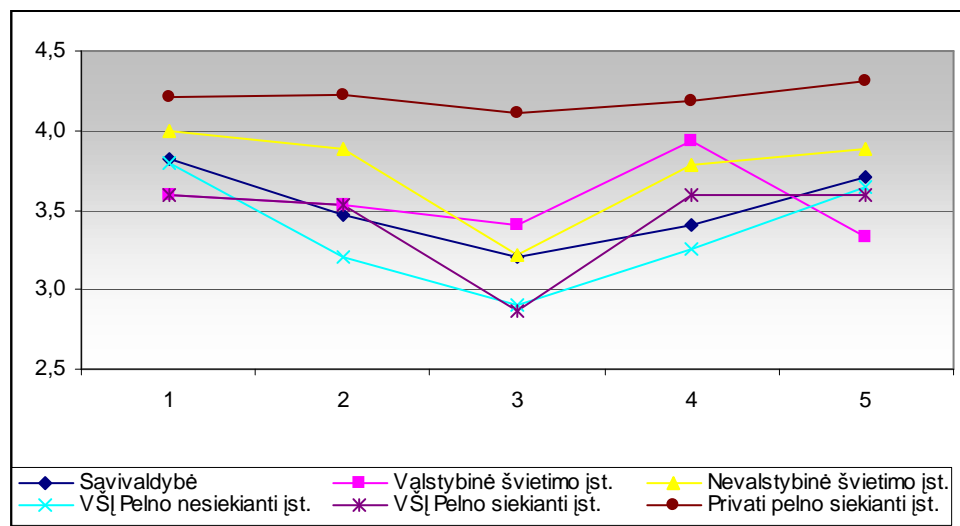
7	Gebėjimas diplomatiškai elgtis ir išvengti konfliktinių situacijų, esant nuomonių nesutapimui tarp projekto vykdančios	2,62	3,07	2,67	3,25	2,40	3,87
8	Gebėjimas atsiriboti nuo projekte dalyvaujančių dalyvių nuomonės ir viešo intereso gynimas	3,29	3,00	3,33	2,80	2,67	4,02
9	Gebėjimas dirbti komandoje, deleguoti užduotis kolegoms, pasinaudoti žmogiškaisiais ir kitais susijusiais ištekliais, kurie reikalingi audito procesui valdyti	2,35	2,73	2,67	2,45	2,33	3,92
10	Atsakomybės prisiėmimas už audito metu priimtus sprendimus, galinčius įtakoti tolimesnį projekto įgyvendinimą	3,50	3,20	3,11	3,10	3,27	4,12

Projektą vykdančios organizacijos įtaka auditoriaus specialiųjų gebėjimų raiškai

		Savivaldybė	Valstybinė švietimo įst.	Nevalstybinė švietimo įst.	VŠĮ Pelno nesiekianti įst.	VŠĮ Pelno siekianti įst.	Privati pelno siekianti įst.
1	Gebėjimas nustatyti išlaidų tinkamumą/netinkamumą, įvertinant prekių ir paslaugų įsigijimą; biudžeto išlaidų paskirstymą tarp kategorijų	3,56	3,40	4,11	3,50	2,93	4,27
2	Žinios apie projektui numatytus reikalavimus	3,50	3,87	4,00	3,65	3,33	4,36
3	Auditoriaus gebėjimas nustatyti tai, kas bus tikrinama priklausomai nuo vykdomo projekto specifikos, atsižvelgiant į dažniausiai pasitaikančias problemas	4,09	3,80	4,33	3,45	3,67	4,42
4	Bendrosios buhalterinės apskaitos išmanymas	4,38	4,20	4,44	4,20	4,07	4,52
5	Gebėjimas įvertinti projekte sukurtų ir įsigytų prekių bei paslaugų kokybę, atsižvelgiant į projekto programos tikslus ir į turimus tam įgyvendinti išteklius	3,03	3,53	4,22	3,25	2,80	4,19
6	Žinojimas ir gebėjimas lanksčiai bei kūrybingai taikyti auditinės veiklos metodus, atsižvelgdamas į audituojamo projekto struktūrą	2,82	3,27	3,67	2,15	3,07	4,11
7	Žinios apie ES finansuojamo projekto administravimo ypatumus, būdingus organizacijai, kuriame vykdomas projektas, tipui	3,18	3,40	4,44	2,90	2,80	4,01
8	Gebėjimas kruopščiai, planingai, sistemingai atlikti auditą, laikantis nustatyto ir audituojamos organizacijos atstovams suprantamo patikrinimo plano ir tvarkos	4,03	3,40	4,22	3,45	3,40	4,39

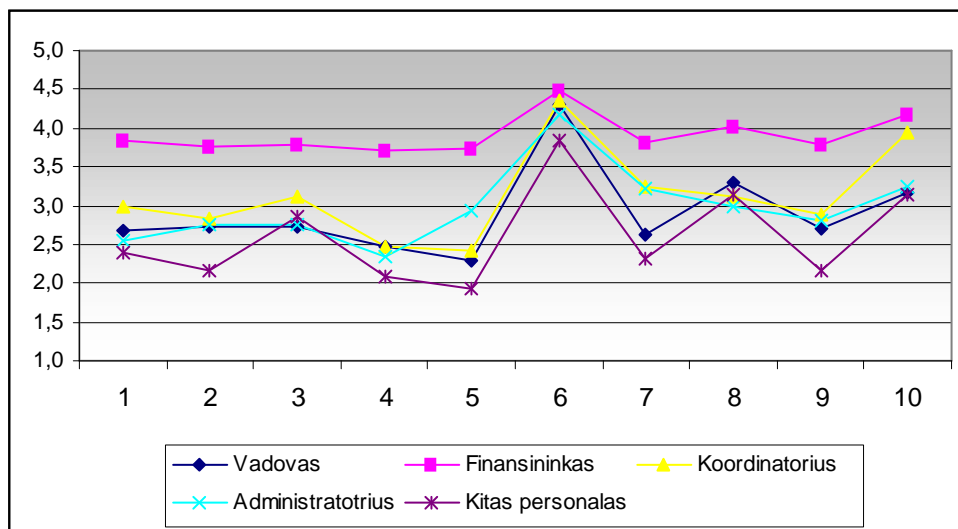

Projektą vykdančios organizacijos įtaka auditoriaus gebėjimų pateikti galutinį įvertinimą raiškai

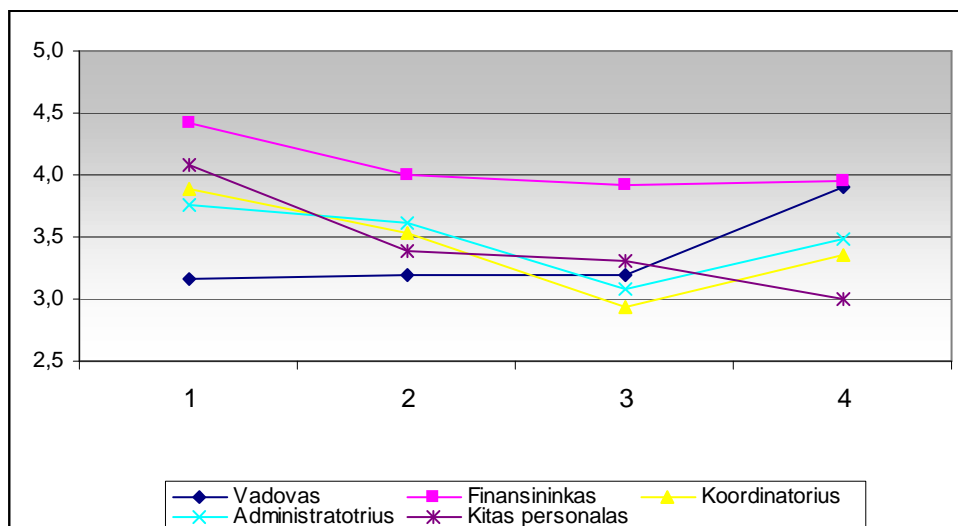
	Savivaldybė	Valstybinė švietimo įst.	Nevalstybinė švietimo įst.	VŠĮ Pelną nesiekianti įst.	VŠĮ Pelną siekianti įst.	Privati pelną siekianti įst.
1 Gebėjimas pateikti argumentuotą audito išvadą, ją pagrįsti nuorodomis į projekto vykdymą reglamentuojančius teisės aktus, įstatymus	3,82	3,60	4,00	3,80	3,60	4,21
2 Gebėjimas argumentuotai pateikti projekto administravimo ar vykdymo procese nustatytus netikslumus, keliamus projekto įgyvendinimui	3,47	3,53	3,89	3,20	3,53	4,22
3 Gebėjimas kūrybiškai, lanksčiai spręsti projektų rengimo ir vykdymo stadijoje iškilančias problemas, rasti tinkamiausią problemų sprendimo būdą	3,21	3,40	3,22	2,90	2,87	4,11
4 Gebėjimas teisingai, suprantamai ir tuo pačiu lanksčiai aiškinti įstatymų ir reglamentų, susijusių su ES paramos finansavimu, taikymo praktikoje įvairoves	3,41	3,93	3,78	3,25	3,60	4,19
5 Gebėjimas planuoti laiką taip, kad būtų laikomasi griežtai sutartų audito atlikimo terminų, siekiant laiku pateikti audito ataskaitą projektą administruojančiai agentūrai	3,71	3,33	3,89	3,65	3,60	4,31

Respondentų pareigų įtaka

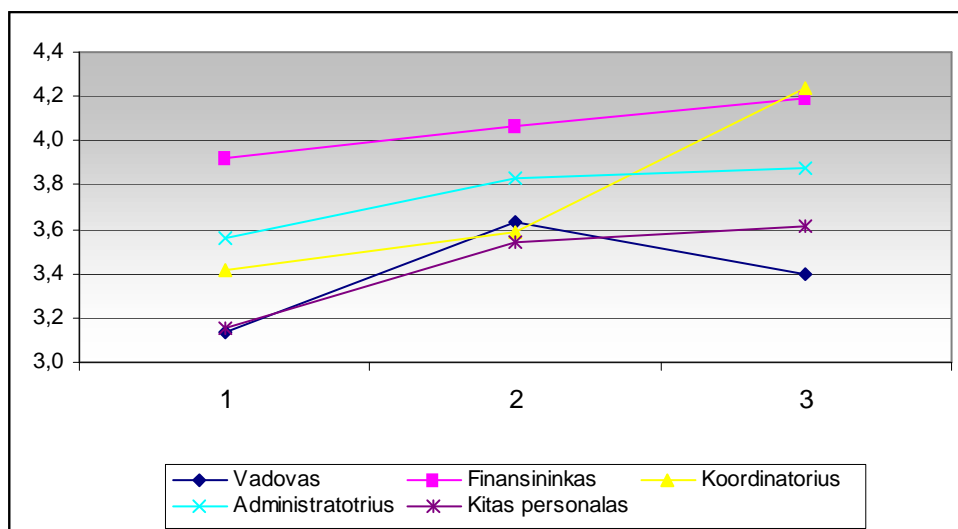
Respondentų užimamų pareigų įtaka bendrųjų auditoriaus kompetencijų raiškai

		Vadovas	Finansininkas	Koordinatorius	Administratrotorius	Kitas personalas
1	Matematinų, statistinių metodų taikymas analizuojant projekto išlaidų pagrįstumą, buhalterinės apskaitos tinkamumą	2,67	3,84	3,00	2,54	2,38
2	Audituojamos organizacijos valdymo ir darbo organizavimo supratimas	2,73	3,75	2,82	2,76	2,15
3	Savo, kaip patarėjo, o ne kontroliuojančio asmens, vaidmens supratimas, gebėjimas empatiškai įsijausti į projekto vykdytojo situaciją, geranoriško bendradarbiavimo siekimas	2,73	3,79	3,12	2,76	2,85
4	Gebėjimas pasinaudojus savo įgyta patirtimi priimti sprendimus, neturint visos reikiamos informacijos	2,47	3,71	2,47	2,34	2,08
5	Užsienio kalba pateiktų audituojamo projekto reikalavimų analizavimas, interpretavimas	2,30	3,73	2,41	2,93	1,92
6	Šiuolaikinių informacinių priemonių naudojimas	4,30	4,48	4,35	4,17	3,85
7	Gebėjimas diplomatiškai elgtis ir išvengti konfliktinių situacijų, esant nuomonių nesutapimui tarp projekto vykdančios	2,63	3,82	3,24	3,22	2,31
8	Gebėjimas atsiriboti nuo projekte dalyvaujančių dalyvių nuomonės ir viešo intereso gynimas	3,30	4,01	3,12	2,98	3,15
9	Gebėjimas dirbti komandoje, deleguoti užduotis kolegoms, pasinaudoti žmogiškaisiais ir kitais susijusiais ištekliais, kurie reikalingi audito procesui valdyti	2,70	3,79	2,88	2,80	2,15
10	Atsakomybės prisiėmimas už audito metu priimtus sprendimus, galinčius įtakoti tolimesnį projekto įgyvendinimą	3,17	4,17	3,94	3,24	3,15

Respondentų užimamų pareigų įtaka auditoriaus specialiųjų gebėjimų raiškai

	Vadovas	Finansininkas	Koordinatorius	Administratorius	Kitas personalas
1 Gebėjimas įvertinti projekte sukurtų ir įsigytų prekių bei paslaugų kokybę, atsižvelgiant į projekto programos tikslus ir į turimus tam įgyvendinti išteklius	3,17	4,42	3,88	3,76	4,08
2 Žinojimas ir gebėjimas lanksčiai bei kūrybingai taikyti auditinės veiklos metodus, atsižvelgdamas į audituojamo projekto struktūrą	3,20	4,00	3,53	3,61	3,38
3 Žinios apie ES finansuojamo projekto administravimo ypatumus, būdingus organizacijai, kuriame vykdomas projektas, tipui	3,20	3,92	2,94	3,07	3,31
4 Gebėjimas kruopščiai, planingai, sistemingai atlikti auditą, laikantis nustatyto ir audituojamos organizacijos atstovams suprantamo patikrinimo plano ir tvarkos	3,90	3,95	3,35	3,49	3,00

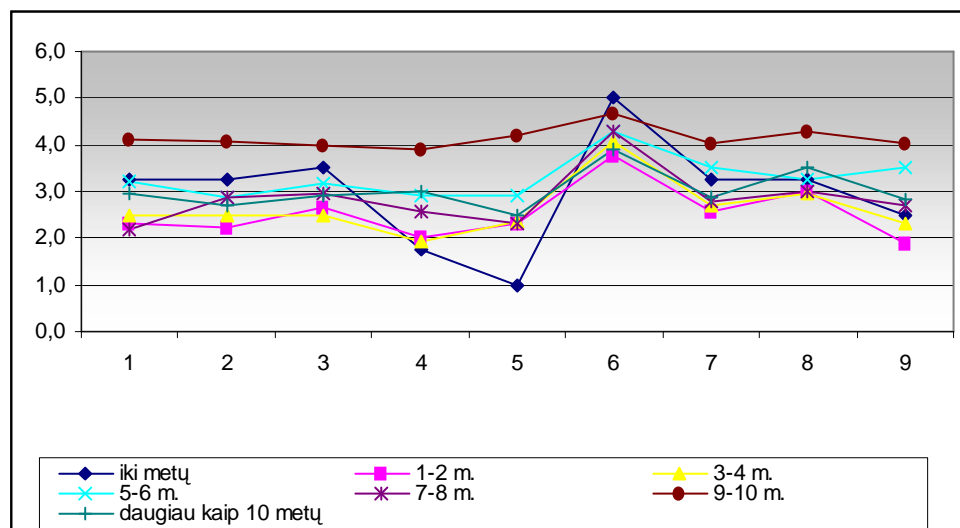

Respondentų užimamų pareigų įtaka auditoriaus gebėjimui pateikti galutinį rezultatą

	Vadovas	Finansininkas	Koordinatorius	Administratorius	Kitas personalas
1 Gebėjimas kūrybiškai, lanksčiai spręsti projektų rengimo ir vykdymo stadijoje išylančias problemas, rasti tinkamiausią problemų sprendimo būdą	3,13	3,92	3,41	3,56	3,15
2 Gebėjimas teisingai, suprantamai ir tuo pačiu lanksčiai aiškinti įstatymų ir reglamentų, susijusių su ES paramos	3,63	4,06	3,59	3,83	3,54

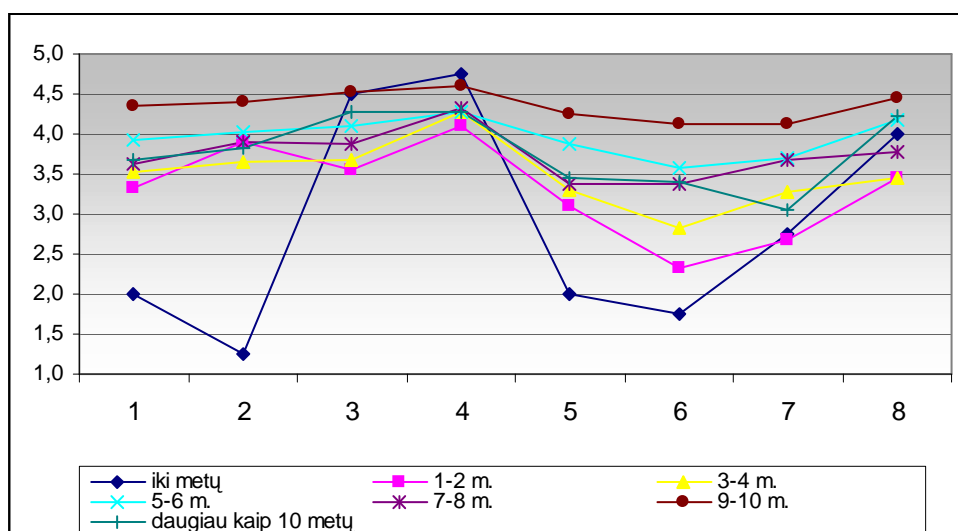
	finansavimu, taikymo praktikoje įvairoves					
3	Gebėjimas planuoti laiką taip, kad būtų laikomasi griežtai sutartų audito atlikimo terminų, siekiant laiku pateikti audito ataskaitą projektą administruojančiai agentūrai	3,40	4,19	4,24	3,88	3,62

Respondentų profesinės patirties įtaka

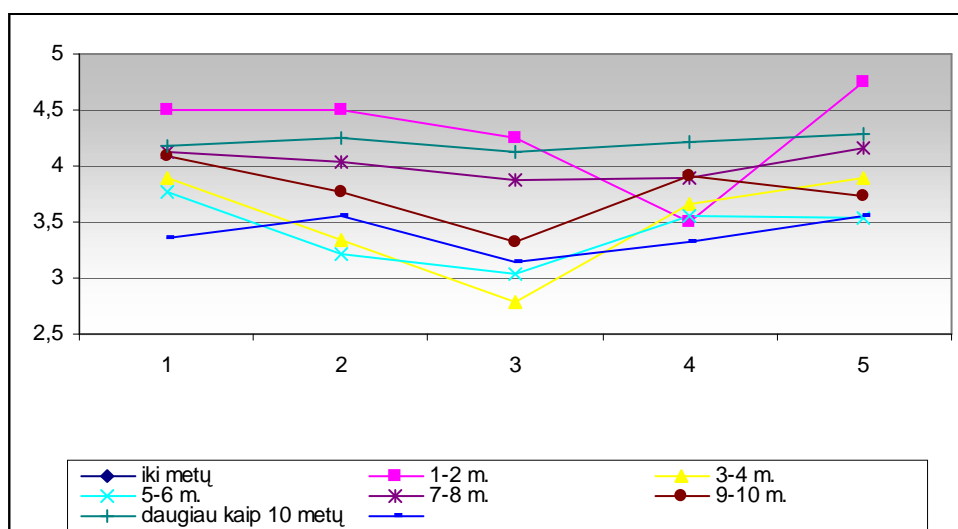
Respondentų profesinės patirties įtaka auditoriaus bendrųjų gebėjimų raiškai

		iki metų	1-2 m.	3-4 m.	5-6 m.	7-8 m.	9-10 m.	daugiau kaip 10 metų
1	Matematinų, statistinių metodų taikymas analizuojant projekto išlaidų pagrįstumą, buhalterinės apskaitos tinkamumą	3,25	2,33	2,47	3,20	2,18	4,10	2,95
2	Audituojamos organizacijos valdymo ir darbo organizavimo supratimas	3,25	2,22	2,50	2,87	2,86	4,07	2,68
3	Savo, kaip patarėjo, o ne kontroliuojančio asmens, vaidmens supratimas, gebėjimas empatiškai įsijausti į projekto vykdytojo situaciją, geranoriško bendradarbiavimo siekimas	3,50	2,67	2,50	3,17	2,95	4,00	2,91
4	Gebėjimas pasinaudojus savo įgyta patirtimi priimti sprendimus, neturint visos reikiamos informacijos	1,75	2,00	1,91	2,90	2,59	3,90	3,00
5	Užsienio kalba pateiktų audituojamo projekto reikalavimų analizavimas, interpretavimas	1,00	2,33	2,35	2,93	2,32	4,21	2,50
6	Šiuolaikinių informacinių priemonių naudojimas	5,00	3,78	4,09	4,30	4,27	4,67	3,91
7	Gebėjimas diplomatiškai elgtis ir išvengti konfliktinių situacijų, esant nuomonių nesutapimui tarp projekto vykdančios	3,25	2,56	2,71	3,50	2,77	4,03	2,86
8	Gebėjimas atsiriboti nuo projekte dalyvaujančių dalyvių nuomonės ir viešo intereso gynimas	3,25	3,00	2,94	3,27	3,00	4,28	3,50
9	Gebėjimas dirbti komandoje, deleguoti užduotis kolegoms, pasinaudoti žmogiškaisiais ir kitais susijusiais ištekliais, kurie reikalingi audito procesui valdyti	2,50	1,89	2,32	3,53	2,68	4,02	2,82

Respondentų profesinės patirties įtaka auditoriaus specialiųjų gebėjimų raiškai

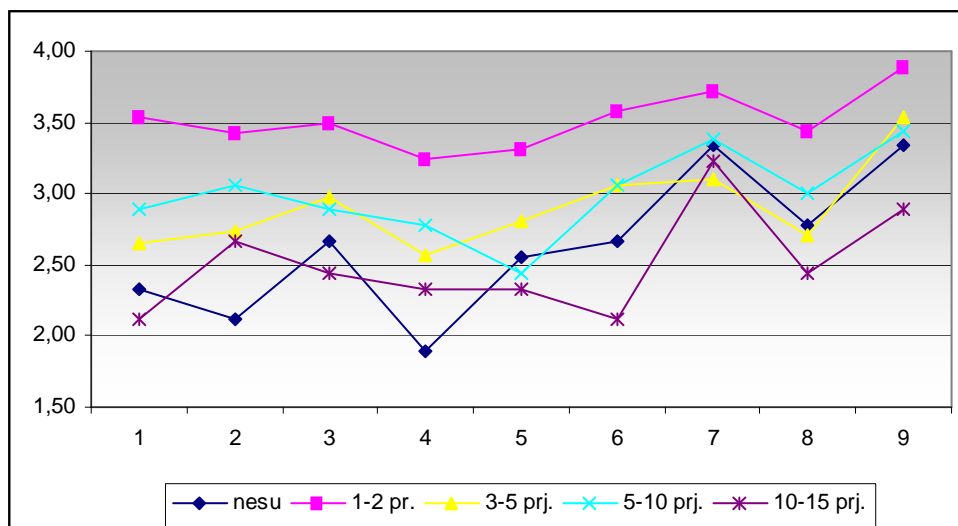
		iki metų	1-2 m.	3-4 m.	5-6 m.	7-8 m.	9-10 m.	daugiau kaip 10 metų
1	Gebėjimas nustatyti išlaidų tinkamumą/netinkamumą, įvertinant prekių ir paslaugų išsigijimą; biudžeto išlaidų paskirstymą tarp kategorijų	2,00	3,33	3,53	3,93	3,64	4,34	3,68
2	Žinios apie projektui numatytus reikalavimus	1,25	3,89	3,65	4,03	3,91	4,40	3,82
3	Auditoriaus gebėjimas nustatyti tai, kas bus tikrinama priklausomai nuo vykdomo projekto specifikos, atsižvelgiant į dažniausiai pasitaikančias problemas	4,50	3,56	3,68	4,10	3,86	4,52	4,27
4	Bendrosios buhalterinės apskaitos išmanymas	4,75	4,11	4,26	4,27	4,32	4,60	4,27
5	Gebėjimas įvertinti projekte sukurtų ir išgytų prekių bei paslaugų kokybę, atsižvelgiant į projekto programos tikslus ir į turimus tam įgyvendinti išteklius	2,00	3,11	3,29	3,87	3,36	4,24	3,45
6	Žinojimas ir gebėjimas lanksčiai bei kūrybingai taikyti auditinės veiklos metodus, atsižvelgdamas į audituojamo projekto struktūrą	1,75	2,33	2,82	3,57	3,36	4,12	3,41
7	Žinios apie ES finansuojamo projekto administravimo ypatumus, būdingus organizacijai, kuriame vykdomas projektas, tipui	2,75	2,67	3,26	3,70	3,68	4,12	3,05
8	Gebėjimas kruopščiai, planingai, sistemingai atlikti auditą, laikantis nustatyto ir audituojamos organizacijos atstovams suprantamo patikrinimo plano ir tvarkos	4,00	3,44	3,44	4,17	3,77	4,45	4,23

Respondentų profesinės patirties įtaka auditoriaus gebėjimui pateikti galutinį įvertinimą

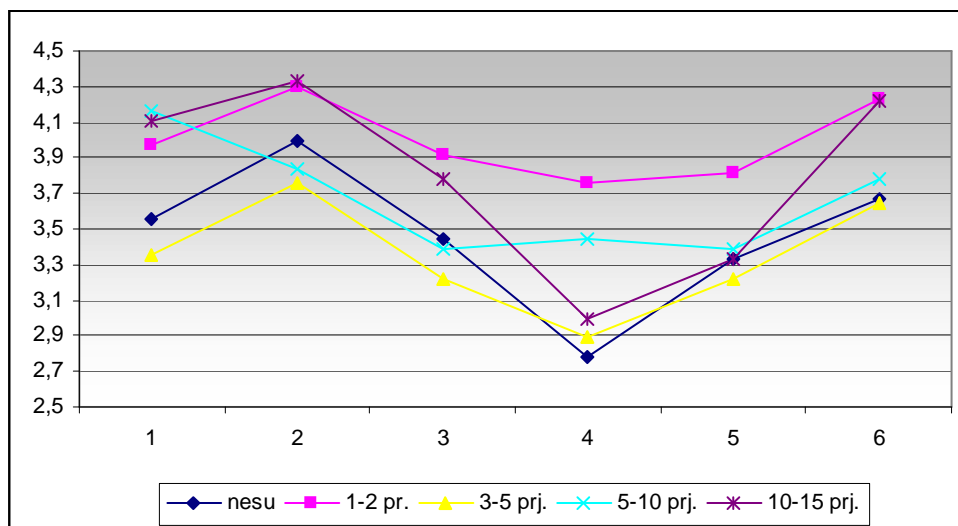
	iki metų	1-2 m.	3-4 m.	5-6 m.	7-8 m.	9-10 m.	daugiau kaip 10 metų	
1	Gebėjimas pateikti argumentuotą audito išvadą, ją pagrįsti nuorodomis į projekto vykdymą reglamentuojančius teisės aktus, įstatymus	4,50	3,89	3,76	4,13	4,09	4,17	3,36
2	Gebėjimas argumentuotai pateikti projekto administravimo ar vykdymo procese nustatytus netikslumus, keliamus projekto įgyvendinimui	4,50	3,33	3,21	4,03	3,77	4,24	3,55
3	Gebėjimas kūrybiškai, lanksčiai spręsti projektų rengimo ir vykdymo stadijoje išskylančias problemas, rasti tinkamiausią problemų sprendimo būdą	4,25	2,78	3,03	3,87	3,32	4,12	3,14
4	Gebėjimas teisingai, suprantamai ir tuo pačiu lanksčiai aiškinti įstatymų ir reglamentų, susijusių su ES paramos finansavimu, taikymo praktikoje įvairoves	3,50	3,67	3,56	3,90	3,91	4,21	3,32
5	Gebėjimas planuoti laiką taip, kad būtų laikomasi griežtai sutartų audito atlikimo terminų, siekiant laiku pateikti audito ataskaitą projektą administruojančiai agentūrai	4,75	3,89	3,53	4,17	3,73	4,29	3,55

Respondentų tiesiogiai vykdytų projektų skaičiaus įtaka

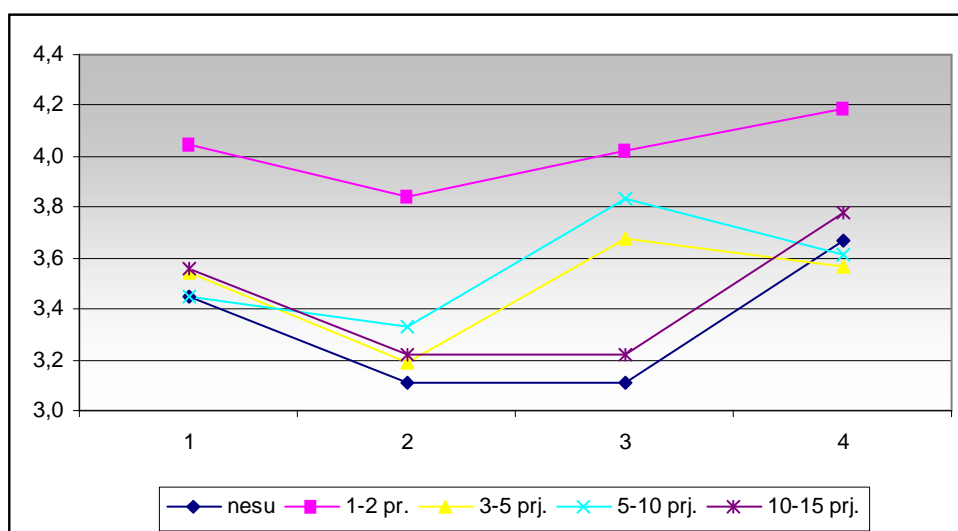
Respondentų tiesiogiai vykdytų projektų įtaka auditoriaus bendrųjų gebėjimų raiškai

		nesu	1-2 pr.	3-5 pr.	5-10 pr.	10-15 pr.
1	Matematinų, statistinių metodų taikymas analizuojant projekto išlaidų pagrįstumą, buhalterinės apskaitos tinkamumą	2,33	3,54	2,65	2,89	2,11
2	Audituojamos organizacijos valdymo ir darbo organizavimo supratimas	2,11	3,42	2,73	3,06	2,67
3	Savo, kaip patarėjo, o ne kontroliuojančio asmens, vaidmens supratimas, gebėjimas empatiškai įsijausti į projekto vykdytojo situaciją, geranoriško bendradarbiavimo siekimas	2,67	3,50	2,97	2,89	2,44
4	Gebėjimas pasinaudoti savo įgyta patirtimi priimti sprendimus, neturint visos reikiamos informacijos	1,89	3,24	2,57	2,78	2,33
5	Užsienio kalba pateiktų audituojamo projekto reikalavimų analizavimas, interpretavimas	2,56	3,31	2,81	2,44	2,33
6	Gebėjimas diplomatiškai elgtis ir išvengti konfliktinių situacijų, esant nuomonių nesutapimui tarp projekto vykdančios	2,67	3,58	3,05	3,06	2,11
7	Gebėjimas atsiriboti nuo projekte dalyvaujančių dalyvių nuomonės ir viešo intereso gynimas	3,33	3,72	3,11	3,39	3,22
8	Gebėjimas dirbti komandoje, deleguoti užduotis kolegoms, pasinaudoti žmogiškaisiais ir kitais susijusiais ištekliais, kurie reikalingi audito procesui valdyti	2,78	3,44	2,70	3,00	2,44
9	Atsakomybės prisiėmimas už audito metu priimtus sprendimus, galinčius įtakoti tolimesnį projekto įgyvendinimą	3,33	3,89	3,54	3,44	2,89

Respondentų tiesiogiai vykdytų projektų įtaka auditoriaus specialiųjų gebėjimų raiškai

		nesu	1-2 pr.	3-5 prj.	5-10 prj.	10-15 prj.
1	Gebėjimas nustatyti išlaidų tinkamumą/netinkamumą, įvertinant prekių ir paslaugų išsigijimą; biudžeto išlaidų paskirstymą tarp kategorijų	3,56	3,97	3,35	4,17	4,11
2	Auditoriaus gebėjimas nustatyti tai, kas bus tikrinama priklausomai nuo vykdomo projekto specifikos, atsižvelgiant į dažniausiai pasitaikančias problemas	4,00	4,30	3,76	3,83	4,33
3	Gebėjimas įvertinti projekte sukurtų ir įsigytų prekių bei paslaugų kokybę, atsižvelgiant į projekto programos tikslus ir į turimus tam įgyvendinti išteklius	3,44	3,92	3,22	3,39	3,78
4	Žinojimas ir gebėjimas lanksčiai bei kūrybingai taikyti auditinės veiklos metodus, atsižvelgdamas į audituojamo projekto struktūrą	2,78	3,75	2,89	3,44	3,00
5	Žinios apie ES finansuojamo projekto administravimo ypatumus, būdingus organizacijai, kuriame vykdomas projektas, tipui	3,33	3,81	3,22	3,39	3,33
6	Gebėjimas kruopščiai, planingai, sistemingai atlikti auditą, laikantis nustatyto ir audituojamos organizacijos atstovams suprantamo patikrinimo plano ir tvarkos	3,67	4,24	3,65	3,78	4,22

Respondentų tiesiogiai vykdytų projektų įtaka auditoriaus specialiųjų gebėjimų raiškai

		nesu	1-2 pr.	3-5 prj.	5-10 prj.	10-15 prj.
1	Gebėjimas argumentuotai pateikti projekto	3,44	4,05	3,54	3,44	3,56

	administravimo ar vykdymo procese nustatytus netikslumus, keliamus projekto įgyvendinimui					
2	Gebėjimas kūrybiškai, lanksčiai spręsti projektų rengimo ir vykdymo stadijoje išskylančias problemas, rasti tinkamiausią problemų sprendimo būdą	3,11	3,84	3,19	3,33	3,22
3	Gebėjimas teisingai, suprantamai ir tuo pačiu lanksčiai aiškinti įstatymų ir reglamentų, susijusių su ES paramos finansavimu, taikymo praktikoje įvairoves	3,11	4,02	3,68	3,83	3,22
4	Gebėjimas planuoti laiką taip, kad būtų laikomasi griežtai sutartų audito atlikimo terminų, siekiant laiku pateikti audito ataskaitą projektą administruojančiai agentūrai	3,67	4,19	3,57	3,61	3,78